KOREYS TILINI O‘QITISHDA PEDAGOGIK KASBIY KOMPETENSIYA MUAMMOLARI

PROBLEMS OF PEDAGOGICAL PROFESSIONAL COMPETENCE IN TEACHING KOREAN LANGUAGE

ПРОБЛЕМЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ОБУЧЕНИИ КОРЕЙСКОМУ ЯЗЫКУ

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA **17. 05. 2022**

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON DAVLAT JAHON TILLARI UNIVERSITETI
SHARQ FILOLOGIYASI FAKULTETI
KOREYS TILI NAZARIYASI VA AMALIYOTI KAFEDRASI

“KOREYS TILINI O‘QITISHDA PEDAGOGIK KASBIY KOMPETENSIYA MUAMMOLARI” MAVZUSIDA ILMIY-AMALIY ANJUMAN MATERIALLARI **TO‘PLAMI**

Toshkent, 17-may, 2022-y.

Mas’ul muharrir: Koreys tili nazariyasi va amaliyoti kafedrasi mudiri, Samadov A.Sh.

Tahrir hay’ati: Xujayeva O‘.T.

Ushbu to‘plamda e’lon qilingan ilmiy maqola va tezislar mazmuni uchun O‘zDJTUning Koreys tili nazariyasi va amaliyoti kafedrasi mas’ul.

Toshkent – 2022

DOI: 10.36078/1653410384

MUNDARIJA

Abbasova D. K. Chet tili darslarida talabalarning talaffuz ko‘nikmalarini shakllantirish (koreys tili fonologiyasi)	6
Abduvaliev Z. I. O‘zbek va koreys tillarida bo‘laklar	10
Adilova H. B. O‘zbek va koreys tillarida sinesteziya hodisasining o‘rganish predmeti	14
Akramova Sh. The politeness category in Korean	18
Akromova R. Advantages of blended learning in our rapidly changing world	25
Aslonova N. F. The comparative analysis of tourism terms in the English and Uzbek languages	28
Ashurova G. N. Koreys tilshunos olimlar tomonidan maqollarning tadqiq etilishi. (do‘stlik mavzusi misolida)	33
Ahmedov O‘. O‘. Koreys va o‘zbek tillaridagi iboralarning qiyosiy tahlili	37
Azimova P. A. Ozod Sharafiddinov koreys xalq og‘zaki ijodidan qilgan tarjimalarining bugungi o‘zbek va koreys aloqalaridagi roli	40
Азимова А. Исмаилов Ш., Маткаримова Г. Обучение корейскому языку	44
Азимова А., Ёдгорова Г.Ф., Кишкина А. К вопросу о некоторых подходах в преподавании корейского языка	48
Bakhtiyorova Sh. K., Yuldoshev U. The place of toponyms in the linguistic landscape of the world	52
Бекирова Э.М. Синтаксические особенности устной речи корейского языка	54
Begmatov A. Qahramonlar obrazi ruhiyatini ifodalashning ekspressiv xususiyatlari va tarjima	60
Bobomurotova S. M. Koreys folklor qo‘shiqlarining uslubiy ta’sirchanligi	64
Bobomurotova S. M Koreya arirang xalq qo‘shig‘ining ovozli dunyosi.	69
Egamberganova Z. Koreya Respublikasida ta’limning o‘ziga xos jihatlari	77

DOI: 10.36078/1653410384

Ergasheva D. A. To the question of studying advertising in the lessons of foreign language (on the material of teaching the Korean language) 8
Гаипов Б. Д. Грамматическое выражение вежливости через категорию адрессива в корейском языке 89
Haydarov J. B Koreys tili grammatikasini o‘rgatishda zamonaviy metodlar va pedagogik texnologiyalardan foydalanish 93
Ibroximova M. F. Native language influences on teaching Korean language 97
Ismatullayeva I. X. Koreys tilida neologizmlarning lingvomadaniy xususiyatlari 101
Jaloliddinova M. S. Koreys tilida bosh kelishikning grammatik ma’nosi 109
Kayumkhodjayeva Sh. «Qum» konsepti va uning rang orqali ifodalanilishi (kobe abening «qumdagi xotin» romani misolida) 114
Mahmudov M. Sharq tillari – tillar ko‘zgusi 118
Mirzayeva A. A. Koreys va o‘zbek adabiyotining rivojlanish bosqichlari 121
Mirzayeva A. A. Koreys va o‘zbek she’riy janrlarining qiyosi (sijo hamda g‘azal janrlarining tahlili asosida) 126
Nabiyeva G. G. Koreys tilidan tarjima qilingan hikoyalarning lingvomadaniy jihatidan tahlili 131
Narzullayeva E. M. O‘zbek va koreys tilidagi hikoyalarda frazeologik birliklarning berilishi 136
Rojiboyev I. Learning hanja (Chinese classic character) in Korean language 140
Rojiboyev I. O‘zbek va koreys tilshunosligida iboralarning o‘rganilishi 146
Rozmetov O. Phonetic peculiarities of modern Northern dialects 150
Sadikova M. A. Koreys tilida nutq etiketining lingvomadaniy xususiyatlari 153
Samadov A. Koreys adabiy til me’yorlari va shevalarning o‘ziga xos xususiyatlari 157
Sobirov E. D. O‘zbekistonda koreys tilini o‘rganishda elektron resurslar til o‘qitishning zamonaviy metodi sifatida 161

DOI: 10.36078/1653410384

Сухина В. С. Политическая речь в лингвопереводческом аспекте (на материале речей президентов Республики Корея) 164
Taylanova M. Koreys sehrli ertaklari ichida «할미꽃(halmikot) momogul» obrazining o‘zbek tiliga tarjimasi xususida 169
Temirova G. A. Language teaching methods 172
Тиллябаева Р., Шек Дана, Абдувалиева М. Обучение корейскому языку: вопросы и решения 176
Tojimurodova R. A. O‘zbek, ingliz va koreys tillarida gap bo‘laklari 181
Tyo I. O. On the issue of studying the preservation of the koryo mar dialect (based on the material of native speakers of the first and second generation) 184
Uskinova A. A. O‘zbek va koreys tillarida so‘z va iboralar 189
Xamidova M. U. O‘zbek tilida somatik iboralar va ularning xususiyatlari 192
Xodiyeva H. S. Koreys maqollarida ayol konseptining ifodalanishi 197
Xujaeva U. T. Koreys tilida murojaat nomlarining lingvomadaniy xususiyatlari 203
Xurramova D. Koreys tilini o‘rganuvchilar uchun koreys tili muloqot darajalari tushunchasi 210
Yorbekova M. Koreys tilini o‘rganuvchilar uchun koreys tilidagi olmoshlar tasnifi 215
Yusufova M. Y. 한국어 연결어미 ‘-고’, ‘-아서/어서’ 사용 시 오류 – 우즈베키스탄인 학습자 중심으로 – 221
정 인 숙 한국어 발음 지도에 대한 고찰 225
Khamroeva Sh. I. E-mail as part of the network text 228
Kim Chan Dae 세기 인공지능시대에 공감교육의 중요성에 관한 소고 233

DOI: 10.36078/1653410384

CHET TILI DARSLARIDA TALABALARNING TALAFFUZ KO‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH (KOREYS TILI FONOLOGIYASI)

Abbasova Dilfuza Karimbek qizi
PhD, Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

Annotation. During the teaching of Oriental languages using various modern methods, the interest in this language will increase. The most important part of learning a foreign language is pronunciation. When the pronunciation is correct, the listener understands the meaning of the sentence correctly. However, if the pronunciation of a foreign language student is not perfect, it can be concluded that the student does not have enough education. The purpose of this article is to highlight the peculiarities of the pronunciation of vowels in the process of teaching the Korean language.

Keywords: phonetics, phonology, segmental, vowel.

Annotatsiya. Sharq tillarni o‘rgatish mobaynida har xil zamonaviy metodlarni qo‘llagan holda o‘rgatish, shu tilga bo‘lgan qiziqish yanada oshib boradi. Chet tilini o‘rgatishda eng muhim bo‘lgan qismi bu- talaffuz hisoblanadi. Talaffuz to‘g‘ri qilinsa, tinglovchi gapning ma’nosini to‘g‘ri tushunadi. Ammo chet tilini o‘rganayotgan talabaning talaffuzi mukammal bo‘lmasa, demak talaba yetarlicha ta’limga ega emas degan xulosaga kelish mumkin. Ushbu maqolaning maqsadi koreys tilini o‘rgatish jarayonida unli harflar talaffuzining o‘ziga xos xususiyatlarini yoritib berishdan iboratdir.

Tayanch so‘zlar: fonetika, fonologiya, segmental, unli.

Til materialining tarkibiy qismlaridan biri bo‘lgan talaffuzga alohida e’tibor beriladi. Chunki chet tilda fikr bayon etish uchun aytiladigan jumla tovushlarini talaffuz etish va ulami biriktirish hamda tegishli nutq ohangi (intonatsiya)ni bilish talab etiladi[1].

Fonetika (grekcha pohne-tivush) nutq tovushlari, ularning hosil bo‘lishi, talaffuz,

[1] Jamol Jalolov. Chet tili o‘qitish metodikasi. Toshkent: O‘qituvchi, 1996.

DOI: 10.36078/1653410384

imlosi, tasnifi, harf va yozuvning o‘zaro munosabati, bo‘g‘in va bo‘g‘in ko‘chirish, so‘z urg‘usi xususiyatlari haqidagi fan. Unda nutq tovushlari-so‘zlarning, qo‘shimchalarning eng kichik bo‘lagi tovush va uning talaffuzi o‘rganiladi[2].

Harflar kishining og‘zidan chiqadigan tovushlardan iborat. Bunday tovushlar fonema deyiladi. Koreys tilida fonemalarning ikkita asosiy turi mavjud: biri /ㄱ, ㄴ, ㄷ, ㅏ, ㅣ, ㅜ/ kabi undosh va unlilar kabi harflar bilan ifodalanadigan segmental fonema, ikkinchisi esa tovushning uzun yoki qisqa, urg‘u, ohang, intonatsiya va shularga o‘xshagan harflar orqali ifoda qilib bo‘lmaydi ammo fonemalar kabi ma’noni bildirishda muhim rol o‘ynaydigan bo‘laksiz fonema hisoblanadi.

Fonemalar ma'no almashishda juda muhim rol o‘ynaydi. Masalan: “달” va “딸” so‘zlarining turli ma’noga ega bo‘lishining sababi /ㄷ/ va /ㄸ/ fonemalaridagi farqdir. Bu ikki so‘zni solishtirsak, /ㄷ/ va /ㄸ/ dan boshqa barcha tovushlar bir xil. Shu jihatdan fonemani so‘z ma’nosini ajratib turuvchi eng kichik tovush birligi deyish mumkin.

Unli va undosh tovushlar ikki jihatdan farqlanadi. Birinchidan, unli va undosh tovushlar odatda o‘pkadan chiqarilgan nafas yordamida yasaladi va o‘pkadan og‘izga havo chiqqanda to‘siq bor yoki yo‘qligiga qarab farq bo‘ladi. Masalan: /ㅁ/ kabi tovush chiqarishda ikkala lab yopiladi va havo oqimi vaqtincha to‘xtaydi, /ㅐ/ kabi tovush esa hech qanday to‘siqsiz talaffuz qilinadi. Shunday qilib, undoshlar havo oqimi buzilgan tovushlar, unlilar esa bunday to‘siq bo‘lmagan tovushlardir. Unlilar mustaqil ravishda bo‘g‘in hosil qila oladigan tovushlardir, undoshlar esa yo‘q. Masalan, /ㅗ/ kabi unli o‘z-o‘zidan bo‘g‘in sifatida talaffuz qilinadi, lekin /ㄴ/ kabi undoshni yolg‘iz talaffuz qilib bo‘lmaydi. Undoshning talaffuz qilinishi uchun undoshdan oldin yoki keyin unli bo‘lishi kerak.

Koreys tilida unli tovushlar. Koreys tilida 21 ta unli bor. Unlilar ham o‘z navbatida ikki turga bo‘linadi. Yakka unli va ikki unlidan iborat.

[2] To‘xtaliyev B., Shamsiyeva M., Ziyodova T. O‘zbek tili o‘qitish metodikasi. Toshkent: Adabiyot jamg‘armasi uyushmasi, 2006.

DOI: 10.36078/1653410384

1-jadval[3]

Unli (**모음**)	Turlari (**종류**)	Xususiyatlari (특징)	Masalan (예)
	Yakka unli(monoftong) (**단모음**)	Lab va tilning holatida o‘zgarish yo‘q.	ㅣ, ㅔ, ㅐ, ㅏ, ㅓ, ㅗ, ㅜ, ㅡ, (ㅚ, ㅟ)
	Ikki unli(diftong) (**이중모음**)	Lab va tilning holatida o‘zgarish bor.	ㅑ, ㅕ, ㅛ, ㅠ, ㅘ, ㅝ, ㅢ, ㅖ, ㅒ, ㅙ, ㅞ

Yuqoridagi jadvalda ko‘rsatilganidek, koreys tilida 10 ta qisqa unli bor, shu jumladan 'ㅟ, ㅚ' ham yakka unliga kiradi, qolganlari esa ikki unlilardir (diftong). Standart talaffuz usuliga ko‘ra, «ㅟ, ㅚ» prinsipial jihatdan qisqa unli sifatida talaffuz qilinadi, lekin uni qo‘sh unli sifatida ham talaffuz qilishga ruxsat beriladi, chunki uni turli avlodlar yoki shaxslar har xil talaffuz qilib kelinmoqda. Umuman olganda, 60 yoshdan oshgan odamlar bu ikki unlini qisqa unlilar, undan pastlari esa diftong deb talaffuz qiladilar. Ushbu maqolada yosh avlodning talaffuziga ko‘ra bu ikki unli tovushlarni diftonglar deb hisobga olinadi.

Yakka unlilar faqat unlilardan tuzilgan tovushlardir. Yakka unlilar tovush chiqarishda til balandligiga (og‘izning ajralish darajasiga) ko‘ra yuqori unlilar(**고모음**) (yopiq unlilar), o‘rta unlilar(**중모음**) (yarim yopiq yoki yarim ochiq unlilar), quyi unlilar(**저모음**) (ochiq unlilar) ga bo‘linadi. Old(**전설모음**) va orqa(**후설모음**) unlilarga, lablarning ishtirokiga ko‘ra lablangan(**원순모음**) yoki lablanmagan(**평순모음**) unlilarga bo‘linadi. Bu quyidagi jadvalda ko‘rsatilgan.

2-jadval

	전설모음		**후설모음**	
입술 모양 / 혀의 높이	**평순**	**원순**	**평순**	**원순**

[3] **허용외**. **외국어로서의한국어교육학개론**. - [**서울**]: **박이정**, 2005.

DOI: 10.36078/1653410384

고모음	ㅣ	ㅟ	ㅡ	ㅜ
중모음	ㅔ	ㅚ	ㅓ	ㅗ
저모음	ㅐ		ㅏ	

Yuqori unlilarni me’yor sifatida qaralganda, o‘rta unlilarni talaffuz qilganda, og‘iz biroz ochiqroq bo‘ladi, quyi unlilar o‘rta unlilarga qaraganda ko‘proq ochiqroq holda talaffuz qilinadi. Boshqacha qilib aytganda, yuqori unliga asoslangan holda, o‘rta unlida jag‘ qism bir oz pastroq tushgan holda talaffuz qilinadi va quyi unlilar o‘rta unlilarga qaraganda, jag‘ qism pastroq tushgan holda talaffuz qilinadi **.**

Old unlini me’yor sifatida qaralganda, orqa til unlilari uchun til biroz orqaga ketadi va tilning orqa tomoni og‘iz tomiga qarab ko‘tariladi. Masalan, / ㅣ / unlisini talaffuz qilishda tilning old qismidan o‘rtasigacha bo‘lgan qismi og‘iz tomiga yopishgandek bo‘lib, ichkariga yopishib qolganlik hissini beradi. Shunga ko‘ra, /ㅣ, ㅔ, ㅐ, (ㅟ) va (ㅚ)/ oldingi unlilar, /ㅡ, ㅓ, ㅏ, ㅜ, ㅗ/ esa orqa unlilar sifatida tasniflanadi.

Lablanmagan unlini me’yor sifatida qaralganda lablangan unlilar lablanmagan unlilarga qaraganda yumaloq shakl holda lablarni keltirib, talaffuz qilinadi. Masalan, / ㅣ / unlisini /ㅜ/ bilan solishtirsangiz, /ㅜ/ unlisini talaffuz qilishda lablar yumaloq bo‘ladi. Shunga ko‘ra, /ㅣ, ㅔ, ㅐ, ㅡ, ㅓ, ㅏ/ unlilr lablanmagan unlilar bo‘lsa, /ㅜ, ㅗ, (ㅟ), (ㅚ)/ lablangan unlilar sifatida tasniflanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. B. To‘xtaliyev, M. Shamsiyeva, T. Ziyodova. O‘zbek tili o‘qitish metodikasi. T.: Adabiyot jamg‘armasi uyushmasi, 2006.
2. Jamol Jalolov. Chet tili o‘qitish metodikasi. T.: O‘qituvchi,1996.
3. **김재욱**. **한국어문법형태연구**. - **서울**: **한국문화사**, 2003. 356.
4. **남기심**.**고영근**. **표준국어문법론**. - **서울**: **탑출판사**, 2001. 348.
5. **박향란**. (2016). **한국어 시간 관계 연결어미에 관한 연구**: ‘–**고**’, ‘-(**으**)**면서**’, ‘-(**으**)**며**’, ‘-**자마자**’, ‘-**자**’, ‘-**아서/어서**’**를 중심으로. 석사학위논문**, **건국대학교**.
6. **서정수**. **국어문법**. - **서울**, **한양대학교출판원**, 1996.
7. **이익섭**. **한국어문법론**. - **서울**: **서울대학교출판부**, 2005.
8. **외국인을 위한 한국어 문법** I.. - **대한민국**: **서울**, **커뮤니케이션북스**,

DOI: 10.36078/1653410384

2005. – 570.
9. **허용외**. **외국어로서의한국어발음교육론**. - [**서울**]: **박이정**, 2006.
10. **허용외**. **외국어로서의한국어교육학개론**. - [**서울**]: **박이정**, 2005.

O‘ZBEK VA KOREYS TILLARIDA BO‘LAKLAR

Abduvaliev Zokirjon Ibodulla o‘g‘li
4-bosqich talabasi
Toshkent shahridagi Yodju texnika instituti

Annotation. It is no secret that the ways and means of speech structure differ in different languages and differ greatly in their complexity. In this regard, the Korean language, which is currently gaining popularity, belongs to this category. The order of the parts of speech has a special place in the structure of speech. Therefore, it is not always possible to observe that the parts of speech and grammatical suffixes used in it are used correctly. Therefore, in this case, proving the relevance of the topic proves the order in which the parts of speech are placed in Korean and Uzbek and that they are based on a certain rule.

Keywords: sentence structure, parts of speech, main parts, secondary parts.

Annotatsiya. Gap tuzilish usullari, yo‘llari turli tillarda turlicha namoyon bo‘lishi hamda o‘zining murakkabligi bilan bir – biridan ancha farq qilishi hech kimga sir emas. Shu jihatdan hozirda ommalashib borayotgan koreys tili shu qatorga kiradi. Gap tuzilishida gap bo‘laklarining tartibi alohida o‘rinni egallaydi. Shu boisdan, unda qo‘llaniladigan gap bo‘laklari hamda grammatik qo‘shimchalardan to‘g‘ri tartibda foydalanilayotganini hamma vaqt ham kuzatishning iloji yo‘q. Shunday ekan, mazkur ishda koreys va o‘zbek tillarida gap bo‘laklari qay tartibda joylashishi va ularning ma’lum bir qoida asosida bo‘lishini isbotlash mavzuning dolzarbligidan dalolat beradi.

Kalit so‘zlar: gap tuzilishi, gap bo‘laklari, bosh bo‘laklar, ikkinchi darajali bo‘laklar.

Gap bo‘laklarining gap tarkibidagi mavqei bir xil emas. Ba’zi gap bo‘laklari gap qurilishida markaziy o‘rinni egallaydi, bunday bo‘laklarsiz fikr anglashilmaydi. Ayrim

 DOI: 10.36078/1653410384

bo‘laklar esa gap qurilishida asosiy rol o‘ynamaydi, ularning ishtirokisiz ham bosh bo‘laklar orqali fikr anglashilaveradi. Shunga ko‘ra gap bo‘laklari ikki turga ajratiladi:

1) bosh bo‘laklar;

2) ikkinchi darajali bo‘laklar.

Bosh bo‘laklar gapning grammatik asosini tashkil qiladi. Fikr, asosan, gapning grammatik asosi orqali ifodalanadi.

Ikkinchi darajali bo‘laklar gapning grammatik asosini tashkil qilmasdan, uni hajm jihatdan kengaytiradi yoki so‘z birikmasini shakllantirish uchun xizmat qiladi.

Ikkinchi darajali bo‘laklar bosh bo‘laklar bilan o‘zaro tobe aloqada bo‘lib, ularni izohlash, aniqlash, to‘ldirish uchun xizmat qiladi. Bosh bo‘laklar ega va kesimdan iborat. Ikkinchi darajali bo‘laklar aniqlovchi, to‘ldiruvchi va holdir.

Kesim orqali izohlanadigan fikr predmetni anglatadigan, gapning boshqa bo‘laklariga tobe bo‘lmagan bosh bo‘lakka **ega** deyiladi. Ega keng ma’noda predmet tushunchasini bildirib, kesimdan anglashilgan predikativ belgining kimga yoki nimaga qarashliligini ko‘rsatadi. Ega bosh kelishikdagi birliklar bilan ifodalanib, kim? nima? qayer? So‘roqlaridan biriga javob bo‘ladi. Ega, odatda, yakka so‘z: ot, olmosh, harakat nomi, otlashgan so‘z (sifat, son, olmosh, sifatdosh, ravishdosh, ravish, taqlid so‘z, undov so‘z, modal so‘z) bilan ifodalanadi.

Ega anglatgan predmetning predikativ belgisini ifodalaydigan, ega haqidagi hukmni bildiradigan bosh bo‘lak **kesim** deyiladi. Kesim o‘zida predikativlikni aks ettiradigan, gapni grammatik jihatdan shakllantiradigan bosh bo‘lak hisoblanadi.

Kesim ifoda materialiga ko‘ra (qaysi so‘z turkumi bilan ifodalanishiga ko‘ra) ikki turga ajratiladi: 1) fe’l kesim; 2) ot kesim.

Turli fe’l shakllari bilan ifodalanadigan kesim fe’l kesim deb yuritiladi. Fe’l kesim ba’zan frazeologik ibora bilan ham ifodalanadi.

Fe’ldan boshqa so‘z turkumlari (ot, sifat, son, olmosh, ravish, undov va b.) bilan, shuningdek, fe’lning harakat nomi shakli bilan ifodalanadigan kesim ot kesim deyiladi. Ot kesim vazifasida ko‘pincha bosh kelishikdagi ot, ba’zan esa o‘rin-payt, chiqish, jo‘nalish kelishiklardagi ot yoki ko‘makchi bilan qo‘llangan ot kelishi mumkin.

Kesim tuzilishiga ko‘ra ikki xil bo‘ladi:

Sodda kesim va tarkibli kesim.

Sodda kesim. Yakka bir asosli fe’llar bilan ifodalangan kesimlar hamda so‘z bog‘lamasiz kelgan ot kesimlar sodda kesim bo‘ladi. Sodda kesim ifoda materialiga ko‘ra ikki xil bo‘ladi: sodda fe’l kesim, sodda ot kesim.

DOI: 10.36078/1653410384

Sodda fe’l kesim tuslangan fe’l, ravishdosh, sifatdosh bilan ifodalangan kesimdir.

Sodda ot kesim fe’ldan boshqa so‘z turkumlari: ot, sifat, son, olmosh, ravish, undov so‘z, modal so‘z, shuningdek, fe’lning harakat nomi bilan ifodalangan kesimdir.

Koreys tilida ham boshqa tillar singari gap bo‘laklari, gap qurilishidagi vazifalariga ko‘ra, ikki turga bo‘linadi: bosh bo‘laklar va ikkinchi darajali bo‘laklar. Bosh bo‘laklar, ya’ni, ega (**주어**-[chuo]) va kesim (**서술어**-[sosuro]) gapni tashkil etishda muhim ro‘l o‘ynab, gapni tashkil etuvchi asosiy yadro hisoblanadi.

Gapda bosh bo‘laklardan tashqari boshqa bo‘laklar ham qatnashishi mumkin. Lekin ular gapni tashkil etishda, gapni hosil qilishda asosiy ro‘l o‘ynamaydi. Shuning uchun ham ular gapning ikkinchi darajali bo‘laklari deb yuritiladi.

Ikkinchi darajali bo‘laklar bosh bo‘laklarni ma’nosini aniqlashtirish, fikrni to‘ldirish uchun xizmat qiladi. Ular o‘z vazifalariga ko‘ra, uch xil bo‘ladi:

- aniqlovchi (**관형어** –[kvan hyongo]),
- to‘ldiruvchi (**목적어** – [mok jogo]),
- hol (**상황어** – [sang hvango]).

Har bir ikkinchi darajali bo‘lakning o‘z leksik – semantik va grammatik xususiyatlari bor.

Yuqorida aytganimizdek, bosh bo‘laklar ega va kesimdan iboratdir. Shunday ekan, egani nima ekalnligini va u gapda qanday va qaysi holatlarda namoyon bo‘lishini ko‘rib chiqaylik.

Ega **주어** [Chuo] gapning bosh bo‘laklaridan biri bo‘lib, fikr ifodasida, gap tuzumida alohida o‘rin tutadi. U gapning nima haqda aytilganini, fikrning nima to‘g‘risida bayon etilganini ko‘rsatuvchi bosh bo‘lakdir. Qisqa qilib aytganda ega fikr ob’yektini, nutq predmetini bildiradi. Bunda predmet keng ma’noda tushuniladi va u narsa, shaxs, voqea – hodisa, belgi – xususiyat, harakat – holat, son – miqdor va hokazolarning nomini ham o‘z ichiga oladi.

Ega – ot, son, fe’l, olmoshning sintaktik vazifasidir. Ammo, yuqorida sanab o‘tgan turkumlarimizning barchasi baravariga ega vazifasida kela olmaydi. Faqat otgina ega bo‘lib kelishi, uning birinchi sintaktik vazifasi hisoblanadi. Qolgan so‘z turkumlarining ega vazifasida kelishi ularning ikkinchi sintaktik vazifalariga kiradi. Demak, ega deganda avvalam bor ot tushunilishi sintaktik nuqtai nazardan ham tasdiqlanadi.

DOI: 10.36078/1653410384

Kesim **서술어** [Sosul o] egadan keyingi ikkinchi bosh bo‘lak bo‘lib, fikr almashuvda katta ahamiyatga egadir.

Kesim egadan anglashilgan shaxs, narsa – predmet va voqea – hodisaning belgisini bildiradi. Grammatik jihatdan kesim o‘z tarkibidagi bo‘laklarga nisbatan hokim, egaga nisbatan esa tobedir. Ega bosh hamda mutloq hokim bo‘lak bo‘lsa ham, gapni tashkil etishda kesim muhim rol o‘ynaydi. Gap uchun xarakterli bo‘lgan modallik, zamon, shaxs va intonatsion tugallik kabi hodisalar ko‘pincha kesim bilan bog‘liq bo‘ladi. Shuning uchun odatda gapning ba’zi semantik turlarini belgilashda kesim, uning shakli asosga olinadi.

To‘ldiruvchi **목적어** [Mokchogo] gapdagi biror bo‘lakni to‘ldirib, unga boshqaruv yo‘li bilan tobe holatda bog‘langan bo‘lakdir. To‘ldiruvchi asosan fe’l kesimga bog‘lanadi, masalan:

저는 그 소식을 친구에게서 들었어요.

[Chonin ki soshigil chingu egeso tirossoyo].

Men bu xabarni do‘stimdan eshitdim.

To‘ldiruvchi qanday so‘z turkumi bilan ifodalanishi jihatidan egaga o‘xshaydi. To‘ldiruvchi ham, ega ham predmetni bildiradigan bo‘laklardir. Ammo, ega hokim holatdagi predmetni, to‘ldiruvchi esa tobe holatdagi predmetni bildiradi. Ega bosh kelishik holatida kelsa, to‘ldiruvchi tushum, o‘rin– payt, chiqish, jo‘nalish kelishiklari bilan ifodalanadi yoki ko‘makchilar bilan birga keladi. Bu uning tobeligini ko‘rsatuvchi grammatik belgidir.

Aniqlovchi **관형어** [Gvan hyongo] predmetning belgisini bildiradigan ikkinchi darajali bo‘lakdir. Predmetning belgisi bosh bo‘laklardan kesim orqali ham ifodalanishi mumkin. Biroq kesimda predmet predikativlik yo‘li bilan aniqlanib, belgi tasdiq yoki inkorni keltirib chiqaruvchi element sifatida tasavvur etilsa, aniqlovchida predmet atributivlik yo‘li bilan aniqlanib, belgi predmet bilan birgalikda, bir butun holda tasavvur etiladi.

물이 참니다 [muri chhamnida] – suv sovuq (sovuq – aniqlovchi).

Aniqlovchi ikkinchi darajali bo‘laklarning alohida bir turidir. U gapning tarkibidagi roli jihatidan boshqa ikkinchi darajali bo‘laklardan farq qiladi.

To‘ldiruvchi va hol fe’lga bog‘lanib kelsa, aniqlovchi otga bog‘lanib keladi.

Aniqlovchi ot, sifat, son, fe’lning gapdagi sintaktik vazifalaridan biridir. Ammo ularning hammasi ham aniqlovchi bo‘la olmaydi. Sifatning aniqlovchi bo‘la olishi esa, uning sintaktik vazifalaridan birinchisidir.

DOI: 10.36078/1653410384

Hol **부사어** [Pusao] ko‘pincha fe’l-kesimga bog‘lanib, uning belgisini bildiradigan bo‘lakdir. Hol ish-harakatning belgi-sifatini, uning bajarilish usulini, shu bajarilish bilan bog‘liq bo‘lgan o‘rin –payt, sabab, maqsad, shart – sharoit, miqdor – daraja kabi xususiyatlarni ko‘rsatadi.

언어를 알아야 세계를 알 수 있다. [Onoril araya segeril alsu itta]. Til bilsa el biladi.

Mazkur gapda shart holi qo‘llangan.

Izohlovchi **동격어** [tong kyogo] aniqlovchining alohida bir turidir. U gapdagi ifodalamoqchi bo‘lgan so‘zning qo‘shimcha, boshqacha nomini bildiradigan aniqlovchidir. Bunda gapdagi ushbu so‘z boshqacha nom bilan ataladi va bu nom shu so‘zning belgi – xususiyati deb qaraladi.

Koreys tili o‘zbek tili bilan bir til oilasi tarkibiga kirganligi bois koreys tilini o‘rganish o‘zbek o‘quvchilar uchun qiyin vazifa emas.

Koreys tilini o‘rganishda o‘zbek va koreys tillarida gap bo‘laklarining joylashuv tartibi bir-biriga yaqin bo‘lganligi bois ingliz va rus tiliga qaraganda mazkur tilni o‘rganish birmuncha osonroq kechadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Rasulova M., Shukurova Z., Comparative typology of English, Uzbek and Russian languages. T., 2017.
2. Hamroyev M., Muhammedova D. Ona tili. T., 2017.
3. Практическая грамматика корейского языка. Сеул, 1999.
4. **재미있는 한국어 책** (fun fun Korean) **목적 격 조사**. 2008.

O‘ZBEK VA KOREYS TILLARIDA SINESTEZIYA HODISASINING O‘RGANISH PREDMETI

Adilova Hilola Buriboyevna

Lingvistika: koreys tili mutaxassisligi 2-bosqich magistranti

Samarqand davlat chet tillari instituti

Annotation. This article is devoted to the study of the psychological phenomenon of synesthesia and its linguistic expression, in particular, in terms of stylistic means. The article introduces the concept of synesthetic metaphor, describes

DOI: 10.36078/1653410384

the importance of synesthesia as a stylistic tool, and discusses the use of synesthesia in artistic speech through examples.
Keywords: synesthesia, synesthetic metaphor, stylistic tool, comparative aspect.

Annotatsiya. Ushbu maqola sinesteziyaning psixologik hodisasini va uning tilshunoslikdagi ifodasini, xususan, stilistik vosita nuqtai nazaridan o‘rganishga bag‘ishlangan. Maqolada sinestetik metafora tushunchasi berilgan, sinesteziyaning stilistik vosita sifatidagi ahamiyati ta’riflangan, shuningdek, badiiy nutqda sinesteziyadan foydalanish usullari misollar orqali ko‘rib chiqilgan.
Kalit so‘zlar: sinesteziya, sinestetik metafora, stilistik vosita, qiyosiy aspekt.

Sinesteziya (yunoncha sin, (birlashma) va estetika, his-tuyg‘ulardan) ikki yoki undan ortiq sezgilar bog‘langan nevrologik hodisadir. Masalan, grafema-rang sinesteziyasi sifatida ma’lum bo‘lgan sinesteziya shaklida (bu sinesteziyaning 64,9% ni tashkil qiladi) alifbo harflari yoki raqamlar rangli sifatida qabul qilinishi mumkin.

«Raqamli sinesteziya» deb ataladigan boshqa turdagi sinesteziyada raqamlar avtomatik va tizimli ravishda kosmosdagi pozitsiyalar bilan bog‘lanadi. Sinesteziyaning «tartibli/lingvistik personifikatsiya sinesteziyasi» deb ataladigan boshqa turida raqamlar, hafta kunlari, yil oylari shaxsiyatni uyg‘otadi. Sinesteziyaning ayrim turlarida musiqa va boshqa tovushlar rangli yoki shaklli sifatida qabul qilinishi mumkin.

Sinesteziya bo‘yicha tadqiqotlar tarixini qadimgi yunon faylasuflari musiqani rang bilan bog‘laganliklari haqidagi tarixiy yozuvlar izlari asosida Isaak Nyuton tomonidan taklif qilingan ohang va ohang o‘rtasidagi farqda topish mumkin. Garchi bu dalil noto‘g‘ri bo‘lib chiqqan bo‘lsa-da, ranglar, xususan ko‘k rang bo‘yicha tadqiqotlar 1812 yilda Germaniyada davom etdi. 1871 yilda Gustav Fexner 73 sinestet tomonidan namoyish etilgan sinesteziyalar haqida ma’ruza qildi va xuddi shu mavzu Frensis Galtonning 1880-yillarda yozilgan tezislarida ham ko‘rib chiqildi.

Sinesteziya hodisasi 19-asrdan beri o‘rganiladi, ammo xulq-atvor psixologiyasining kuchayishi bilan, o‘lchash usullari va standartlari noaniq va noaniq bo‘lganligi sababli tadqiqot bir muncha vaqt to‘xtab qoldi. 1980-yillardan boshlab, u yana e’tiborni jalb qila boshladi. Endi sinesteziya kognitiv nuqtai nazardan o‘rganila boshlanib, zamonaviy davrda uning rivojlanishini aniq fanlar bilan bog‘liq tadqiqotlarda topish mumkin.

 DOI: 10.36078/1653410384

Koreys tilida shakllar va ranglarni o‘z ichiga olgan sinesteziya juda keng tarqalgan, ta’m va hidlarni o‘z ichiga olgan sinesteziya juda kam uchraydi.

2004 yilda Amerika Sinesteziya Assotsiatsiyasi sinesteziyaning 152 xil shakllari haqida xabar berdi. Amerikalik tilshunos Benjamin Uorf sinesteziya hodisalariga alohida qiziqish bildirar ekan, ularga quyidagicha ta’rif beradi: «Sinesteziya bu bir sezgi a’zolari yordamida boshqa sezgilar sohasi bilan bog‘liq hodisalarni idrok etish qobiliyati, masalan, rang yoki yorug‘likni tovushlar orqali idrok etish va aksincha, fazoviy atamalar nuqtai nazaridan fazoviy bo‘lmagan tasvirni bildiruvchi lingvistik metafora tizimi orqali yanada ongliroq qilish qobiliyatidir». Bundan ko‘rinadiki fazoviy bo‘lmagan idrok sohasi mas’ul bo‘lgan fikrlar, his-tuyg‘ular yoki tovushlar fazoviy elementlarni bildiruvchi leksemalar yordamida uzatiladi va shu bilan go‘yo bizning fikrlarimiz, his-tuyg‘ularimizga, tovushli hislarimizga xos bo‘lmagan rang, shakl, kontur, tuzilish kabi xususiyatlarni beradi[4]. Muallifning sinestetik metaforaning bu xususiyati san’atda ulkan rol o‘ynaydi, degan fikriga qo‘shilmaslikning iloji yo‘q.

Lug‘atda sinesteziyaning ta’rifi hissiy idrok etishning buzilishi bo‘lib, unda normal sezish avtomatik ravishda tananing qo‘zg‘alish sodir bo‘lgan joyidan boshqa qismida yoki boshqa sensorli sohada bir vaqtning o‘zida qo‘shimcha sezgi bilan birga keladi. Sinesteziyaning boshqa ta’rifi – bu turli xil hissiy sohalardan kelib chiqadigan taassurotlarning bir xil mavzudagi doimiy assotsiatsiyasi hodisasidir.

Sinesteziya va xususan, «rangli eshitish» hodisasi simvolistlar tomonidan ramziylik uchun muhim bo‘lgan san’at va pan-musiqaviylik birligi tamoyillarini o‘zida mujassam etgan yuksak badiiylik, elitizm, ezoterizm belgisi sifatida taqdim etilgan. Badiiy maqsadlarga erishish uchun sinesteziyadan faol foydalanish nafaqat o‘zbek simvolistlariga, balki koreys ijodkorlar orasida ham urf bo‘lgan.

Ko‘plab mualliflarning fikriga ko‘ra, koreys tilida hissiy holatlarni yetkazib berishda hissiyotlarga ko‘proq e’tibor beriladi va ularni farqlash uchun leksik va grammatik iboralarning ancha boy repertuariga ega. Shu bois sinesteziyadan foydalanish misollarini koreys mualliflarining ijodida ham ko‘p uchratish mumkin. Xususan Hangeulning o′zi bir vaqtning o‘zida ko‘rish va eshitish qobiliyatini his qilish imkonini beruvchi sinestetik belgi sifatida e’tirof etiladi. Bu koreyslarning noyob

[4] Уорф Б. Л. Отношение норм поведения и мышления к языку // Новое в лингвистике. М.: Издательство иностранной литературы, 1960.

DOI: 10.36078/1653410384

xarakteri bo‘lib, u yer yuzidagi eng ijodiy va ilmiy sifatida baholangan. Hangeulning asosiy xususiyati shundaki, u talaffuz tovushi va ko‘rish harflari o‘rtasidagi bog‘liqlikni hisobga olgan holda yaratilgan.

2021-yilda Sabina san'at muzeyida namoyish etilgan Hangeul haftaligida uchun maxsus ko‘rgazma sifatida Hangeulning sinestetik elementlariga e’tibor qaratilgan «Sinesteziyani uyg‘otish – koreys tilining ko‘z, burun, quloq, og‘iz va bashqa tana a’zolari orqali Hangeulni his qilish» mavzusidagi ko‘rgazma alohida ajralib turadi.

Shuningdek, sinesteziyani stilistik vosita sifatida nafaqat adabiyotda uchratish mumkin, balki kuni biz o‘zimiz ongsiz ravishda atrofdagi voqelikni tasvirlash uchun ham lug‘atimizga mustahkam o‘rnashgan sinestetik birikmalardan foydalanamiz. Masalan: yorqin ranglar, past, baland ovoz, issiq, sovuq rang, qattiq ovoz va boshqalar. M.N. Mileeva va T.Yu. Dudkovalar «Sinesteziya va uning namoyon bo‘lish xususiyatlari» nomli maqolasida sinesteziyani «ruhiy fotoalbom» deb atashib, bu holatni bizning atrofimizdagi dunyoni bizdan butunlay boshqacha tarzda idrok etgan ajdodlardan qolgan merosdir, deya ta’riflashadi [5] . Ushbu farazni isbotlash uchun maqolada «yakshanba» va «dushanba» so‘zlari odamlarda turli xil ranglar assotsiatsiyasini keltirib chiqarishi masalasi qo‘llaniladi. Mualliflarning fikriga ko‘ra dushanba qora, jigarrang singari quyuq ranglar bilan bog‘liq bo‘lib, yakshanba oq, sariq, pushti kabi faqat ochiq ranglar bilan ifodalanadi.

Xulosa o‘rnida shuni aytishimiz mumkinki, sinesteziyaning til vositasi sifatidagi ahamiyati, asosan, u ona tilida so‘zlashuvchilarga turli xil sezgilardan olingan tuyg‘ular va ma’lumotlar, tasavvurning o‘zaro ta’siri natijasi bo‘lgan mavhum tushunchalarni nutqda mustahkamlashga imkon beradi. Sinesteziyani aqliy va hissiy sohalar aks etgan holda bevosita kuzatish mumkin emas

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Галеев Б.М. Синестезия в эстетике и поэтике символизма // Синестезия. СНИИ «Прометей», Казань. / [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://synesthesia.prometheus.kai.ru/sinest_r.htm. (дата обращения: 20.04.2018)

[5] Милеева М. Н., Т. Ю. Дудкова Синестезия и особенности её проявления// Вестник гуманитарного факультета ИГХТУ. 2009. Вып.4. С. 294-300.

DOI: 10.36078/1653410384

2. Ищенко И.Г. Способы реализации синестезии в американских музыковедческих текстах / И. Г. Ищенко, К. К. Ким // Вестник Амурского государственного университета. Гуманитарные науки. 2014. № 66. С. 126-132.
3. Клюев Е.В. Риторика. Инвенция. Диспозиция. Элокуция: учеб. пособие для вузов. М.: ПРИОР, 1999. 272 с.
4. Милеева М. Н., Т. Ю. Дудкова Синестезия и особенности её проявления, Вестник гуманитарного факультета ИГХТУ. 2009. Вып.4. С. 294-300.
5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии: учеб. пособие. СПб.: Питер, 2007. 782 с.
6. Сатретдинова, А. Х. Синестезия как основной стилеобразующий элемент поэтического текста Серебряного века // Известия ПГУ им. В.Г. Белинского. – 2012. № 27. С. 392-395.
Сафина Г. Можно ли «видеть» звуки и «слышать» запахи? // Синестезия. СНИИ «Прометей», Казань. / [Электронный ресурс] Режим доступа: http://synesthesia.prometheus.kai.ru/safina_r.htm. (дата обращения: 23.04.2018).

한국어의 높임법

THE POLITENESS CATEGORY IN KOREAN

Shokhsanam AKRAMOVA

Uzbekistan State World Languages University

우즈베키스탄 세계언어대학교

타슈켄트, 우즈베키스탄

Annotation. The article is devoted to the the types of the politeness category in Korean, for each category of which examples are given with their analysis. Various tables are also considered, which show the main endings and particles used in one or another category of politeness, depending on the situation and style of speech. The language material allowed the article to identify a number of factors that influence the choice of style: age, social style, position and level of acquaintance.

Key words: the politeness category, subject honorification, object honorification, addressee honorification, style of speech.

DOI: 10.36078/1653410384

내용

1. 도입
2. 높임법의 정의
3. 높임법의 유형
4. 결론
5. 참고 문헌
Abstract

1. 도입

세계의 여러 언어들 가운데 높임법이 있는 언어는 매우 드물어서 한국어, 일본어, 자바어 정도에서만 나타나는데, 일반적으로 청자에 따라 높임의 정도가 달라지는 '상대 높임법'을 의미한다. 그러나 한국어의 높임법은 더욱 복잡한 체계를 갖추고 있어서 높임 표현의 방법에 따라 크게 어휘적 방법과 문법적 방법으로 나누고, 높임 표현의 종류에 따라서는 주 체높임법과 상대높임법, 객체높임법으로 구분하기도 한다.

한국어의 높임법은 연구자에 따라 공대법, 경어법, 대우법 등으로 불려진다. 이는 발화행위에 관여하는 인물들 사이의 존비 관계에 의해 결정되는 것으로, 존비 관계란 나이, 직업, 지위나 윤리적 위치에서의 높고 낮음을 의미한다. 이처럼 화자와 청자 사이의 존비 관계에 따라 화자가 청자를 높여야 하는 경우, 문장 주어를 높여야 하는 경우, 목적어나 부사어 등에 등장하는 객체를 높여야 하는 경우 등이 발생하는데, 그러한 각각의 상황에 알맞은 말씨를 골라 쓰는 질서를 높임법이라 한다.[6]

2. 높임법의 정의

한국어의 높임법에는 용언 활용에 의한 문법적인 높임법과 높임을 나타내는 특수한 어휘의 사용에 의한 높임법이 있다. 전자는 다시 문장의 주체를 높이는 주체높임법과 상대높임법으로 나뉜다. 그리고 후자는 특수한 어휘를 사용해 남을 높이거나 자신을 낮춤으로써 상대를 높이는 방법과

[6] 김진호, 외국어로서의 한국어학개론 , 서울: 도서출판 박이정, 2019, 274 p.

DOI: 10.36078/1653410384

목적어나 부사어가 지시하는 대상, 곧 서술의 객체에 대하여 높이는 객체 높임법의 경우로 나눌 수 있다. 다음의 체계와 같다.

한국어의 높임법 체계

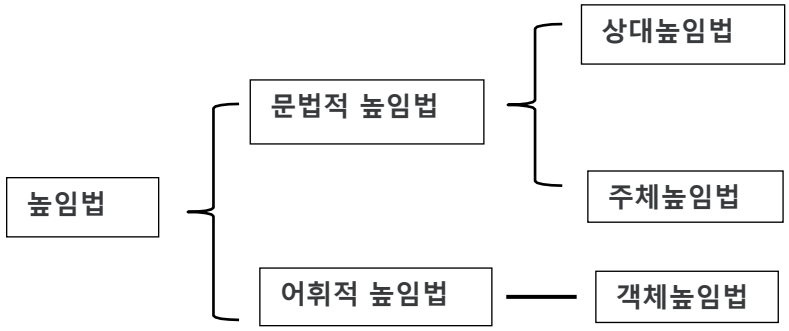

3. 높임법의 유형

한국어의 높임법은 바로 위에서 검토한 바처럼, 선어말어미나 종결어미의 규칙적인 활용에 의한 문법적인 것과 높임을 나타내는 특수한 어휘에 의한 것이 있다. 특수어휘에 의한 높임법은 불규칙한 것으로서, 원칙적으로 문법의 영역에 속하지 않는다. 그러나 사실 한국어 모어화자들을 위한 국어학적인 내용에서는 문법적인 높임법의 중요성이 훨씬 크겠지만 외국인을 위한 한국어교육에 있어서는 특수 어휘에 의한 높임법의 교육 또한 중요하다.

주체높임법은 문장의 주체를 높이는 것이라 정의했다. 그러면 주체란 무엇인가? 일반적으로 화자와 청자가 전제된 문장에서 화자는 그 누구 (또는 무엇)에 대해 말을 하게 되는데,이 때 문장의 주어로 등장하는 대상이 주체가 된다. 따라서 주체높임법에서는 주체가 말하는 이보다 신분적으로나 윤리적으로 높은 지위를 차지하게 된다.

(1) 가. 동생이 학교에 간다.

나. 아버지가(는) 회사에 간다.

(2) 가. 친구가 길을 걷는다.

나. 할아버지가(는) 길을 걷는다.

예문 1)의 주체는 '동생, 아버지'이고, 2)의 경우는 '친구, 할아버지'인데, 화자의 입장에서 '동생'과'친구 '는 일반적인 높임의 대상이 아니다. 그러나 '아버지,

DOI: 10.36078/1653410384

할아버지 '는 높임의 대상임에도 불구하고 높임의 표현을 쓰지 않아 비문이 된다.

문장의 주체높임법을 만드는 방법은 무엇인가? 위 1. ㄴ)과 2. ㄴ)의 비문에 대한 올바른 문장은 다음과 같다.

(3) ㄱ. 아버지께서 회사에 가신다.

ㄴ. 할아버지께서 길을 걸으신다.

우리는 여기서 두 가지 사항에 대해 알 수 있다. 첫째, 주체를 가리키는 주어 뒤에 결합하는 조사의 경우 높임의 조사 '께서'(보조사 '-은 /-는'의 경우에는 '-께서는)로 바꿔 주어야 한다. 둘째, 서술어 자리에 오는 동사,형용사, 명사-이다 '의 어간에 높임의 선어말어미'-(으)시- '를 붙여야 한다는 것이다.

문장의 주체가 말하는 사람보다 높으면 높임법을 사용한다고 하였다. 그러나 주체가 청자보다 낮은 지위에 있는 경우에는 원칙적으로 '-(으)시-'를 결합한 높임법을 사용할 수 없다.이를 '압존법이라 한다. 아래의 예문이 그렇다.

(4) ㄱ. 할아버지, 아버지 왔습니다.

ㄴ. 할아버지, 아버지 오셨습니다.

4)처럼 화자의 입장에서 아버지는 높여야 할 대상이지만 청자인 할아버지가 아버지보다 더 높여야 할 대상인 까닭에 '-(으)시-'를 결합한 4. ㄴ)이 비문이 된다 .

주체높임법은 주체를 직접적으로 높이는 경우와 간접적으로 높이는 경우로 대별된다. 그러나 두 가지 경우 다 -시- 가 결함한다는 점에서는 동일하다. 다음의 예문을 보자.

(5) ㄱ. 할아버지께서는 귀가 어두우시다.

ㄴ. 할머니께서는 돈이 많으시 다.

문장 5)의 서술어인 '어두우시다, 많으시다'와 일차적인 관계를 가지는 성분은 바로 앞에 있는 귀, 돈 이다. 따라서 서술어의 -시-'는 '귀, 돈'을 높인다고 해석할 수 있다. 그러면 이들이 높여야 할 대상인가? 그렇지 않다. 다만 이들은 문두의 높임의 대상인 '할아버지, 할머니'와 아주 밀접한 관련을 지니고 있다는 이유에서 간접적인 높임표현으로 인정한다. 이처럼 간접높임의 표현은 높여야 할 대상의 신체 부분 (귀), 소유물 (돈) 및 생각 등에 -시- '가 쓰여 높임의 의미를 나타낸다.

DOI: 10.36078/1653410384

한국어의 높임법 중 가장 발달한 것이 상대높임법으로, 화자가 청자인 상대방에 대하여 높이거나 낮추어 말하는 방법이다. 아래의 예를 보자.

(6) ㄱ.예원아, 빨리 자거라.

ㄴ.어머니 안녕히 계십시오.

예문 6)의 청자는 화자와의 관계설정에서 높임의 성격이 다르다. 즉 아버지와 딸의 관계에서의 '예원'과 부모와 자식의 관계에서 '어머니'라는 대상에 대해 각각 '해라체'와 '합쇼체'를 사용해 상대를 낮출 수도 높일 수도 있다.

상대높임법은 예문 6)에서 보았듯이, 문장 끝에 오는 서술어 어간 뒤에 다양한 종결어미를 결합하여 표현한다. 즉 -아 / 어라 와 -(스) ㅂ니다'와 같이 특정한 어미를 선택함으로써 상대방을 낮출 수도 그리고 높일 수도 있다.[7]

상대높임법이 특정한 어미의 결합으로 이루어진다 했듯이, 어미의 종류에 따라 상대높임법 종류가 결정된다. 세부적으로는 '합쇼체, 하오체,하게체, 해라체'의 격식체와 '해요체, 해체 의 비격식체로 나누지만, 외국어로서의 한국어 교육에서는 아래의 2 가지 유형이 일반적이다.

한국어의 상대높임법 체계

구분	체	높임 등급	예문
격식체	합쇼체	아주 높임	찾아주셔서 감사합니다.
	하오체	예사 높임	여러분!빨리 청소하시오.
비격식체	하게체	예사 낮춤	박군, 이리 와서 앉게.
	해라체	아주 낮춤	재우야, 논문 빨리 쓰거라.

[7] 김진호, 외국어로서의 한국어학개론 , 서울: 도서출판 박이정, 2019, 278-280p.

DOI: 10.36078/1653410384

	해요체	두루 높임	도움을 주어 감사해요.
	해체	두루 낮춤	철수야, 빨리 밥 먹어.

외국어로서의 한국어 상대높임법 체계

구분	체	높임 등급	예문
격식체	합쇼체	아주 높임	찾아주셔서 감사합니다.
비격식체	해요체	두루 높임	도움을 주어 감사해요.

한국어의 높임법은 주체높임이나 상대높임과 같이 용언의 활용에 의한 문법적인 높임법 이외에도, 특수한 어휘를 통해 상대를 높이거나 자신을 낮추어서 남을 높이는 방법도 있다. 간략히 몇 가지만 살피기로 한다.

(7) ㄱ. 자다 : 주무시다 /있다 : 계시다 / 먹다 : 잡수시다, 드시다
마시다 : 드시다 / 아프다 : 편찮으시다 등

ㄴ. 밥 : 진지 / 말 : 말씀 /이 : 치아 / 술 : 약주 / 집 : 댁 등

(8) ㄱ. 저 : 나 등

ㄴ. 말씀, 소생, 졸고 등

7)의 예는 모두 높임말로서 7. ㄱ)은 직접높임말이고, 7. ㄴ)은 간접높임말이다. 반면 8.ㄱ)은 직접낮춤말, 8. ㄴ)은 간접 낮춤말이다.

DOI: 10.36078/1653410384

다만, 유의할 사항은 '있다'의 경우, 의미에 따라 아래의 보기처럼 두 가지의 높임 표현이 가능하다.

(9) ㄱ. 선생님께서는 강의실에 있다.

→ 선생님께서는 강의실에 계십니다.

→ *선생님께서는 강의실에 있으십니다.

ㄴ. 선생님께서는 두 살 난 따님이 있다.

→ 선생님께서는 두 살 난 따님이 있으십니다.

→ *선생님께서는 두 살 난 따님이 계십니다.

9.ㄱ)처럼 존재 의미의 '있다'의 높임말은 '계시다'이고, 9. ㄴ)의 소유 의미일 때는 '있으시다'를 사용한다. 즉 '계시다 는 높임의 주어를 직접 높일 때 사용하고,'있으시다'는 높임 대상의 소유물이나 그 사람과 관계가 있는 사람이 주어인 경우 문장의 주체를 간접적으로 높일 때 사용한다.

'아프다 : 편찮으시다, 아프시다 '의 관계도 이와 동일하다.

(10) ㄱ. 선생님께서 감기로 많이 아프다.

→ 선생님께서 감기로 많이 편찮으시다.(직접)

→ *선생님께서 감기로 많이 앞으시다.

ㄴ. 선생님의 팔이 아프다.

→ 선생님의 팔이 아프시다.(간접)

→ *선생님의 팔이 편찮으시다.

이들 외에 특수한 높임말에 의해 문장의 목적어나 부사어를 높이는 객체 높임법의 예로는 다음과 같다.

(11) ㄱ. 나는 할머니를 모시고 시골에 갔다.

ㄴ. 나는 아버지께 신문을 가져다 드렸다.

ㄷ. 제가 선생님께 궁금한 점 한 가지 여쭙겠습니다.

DOI: 10.36078/1653410384

11. ㄱ) 은 문장의 목적어인 '할머니'를 높이는 '모시다'란 동사를, 11. ㄴ) 과 11. ㄷ)에서는 각각 부 사어인 '아버지, 선생님'을 높인 드리다, 여쭙다'라는 특별한 동사를 사용하고 있다.[8]

4. 결론

지금까지 한국어의 높임법에 대한 개념부터 높임 표현의 방법에 따른 분류, 높임 표현의 종류에 따른 분류, 그리고 높임법의 오용까지 세세히 살펴본 결과, 높임법이 어떤 방식으로 실현되며 따르는 제약은 무엇인지 알 수 있었다. 그러나, 현실의 인간 관계는 매우 복잡한 양상을 띠므로 한국어의 높임법 또한 다양한 조합과 변형을 보이고 있으며 상황에 따라 매우 다채롭게 실현되고 있음을 알 수 있다.

6. 참고문헌:

1. 김진호, 외국어로서의 한국어학개론 , 서울: 도서출판 박이정, 2019.
2. 김수연, 재외동포 초급 한국어 교육에서의 높임법 교수 학습의 내용과 지도 방안 연구 , 단국대학교 교육대학원,2011.
3. https://namu.wiki/w/한국어의%20 높임법
4. https://en.dict.naver.com/#/main
5. https://scienceon.kisti.re.kr/srch/selectPORSrchArticle.do?cn=NART56700472&dbt=NART

ADVANTAGES OF BLENDED LEARNING IN OUR RAPIDLY CHANGING WORLD

Akromova Robiya Sunnatjon qizi

Student

Yodju Technical Institute in Tashkent

[8] 김수연, 재외동포 초급 한국어 교육에서의 높임법 교수 학습의 내용과 지도 방안 연구 , 단국대학교 교육대학원,2011.

DOI: 10.36078/1653410384

Annotation. The development of multimedia and information technologies, as well as the use internet as a new technique of teaching, has made radical changes in the traditional process of teaching.[9] Not many people have the ability to take time off from work to commit to a full-time graduate program, and others often travel for work. For those who still need to working and going back to school, the flexibility of an online program provides individuals with the opportunity to learn while still working and growing professionally. By earning your master's degree online, you can learn on your own schedule. Rather than leave the office early or skip family dinner to commute to campus, you're logging on when it's convenient for you at a time that doesn't interfere with other commitments. That flexibility allows you to more easily balance work, life, and graduate school. Additionally, students don't always feel comfortable asking professors to repeat a point they made in their last lecture or dive into deeper detail on a specific topic. When learning online, you can revisit past material or stop the lecture to perform additional research or organize your notes.

Keywords: Better time management, Improved Virtual Communication, and Collaboration, New Technical Skills, Refined Critical thinking Skills, Melanie Kasparian.

1.1 Better time management

Work, family, and school is not easy thing to do. Leaners recognize and admire the time management skills it takes to balance all three Because there are no set classroom times within an online degree program, and students have the flexibility to create their own schedules, it's up to the student to proactively reach out to faculty, complete assignments on time, and plan ahead. One of the things we know employers expect is that we manage our time effectively. It's never enough to be at your desk on time in the morning and stay through the end of the day; most of us are expected to get more projects done in less time. Online classes keep you on a regular schedule of making and meeting deadlines, allowing you to practice managing your time and staying productive week-to-week. Employers often appreciate the time management skills needed to complete an online degree program and view these skills as a valuable asset to potential employees. Melanie Kasparian, associate director of assessment at Northeastern College of Professional Studies, says «Working on the train, during a

https://www.researchgate.net/publication/348335311_The_role_of_e-learning_advantages_and_disadvantages_of_its_adoption_in_higher_education

DOI: 10.36078/1653410384

lunch break, or in the morning there's really no right time to study, as long as it fits your life.»

2.1 Improved Virtual Communication and Collaboration[10]

Learning to work with others in a virtual environment can make you a more effective leader. You'll develop critical leadership skills by utilizing specialized knowledge, creating efficient processes, and making decisions about best communication practices, such as what should be discussed in person or electronically. In an online program, you'll also participate in discussion boards with your classmates, communicate with professors via email, and collaborate through various software programs. As the program progresses, you'll get better at pitching your ideas and making strong, succinct, professional arguments through text. Participating in discussion boards is a lot like participating in a virtual team. Communicating your ideas clearly, getting responses, and projecting a professional image are necessary skills in a virtual workplace. Instructors, just like managers, expect you to write respectful, thoughtful, and polite communications, respond to different perspectives, and build a rapport with your peers. Luckily, in an online program, you'll refine this skill quickly-post after post, week after week, course after course.

3.1 New Technical Skills

Your online degree also equates to strong technical skills, a definite plus for any job seeker. As part of your coursework, you will likely need to utilize digital learning materials, get familiar with new tools and software, and troubleshoot common issues. After a program's worth of technical hurdles, big and small, an employer could trust that you are versed in common collaboration tools, content management systems, and basic troubleshooting. With more companies using virtual teams, it's important to learn how to collaborate remotely. Your classmates will likely live in different time zones, which you need to learn how to adapt to and schedule around. Adoption of technology is also crucial. When you're working on a group project, sharing files or status updates can become difficult via email, so you might need to utilize project management and communication tools such as:

Skype: The video conferencing software lets you speak face-to-face with your peers.[11]

[10] t.me/Result_with_Hugo

[11] (Liaw et al, 2007).

DOI: 10.36078/1653410384

Basecamp: Another, slightly more robust, project management tool you can use to share messages and upload files.

Duo: is a video chat mobile app developed by Google

4.1 Refined Critical thinking Skills

Online learning facilitates the ability to think critically about what you do every day. The goal in the classroom is to challenge you to think differently, and employers want you to do that, too-to think critically in your role at work. Mastering this skill is what will set you apart as a student, and as an employee. Critical thinking plays a role in any type of education; however, online learning forces you to develop your critical thinking skills in ways that you might not have practiced in an in-person classroom setting. This sort of self-paced and self-motivated learning demonstrates to future employers that you have the ability to think critically and overcome any obstacles that might stand in your way.

References

1. (Richard and Haya 2009), International Journal of Education and Research

2. https://www.researchgate.net/publication/348335311_The_role_of_e-learning_advantages_and_disadvantages_of_its_adoption_in_higher_education

3. t.me/Result_with_Hugo

THE COMPARATIVE ANALYSIS OF TOURISM TERMS IN THE ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES

Aslonova Nafosat Faxridinovna
Lingvistika: ingliz tili mutaxassisligi 1-bosqich magistranti
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. The given article deals with a brief comparative analysis of English and Uzbek terminological systems of tourism industry. There were analyzed and revealed the structural models of terms and the degree of their productivity in the process of term formation. Difficulties emerged during the first stages of studying tourism terminology because there were only a few glossary terminology dictionaries available at the time.

DOI: 10.36078/1653410384

Keywords: social-cultural economic activity, tourism industry, tourist terminology, comparative analysis, Uzbek terminological system.

Uzbekistan has long attracted visitors from all over the world. This is easy to comprehend for anyone who knows the nation - vibrant colors, elaborate patterns, rich flavors, and friendly people await every visitor[12]. Great civilizations have long since been pleasantly surprised by the sands of time, but modern life continues to evolve in different directions. We must pay special attention to the development of tourism activity, ecological, educational, ethnographic, gourmet tourism, and other sectors of the business, given the active involvement of global brands in this sphere. In this sense, we must keep in mind that utilizing public-private partnerships provides tremendous prospects for industry growth.

It is inevitable for each change in society's life to be recognized in language. The language reflects the significant evolutions in Uzbekistan, including persistent radical reforms, scientific and technological advancement, and close socioeconomic connection with neighboring countries.

It is now impossible to comprehend certain fields without terminology.

Scientists have discovered that there are now over 500 primary disciplines and tens of major divisions within each, each with its own terminological system. It is no secret that many industries are fast increasing in our country as well, resulting in an enrichment of the terminological system.

In the terminological system, tourism terminology is also essential. Tourism is one of the most promising economic areas in any country. The high degree of staff qualification is also one of the variables determining the level of development. While all societal changes and innovations are first and foremost expressed in language, processes present linguists with a number of difficulties. The subject of linguistic analysis of tourism words is one of these tasks. There is currently no unique collection of tourist terminology in Uzbek linguistics. The number of terms in existing dictionaries is not particularly large. The «Explanatory Dictionary of the Uzbek Language» for example, contains 183 terms relating to tourism.[13]

It is also critical to govern language in the training of prominent experts in the field, employees who can meet international standards. «Quality of qualified

[12] https://www.advantour.com/uzbekistan/tourism.htm

[13] https://1library.net/document/qodw3x5z-typology-of-tourism-terms-in-english-and-uzbek.html

DOI: 10.36078/1653410384

professionals for the tourism industry, especially in the sphere of management and marketing, » declares a Decree of the President of the Republic of Uzbekistan dated December 2, 2016 «On measures to ensure the accelerated growth of the Republic of Uzbekistan's tourism industry». It is critical to significantly strengthen the system of tourist personnel training, retraining, and advanced training. It is critical to have textbooks in training, as well as a high degree of textbook availability and strong regulation of industrial terminologies. The linguistic study of the Uzbek language's tourist terminology, as well as the construction of an explanatory dictionary of terms, is one of the most important tasks of Uzbek terminology.

The acquisition of terms from English, as well as French, Italian, and German, is the most important component of learning tourism terminology.

English is claimed to be the most widely spoken language in the tourism business for historical and sociological reasons. The terms international tourism has been formally and structurally studied in Russian and English. Terms make up 44% (226 terms) of the total English material collected for analysis. Terminological compounds account for 56% of special lexical units. When the English terms for tourism are studied in terms of substance, it is discovered that the majority of them are in the form of phrases. The following model leads to 32 percent of the terms in this compound form, or 161 terms:[14]

English	**Uzbek**
Baggage car	Yuk vagoni
Adventure tour	Sarguzasht turizmi
Budget tourism	Ijtimoiy turizm
Business tourism	Xizmat turizmi

There is a small difference based on the materials in English:

1. 22 percent (113 terms) of the examined English terms are primitive terms:

English	**Uzbek**
Track	Yo‘lka
Alien	Chet ellik
Steward	Bort kuzatuvchisi
Flight	Reys

[14] https://1library.net/document/qodw3x5z-typology-of-tourism-terms-in-english-and-uzbek.html

DOI: 10.36078/1653410384

2. Compound terms are more common than affixed terms (44 lexical units or 9 percent of the total material):

English	Uzbek
Administrator	Administrator
Administrator bearer	Eltib beruvchi
Excursionist	Turist
Pckage	Tur paket

3. Compound units accounted for 12% of total terms (59 units):

English	Uzbek
Airport	Aeroport
Railroad	Temiryo‘l

4. Abbreviated terms make up a small percentage of the whole material (9 lexemes or 2% of the total):

English	Uzbek
Aircrew	Uchuvchi tarkib
Doorman	Shveytsar
Airport	Aeroport
Railroad	Temiryo‘l

The phenomena of homonymy is also observed in English international tourism terminology, unlike in other languages. A term may have multiple meanings:[15]

Charter	Porter	Route	Cabin
Ustav/nizom	Yuk tashuvchi	Yo‘nalish	Kupe
Yollanma reys	Shveytsar	Kurs	Salon
Yollangan samolyot	Eshik qorovuli	Qatnov yo‘li	Kalyuta

[15] https://uzjournals.edu.uz/philolm/vol2019/iss4/26/

DOI: 10.36078/1653410384

Yollangan kema			
Charter dam olish			

As a result, the two languages' tourist terms are formally and structurally analyzed.

Conclusion

The content, function, and scope of tourist terms in the Uzbek language are initially classified into many subject groupings. These thematic categories are subdivided further into lexical-semantic groups. The terminologies that express themes connected to the organization and provision of tourism have a lot of weight in the tourist lexicon. One of the challenges with nomenclature has always been synonymy. The establishment of explanatory, electronic, and translation dictionaries of current tourism terms in the Uzbek language is one of the most important objectives of Uzbek terminology. The creation and evolution of the business, as well as the position of English among international languages, account for English's dominant role in international tourist terminology today. The linguistic elements that influence the formation and mastery of tourist terms include the specificity of basic phrases or their meanings, the invention of terms based on existing words and morphemes, and the identification of alternative terms in the language.

References

1. Jomonov R.O. Problems of word acquisition and spelling in the Uzbek language. T.: Uzbekistan, 2013.

2. Iskandarova Sh. Problems of studying vocabulary on the basis of semantic field. T.: Fan, 1998.

3. Kadirbekova D. Linguistic and non-linguistic factors of term formation. T.: Uzbekistan, 2019.

4. Muratova D.M. Typology of Tourism Terms in English and Uzbek // International Journal of Research. T.: Uzbekistan, 2020.

DOI: 10.36078/1653410384

KOREYS TILSHUNOS OLIMLAR TOMONIDAN MAQOLLARNING TADQIQ ETILISHI (do‘stlik mavzusi misolida)

Ashurova G‘aziza Narchaboyevna
Lingvistika: koreys tili mutaxassisligi 2-bosqich magistranti
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. Proverbs raise the consciousness of people, especially young people. They teach them to be truthful, honest, hardworking, and courageous and promote positive human qualities in a person. They also express national culture, mentality and vocabulary .That is why proverbs are so widespread and have been used for centuries. They are still being used in daily speech and interpersonal communication, in artistic, historical and scientific works, in political and journalistic literature. Interaction, which reflects the image of nature, serves to exchange ideas. It has a social character and is a mirror of human thought. Just as every language has a history of creation and development, so the Korean language has a history of its own stages of creation.

Keywords: Korean proverbs, dictionary of korean proverbs, definitions of korean proverbs, history of korean proverbs, friendship.

Annotatsiya. Maqollar kishilarning, ayniqsa yoshlarning ongini o‘stiradi, ularni to‘g‘ri so‘z, rostgo‘y, mehnatsevar, mard, jasur, matonatli bo‘lishiga o‘rgatib, kishidagi ijobiy insoniy fazilatlarni targ‘ib etadi. Milliy madaniyatini, mentalitetini, so‘z boyligini maqollar orqali ham namoyon qiladi. Shuning uchun ham maqollar g‘oyatda keng tarqalgan bo‘lib, asrlar davomida jonli so‘zlashuv va o‘zaro nutqiy munosabatlarda, badiiy, tarixiy va ilmiy asarlarda, siyosiy va publitsistik adabiyotda doimiy ravishda qo‘llanilib kelgan va qo‘llanilmoqda[16].Millatning ma’naviy qiyofasini aks ettiruvchi o‘zaro aloqa fikr almashishga xizmat qiluvchi, ijtimoiy harakterga ega, insoniyat taffakurining ko‘zgusi bu – tildir.

Kalit so‘zlar: Koreys maqollari, koreys maqollari lug‘ati, koreys maqollarining ta’riflari, koreys maqollari tarixi, do‘stlik.

[16] Mirzayev T., Musaqulov A., Sarimsoqov B. O‘zbek xalq maqolari. T.: Sharq nashriyoti, 2005. B.5.

DOI: 10.36078/1653410384

Har bir tilning yaratilib shakllanishi va taraqqiy etish tarixi bo‘lganidek koreys tilining ham o‘zining yaratilish bosqichlari o‘ziga xos tarixi mavjud. Koreys tili boshqa tillarga nisbatan ancha keyingi davrlarda o‘rganila boshlandi. Koreys tilining tarixiy negizlarini o‘rganishga xususan keyingi omillar sabab bo‘lgan. Ma’lumki, Koreya ko‘p asrlar davomida Xitoyning mustamlakasi bo‘lgan. Bu koreys tilining tarixiy negizlarini o‘rganishga bo‘lgan birinchi sabab bo‘lsa, ikkinchisi esa, XV asrgacha ya’ni, to qirol Sedjon alifboni ixtiro qilgunga qadar, koreyslarning o‘z shaxsiy yozuvlari bo‘lmaganligidadir[17].

Koreys tili leksikasini 75% xitoy tilidan kirib kelgan so‘zlar tashkil qilsada, bu koreys tili o‘zining mavqeini yo‘qotgan degani emas. Bu yerda ikkita variantni ko‘rishimiz mumkin:

1) Koreys tili asosini sof koreys leksikasi tashkil qiladi;

2) Koreys tili o‘zining gap tuzilishi va grammatikasida o‘ziga xoslikni saqlab qolgan bo‘lib, unda sof koreys leksikasi va o‘zlashgan so‘zlar qo‘llanilishi mumkin.[18]

Biror tilning so‘z tuzilishi hali u tilning to‘liq tarkibini belgilab bermaydi. O‘zlashgan so‘zlar mazkur tilda qurilish ashyosi singari namoyon bo‘ladi. Koreyslar bir etnik guruhga mansub bo‘lib, bir tilda ya’ni, koreys tilida so‘zlashadilar. Ular mo‘g‘il qabilalarining davomchilari hisoblanib, Koreya yarim orolida bronza asrining neolit davrida ko‘chib borishgan va shu tariqa o‘troqlashishgan[19]. Koreys tili Koreya Respublikasining davlat tili hisoblanib, Janubiy Koreyada «**한국말**», Shimoliy Koreyada esa «**조선말**» –deb yuritiladi[20].

Koreys tilida maqol atamasi **조선이** va **동문** qoldiqlari hujjatlarda sulolasi o‘rtalarida uchraydi. Maqol – har bir xalqning uzoq tarixi bilan birga og‘izdan-og‘izga o‘tib kelayotgan ixcham, sodda va muloyim ifodalaydigan qimmatbaho lingvistik merosdir. Koreys xalq maqollaring yaratilish tarixi bosqichma-bosqich quyida keltirilgan: Koreys tilidagi birinchi maqollar lug‘ati 1913 yilda **최원식** va **조선이** larning bu kitobi 900 dan ziyod maqollardan iborat.

[17] Чжун С., Ванин Юю, Пак Чю, Хан М., Лекции по истории Кореи. М.: Эклибриспресс, 1997. 96 с

[18] Джарылгасинова Р. Когуресцы. Историко-этнографическое исследование. Автореф.диссертация. М :1962.

[19] Джарылгасинова Р. Этногенез и этническая история корейцев. Стела Квангэтхо-вана. М.: Наука. 1979. 182 с.

[20]**최원**. **한국어 초급**, Началный курс корейского языка. **서울.국체교육학단 출판부**, 2001. P 3.

DOI: 10.36078/1653410384

김상기 ning maqollar kitobida 1500 ga yaqin maqol mavjud bo‘lib 1922 yilda nashr etilgan.**진성기** ning maqollar to‘plami 400 dan ortiq maqollarni o‘z ichiga olib, 1959 yilda nashr etilgan. **최창** ning 1993-yilda «Ayollar maqollari», 1995-yilda «Hayvonlar maqollari lug‘ati nashr etilgan»[21].

Koreys xalq maqollari qadim zamonlardan buyon o‘tib kelayotgan ajdodlarning donoligini o‘z ichiga olgan ibora bo‘lib, u ma’lum bir vaziyat yoki mazmunni metaforik tarzda o‘qitish yoki satira uchun tasvirlash bilan tavsiflanadi. Xalqda afsonalar singari noyob hikoyalar bo‘lganidek, har qanday jamiyatda insonlar ham o‘z g‘oyalarini to‘playdilar va ularni tilda ifodalaydilar. Maqollar xalq orasida eng ko‘p qo‘llaniladigan ibora deb aytish mumkin. Maqollarning mazmun-mohiyatini umumlashtirish uchun turli xil adabiyotlarda tilshunoslar tomonidan ta’riflar keltirilgan:

전윤진 «Maqol birinchi bo‘lib kim aytgani noma’lum bo‘lgan so‘z bo‘lib, u keksa odamlarning fikrlari va turmush tarzini o‘z ichiga oladi. Hikmatlar odatda uzoq vaqtdan beri saqlanib kelingan ibora yoki mashhur odamlar tomonidan aytilgan so‘zlardir». **임무칠** «Maqol va matallar lingvistik folklor tarkibiga kiradi, ular ko‘pincha maqollarga qaraganda ko‘proq umumiy va umuminsoniy mazmunni o‘z ichiga oladi. Boshqa tomondan, maqollar mahalliylik va vaqt bilan cheklanganligi bilan ajralib turadi». **남윤신** «Maqol bu tabiat tomonidan odamlar orasida keng tarqalgan donolikni, fikrlash tarzini va odamlar hayotining qadriyatlarini aks ettiradi». **박 잔연** «Maqollar va kasblar ikkalasi ham ibratli mazmunni o‘z ichiga oladi. Bu til folklorlaridan biri, ammo maqol bilan taqqoslaganda, asar yanada umumiy va universaldir, boshqa tomondan maqolda ko‘proq mahalliylik va vaqt cheklovlari mavjud». **남윤신** «Maqol xalqda tabiiy ravishda shakllangan va keng tarqalgan xalq hayotning donoligi, fikrlash uslubi va qadriyatlari aks ettirilgan»[22].

Agar yuqoridagi ma’lumotlarga nazar tashlaydigan bo‘lsak, maqolda koreys millati tomonidan uzoq vaqt davomida qisqa parchalarda to‘plangan tajriba va saboqlarning to‘plami, donoligi, fikrlash tarzi va qadriyatlarni uchratish mumkin. Shu sababli, maqolning lug‘at ma‘nosini qisqacha tilda ifodalaydigan ibora sifatida umumlashtirib fikrlarini shakllantiradi. Bu uzoq yillardagi ongni yoki ijtimoiy tushunchalarni mamlakat aholisi tomonidan tushunilishi oson bo‘lgan jumlalar

[21]hhtps://naver.com

[22] hhtps://encykorea.aks.ac.kr

DOI: 10.36078/1653410384

shaklida ifodalaydi. Maqollar keng jamoatchilikning uzoq tajribalarini o‘z ichiga olgan, mahalliy rang-baranglik va zamon xususiyatlarini aks ettiradigan, muloyimlik yoki metafora orqali dars yoki satira vazifasini bajaradigan ixcham hissiyotlarga asoslangan holda hayot uchun foydali amaliy bilim beradi. Shuning uchun maqollarning xususiyatlarini ixchamlik, ma’lumot, davr, didaktiklik, satira va metafora nuqtai nazaridan ko‘rib chiqish mumkin, maqol - bu tarixiylikni aks ettiruvchi iboradir.

Maqollarni vazifalariga ko‘ra tanqidiy, empirik, didaktik maqollarga ajratish mumkin. Tanqidiy maqollar «Do‘stlik» mavzusidagi maqollar misolida o‘rganildi. «**친구의 찌푸린 얼굴을 보느니 바보의 웃는 얼굴을 보는 것이 낫다**»[23]. (Do‘stning qovog‘ini ko‘rgandan ko‘ra, ahmoqning tabassumini ko‘rish yaxshiroqdir) maqolida do‘stlar orasida ham jiddiy nizolar kuzatilishi dushman do‘st orasidan chiqishi mumkinligi haqida koreys xalqining ehtiyotkorlik hissini o‘zida jamlagan maqoli hisoblanadi. O‘zbek xalq maqoli «Do‘sti nodondan, dushmani dono yaxshi» kabi maqol bilan to‘g‘ri kelib, do‘stlar o‘rtasidagi nizolar va do‘st tanlashda adashmaslik kerakligi haqida ta’riflangan. Empirik maqol-uzoq tajribadan so‘ng olingan bilimlar tartibga solingan va bunga misol – «**등잔 밑이 어둡다**»[24] (chiroq tagi qorong‘u), «**비온 뒤 땅 굳는다**»[25] (Yomg‘irdan keyin yer qattiqlashadi, «**오는 말이 고와야 가는 말이 곱다**», (Kelgan so‘zlar va ketadigan so‘zlar go‘zal) kabi maqollar mumtoz va budda yozuvlarida keladi[26]. Didaktik maqolga misol tariqasida «**콩 한쪽도 나누어 먹는다**». «Fasolning bir tomonini eyaveringlar» ya’ni (Fasol kabi bir kichik narsani bo‘lishish ham qiyin paytlarda bir -biriga yordam beradi va kuch beradi) ma’nosini anglatadi. Bu «Do‘st og‘ir kunda bilinar» kabi o‘zbek xalq maqoli bilan qiyoslash mumkin.

Koreys xalqi tez-tez foydalanib turadigan maqollarning hammasi ajdodlardan qolgan intellektual va axloqiy merosdir. U tarix bilan birga avloddan-avlodga o‘tib kelmoqda. Shunday ekan uni kelajak avlodlarga etkazish har bir insonning burchidir.

Xulosa qilib aytganda, koreys va o‘zbek xalq maqollari bu xalqning madaniy merosidir. Koreys tilshunoslari tomonidan yillar davomida to‘plangan maqollar orqali koreys xalqining ma’naviy va madaniy merosi, xalqning mentaliteti va o‘ziga xos

---

[23]**예림당**. **우리말 속담** 4000. **서울**: **대한출판문화**, 2010. – P 35

[24]**이선종**. **예림당**, **한국의 속담 대백과**. **서울**: **대한출판문화**, 2008. - P. 52

[25]**최창렬**. **속담 고사성어 사진**, **부산**: **문창사출판**, 2012. – P. 32

[26] **조평환**. **이종호**, **우리말 속담 사전**. **서울**: **대한출판**, 2006. – P. 23-25

DOI: 10.36078/1653410384

harakteri asosiy yetakchi hisoblangan. Agar biz ushbu maqollar orqali koreys xalqining fikr- mulohazasiga nazar tashlaydigan bo‘lsak, maqollar mazmuni orqali do‘stlar o‘rtasida uzoq yillik do‘stlik va sadoqatlikni saqlash mazmundagi maqollarda ikkala xalqning o‘y - fikrlari namoyon bo‘lganligini kuzatishimiz mumkin. Har ikki tildagi maqollarni tahlil qilish jarayonida koreys xalqining sharq davlatlariga xos mentaliteti va urf-odatlaridan kelib chiqqan holda tildagi maqollar ixcham va ifodali tarzda koreys millatining turmush tarzini ko‘rsata oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Mirzayev T., Musaqulov A., Sarimsoqov B., O‘zbek xalq maqolari. T.: Sharq nashriyoti, 2005. 512 b.
2. **임무출** “**속담 고사성어 사전**” **대구**. **문창사**, 2012. 270 p.
3. **전윤진** “**우리 말국어사전**”. **서울**. **윤미디어**, 2014. 326 p.
4. hhtps://naver.com
5. hhtps://encykorea.aks.ac.kr

KOREYS VA O’ZBEK TILLARIDAGI IBORALARNING QIYOSIY TAHLILI

Ahmedov O‘ktamjon O‘roqovich
Lingvistika (koreys tili) mutaxassisligi 2-bosqich magistranti
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. International students often have difficulty understanding and using phrases when learning Korean. It is well known that expressions are inextricably linked with the spiritual culture, customs, professions, living conditions, aspirations, and attitudes of the people who speak the language. Phrases are important tools for creating imagery and expressiveness, and they serve to increase the expressive power of artistic, political, and journalistic texts. Because Korean speakers use so many phrases in their daily lives, it is a bit difficult for foreigners to understand these phrases. The purpose of this article is to study the comparative study of phrases in the Korean and Uzbek languages, to shed light on the general and specific dialectics of their language and speech stages, to reveal their semantic-grammatical and functional stylistic features.

DOI: 10.36078/1653410384

Keywords: Phrase, comparative phrase, phraseological unit, semantic analysis, synonym phrase.

Annotatsiya. Chet ellik talabalar koreys tilini o‘rganish jarayonida doimo iboralarni tushunish va qo‘llash borasida qiyinchilikka duch kelishadi. Ma’lumki, iboralar til egasi bo‘lgan xalqning ma’naviy madaniyati, urf-odati, kasbi, yashash sharoiti, intilishi, voqelikka munosabati bilan uzviy bog‘liqdir. Iboralar obrazlilik va ekspressivlikni vujudga keltiruvchi muhim vositalar bo‘lib, ular badiiy, siyosiy va publitsistik matnlarning ifodaviy ta’sirchanligini oshirishga xizmat qiladi. Koreys tilida so‘zlashuvchilar kundalik hayotda juda ko‘p iboralardan foydalanaganliklari bois, xorijliklar uchun mazkur iboralarni tushunish biroz murakkab. Ushbu maqolada iboralarlarning koreys va o‘zbek tillari doirasida qiyosiy o‘rganish, ularning til va nutq bosqichlaridagi umumiylik va xususiylik dialektikasini yoritish, semantik-grammatik va funksional stilistik xususiyatlarini ochib berish masalasi maqsad qilib olindi.

Kalit so‘zlar: ibora, qiyosiy ibora, frazeologik birlik, semantik tahlil, sinonim ibora

Til – muloqot vositasi va madaniyat kalitidir. Kishilarning tafakkuri va dunyoqarashi har bir davlatning madaniyatiga qarab farqlanadi va bu turli g‘oyalar, dunyoqarashlar til orqali ifodalanadi. Til va madaniyat bir-biri bilan chambarchas bog‘liq. Shuning uchun chet tilini o‘rganayotganda nafaqat grammatikani o‘rganish, balki madaniyatini ham tushunish talab qilinadi. Bunda aynan iboralar o‘rganilishi kerak bo‘lgan soha sirasiga kiradi. Iboralarni o‘rganish orqali kishi til ichiga kirib borib malakasini oshiradi. Hozirda koreys iboralari bo‘yicha faol tadqiqotlar olib borilmoqda.

Ibora ikki yoki undan ortiq so‘zlarni sintaktik tarzda birlashtirgan qo‘shma so‘z bo‘lib, turg‘un shakl va ma’noga ega bo‘lgan, metafora asosiga qurilgan leksik birlikdir. Koreys tilida mavjud iboralarning 50% dan ortig‘ini inson tanasi, ayniqsa bosh qismi bilan aloqador bo‘lgan iboralar tashkil etadi.

Tilshunos olimlarning olib borgan tadqiqotlari natijasida koreys tilidagi iboralarni quyidagi uch yirik toifaga ajratish mumkin:

1. Tana a’zolari: masalan, ko‘z, burun, quloqlar, og‘iz, bosh, yuz va bo‘yin bilan aloqador iboralar;
2. Tananing periferik organlari: ko‘z rangi, ko‘z qovoqlari va boshqalar;
3. Tana a’zolari bilan bog‘liq so‘zlar: ko‘z yoshlari, ko‘z nuri va boshqalar.

 DOI: 10.36078/1653410384

Lingvistika sohasida frazeologiya bu tasvirlovchi so‘zlar masalan idiomalar, iboralar, frazeologik fe’llar va leksikologik birliklarning boshqa turlarini o‘rganuvchi fandir. Bunda so‘z birikmalarining tarkibiy ma’nolari orqali umumiy ma’noni bilib bo‘lmaydi, ular mustaqil birliklar sifatida qo‘llaniladi. Masalan koreys tilidagi «**입에 거미줄을 치다**» iborasi och qolmoq ma’nosida ishlatiladi. So‘zma so‘z tushunadigan bo‘lsak, «og‘ziga o‘rgimchak to‘r to‘qimoq», deb tarjima qilinadi. Iboralar barcha tillarda ko‘chma ma’noni ifodalab kelganligi bois ulardagi ma’noni to‘g‘ridan- to‘g‘ri qo‘llash nojoizdir.

Fikrimizning isboti sifatida koreys tilidagi iboralarning bir nechtasini o‘zbek tili bilan solishtirib o‘rganib chiqamiz.

Koreys tilidagi «**얼굴을 들고 다닐 수 없다**» iborasi o‘zbek tiliga so‘zma –so‘z tarjima qilinganda «yuzimni ko‘tarib yura olmayapman» deb tarjima qilinsa-da, koreys tilidagi mazkur iborani o‘zbek tilidagi «boshimni ko‘tarib yura olmay qoldim» yoki «boshim egildi» iborasining ekvivalenti sifatida qo‘llash mumkin.

«**자식 하나 잘못 두어 얼굴을 들고 다닐 수 없게 되었다**». Farzandimning qilgan birgina xatosi tufayli boshimni ko‘tarib yura olmayapman. (Farzandimning qilgan birgina xatosi tufayli boshim egildi).

•**입이 많다** (so‘zma-so‘z tarjima qilinganda «og‘iz ko‘p» deb tarjima qilinib, bu yerda og‘iz asl ma’nodan oila ma’nosiga ko‘chgan.)

유난히도 입이 많던 우리 집은 항상 먹을 것이 부족하여 형제간에 경쟁이 치 열했다. Oilamiz katta bo‘lganligi bois uyimizda doimo ovqatimiz tugab qolar, shuning uchun aka-ukalar o‘rtasida qattiq janjalbo‘lardi.

•**입에 맞다** (Og‘izga mos kelmoq)

타국에 나와서 입에 맞는 음식을 찾기란 하늘에서 별 따기지. (Taylandga borib og‘izga mos keladigan ovqatni topish «osmondan yulduz terish bilan barobar»)

•**귀가 어둡다 (**Qulog‘i og‘irlashmoq)

나이가 먹으니 귀가 어두워진다. Yoshim o‘tgani sari qulog‘im og‘irlashib qoldi.

•**코가 높다 (**Burni ko‘tarilmoq)

그 여자는 어찌나 코가 높은지 비위 맞추기가 무척 힘들다.(U ayolning burni shunchalik ko‘tarilib ketganligidan xatto tupurishi ham juda qiyin.)

Iboralar ikki yoki undan ortiq so‘zlardan tuzilgan gapning ko‘plik shaklidir. Bu ko‘plik tarkibi so‘z va so‘zlarning oddiy birikmasi bo‘lmaganligi sababli har bir

DOI: 10.36078/1653410384

so‘zning ma’nosi boshqa ma’noga o‘tadi. Ko‘chirilgan ma’no metaforaga aylanib, o‘ziga xos ko‘chma ma’noni ifodalaydi. Iboralar mamlakatning turmush tarzi, tafakkuri, jamiyati, tarixi va madaniyati asosida yaratilgan, kundalik hayotda keng qo‘llaniladigan «so‘z o‘yinidir». Shu bois, chet tilini o‘rganishda nafaqat kundalik hayotda qo‘llaniladigan oddiy suhbatlarni o‘rganish, balki iboralarni o‘rganish ham talab qilinadi. Chunki chet tilini o‘rganishning pirovard maqsadi ushbu tilda so‘zlashuvchilarning tilni bilish darajasiga erishishdir.

Koreys tilidagi iboralarni tahlil qilar ekanmiz quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

– Iboralar uzoq vaqtdan beri qo‘llanilib kelinadi va ko‘pincha kundalik hayotda odatiy turmush tarzini ifodalaydi;

– Iboralar so‘zning asl ma’nosi bilan bog‘liq bo‘lmagan, turli ma’nolarni ifodalashi mumkin bo‘lgan til shaklidir.

– Iboralarni o‘rganish qiyin, lekin qiziqarli jarayon bo‘lib, iboralar o‘z mamlakati xalqining tafakkurini va o‘sha mamlakat madaniyatini o‘z ichiga oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Usmanova Sh. O‘zbek va turk tillarida somatik frazeologizmlar: Filol.fan.nomz…diss. Toshkent. 1998.
2. Saydazimova U. Klassik koreys nasri antologiyasi. T., 2013.
3. 박영준.최경봉 관용어사전 ,태학사 1996.

OZOD SHARAFIDDINOV KOREYS XALQ OG‘ZAKI IJODIDAN QILGAN TARJIMALARINING BUGUNGI O‘ZBEK VA KOREYS ALOQALARIDAGI ROLI

Azimova Parizod Azamad qizi
Koreys tili nazariyasi va amaliyoti kafedrasi o‘qituvchisi
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. This article is about the role of Ozod Sharafiddinov's translations of Korean folklore in modern Uzbek and Korean relations. in the study can show the similarities and differences of the proverbs of both nations.

 DOI: 10.36078/1653410384

Keywords: Proverb, proverb translation ethnographer, lexical, phraseological, stylist, mentality.

Annotatsiya. Ushbu maqola Ozod Sharafiddinov koreys xalq ogʻzaki ijodidan qilgan tarjimalarining bugungi oʻzbek va koreys aloqalaridagi roli haqida boʻlib, unda koreys xalq maqolalarining tarjimadagi oʻrni va tarjimon mahorati, oʻzbek va koreys xalqining madaniyatiga xos jihatlarni oʻrganishda har ikki millat maqollarining oʻzaro oʻxshash va farqli tomonlarini koʻrasatib bera oladi.

Kalit soʻzlar: maqol, matal tarjima etnograf, leksik, frazeologik, stilist, mentalitet.

«Jahondagi turli tuman tillarda yaratilgan badiiy adabiyot asarlari katta tarjima yoʻlida ayirbosh qilinadi. Tarjimasiz, faqat oʻz «ichki resurslari» hisobiga»gina rivojlanadigan uzoq va yaqin boshqa xalqlar bunyod etgan madaniy boyliklardan bahramand boʻlmagan sof millat, tiniq madaniyat, adabiy oʻzgarmas toza til yoʻq. Boʻlishi mumkin ham emas[27].

Agar tarjima boʻlmaganda, milliy madaniyatlar va insoniyatning buyuk daholari bunyod etgan oʻlmas fan va san'at obidalari bir-birlari bilan abadiy uchrashmaydigan qoyalar va inson oyogʻi yetmaydigan orollar shaklida yakkalanib qolgan boʻlar edi.

Xalqlarning qoʻlida «tarjima» otlik qudratli vosita bor. U tufayli buyuk soʻz ustalari oʻzlari yaratgan san'at asarlari bilan faqat oʻz xalqlarinigina xushnud etib qolmasdan, balki boshqa millatlarning huzuriga ham tashrif buyuradilar.

Tarjima xalqlarning doʻstligi quroli. Tarjima yoʻli bilan milliy madaniyatlari bir-birini boyitadilar. Ijtimoiy hayotning qaysi bir jabhasiga qaramang, u yerda katta tarjimaning hayotbahsh ta'sirini koʻrasiz. Tilda, tafakkurda, madaniy – adabiy hayotda, san'atda – hamma joyda uning oʻziga xos ta'siri sezilib turadi.

Tarjima yoki tarjimon uchun san'atkor katta yoki kichik xalq yozuvchisi boʻlishning ahamiyati yoʻq: u hamma uchun bab-baravar xizmat qiladi.

Tarjima mutaxassislaridan Isaak Zinger tarjimon sinchkov oʻquvchi, ajoyib stilist, soʻz ustasi, har tomonlama bilimdon boʻlmogʻi kerakligini aytadi. Shu fazilatlarni Ozod Sharafiddinovda toʻliq mujassam boʻlganini koʻrishimiz mumkin.

[27] Salomov Gʻ. Tarjima mahorati. T.: «Fan» nashriyoti, 1979. B.3.

 DOI: 10.36078/1653410384

Tarjimonning koreys xalq og‘zaki ijodidan qilgan tarjimalari bugungi iqtisodiy, ijtimoiy, ma’naviy aloqalar mustahkamlanib borayotgan bir davrda, adabiy aloqalarining ham yaqinlashuvi milliy adabiyotimiz taraqqiyotiga o‘zining katta hissasini qo‘shadi. Koreys xalqining o‘ziga xos, takrorlanmas maqol, matal, ibora va hangomalari tarjimasi bugungi o‘zbek kitobxonini koreys madaniyati, tarixi, adabiyotining taraqqiyoti bilan tanishtiradi. Adabiy aloqalar esa har doim yangi janr, yangicha obraz, yangi uslub yaratish imkoniyatini ochib beradi, tilning boyishiga xizmat qiladi. Xalq og‘zaki ijodia yaratilgan maqol, matal, ibora va hangomalar kabi bir necha asrlar oldin yaratilgan asarni tarjima qilish faqat xalq tarixini o‘rganish uchun emas, balki bugungi kunda ular qanday milliy merosga ega, undan qay darajada foydalana olyaptilar, bugungi taraqqiyotida ularning o‘rni haqida ma'lumot beradi. Turli tillarda so‘zlashuvchi xalqlar bir-birlari bilan muomalada bo‘lganlarida azaldan tarjimon yordamiga ehtiyoj sezganlar. Savdo-sotiq ishlari diplomatik munosabatlar va madaniy-ma’rifiy aloqalar paytida hamma vaqt tarjimaga zarurat tug‘ilgan. Mamlakatlar o‘rtasida o‘rnatila boshlagan aloqa va munosabatlar turli-tuman xujjatning o‘zga xalqlar tillariga tarjima qilinishini taqozo etadi. Fan-texnika, adabiyot va san'at taraqqiyoti munosabati bilan xilma-xil sohalar bo‘yicha ko‘plab adabiyotlar paydo bo‘la boshlagan ekan, ularni ham muloqotga kirishilayotgan mamlakatlar tillariga yoki ular tillaridan ona tiliga tarjima qilishga ehtiyoj sezila boshlaydi. Mustaqillikka erishilgan dastlabki kunlardanoq bu ehtiyoj yanada kuchaydi. Aloqlar hajmi kengaydi. Buni chuqur his etgan Ozod Sharafiddinov koreys xalqi ijodida keng o‘rin tutadigan, chuqur mazmun va mohiyatga ega bo‘lgan koreys maqol, matal, ibora va hangomalarini o‘zbek tiliga tarjima qilishga kirishdi. Adabiyotimiz tarjima hazinasiga olib kirilgan bu asarlar mutarjimning katta mahorati evaziga kitobxonlar qalbidan chuqur joy oldi. Bu o‘rin egallagan bebaho yodgorlik hisoblanadi. Bu asarlarni o‘qish orqali xalqning madaniy hayoti, davr adabiyotining o‘ziga xosligi, til va uslub xususiyatlari kabi muhim masalalarni ham o‘rganamiz. O‘zbek tiliga Ozod Sharafiddinov koreys tilidan muvafaqqiyatli tarzda o‘girilgan asarlar shu xalq xaqidagi tasavvurlarimizni boyitadi, madaniyatlar almashinuviga sabab bo‘ladi. Hammadan ham o‘rganish mumkin, chunki xalq uning adabiyoti hamisha o‘z durdonalariga ega. Asrlar davomida sayqallanib, takomillashib kelayotgan xalq tajribasining falsafiy xulosalari bo‘lgan maqol va matallar zamirida olam-olam ma’no yashirin. Ba’zan butun bir hayot mazmuniday maqolga jo bo‘lgan bo‘lishi mumkin. Ozod Sharafiddinov mana shunday maqol va matallarni o‘zbek tiliga tarjima qilgan. Zamirida chuqur ma’no

DOI: 10.36078/1653410384

aks etgan maqol va matallar, hangomalarning tarbiyaviy ahamiyati beqiyos. Shuning uchun ham tarjimon mana shunday buyuk ishga qo‘l urgan va uni muvafaqqiyat bilan bajara olgan. Ozod Sharafiddinov koreys xalqi og‘zaki ijodi namunalarini rus tilidan o‘zbek tiliga tarjima qilgan. Vositachi til orqali bajarilgan tarjima ham mohir tarjimon orqali o‘girilgan bo‘lsa kitobxonning qalbiga kirib boradi, uni hayajonlantiradi, unga asarning g‘oyaviy-badiiy qiymati haqida haqqoniy tasavvur bera oladi. Ozod Sharafiddinov tarjimalarida har doim o‘sha xalqning nafasi sezilib turadi. Bu tarjimonning tarjimaga kirishishdan oldin xalq hayoti, tarixi, madaniyati, adabiyoti bilan chuqur tanishishdan kelib chiqadi. Ozod Sharafiddinov tarjima asariga shunchaki oddiy ish sifatida qaramaydi. Tarjima qilinayotgan asarning tili, uslubi, ruhi va uni kitobxonga yetkazish mas'uliyati bilan yondoshadi. Bunda esa tarjimonga uning iste’dodi, mahorati yordam beradi. Xalqimiz o‘tmish tajribasini, ota-bobolar donishmandligini va hikmatini doim qadrlaydilar. Xalq donoligi, hikmatlari, maaqollari o‘ta kuchli ta’sir xususiyatiga ega. Ona tilisiz hazinasidan unumli foydalanib qilingan bu tarjima so‘zsiz chuqur badiiy qimmatga ega. Shunday maqollar bo‘ladiki, ularning ekvivalentini boshqa xalqlar tillarida ham uchratishimiz mumkin. Lekin boshqa xalqlar turmush tarzi, hayot faoliyati natijasida yaratilgan boshqa maqollarning muqobilini topish qiyin bo‘ladi. Mana shunday maqol, matal va iboralarga adabiyotimizning kirib kelgan yangi topilmalar sifatida qarash, dunyoqarashlarimizni boyituvchi bir vosita sifatida baholash zarur. Ozod Sharafiddinovning koreys tilidan qilgan tarjimalari orasida bunday topilmalarni ko‘plab uchratamiz.

Ma’lumki, har bir til o‘z tizimining barcha bosqichlarida beqiyos xususiyatlariga ega. Turli tillar orasidagi o‘ziga xos xususiyatlar tarjimada katta ahamiyat kasb etadi. Tillararo muloqotning alohida turi bo‘lishi tarjima turli tillar matnlarining mazmunan teng qiymatliligini taqozo etadi. Asliyat va tarjima matnlari mazmunining o‘zaro mos kelishi zarurligi ekvivalentlikni tarjimaning asosiy sharti sifatida tan olishni talab qiladi. Bunda «ekvivalentlik» tushunchasi «to‘g‘ri», «yaxshi», «sifatli», «bejirim» tarjimani anglatadi.

Ozod Sharafiddinov tarjimalarida imkoniyat boricha yuqoridagi talablar asosida asarlarni tarjima qiladi. Butun boshli asarni to‘laqonli tarjima qilish o‘ta murakkab ijodiy jarayon bo‘lsa-da, uni uddalash amaliy jihatdan mumkin. Bu mas'uliyat tarjimondan har tomonlama chuqur bilim va talant sohibi hamda sabr-toqatli ijodkor bo‘lishni talab qiladi. Asliyat tilida mavjud bo‘lgan uslubiy vosita, leksik yoki

DOI: 10.36078/1653410384

frazeologik birlikka tarjima tilida moddiy va mazmunan aynan mos keladigan til vositasi topilmasligi mumkin. Bunday paytda tarjima tilida uni aynan aks ettira oladigan o‘zga ifoda vositalari yordamida adekvat talqin olinadi. Alohida unsurlar nomosligi matnlarning mos kelishiga xalal bera olmaydi. Chunki tarjimada til vositalari emas, balki ular yordamida ifoda etilgan fikr qayta yaratiladi. Tarjima amaliyoti sirlarini mukammal egallagan va uning nazariyasi bilan puxta qurollangan Ozod Sharafiddinov kabi san'atkorona asliyatga ekvivalent tarjimalar yarata oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Salomov G‘. Rus tilidan o‘zbekchaga maqol, matal va idiomalarni tarjima qilish masalasiga doir, Fan. T., 1961.

2. Salomov G‘., Til va tarjima. Fan, T., 1966.

3. Salomov G‘., Tarjima nazariyasiga kirish, O‘qituvchi. T., 1978.

4. Salomov G‘., KomilovN., Salimova Z., Jo‘rayev K., Otajonov N.,Tarjimon mahorati, Fan. T., 1979.

ОБУЧЕНИЕ КОРЕЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Азимова Амира
Преподаватель кафедры теории и практики корейского языка
Узбекский государственный университет мировых языков,
Исмаилов Шахобиддин
Студент 3 курса корейской филологии ТГУВ,
Маткаримова Гульшода
Студентка 3 курса корейской филологии ТГУВ

Annotation. The method of teaching the Korean language requires the introduction of pedagogical technologies. The communicative orientation of teaching the Korean language and its success depends on the teacher's knowledge of the subject and on his general erudition, the conviction of the need to teach the Korean language in a quality manner. A future Korean language teacher should have a good command of the methodology of teaching Korean as a foreign language.

Keywords: Korean language, communication, listening, practical application, methodology.

 DOI: 10.36078/1653410384

Аннотация. Методика обучения корейскому языку требует внедрения педагогических технологий. Коммуникативная направленность обучения корейскому языку и его успех зависит от знания учителем предмета и от его общей эрудиции, убежденности в необходимости преподавать качественно корейский язык. Будущий учитель корейского языка должен хорошо владеть методикой обучения корейскому языку как иностранному.

Ключевые слова: корейский язык, коммуникация, аудирование, практическое применение, методика.

Обучение корейскому языку представляет собой весьма сложный процесс, поскольку учителю приходится иметь дело с аудиторией, совсем или почти не владеющей корейским языком, для которой родным языком стал русский язык. Поэтому методика обучения корейскому языку должна быть максимально приближена к методике обучения иностранному языку. В обучении корейскому языку, целью которого является практическое овладение языком, успех зависит от знания учителем предмета и от его общей эрудиции, убежденности в необходимости преподавать качественно корейский язык. Будущий учитель корейского языка должен хорошо владеть методикой обучения корейскому языку как иностранному и на этой основе успешно решать задачи, выдвигаемые наукой как методика преподавания.

При обучении корейскому языку как иностранному умения и навыки речевой деятельности формируются в условиях существования у человека сложившейся системы русского языка, ставшего для корейцев родным. Поэтому при построении эффективности процесса обучения корейскому языку не обходимо учитывать данные лингвистики. Специальные и методические исследования показали, что родной и изучаемый языки оказывают двойственное воздействие: положительное и отрицательное. При овладении корейским языком определенную помощь учащимся оказывает знание системы русского языка, возможность сопоставить сходство и разницу русского и корейского языков. Подобное положительное влияние называют переносом, ибо умения и навыки переносятся с одного языка на другой язык.

Вместе с тем, русский язык оказывает на овладение корейским отрицательное влияние, которое называется интерференцией. Суть ее сводится к

DOI: 10.36078/1653410384

тому, что учащиеся переносят привычные нормы русского языка на корейский. Так, школьники уподобляют звуки корейского языка звукам русского \ㄱ-г, ㅂ-б, ㄷ- д, и т.д./, мягкость и твердость звуков \д\ и \д\, \т\ и \т\ на корейские ㄷ и ㅈ, ㄸ и ㅉ, допуская ошибки в словах 아버디 (вместо 아버지), переносят норму относительно свободного порядка слов в русском языке на корейский язык, в котором сказуемое, например, стоит всегда в конце предложения, т.е. любое предложение завершается сказуемым и т.д.

Учитывая явления интерференции и переноса при контакте двух языковых систем, методика должна основывать построение учебного процесса на учет особенностей изучаемого языка по сравнению с родным \русским\, организовывать учебный процесс так, чтобы обеспечивать широкое использование переноса и предотвращение явлений интерференции.

Процесс обучения на данном языке, осуществляемый с помощью речи, – это речевая деятельность, имеющая 4 вида: аудирование /слушание/, говорение, чтение и письмо. Закономерности осуществления этих процессов устанавливаются на основе данных психологии.

Знание психологии имеет большое значение для разработки принципов преподавания языка как средства оформления и передачи мыслей. Изучая язык, человек учится понимать то, что он слышит или читает, учится говорить и писать на иностранном языке. При этом в его психике возникают новые слова, устанавливаются новые стереотипы. Зная то, как происходят формирование данных связей, можно научиться управлять ими и строить в соответствии с этим процесс преподавания. К примеру, покупая в магазине какую-нибудь вещь, покупатель должен произнести одну или несколько фраз:

-저 책가방을 좀 보여주십시오.

-값이 얼마입니까?

-마음에 듭니다. 사겠습니다.

-돈 을 받으십시오.

-감사합니다.

DOI: 10.36078/1653410384

Эта речевая деятельность, которая подчинена определенной цели – покупке портфеля. Но, осуществляя эту деятельность, покупатель произвел и ряд действий, характеризующихся своими более частными целями: обратился к продавцу с просьбой /1/, задал ему вопрос /2/, информировал о желании купить данную вещь /3/, предложил получить деньги /4/, поблагодарил продавца /5/. Для выполнения каждого из пяти действий ему нужно было произвести несколько операций /подобрать нужные слова, расположить их в определенной последовательности, использовать в этих словах нужные окончания, чтобы установить между ними связь, произвести их как вопрос, просьбу или утверждение и т.п./. Если человек плохо владеет языком, каждая из операций выполняется им медленно, с трудом, так как сначала операция, подобно действию, имеет осознанный характер.

Одна из задач обучения как раз в том и состоит, что операции автоматизировались. Операции, доведенные до автоматизма, называются речевыми навыками. Для выработки речевого навыка используются тренировочные упражнения, выполняемые учащимися с помощью определенных ориентиров – «нового материала», с которым преподаватель знакомит учеников на уроке. Ориентиры позволяют учащимся выполнять задания, которые могут состоять и из многократных повторений/ сознательно и осуществлять самоконтроль. Итак, речевая деятельность складывается из отдельных действий, а каждое действие – из отдельных операций.

Речевые навыки можно считать выработанными, если ученик научился, напр., передавать тот или иной смысл правильно построенного предложения. Однако владения навыками, даже в их совокупности, еще недостаточны для того, чтобы общаться на данном языке. Общение становится возможным только тогда, когда у человека сформированы речевые умения. В начале обучения речевым умением считают способность объединять простейшие фразы для участия в диалоге или небольших сообщениях. Развитые речевые умения – это способность использовать навыки для выражения мыслей и чувств в самых разнообразных условиях при контактах с различными людьми, формирование речевых умений, как и речевых навыков, осуществляется с помощью выполнения специальных упражнений, которые в известной степени соотносятся с рассмотренными выше языковыми и речевыми упражнениями. И для упражнений, направленных на выработку речевых навыков, и для заданий,

DOI: 10.36078/1653410384

цель которых – формирование речевых умений, характерно, что они способствуют переходу от сознательного к автоматизированному использованию средств языка. это и составляет сущность обучения речевой деятельности.

Список использованной литературы

1. Бойко В.П. Профессионально ориентированная методика формирования учебных умений у студентов первого курса факультета иностранных языков: Дис. … канд. Пед. Наук. – Липецк, 1993.
2. Волосатова Р.Б. Методика преподавания русского языка как иностранного. -М.: 1988.
3. Дергачева Г.И. Методика преподавания русского языка как иностранного на начальном этапе. –М.: 1986.
4. Иващук Е.А. Самостоятельная внеурочная учебная работа учащихся как средство совершенствования учебно-воспитательного процесса по иностранным языкам в средней школе: Дис. …канд. Пед. Наук. – М., 1989.
5. Любимова З.М. Методика обучения устной речи студентов 1-го курса // Иностранные языки в высшей школе. Тематический сборник. –М.: 1964.
6. Ляховицкий М.В. Методика преподавания иностранного языка в школе. –М.: Просвещение, 1981.
7. Пассов Д.И. Урок иностранного языка в средней школе. М.: Просвещение, 1988.

К ВОПРОСУ О НЕКОТОРЫХ ПОДХОДАХ В ПРЕПОДАВАНИИ КОРЕЙСКОГО ЯЗЫКА

Азимова Амира
Преподаватель кафедры теории и практики корейского языка
Узбекский государственный университет мировых языков,
Ёдгорова Гули-Фарзона
Студентка 3 курса корейской филологии ТГУВ,
Кишкина Анастасия
Студентка 3 курса корейской филологии ТГУВ

DOI: 10.36078/1653410384

Как известно, говорение представляет собой вид речевой деятельности, с помощью которого осуществляется устная форма общения, направленная на установление контакта. При обучении говорению на иностранном языке используется как подготовленная, так и не подготовленная речь. Под подготовленной речью подразумевается высказывание учащихся с опорой на смысловое содержание и языковой материал, а также на основе заданного текста. Неподготовленная речь подразумевает собой непосредственную реакцию на заданную ситуацию. Главная методическая задача при неподготовленной речи – передача содержания на иностранном языке, отбор языковых средств для реализации нужного содержания. При обучении говорению очень важно обращать внимание на произношение, интонацию, скорость говорения и т.д. Успешность обучения говорению зависит от индивидуально-возрастных особенностей конкретного человека. Для примера рассмотрим особенности современного обучения языкам по авторской методике Цой Ми Оку. Под особенностью современного обучения языкам подразумевается процесс взаимопонимания и взаимодействия (говорящий и слушатель анализируют ход своих мыслей и затем выстраивают диалог). Взаимодействие в основном строится на применении простых предложений, в особенности на начальном уровне. К тому же необходимо помнить, что понимание друг друга – это главная цель процесса. На занятиях желательно периодически использовать пословицы и идиоматические выражения в разговорной речи. Особое внимание необходимо обращать на произношение (**발음**), четкость речи, беглое чтение, правильность интонации и говорения. Большое внимание нужно также уделять процессу аудирования. Прогресс говорения по Цой Ми Оку:

Начальный уровень:

– вопросы и ответы, а также умение составлять короткие рассказы, простые предложения;

– составить предложения со знакомыми частицами и соединительными союзами на тему «Семья», «Покупки», «Погода», «Меню», «Выходные дни», «Распорядок дня» и т.д.

Средний уровень:

– обучающийся может составить предложения, используя соединительные союзы, атрибутивные слова, на тему повседневной жизни. При этом необходимо умение:

DOI: 10.36078/1653410384

– рассказать на абстрактную тему или на тему общественной жизни;
– рассказать на повседневную бытовую тему;
– рассказать о назначенной встрече;
– рассказать об электронной почте;
– рассказать о жизни в Корее;
– рассказать о трудоустройстве и работе и т.д.

Высший уровень подразумевает умение:
– различать официальный и неофициальный стили;
– давать ответы на все поставленные вопросы;
– правильно произносить индивидуальные звуки и находить ккаждому типу слов основную интонацию;
– говорить на тему о повседневной жизни;
– объяснять, описать, сравнивать, передавать содержание.

Кроме того, особого внимания требует интонация в корейском языке. Каждый язык обладает набором интонационных особенностей оформления речи, изучение которых необходимо для развития общей коммуникативной компетенции, которая, в свою очередь, позволяет предупредить возможные смысловые недоразумения и исключить потерю интереса собеседника[28].

Интонация отражает смысловую и эмоционально-волевую сторону высказывания. Реализация мыслей, чувств и воли с помощью интонации непосредственно связана с контекстом и ситуацией. Вне контекста одна и та же интонация воспринимается по-разному. В результате выполнения комплекса упражнений речевого характера достигается развитие умений и навыков. Интонация играет важную роль в речи, т.к. она помогает выразить собственное настроение, личное отношение к человеку, собственные потребности. Например: если речь идет о радостном волнующем событии, то говорящий, как правило, произносит его с восклицанием. Если же восклицание отсутствует, то вероятность понимания события сведется к простой передаче информации[29].

Как известно, грамматический навык является одним из базовых составляющих лингвистических компетенций, без которого невозможно эффективное формирование речевых умений и в целом коммуникативной

[28] Малюга Е.Н., Орлова С.Н. Эффективное формирование интонационных навыков у студентов-нелингвистов.
[29] Цой Ми Ок Методика преподавания корейского языка.

DOI: 10.36078/1653410384

компетенции. Методика формирования грамматической языковой компетенции строится с учетом основных дидактических, методических, а также частных принципов обучения, среди которых следует упомянуть – это принцип коммуникативного подхода к отбору, организации и тренировке материала. В практике обучения иностранным языкам в основном используются два варианта аналитико-имитативного (теоретико-практического пути) подхода к подаче и тренировке грамматического материала - индуктивный и дедуктивный. Эти пути задействуют два противоположных вида мышления - образное и логическое. Следует привести следующую схему формирования грамматического навыка для начального этапа обучения:

1) ознакомление с материалом в речевом образце ситуативно (ознакомление с коммуникативной задачей). Возможно дополнительное использование ориентирующих замечаний или правил-инструкций;

2) тренировка выполнения упражнений и заданий по коммуникативной установке.

Таким образом, обзор методической литературы показал, что в процессе обучения иностранным языкам в системе образования происходят глубинные изменения, которые чаще всего касаются методики преподавания. За последние годы достаточно быстрыми темпами в обучение внедряются педагогические технологии. Педагогические технологии в широком смысле понимаются как внедрение всевозможных методических рекомендаций с активным использованием инновационных и информационных средств. В практическом понимании педагогических технологий включает в себя не только вышеуказанные действия, но и педагогическое мастерство, опыт и владение техническими средствами. На сегодняшний день достаточно актуально то, что в процессе появления и внедрения технологий, в частности, педагогических технологий, требуется четкий анализ и согласование методов, приемов традиционной школы и современной методики.

Список использованной литературы

1. Цой Ми Ок. Методика преподавания корейского языка: учебно-методическое пособие / Цой Ми Ок. Алматы: Қазақ университеті, 2014. 86 с.
2. Малюга Е.Н., Орлова С.Н. Эффективное формирование интонационных навыков у студентов-нелингвистов. М., Иностранные языки, 2015.

DOI: 10.36078/1653410384

THE PLACE OF TOPONYMS IN THE LINGUISTIC LANDSCAPE OF THE WORLD

Bakhtiyorova Shakhnoza Kahramon qizi
Master's student
Uzbekistan State World Language University,
Yuldoshev Umirbek Ergash o‘g‘li
Master's student
Uzbekistan State World Language University

Annotation. Toponymy is the science that has as its subject the study of geographical names or toponyms. As all other names, toponyms belong to languages. Names in general are only rarely randomly chosen, and this is especially true in the case of geographical names. In this article, there are given main information about the place of toponyms in the linguistic landscape of the world.Toponymy can uncover important historical information about a place, such as the period of time the original language of the inhabitants lasted, settlement history, and population dispersal. Place-name study can also provide insight to religious changes in an area.

Keywords: toponymy, linguistic landscape, toponyms, morphemes, names, linguistics.

In the recent years, an increasing number of researchers around the world have begun to take a closer look at the public signage in bilingual or multilingual urban spaces. By studying the linguistic landscape (LL), or the «visibility and salience of languages on public and commercial signs in a given territory or region», it is possible to learn about the linguistic diversity among the area’s inhabitants (and visitors), about local linguistic practices, as well as about the linguistic ideologies of those who have created the LL. Place-names on street signs and commercial names on restaurant and shop signs constitute an important element of the urban LL. Recent studies have highlighted the opportunities that an LL approach can offer for the study of commercial and official urban names. One of the aims of this chapter is to demonstrate the rewarding possibilities of using the LL methodology in onomastics research. This methodology can provide a better understanding of the language ideologies, attitudes,

DOI: 10.36078/1653410384

hierarchies and real-life practices connected to names both in the official sphere and in the less established but by no means less visible commercial sphere.

People from different professional backgrounds may be allured to some kind of study of geographical names. To linguists specializing either in the historical or genealogical aspects of specific languages, or in the taxonomy of languages in general, toponyms contain a treasure of ancient language elements which allows them to under build their theories or test their hypotheses. Topographers and cartographers often bear a less theoretical interest in toponymy: they simply need to know by what name(s) every object to be mapped has to be known and recorded. As far as the last-mentioned category of professionals does not study geographical names for the sake of the names themselves, but rather wants to constitute a set of rules, or standards, defining what should be considered 'right' and 'wrong' in the cartographic naming practice, they are involved in what we call applied toponymy. Even if exhaustive linguistic knowledge is not required to be able to practise this specific kind of applied toponymy, a basic understanding of the linguistic and historic context of the geographical names within the area of study is certainly indispensable. Likewise, historians may use toponym research to reveal ancient movements of peoples, or get a hint of cultural exchange patterns in forgotten ages. Moreover, recurrent name elements are known to store information on the history of settlement and land reclamation, the economic activities of the original settlers, and political developments.

A taxonomy is a hierarchical structure of units in terms if class inclusion such that superordinate units in the hierarchy include, or subsume, all items in subordinate units. Taxonomies are typically represented as having tree structures. Taxonomies display degree of specificity such that the superordinate units are very schematic or abstract and the subordinate units are very specific. At the moment a name is given to an object, the language of the name-giver provides both the elements needed and the structure to join them together. The elements consist of semantic and morphologic units – units of meaning and form – called words and morphemes. The former are the smallest units that may occur independently, the latter the even smaller particles, like suffixes and affixes forming part of or joined to them. The structure is provided in the form of a set of rules called grammar, that defines the way the language can be used to convey (communicate) meaning. An important constituent of grammar is the syntax, determining the way words should be linked together into larger semantic conglomerates. Most names start their existence as such a semantic conglomerate. The

DOI: 10.36078/1653410384

languages currently spoken and written in our world are as diverse as the societies making use of them. Although there are different conceptions of what should be considered a language and what is merely to be seen as a local or regional variety of speech or dialect, a contemporary count carried out by the Summer Institute of Linguistics results in a total number of nearly 7,000 languagesii. This stunning number has by now been classified into a hundred 'families' and 'phyla', while 96 languages still remain unclassified and 30 others are considered to be 'language isolates', meaning that they are not related to any other known language. The family metaphor is used for any grouping of languages that is thought to have diverged from one common ancestor, whether this is supported by real historic evidence or linguistic analysis itself provides indications in this direction.

References

1. Gorter D., Further Possibilities for Linguistic Landscape Research. Linguistic Landscape. A New Approach to Multilingualism, 2006.

2. Gorter, D., Introduction: The study of the linguistic landscape as a new approach to multilingualism. International journal of multilingualism, 3(1), 2006, p 1-6.

3. Puzey G., Opportunity or threat? The role of minority toponyms in the linguistic landscape, 2009

4. Cenoz, J., & Gorter, D., The linguistic landscape as an additional source of input in second language acquisition, 2009

СИНТАКСИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ УСТНОЙ РЕЧИ КОРЕЙСКОГО ЯЗЫКА

Бекирова Эльзара Мухамедовна
Старший преподаватель кафедры корейской филологии
Технический институт Ёджу в городе Ташкенте

Annotation. This article discusses the concepts of "oral speech", "written speech", and also highlights some of the syntactic features of oral speech in Korean. It is difficult to imagine a competent specialist who does not have communication skills

DOI: 10.36078/1653410384

in the target language. However, learners, having sufficient theoretical knowledge of vocabulary and grammar, as well as having a fairly complete understanding of the linguistic picture of the world of Koreans, can often experience difficulties in direct conversation in the language being studied. The reason for this can be considered syntactic, phonetic, pragmatic and other features of oral speech of the Korean language. Lack of understanding of these features can cause difficulties for students in the process of developing speaking skills. In contrast to written speech, oral speech in Korean is characterized by the reverse word order, the frequent loss of case particles, the use of particles of the vocative case and the possessive case, and much more.

Keywords: oral speech, written speech, communication, syntactic features, segmental elements, supersegmental elements.

Аннотация. В данной статье рассматриваются понятия «устная речь», «письменная речь», а также освещаются некоторые синтаксические особенности устной речи на корейском языке. Сложно представить себе компетентного специалиста, не владеющего навыками коммуникации на изучаемом языке. Однако обучающие, имея достаточные теоретические знания по лексике и грамматике, а также имея достаточно полное понимание языковой картины мира корейцев, часто могут испытывать затруднения в непосредственной беседе на изучаемом языке. Причиной этого можно считать синтаксические, фонетические, прагматические и другие особенности устной речи корейского языка. Отсутствие понимания данных особенностей может стать причиной трудностей, возникающих у обучающихся в процессе развития навыков говорения. В отличие от письменной речи, характерными для устной речи на корейском языке являются обратный порядок слов, частое выпадение падежных частиц, использование частиц звательного падежа и притяжательного падежа и многое другое.

Ключевые слова: устная речь, письменная речь, коммуникация, синтаксические особенности, сегментные элементы, суперсегментные элементы.

«Владеть другим языком – значит иметь вторую душу»
(Карл Великий)

В современном мире высоких технологий и глобализации навыки

DOI: 10.36078/1653410384

коммуникации становятся неотъемлемой частью компетенции специалистов. Представляя собой важнейшую общественную функцию, коммуникация является универсальным инструментом передачи информации между собеседниками. В сфере методики преподавания иностранных языков вопросам обучения практическим языковым навыкам и развитию речевой компетенции уделяется большое внимание. И в данном вопросе корейский язык в качестве иностранного не является исключением.

По состоянию на 2020 год в мире насчитывается около 78 миллионов человек, говорящих на корейском языке[30]. Теперь корейский можно назвать «международным языком». Основанием для подобного утверждения может служить факт резкого роста числа сдавших экзамен на знание корейского языка (TOPIK). Особую роль в данном процессе играет Халлю – «Корейская волна», которая распространяется по миру с конца 1990-х годов.

Мотивации к изучению корейского языка среди иностранной молодежи, в том числе и среди молодежи Узбекистана, возникающие благодаря культурным составляющим (К-поп, К-драма, мода и т.д.), в процессе обучения могут снижаться из-за трудностей в процессе овладения данным языком. Одной из подобных трудностей, на наш взгляд, является овладение навыками устной речи.

Прежде чем анализировать причины трудностей, возникающих при развитии навыков устной речи, представляется целесообразным ознакомиться с понятиями устной и письменной речи. В зависимости от того, что является средством передачи информации (звуки или буквы) в корейском языке различается письменная речь (문어) и устная речь (구어)[31]. Также в качестве аналогов данных понятий широко используются термины 문자언어 (письменная речь) и 음성언어 (устная речь)[32]. Для своего функционирования письменная речь использует письменный стиль речи (문어체), а устная речь – разговорный стиль

30 https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%8F%D0%B7%D1%8B%D0%BA

31 https://m.blog.naver.com/christina101/220573383479

32 외국어로서의 한국어 교육 개론. 대한고시연구원. - 서울, 2010. С. 47.

DOI: 10.36078/1653410384

речи (구어체), которые обладают рядом специфических особенностей.

Помимо этого, неотъемлемым элементом письменной речи являются пробелы (띄어쓰기) и знаки препинания (문장 부호), обеспечивающие комфорт читателя при визуальном восприятии информации, а в устной речи – такие суперсегментные элементы, как ударение (강세) и интонация (억양). Ударение и интонация «не могут существовать сами по себе, независимо от линейных (сегментных) единиц, а только вместе с ними, поэтому их называют суперсегментными (иначе – сверхсегментными, супрасегментными) элементами»[33]. Не знание тонкостей использования данных элементов может привести к недопонимаю со стороны собеседника или даже к конфликту. Одинаковые по содержанию и структуре предложения в неофициально-вежливом и разговорном стилях в зависимости от интонации могут менять наклонение, что также могут быть одним из факторов отсутствия понимания между собеседниками.

Помимо вышесказанного, при анализе устной речи можно выделить характерные особенности, отличающие ее от письменной речи. Среди них, по мнению Но Де Гю, немаловажными представляются синтаксические особенности (통사적 특성), фонетические особенности (음운적 특성) и прагматические особенности (담화, 화용적 특성)[34].

К синтаксическим особенностям могут быть отнесены: обратный порядок слов, выпадение частиц, использование союзных окончаний, частиц звательного падежа, редкое использование частиц притяжательного падежа и многое другое.

① *Обратный порядок слов (도치)* – произвольная последовательность членов предложения:

Пример: 먹어. 조금씩

너무 어렵지. 이 책

할 수 있지? 금방

[33] Гируцкий А.А. Введение в языкознание. – Минск: ТетраСистемс. – 2001. С. 50.
[34] **외국어로서의 한국어 교육 개론**. **대한고시연구원**. - **서울**, 2010. С. 47.

DOI: 10.36078/1653410384

В отличие от письменной речи, для которой характерен фиксированный порядок слов (подлежащее – дополнение – сказуемое), в устной речи слова не всегда располагаются в определенной последовательности. Использование такой инверсии может сбить с толку обучающегося.

Данное явление весьма распространено в устной речи, следовательно, представляется целесообразным использование в качестве учебного материала отрывков из дорам и фильмов, в диалогах которых наблюдается подобная инверсия. Не стоит ограничиваться преподаванием «академического» корейского языка, поскольку подобный однобокий подход в преподавании может привести к неспособности обучающего воспринимать «живой корейский язык» и вести свободный диалог.

② *Частое выпадение частиц (조사 생략)* – в устной речи нет особой необходимости в использовании падежных окончаний:

Пример: 이거 봐

저 사람 아니야

Письменная речи требует высокой точности передачи информации, нет возможности получить дополнительные данные посредством невербальных средств (мимика, жесты и т д), которые присущи устной речи. Поэтому для нее не характерно выпадение тех или иных частиц. Устная коммуникация, напротив, имеет в своем распоряжении арсенал вспомогательных сверхсегментных элементов, передающих дополнительную информацию для собеседника. Также непосредственный контакт с говорящим делает возможным уточнения в виде дополнительных вопросов или повторений, что способствует полному пониманию информации со стороны слушателя.

③ *Использование частиц звательного падежа (호격 조사 사용)*[35] – для обращения в корейском языке используются окончания «아/야» и «여/이여», а также «시여/이시여»

Пример: **미진아, 집에 가**? / **철수야, 집에 가니**?

무기여 잘 있거라

[35] 외국어로서의 한국어 교육 개론. 대한고시연구원. - 서울, 2010. С. 47.

DOI: 10.36078/1653410384

하늘이시여, 용서하소서.

Вариант «아/야» широко используется в разговорной речи в зависимости от наличия или отсутствия падчима (к закрытому слогу следует применять -아, а к открытому – 야). Вариант «여/이여» более характерен для литературных произведений, «시여/이시여» в свою очередь является вариантом предыдущего окончания в уважительной форме и формируется путем присоединения суффикса вежливости 시/이시.

④ *Использование частиц притяжательного падежа (관형격 (속격, 소유격) 조사)*[36] – данная частица указывает на принадлежность некого объекта субъекту, стоящему в данном падеже. Однако в устной речи наблюдается частое выпадение данной частицы.

Пример: 내 거야.

오늘 언니 치마 입었어.

Понимание этих и других синтаксических особенностей устной речи поможет обучающимся не только в полной мере понимать живой диалог на корейском языке, но и самим строить грамотную коммуникацию, гладко и беспрепятственно выражать свою мысль.

Представляется целесообразным использование в качестве учебного материала видео- и аудиоматериалов, содержащих диалоги, которые отражают подобные синтаксические особенности устной речи. Также в качестве тактики для развития навыков устного общения следует больше времени и внимания уделить на практические задания и использовать методы проблемного обучения, в рамках которого обучающимся будет предложено решить ту или иную конкретную задачу на базе приобретенных знаний. Все это положительным образом повлияет на развитие знаний, умений и навыков обучающихся.

Список использованной литературы

1. Гируцкий А.А. Введение в языкознание. Минск: ТетраСистемс. 2001.

2. 외국어로서의 한국어 교육 개론. 대한고시연구원.서울, 2010.

3. 외국어로서의 한국어학 개론, 김진호 지음. 개정판. 서울, 2019.

[36] 외국어로서의 한국어 교육 개론. 대한고시연구원. - 서울, 2010. С. 47.

DOI: 10.36078/1653410384

QAHRAMONLAR OBRAZI RUHIYATINI IFODALASHNING EKSPRESSIV XUSUSIYATLARI VA TARJIMA

Begmatov Alisher
Lingvistika: koreys tili mutaxassisligi 1-bosqich magistranti
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. Expressive feature of text, special esthetic function of language and artistic text. Target choice of esthetic language function. Development of the artistic model of the text reflected in the perception of esthetic admiration. The role of word semantics of founds and grammar in rhythmic text conversion. Expressive features of all possible language units when expressing psyche images.

Key words: Esthetic and emotional influence, influental and esthetic function of artistic text, reference world, rational, emotional and esthetic influence; language means degrees; semantics of founds, words and grammar; material-verbal speech.

Annotatsiya. Badiy matnning ta’sir etish funksiyasi badiy matn va tilning o‘ziga xos estetik funksiyasi. Tilning estetik amalga oshirishdan ko‘zlangan maqsadi. Estetik tazzat olishni ko‘zda tutadigan badiiy modelni rivojlantirish. Matnning ritmik tashkil etishda tovush va so‘zlar semantikasi, grammatik semantikalar roli. Obrazlar ruhiyatini ifodalashda tilning har qanday birliklarining ekspressiv xususiyatga ega bo‘lishi.

Kalit so‘zlar: Emosional va estetik ta’sir, badiiy matnning ta’sir etish va estetik funksiyasi; referent makon; rasional, emosional va estetik ta’sir etish; lisoniy vositalar darajalari; tovush va so‘zlar hamda grammatik semantikalar; nutqning verbal moddiyligi.

Shaxsning eshitish va ko‘rish organlariga bevosita ta’sir orqali amalda tamomila emosional va estetik ta’sir o‘tkazishga mo‘ljallangan musiqa yoki rassomlikdan farqli o‘larok, badiiy adabiyot bunday ta’sirni ko‘pchilik hollarda muayyan axborotni yetkazish orkali amalga oshiradi. Umuman, badiiy obraz yaratish - asardan ko‘zlangan birdan bir maqsad axborot yetkazish vositasigina emas, balki kitobxonga ta’sir o‘tkazishning o‘ziga xos yo‘sinidir.

Shunday ekan har qanday mantiqiy-badiiy matnning asosiy vazifasi – ma’lumot yetkazish ekan, badiiy matn uchuy bu kitobxonga ta’sir o‘gkazish vositasi, xolos.

DOI: 10.36078/1653410384

Shuningdek, badiiy matnning ta’sir etish funksiyasi o‘z-o‘zicha tugal emas, u har turli hodisalarga, faktlarga, vokealarga nisbatan ham hissiy, ham ongli munosabatni shakllantirishga karatilgan bo‘ladi. Badiiy matn – tilning o‘ziga xos estetik funksiyasining amalga oshishidir. Tilning estetik amalga oshirilishidan ko‘zlangan maqsad, o‘zlashtirish jarayonida vujudga keladigan referent makonni boshdan kechirish orqali estetik lazzat olishni ko‘zda tutadigan badiiy modelni matnda mujassamlantirish xisoblanadi.

Zamonaviy filologiya ilmi emosional-hissiy mazmunning (psixologizmning) badiiy asar strukturasidagi roliga katta e’tibor karatmoqda. Badiiy matn funksional jihatdan ko‘p qirrali. Uning estetik funksiyasi bir qator boshqa-kommunikativlik, ekspressivlik, pragmatik, emotivlik kabi funksiyalarga bo‘linadi, birok ularning o‘rnini bosishga emas, balki kuchaytirishga xizmat qiladi. Badiiy magn tili tabiiy til xayotidan farq qiladigan o‘z shaxsiy konunlariga binoan yashaydi.

So‘zning o‘ziga xos xususiyatlari bo‘yicha maxsus tadqiqotlar olib borgan A.A. Potebnya, V.V.Vinogradov, D.N.Shmelyov kabi olimlar badiiy matnda so‘z o‘zining ayricha harakati tufayli mazmunan tubdan o‘zgarib, ko‘shimcha ma’no olishini ta’kidlaydilar. To‘g‘ri va ko‘chma ma’nolarning uyini badiiy matnning ham estetik, ham ekspressiv ta’sirchanligini yuzaga keltiradi, matnni obrazli va ifodali qiladi. Olimlarning ko‘pchiligi (H.A.Lukyanova, V.A.Maslova, V.I.Shaxovskiy va boshq.) shuni tan oladilarki, noekspressiv matnlar mavjud emas, chunki xar kanday matn kitobxon ongi va o‘zini tutishiga muayyan ta’sir egishga qodir, negaki matnning resipiyentga ta’sirini ta’minlar ekan, aynan ekspressivlik holati nutqiy xabarning maqsadiga ko‘maklashadi. Ekspressiv til vositalarining matndagi ko‘lami matnni o‘zlashtirishning ekspressiv samarasini belgilamaydi, balki uning yuzaga kelish ehtimolini oshiradi. Shuningdek, maxsus til vosigalari, xususan, emosional-obrazli, stilistik bo‘yokdor vositalardan tashqari, muallif niyati, kontekstual vaziyatga qarab tilning har qanday betaraf birligi ekspressiv bo‘la olishi mumkin.

Matn emotsionalligini yuzaga keltirish manbalari turli-tuman va barcha tadqiqotchilar tomonidan bir xil tushunilmaydi. Bir tomondan, aslida emotiv til vositalari matn emotivligining bosh manbai hisoblanadi. Kommunikativ yondashuvga tayangan V.A.Maslova mazmunni matn emotivligining eng muhim manbasi deb hisoblaydi. Uning fikricha, “matn mazmuni potensial emosiogendir, chunki uni o‘zi uchun shaxsan ahamiyatli deb yuradigan resipiyent hamisha topiladi. Matn

DOI: 10.36078/1653410384

mazmunining emosiogenligi - bu, pirovardida, matnda aks etgan dunyo parchalarining emosiogenligidir” [1].

Jumla tuzit mexanizmlarining inson ruhiyati mexanizmlari bilan, bosh miyaning tegishli funksiyalari bilan, fikrlash va his qilish jarayonlari bilan o‘zaro aloqadorligi asar tahlilida matnning emosional jihatiga jiddiy eьtibor qaragishni taqozo qiladi. Hissiyotlar, tafakkur va nutq – bu inson ongi ruhiy faoliyatining mahsullari bo‘lib, ayni paytda, til va nutq borliqni ongli ravishda aks ettirish shaklidir. Ular orqali inson ruhiy jarayonlarni nazorat qiladi.

Tilda hissiyotlar nutqda turfa yo‘llar bilan uyg‘unlashuvchi xilma-xil vositalar orqali ifodalanadi. O‘ziga xos vazifaga ega lisoniy vositalar (so‘z yasovchi ko‘shimchalar, emosional-xissiy so‘zlar, ekspressiv strukturalar) hamda funksional jihatdan tilga qaram bo‘lgan, muayyan nutqiy harakat kontekstida ishlatilib aniq bir hissiy reaksiyani berishga qaratilgan paralingvistik vositalar tilning emotiv vositalari sanaladi. Bu vositalar tanlovini inson ongi tomonidan idrok etilgan va qayta ishlangan hissiy reaksiyalarning o‘zlari talab qiladi. Chunki emotivlik organizm emosionallik funksiyasining oqibati va tafakkur mahsuli ekan, tafakkur natijalari hamisha tilda mavjuddir.

Emosional komponent so‘zning lug‘aviy ma’noli boshka komponentlar bilan kuyidagicha munosabatda bo‘ladi: emosional komponent ko‘p hollarda baho komponenti bilan birga keladi, chunki baho emosional ahamiyatga molik mazmun hisoblanadi. Modomiki, nutqiy muloqot chog‘ida nafaqat so‘zlovchining sub’yektiv munosabatini, balki ana shu munosabatning kechishini, ya’ni hissiyotni ifodalash ehtiyoji yuzaga keladi. Shunday ekan, sub’yektiv munosabat va hissiyotlar inson ongida chambarchas qo‘shilib ketadi hamda emosional-baholash leksikasi orqali o‘zining so‘zdagi ifodasini topadi.

Ekspressivlik kategoriyasi tilda uzoq an’anaga ega. Lotinchadan “ifoda” (expressio) deb tarjima kilinadigan “ekspressiya” tushunchasi nazariy tadkikotlarda antik davrlardan beri gavdalanib keladi. “Ifodalilik” tushunchasi fikr va tuyg‘ularni alohida ajratilgan xolda, o‘zgacha ifodalash yo‘sini sifatida ko‘pincha “ekspressivlik” tushunchasi bilan tenglashtiriladi. Tilshunoslikka oid ensiklopedik lug‘atlarda ekspressivlikka quyidagicha ta’rif beriladi: til birligining kommunikativ aloka paytida so‘zlovchining nutq mazmuni yoki adresatiga bo‘lgan sub’yektav munosabatini ifodalash vositasi sifatida xizmat qila olishini ta’minlaydigan semantik-sgilistik alomatlar majmuidir”. Ekspressiya so‘zining to‘g‘ridan-to‘g‘ri tarjimasi – “ifoda” til

DOI: 10.36078/1653410384

vositalarining ham ifodalilik imkoniyatlari, xam maxsus stilistik usul sifatidagi ekspressivligi hakida fikr uyg‘otadi. Bu fikrga ekspressivlik va emosionallikning tildagi qorishuviga asoslanadigan boshqa bir nuqtai nazar qarama-qarshi turadi.

Ekspressivlikni pragmatik kategoriyalarga mansub deb hisoblaydigan D.S. Pisarevaning qayd etishicha, tadkiqotlarning barchasida ham “emosionallik” va “ekspressivlik” tushunchalari anik farqlanmaydi. “Emosionallik” va “ ekspressivlik” kategoriyalari o‘zaro bog‘lik tushunchalar bo‘lib, ular orasidagi asosiy farq quyidagicha bo‘ladi: agar emosionallikning asosiy funksiyasi tildan tashkaridagi borlik ob’yektlarini hissiy baholash bo‘lsa, ekspressivlik-fikr, ifodalilikning ta’sirchanlik kuchi nuqtai nazaridan tinglovchiga maqsadli ta’sir o‘tkazishdir. Shunday kilib, ekspressivlik - bu adresatga yo‘nalgan, ya’ni pragmatik ahamiyatga ega kategoriyadir [4].

Shunga qaramay, ekspressivlik va emosionallikning birlashgan tushunchalar ekanligi borasida ko‘pchilik tadqiqotchilarning qarashlari bir xil emas, aksariyat mutaxassislar ularni alohida va mustaqil hodisa sifatida ko‘radilar. Ekspressivlik va emosionallik o‘zaro bog‘lik, ammo bir-biriga aynan o‘xshaydigan, teng xam emas. Bundam ko‘rinadiki, emosionallik ekspressivlik o‘zaro qism va butun sifatida bog‘langan. “Tilning emosional vositalari hamisha ekspressiv, ammo ekspressiv vositalari doimo emosional bo‘lmasligi ham mumkin” [5].

Ye.P.Shubin matnning retsipiyentga doimiy emosional – estetik ta’sir o‘tkazishni ta’minlovchi parametrlarini ekspressiv deb ataydi [6]. Bunda til vositalarining ta’sir darajasi turlicha baholanadi. Ba’zi hollarda so‘z, qandaydir tushunchani belgilagani holda, idrokka ta’sir etuvchi unsurlarning birortasiga eta bo‘lmaydi. U holda bu fikr predmetning betaraf, indifferent belgisidir. Boshqa bir hollarda so‘z orqali ifodalangan mazmun o‘ziga xos ifoda koloriti va ta’sirchanlik kuchini beruvchi zaruriy emosional tagma’noga ega bo‘ladi.

Shu o‘rinda V.K.Xarchenkoning ekspressiya negizida qandaydir lisoniy vositalarning til standartlariga mos kelmasligi to‘g‘risidagi nuktai nazariga to‘xtalib o‘tish joiz. Unga ko‘ra, til ekspressiyasining moxiyati xar turli shablonlar, standartlardan ustun kelishda ko‘rinadi, ekpressiya tilda nomuntazam, notipik tarzda bo‘y ko‘rsatadi va u o‘zgacha, yorqin, ma’nodordir [7].

Bizningcha, eksnressivlikka chin ma’nodagi to‘la ta’rif I.V.Arnold bildirgan quyidagi karashda mujassam: “Ekspressivlik deganda biz matn yoki matn bo‘lagi vositasida so‘zlovchining ichki xolatini ifodalash orqali ma’noni orttirma intensivlikda

DOI: 10.36078/1653410384

beradigan va o‘z rivoji davomida xam obrazli, xam obrazli bo‘lmagan emosional yoki mantiqiy kuchayishga ega bo‘lgan xususiyatlarini tushunamiz” [8].

Emotiv leksika personaj ruhiy portretini, uning ijobiy yoki salbiy obrazini yaratishda ishtirok etadi hamda asardagi (hatto, boshqa asarlardagi) boshqa obrazlar bilan assotsiativ aloqalarni yo‘lga ko‘yishda qatnashadi. Umuman olganda, emotiv leksika badiiy matnda bundan boshka yana ko‘plab zaruriy funksiyalarni bajaradi. Matnning emotyyunal mazmuni va emosional bo‘yoqdorligini ta’minlash shular orasidan eng asosiylari hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Арнольд И.В. Интерпретация художественного текста: типы выдвижения и проблемы экспрессивности // Экспрессивные средства английского язика. Л.: 1975. С. 11-20.

2. Маслова В.А. Лингвистический анализ экспрессивности художественного текста. Минск, 1997.

3. Писарев Д.С. Функционирование восклицательных предложений в современном французском языке и их прагматический аспект // Прагматические аспекты функционирования языка. Барнаул: Изд-во АГУ, 1983. С. 114-125.

4. Шубин Э.П. Языковая коммуникацияи обучение иностранному языку. М., 1972.

5. Харченко В.К. Разграничение оценочности, образности, экспрессивности и эмоциональности в семантике слова // РЯШ, 1976. № 3.

6. http://Hn&visticheskiv-slovar.ru/description/ekspressivnost/745

KOREYS FOLKLOR QO‘SHIQLARINING USLUBIY TA’SIRCHANLIGI

Bobomurotova Sadoqat Mirzayevna
O‘qituvchi
Toshkent shahridagi Yoju texnika instituti

Annotation. Music folklore is an important part of the Korean national culture, a unique aspect of the life and social life of the Korean people. For thousands of years, national music folklore has reflected the daily life and future of the Korean people,

 DOI: 10.36078/1653410384

their dreams, hopes and aspirations, and has played an important role in the development of national culture as a whole. This article covers the history of Korean music folklore, the peculiarities of folklore and its significance today.

Keywords: Korean folklore, local music style, song, arirang, tradition - custom, ceremony, artistic and aesthetic taste.

Annotatsiya. Musiqa folklori koreys milliy madaniyatining muhim bo‘lagi, koreys xalqi turmushi va ijtimoiy hayotining o‘ziga xos ko‘rinishi bo‘lib hisoblanadi. Milliy musiqa folklori ming yillar davomida koreys xalqining kundalik hayoti va ertangi kuni, orzu umidlari, intilishlarini aks ettirib kelgan hamda umumiy milliy madaniyat rivojida muhim o‘rin egallagan. Ushbu maqolada koreys musiqa folklori tarixi, folklorning o‘ziga xos xususiyatlari va bugungi kundagi ahamiyati keng yoritilgan.

Kalit so‘zlar: koreys folklori, mahalliy musiqa uslubi, qo‘shiq, arirang, urf – odat, marosim, badiiy-estetik did.

Musiqa folklorining muhim jihatlaridan biri, uning xalqchilligidir. Bu janrdagi asarlar sodda, tinglovchiga hamda uni ijro etuvchi kishiga tez yetib boradigan, musiqiy mavzular va motivlar yengil idrok etiladigan xususiyatlarga ega. Bundan tashqari, musiqa folklorining o‘ziga xosligi, uning hammabopligi, insonlarning orzu-umidlari, intilishlari, quvonch va tashvishlarini, kundalik turmush tarzini aks ettirishi bilan ham ajralib turadi. Ushbu xususiyatlar folklor musiqasini boshqa barcha musiqiy janrlardan ajratib ko‘rsatadi.

Folklor – sinkritik xususiyatga ega bo‘lib, barcha san’at turlariga xos elementlarni o‘zida mujassamlashtirgan, unda so‘z, kuy va raqs uyg‘unlikda ijro etiladi. Folklorda xalq hayoti, tarixi, taqdiri badiiy aks etadi. Folklor asarlari mag‘zida xalqning dunyoqarashlari, ibtidoiy mifologik tushunchalardan mukammal diniy e’tiqodiga bo‘gan tushunchalar tadrijiy ravishda bo‘y ko‘rsatadi.

Koreys madaniyatida folklorning ko‘p turlari mavjud bo‘lib, jumladan Imuldam(**이물담**) yirtqich hayvonlar, goblinlar va arvohlar kabi g‘ayritabiiy mavjudotlar haqida hikoya qiluvchi folklor turi mashhurdir. Koreys folklorida keng tarqalgan mavjudotlar – bu goblinlarning koreyscha versiyalari hisoblangan Dokkaebi (**도깨비**) bo‘lib, bu atama Evropa kontseptsiyasidagi yovuzlik va iblislik xususiyatlarini tarannum etuvchilardan keskin farq qiladi. Koreys folklorida bu ramz

 DOI: 10.36078/1653410384

odamlarga quvonch ba’zan esa azob ham keltirishga intiladigan qobiliyatga ega mavjudotlardir. Bu mavjudotlar odamlar bilan do‘stona yoki bezovta qiluvchi xatti-harakatlar bilan shug‘ullanadi. Bu mavjudotlarning mavjudligi hayotning qiyinchiliklari va quvonchlari bilan bog‘liq deb ishoniladi.

Uzoq Sharq mintaqasida koreys vokal musiqasi juda ko‘p janr va turlari bilan ajralib turadigan jonli va o‘ziga xos an‘ana sifatida qayd etiladi. Koreys xalq qo‘shiqlari ikki turga bo‘linadi: mahalliy (mosok inye) va butun mamlakat bo‘ylab tarqalgan xalq qo‘shiqlari (monesok inye). Birinchi turdagi qo‘shiqlarning mavzularida dehqonlar tomonidan aytilgan mehnat qo‘shiqlari jamlangan; Monesok inye esa ijro jihatidan turli bezakli ritmik sikllar (mindan) uyg‘unlashuvi natijasida murakkab turdagi kuylash namunalaridan biri hisoblanadi.

Koreys ommabop xalq qo‘shiqlari naqoratga asoslangan aniq ritmik tuzilishga ega bo‘lgani uchun tinglash va ijro etish osonroq. An‘anaga ko‘ra koreys folklor qo‘shiqlari shamanlar, sadann yoki gvandz (professional xalq musiqachilari) kabi professional ijrochilar va professionallarga taqlid qiluvchi xavaskor odamlar tomonidan ijro etilgan.

Koreys xalq (minsodak) vokal musiqasining an‘anaviy qo‘shiqchilikning ko‘plab turlarini qamrab olgan ulkan bo‘limi ichida Arirang alohida o‘rin tutadi. Hozirgi kunda u koreys xalq musiqasining yetakchi qo‘shiq janri hisoblanadi. Arirang qo‘shig‘i nafaqat Janubiy Koreyada, balki chet elda ham yuksak e’tirofga sazovor bo‘lgan.

Koreya milliy san‘at universiteti professori Nam Sang-sukning so‘zlariga ko‘ra, Arirang xalq qo‘shiqlarini aytilish uslubiga ko‘ra quyidagi hududlarga tasniflash mumkin:

Seul va Kyonnggido,
Sodo,
Jeolla,
Gyeongsang-do,
Gangwon-do,
Chungcheong-do,
Jeju-do uslubi. Mintaqaga qarab ijro uslubi, ritmik naqshlar, ohangdor iboralar qurilishi, tebranish tovushining ifodalanishi va bezagi o‘zgaradi.

«Arirang» – koreys xalq qo‘shig‘i bo‘lib, u og‘zaki ravishda asrdan-asrga o‘tib kelgan va bugungi kunda qayta yaratilgan. «Arirang» koreys xalq ayollari tomonidan

DOI: 10.36078/1653410384

kuylanadigan qo‘shiq bo‘lib, xor yoki oldingi tovush pardasidagi o‘zgarishlarini o‘z ichiga olgan xalq qo‘shiqlari guruhi uchun umumiy atamadir. «Arirang» aytilish uslubiga ko‘ra

1. «Jeongseon»
2. «Miryang»
3. «Jindo Arirang» kabi yo‘nalishlarga ajralib, koreys adabiyoti va san‘ati tarixida kuchli ildizga ega noyob qo‘shiqlar turkumiga kiradi[37].

Arirang nafaqat mamlakat bo‘ylab, balki xorijda ham keng tarqalganligi bois mazkur qo‘shiq «Mustaqillik armiyasi Arirangi» va «Yeonbyeon Arirang» kabi nomlar bilan ham mashxur. Biroq, bugungi kunda tasdiqlanishi mumkin bo‘lgan qo‘shiqlarga asoslanib, Gangwon-do viloyatida keng tarqalgan «Jeongseon Arirang», Xonam viloyatidagi «Jindo Arirang» va Gyeongsangnam-do viloyatidagi «Miryang Arirang» namunalari birgalikda uchta asosiy «Arirang»ni tashkil etadi.

Bundan shuni anglash mumkinki, yuqoridagi uch toifa «Arirang» qo‘shiqlari mahalliy an‘anaviy xalq qo‘shiqlari bo‘lib, o‘zida har bir xalq qo‘shig‘ining asosiy musiqiy tilini saqlab qoladi.

«Jeongseon Arirang» qo‘shig‘i asli «Arari» deb nomlangan. Jeongseon va qo‘shni Yeongvol va Pyeongchangda jadal tarqalgan «Arari» mintaqaning xalq qo‘shiqlari tilini sodiqlik bilan saqlab qolgan deb baholanadi. «Jeongseon Arari» uzoq vaqt davomida sharq va g‘arbiy tomonlarda o‘rnatilishi mumkin bo‘lgan Menaritori mintaqasidagi «Menari» (yoki Menori) xalq qo‘shig‘ining musiqiy tiliga eng yaqin qo‘shiq sifatida baholanadi. «Jeongseon Arari» «Arirang» orasida yagona muhim nomoddiy madaniy boylik sifatida belgilangan. Biroq, Gangwon-do viloyatining Yeongdong va Yeongseo hududlarida «Jeongseon Arari» dan tashqari «Gangwon Arirang» yoki «Jajin-ari» deb nomlangan yana bir «Arirang» turi mavjud.

«Miryang Arirang»ning tarqalishida Kyonsangnamdo shimoli-sharqiy mintaqasining markazi hisoblangan Miryang hududi asos bo‘lib, bu hududda «Arirang»ning erkaklar tomonidan kuylanishi ommalashgan.

[37] «Shimoliy Koreyaning Arirangi YUNESCOning nomoddiy merosi maqomini oldi».Yonhap axborot agentligi. 2014-11-27. Asl nusxadan arxivlangan, 2017.

DOI: 10.36078/1653410384

«Arirang»ning etimologiyasi haqida gapirilganda, «Arirang» atamasi Sillaning «Alyeongbi (jīngīng)» va afsonaviy «Arang (yāng)» so‘zlaridan kelib chiqqan, degan nazariyalar tilga olinadi.

«Arirang»ning aytilish uslubi o‘zgacha bo‘lib, bunda notalar ichki pardada kuylanib, qo‘shiq avvalida til oldidagi tovush burma tovush sifatida ishlatiladi. Shuningdek, oldingi ijrochining qo‘shig‘i tugagandan so‘ng, boshqa ijrochining qo‘shig‘iga birin-ketinlik bilan o‘tiladigan tovushning noyob ko‘rinishi sifatida xarakterlanadi. Albatta, bunda ijrodagi xilma-xillik qo‘shiq matnida ayol ovozi egallagan pozitsiyaning bir chiziqli tuzilishga ega bo‘lib, ularning qo‘llanishi va matnda egallagan o‘rnining davomiyligi bilan izohlanadi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, «Arirang» koreys xalqining o‘ziga xos samimiyligi, qat’iyati, bag‘rikengligi va quvnoq xarakteri ifodasi bo‘lib, mazkur xalqning ma’naviy tarixining o‘zagi bo‘lib, Koreys xalqi boshidan kechirgan qiyinchiliklarga qaramay o‘zini o‘nglashga yordam bergan xalq irodasi timsolidir. Bu qo‘shiqlarning jozibadorligi, koreys xalqi ruhiyati va hissiy kechinmalarini bilan uzviy bog‘liq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Cho Hyunjong.The Musical Instruments of Prehistoric Korea // *The international Journal of Korean Art and Archaeology* 3, 2009. P. 25-47.
2. Hhan Man-young. Folk Song // Survey of Korean Arts: Traditional music. Seoul: National Academy of Atrs, 1974. P. 306-318.
3. Hhan Man-young. Folk Song of Korean Rural Life and Their Characteristic Based on the Rice farming Song // Asian Music. 1978. Vol. 9, № 2. P. 21-28.
4. Lee Hye-Ku. Essay on Korean Traditional Music.Seoul, Korea, 1981. 278 p.
5. The Tradional Music and Dance of Korea. Seoul: Korean Traditional Performing art Centre, 1994. 298 p.
6. Yi Po-hyong (Lee Bo-hyung). Performing Style of Korean Traditional Music // Traditional Korean Music. Seoul: The Si-sa-young-sa Publishers, Inc., 1983. P. 95-105.

DOI: 10.36078/1653410384

KOREYA ARIRANG XALQ QO'SHIG'INING OVOZLI DUNYOSI.

Bobomurotova Sadoqat Mirzayevna
o‘qituvchi
Toshkent shahridagi Yoju texnika instituti

Annotatsiya. Maqolaning maqsadi koreys mahalliy xalq musiqasining janrlaridan birini o‘rganishdir.

Metodologiya. Ishda kompleks yondashuv qo‘llaniladi: gumanitar ilmiy bilimlarning turli sohalari – tarix, etnografiya, madaniyatshunoslik, estetika usullari qo‘llaniladi. Musiqiy tahlil usuli ham qo‘llanildi, bu bizga kompozitsion tuzilmani, ritmik tashkilotni, tovush chiqarish xususiyatlarini va o‘rganilayotgan vokal gradientining ijro amaliyotini ko‘rib chiqishga imkon beradi**.**

Natijalar. Eng mashhur koreys xalq qo‘shig‘i «Arirang» 600 yil oldin paydo bo‘lgan. Bu kundalik ijro uchun xalq qo‘shig‘i edi. Mahalliy aholi o‘tin terib, sholi ekkan, dalani o‘tlaganda yoki yovvoyi o‘tlar uchun tog‘larga ketganda kuylagan. “Arirang” yolg‘izlik tuyg‘usini bostirishga urinib, quvnoq damlarda yoki alohida kuyladigan qo‘shiqlardan biri hisoblanadi.“Arirang” qo`shig`i bir necha misralardan iborat bo`lib, ular bir ohangda turli so`zlar bilan kuylanadi. Binobarin, ijrochi o‘z kayfiyatiga ko‘ra qo‘shiqqa yangi misralar qo‘shishda erkindir. Bu xususiyat tufayli “Arirang” ning ko‘plab versiyalari dunyoga keldi va hozirda ikkala Koreyada ham ushbu qo‘shiqning 50 ga yaqin versiyalari va 6000 dan ortiq variantlari mavjud. Arirang – koreys xalq musiqasining yetakchi qo‘shiq janri o‘ziga xos lirikdir. Koreys an’anaviy cholg‘u asboblari orkestri jo‘rligida oddiy xalq qo‘shig‘idan zamonaviy nafis namunalarga o‘tish yo‘lidan o‘tib, bu janr nafaqat Janubiy Koreyada, balki xorijda ham e’tirofga sazovor bo‘ldi. Arirangning g‘amgin qo‘shiqlarini ijro etish uslubi, ritmik qoliplari, ohangdor iboralar qurilishi, tovush ifodasiga qarab Arirang ornament tizimi mustaqil janr vazifasini bajaradi. Shuningdek, u shahar vokal musiqasining tarkibiy qismlaridan biri bo‘lishi mumkin («xalq qo‘shiqlari vernasi»). Eng mashhur koreys xalq qo‘shig‘i mamlakatning madaniy ramzi hisoblangan “Arirang” qo‘shig‘idir.

Xulosa. Bugungi kunda Janubiy Koreyada qalam madaniyati badiiy san’atning milliy o‘ziga xosligi va o‘ziga xosligi to‘liq ochib berilgan musiqiy ijod turlari orasida

 DOI: 10.36078/1653410384

o‘zining ahamiyatiga ko‘ra yetakchi hisoblanadi. Hozirgi vaqtda ko‘plab vokal maktablari ochilgan bo‘lib, ularda xalq qo‘shiqchiligi san'ati o‘rgatiladi, ular talab qilinadigan vokal mahorat darajasi bo‘yicha «yuksak an'ana» musiqasi bilan mutlaqo qiyoslanadi.

Kalit so‘zlar: Arirang, Jeongseon, Miryang, Jindo Arirang, tuproq tovushi, etimologiyasi.

Kirish. Uzoq Sharq mintaqasida koreys vokal musiqasi juda ko‘p janr va turlari bilan ajralib turadigan jonli va o‘ziga xos an'ana sifatida ajralib turadi. Koreys xalq qo‘shiqlari ikki turga bo‘linadi: mahalliy (mosok inye) va butun mamlakat bo‘ylab tarqalgan xalq qo‘shiqlari (monesok inye). Birinchi turdagi qo‘shiqlarning mavzulari dehqonlar tomonidan aytilgan mehnat qo‘shiqlari jamlangan. Ikkinchi turdagi ijro jihatidan ular bezakli ritmik sikllar (mindan) tufayli murakkab turdagi kuylash namunalaridan biridir. Ommabop xalq qo‘shiqlari naqoratga asoslangan aniq ritmik tuzilishga ega bo‘lgani uchun tinglash va ijro etish osonroq. An'anaga ko‘ra, ular shamanlar, sadann yoki gvandz (professional xalq musiqachilari) kabi professionallar, shuningdek, professionallarga taqlid qiluvchi odamlar tomonidan ijro etilgan. Koreys xalq (minsodak) vokal musiqasining an’anaviy qo‘shiqchilikning ko‘plab turlarini qamrab olgan ulkan bo‘limi ichida Arirang alohida o‘rin tutadi.Hozirgi kunda u koreys xalq musiqasining yetakchi qo‘shiq janri hisoblanadi.Arirang janri nafaqat dunyoda e’tirofga sazovor bo‘ldi, balki Janubiy Koreya va chet elda ham. Koreya milliy san’at universiteti professori Nam Sang-sukning so‘zlariga ko‘ra, mavjud Arirang xalq qo‘shiqlarini ular kuylanadigan hududlarga ko‘ra tasniflash mumkin: bular Seul va Kyonnggido, Sodo, Jeolla viloyatlaridir.Gyeongsang-do, Gangwon-do, Chungcheong-do, Jeju-do. Mintaqaga qarab ijro uslubi, ritmik naqshlar, ohangdor iboralar qurilishi, tebranish tovushining ifodalanishi va bezagi o‘zgaradi.

Arirangning tuzilishi va xususiyatlari.

Arirang – koreys xalq qo‘shig‘i bo‘lib, u og‘zaki ravishda o‘tgan va qayta yaratilgan. Bu “Arirang” koreys xalqining ayollari (xor yoki oldingi tovush) sifatidagi o‘zgarishlarini o‘z ichiga olgan xalq qo‘shiqlari guruhi uchun umumiy atamadir. Garchi ular uchtasi ham “Arirang” deb atalsa-da,

1. Jeongseon,
2. Miryang,
3. Jindo Arirang

 DOI: 10.36078/1653410384

ritmlar va qo‘shiq so‘zlariga ega bo‘lgan ko‘plab qo‘shiqlar nafaqat Koreyada, balki xalqimiz yashaydigan dunyoning ko‘plab burchaklarida ham mavjud. Turli ohanglar, shikoyatlar kabi ikki qatorli iboralarda jamiyat va zamon o‘zgarishlaridan dalolat beruvchi, mavzuli masalalarni ko‘targan “Arirang” koreys adabiyoti va san’ati tarixida kuchli ildizga ega noyob qo‘shiqdir.

Arirang nafaqat mamlakat bo‘ylab, balki xorijda ham keng tarqalgan, shuning uchun "Mustaqillik armiyasi Arirang" va "Yeonbyeon Arirang" kabi nomlarda qo‘llaniladi. Biroq, bugungi kunda tasdiqlanishi mumkin bo‘lgan qo‘shiqlarga asoslanib, Gangwon-doda keng tarqalgan "Jeongseon Arirang", Xonamdagi "Jindo Arirang" va Gyeongsangnam-dodagi "Miryang Arirang" birgalikda uchta asosiy Arirang deb ataladi.

Bu shuni anglatadiki, bu uchta arirang mahalliy an'anaviy xalq qo‘shiqlari bo‘lib, har bir mahalliy xalq qo‘shig‘ining asosiy musiqiy tilini saqlab qoladi.Bu holda, keng tarqalgan "Gyeonggi Arirang" yoki "Seul Arirang" deb ataladigan narsa uchta asosiy "an'anaviy Arirang" dan "Shinminyo Arirang" deb tasniflanadi, chunki ular sun'iy ravishda o‘zgartirilgan. Ma'lum bir shaxsning ijodiy rang – barangligi asosida o‘zgartirilgan.”Jeongseon Arirang” qo‘shig‘I asli “Arari” deb nomlangan. Jeongseon va qo‘shni Yeongvol va Pyeongchangda jadal tarqalgan “Arari” mintaqaning xalq qo‘shiqlari tilini sodiqlik bilan saqlab qolgan deb baholanadi.

1.”Jeongseon Arari” uzoq vaqt davomida sharq va g‘arbiy tomonlarda o‘rnatilishi mumkin bo‘lgan Menaritori mintaqasidagi “Menari” (yoki Menori) xalq qo‘shig‘ining musiqiy tiliga eng yaqin qo‘shiq sifatida baholanganda. Taebaek tog‘larining “Menari” eng an'anaviy xalq qo‘shig‘i va shu bilan birga, u ma'lum bir mintaqaning xalq qo‘shiq tilining asosiy xususiyatlarini saqlab qolganligini bilib olasiz.

Albatta, Menari → Eosanyeong (Gyeongsang viloyati) → Sanaji (Xonam viloyati) o‘rtasidagi bog‘liqlikni hisobga olsak, “Jeongseon Arari” an’anaviyligi bo‘yicha keng maydonda bemalol bahslashishi mumkin. Shuning uchun ham “Jeongseon Arari “Arirang orasida yagona muhim nomoddiy madaniy boylik sifatida belgilangan.Biroq, Gangwon-doning Yeongdong va Yeongseo hududlarida "Jeongseon Arari" dan tashqari "Gangwon Arirang" yoki "Jajin-ari" deb nomlangan yana bir “Arirang”turi mavjud.

Gangneung shahrining chekkasida, masalan, Haksanda, u qo‘shiq dala qo‘shig‘i sifatida ishlatiladi, ammo "Eoruri" va "Araseong" ning maxsus salbiy tovushiga ega

 DOI: 10.36078/1653410384

bo‘lgan Xoengseong, Wonju, Yeoju va Icheondagi “Arirang” va Chungjudagi Arirang ham qo‘shiqlari ham asosan shu tarzda kuylanadi. Bu “Jajinari” ga tegishli bo‘lgan dala qo‘shiqlari o‘yin qo‘shig‘i sifatida kuchli xarakterga ega.

“Jeongseon Arari” da, to‘qilgan arari deb ataladigan ararining maxsus shaklini ko‘rsatish mumkin. Bu qo‘shiq so‘zlari oddiy Arariga qaraganda ancha uzunroq, shuning uchun qo‘shiqning boshidan o‘rtasigacha bo‘lgan muhim qismini tez ohangda to‘qishgan. Demak, umumiy arari kompozitsiyasi ararini qiyoslaganda “tinch sijo” va “xususiy sijo” o‘rtasidagi ziddiyatni eslatadi.

Xonam hududi Koreya an'anaviy musiqa jamoatchiligida “Yukjabaegitori” hududi deb ataladi. Bu shuni anglatadiki, mahalliy xalq qo‘shiqlarida asosiy musiqiy til sifatida Yukjabaegi ishlatiladi, lekin“Jindo Arirang” Yukjabaegitori tiliga tegishli, musiqiy tili biroz farq qiladi. Bu keyingi avlodlarda ba'zi jilo va sayqal qo‘llanilgan bo‘lishi mumkinligidan dalolat beradi deb taxmin qilinadi.Boshqa tomondan, ta'kidlanishicha, hatto Jeongjasori mintaqasidagi Yeongnamda joylashgan “Miryang Arirang”da ham musiqa tilining xususiyatlari musiqiy tildan ba'zi farqlarni ko‘rsatadi.

2.”Miryang Arirang”ning tarqalishi Kyonsangnamdo shimoli-sharqiy mintaqasida markaz sifatida Miryangda joylashgan, shuning uchun uning tarqalishi boshqa ikki mintaqaga nisbatan nisbatan cheklangan. Ular Arirangning erkak qiyofasi ularning yashash joylari, Taebaek tog‘larida ekanligiga ishonishadi.

"Jeongseon Arirang" xalq qo‘shig‘ining o‘ziga xosligini, mahalliy aholining e'tiqodlari va ularning o‘tkazish munosabatini ko‘rib chiqsak, Arirangni tog‘lardagi "tuproq qo‘shig‘i" deb ta'riflashadi.

Bunda “Tuproq qo‘shig‘i” hududiy va tarixiy jihatdan kuchli bo‘lishi, mahalliy kundalik hayotini aks ettirishi, xalq ertaklariga o‘xshash an’anaga ega bo‘lishi, mahalliy xalq orasida katta universallikka ega bo‘lishi kerak.Yoki uning ohangi kabi xususiyatlar borligini bildiradi. Uzoq vaqt, agar biz barcha to‘rtta xususiyatdan bitta taklifni to‘qib olsak, aytish mumkinki, "tuproq tovushi" bu mahalliy aholining ko‘pchiligi o‘zlarining kundalik hayoti haqida kuylaydigan ovozdir, chunki bu tovushlar uchun berilgan deb hisoblaydilar.

"Tuproq tovushi" sifatida Arirangning asosiy tuzilishi menar yoki pavilyon tovushlari kabi dalalar, sholizorlar, suvlar va tog‘larda kuylangan "Ilsong" xarakteriga ega. Bunda u butun tog‘lar va dalalar bo‘ylab tuproq so‘zini qamrab oladi. Arirang, tuproq tovushi, shuningdek, tog‘larda, dalalarda va uyda aytiladigan "o‘yin qo‘shig‘i" edi.

DOI: 10.36078/1653410384

"Yerning ovozi" sifatida Arirang iltijolar va hayqiriqlar bilan shaxsiy ovozning kuchli xususiyatlariga ega deb hisoblanadi. Oddiy, sub'ektiv lirika Arirangning tuproq tovushi sifatidagi poetik ruhi deb hisoblanadi.

Xususan, bu Shinsetaryeong va Baeja Xantanda hukmronlik qilgan shikoyatlar bilan taqqoslanadigan ovoz bo‘lgan deb taxmin qilinadi. Boshqa tomondan, shaxsiy hayot atrofidagi kundalik hayotning tavsifini Arirangning "tuproq tovushi" kabi yana bir xususiyati bor o‘ylashadi.Biroq, Arirangning kelib chiqishi va afsonalari Arirangda Daewongunda Gyeongbokgung qurilishi bilan bog‘liq. “Maecheon Yarok māičiăn” qirol Gojong qirollik saroyida Arirangdan zavqlangani haqida aytilishiga ko‘ra, Arirang Daewongun va Gojong davrida allaqachon Seulga topshirilgan deb taxmin qilish mumkin.

Gyeongbokgung saroyini qurish uchun chaqiruvning qattiqligi va bu qurilishni qurish uchun jargon Arirang, Arirangda chigallashganini hisobga olsak, Koreya imperiyasining oxirigacha bo‘lgan og‘ir siyosiy va ijtimoiy hodisalarga minib, hech bo‘lmaganda. "Yer ovozi" dan "Tarix va jamiyat ovozi" ga o‘zgartirildi.Bu Arirangning faqat Daewongun davri bilan bir imkoniyat sifatida tarixiy va ijtimoiy xususiyatlarga ega bo‘lganligini bir tomonlama ta'kidlamaydi. Buning sababi shundaki, Goryeo sulolasining oxirida qayta tiklash xarobalari orasida qidirilayotgan Arirangning kelib chiqishi haqidagi nazariya yoki afsona sifatida Arirangning tarixiy va ijtimoiy tabiatini ko‘rsatadi.

Arirangning yerdagi va tarixiy va ijtimoiy fazilatlari nisbiy vaznning ustunligini ko‘rsatganda ko‘tarilishi mumkin bo‘lgan tushunchalardan biridir. Demak, Arirangga xos tarixiy va ijtimoiy tabiat Daevongun davri kabi tarixiy zarbaga duchor bo‘lgan va o‘zining nisbatan tuproqliligidan ko‘ra ko‘proq ovozini ko‘targan.Taxmin qilish mumkinki, Arirang ijtimoiylashgan va tarixiylashgan ikkinchi zarba yapon tajovuzkorligi tufayli yuzaga kelgan. Va o‘ziga xos ibora «Arirang» filmi bo‘lgan, deb taxmin qilish mumkin. Bu film Na Vun-gyu (língjī) tomonidan suratga olingan. Arirangning bunday ijtimoiylashuvi va tarixiylashuvi ozodlik va urush davrida bir-biriga mos keladigan deb hisoblanishi mumkin.Arirangning o‘zgarishi boshqa ma'noga ega bo‘lib, faqat xalq an'analarining tarixiy o‘zgarishlarga moslashishi natijasida tushuntirilishi mumkin. Chunki bu xalq og‘zaki ijodining boshqa yo‘nalishga o‘tganligini bildirsa, ayni paytda xalq og‘zaki ijodining folklor doirasidan uzoqlashib, boshqa madaniy sohalarga o‘tib ketganini bildiradi.Arirang qishloq jamoalaridagi an’anaviy folklordan tor shahar folkloriga va kengroq ijtimoiy folklorga aylandi.

DOI: 10.36078/1653410384

Bunday misollarni boshqa xalq ogʻzaki ijodida uchratish qiyin. Bunday holda, ijtimoiy folklor bu butun zamonaviy Koreya jamiyati tomonidan umumiy boʻlgan folklor ekanligini anglatadi.Boshqa tomondan, Arirang oʻzining ijtimoiylashuvi va tarixiylashuvi orqali ommabop madaniyat, tijorat iste'mol madaniyati va ijodiy badiiy madaniyatni oʻz ichiga olgan holda oʻz doirasini kengaytirdi.“Tuproq sadosi” Arirangning tarixan va shu tarzda ijtimoiylashganini “Uchinchi dunyo” deb atalgan davrdan oldin va keyin keng tarqalgan milliy madaniyat harakati sifatida yuzaga kelgan xalq qoʻshiqlari harakati bilan parallel ravishda baholanishi mumkin.

3. Shinminyo Arirang toʻlqiniArirangning kelib chiqishi yuqorida aytib oʻtilgan uchta asosiy an'anaviy Arirang ekanligiga ishoniladi. Biroq, Na Vun-gyuning «Arirang» filmidan kelib chiqqan deb taxmin qilingan «Gyeonggi Arirang» yoki «Seul Arirang» Shin Arirang yoki Shinminyo Arirangning merosxoʻri boʻlish motivini bajargan deb aytiladi.Shin Arirang yoki Shin Minyo Arirangni hech boʻlmaganda qisman mashhur Arirang qoʻshigʻi sifatida koʻrish kerak, ammo bu xalq qoʻshigʻi yoki an'anaviy Arirang uchun yangi davrda, ya'ni tijorat davrida ommaviy qoʻshiq sifatida omon qolish uchun muhim imkoniyat boʻlib xizmat qildi.”Arirang Samchully” (Park Si-chun qoʻshigʻi) ni boshlovchi sifatida qabul qilsak, “mashhur Arirang” ning zarbasini, yapon mustamlakachilik davrida yaratilgan beshta mashhur qoʻshiq – Arirangdan tortib, bugungi «Youngam Arirang» (Ha Chun) gacha deb aytish mumkin.Qoʻshiq sifatida Arirang an'anaviy xalq qoʻshiqlari → yangi xalq qoʻshiqlari → mashhur qoʻshiqlar yoʻlini bosib oʻtdi, shu bilan birga «Gagok Arirang» oqimi ham mavjud. Qoʻshiq sifatida Arirang juda koʻp turli janrlarni qamrab oldi.”Gyeonggi Arirang”, hatto Shinminyo Arirangning boshlanishi deb hisoblansa ham ahamiyatsiz.

U qoʻshiq matni bilan mashhur boʻlsa-da, musiqiy tilning kelib chiqishini odatda “Jeongseon Arari” da topish mumkin.1930-yillardan boshlab, koʻplab Shinminyoariranglar birin-ketin yaratilgach, “Gyeonggi Arirang”ni “Bonjo Arirang” deb ham atashgan, ya’ni “Gyeonggi Arirang” asl qoʻshiq, ya’ni Shinminyo Arirangning asosiy oqimidir. Bunday holda, “Gyeonggi Arirang”dan tashqari, Shinminyo Arirangning qolgan qismini “Byeoljo Arirang” deb atash mumkin.Shunday qilib, uchta asosiy Arirangda joylashgan Arirang oqimi zamonaviy jamiyatimizga keng tarqalgan yoki chuqur ta'sir koʻrsatib, zamonlar va tarmoqlar tafovutidan oshib ketdi, ammo bunday emas.

“Arirang”ning etimologiyasiga kelsak, uning “Arirang”, Sillaning “Alyeongbi (jīngīng)” va afsonaviy “Arang (yāng)” soʻzlaridan kelib chiqqan degan nazariyalar

 DOI: 10.36078/1653410384

mavjud. Biroq, u faqat hayajonga yordam berish va ohangni to‘ldirish uchun bema'ni oyat bo‘lib xizmat qiladi.Boshqacha qilib aytadigan bo‘lsak, Arirangning juda ko‘p turli xil tovushlari mavjud va ulardan foydalanish ham har xil. Qo‘shiq boshida tovush oldidagi tovush yoki burma tovushi sifatida ishlatiladi. Yoki oldingi shaxsning qo‘shig‘i tugagandan so‘ng, u boshqa shaxsning qo‘shig‘iga birin-ketin o‘tiladigan tovush sifatida ham qo‘llaniladi.Albatta, qo‘llanishning xilma-xilligi qo‘shiq matnida ayol ovozi egallagan pozitsiyaning xilma-xilligidan dalolat beradi. Boshqa xalq qo‘shiqlarining,odatda, ma’lum bir chiziqli tuzilishga ega bo‘lib, ularning qo‘llanishi va matnda egallagan o‘rni davomiydir. Biroq, Arirang misolida, matn tuzilishidagi xilma-xillikni juda noyob tarzda namoyish etadi.

Boshqacha aytganda, Arirang an'anasi faqat Arirang so‘zidan iborat emas, balki asosiy o‘q sifatida qo‘shiq so‘zlaridan iborat. Biroq, asosiy o‘qni o‘rnatish orqali turli xil kelib chiqish nazariyalari va afsonalari ham Arirangning olijanob an'analarining bir qismini tashkil qiladi.Turli xil kelib chiqishi jiddiy sa'y-harakatlarga va qisman sezilarli ishontirishga qaramay, xalq etimologiyasi doirasidan sezilarli darajada chetga chiqmaydi. Shunga qaramay, etimologiyaning lingvistik haqiqiyligidan tashqari, u sezilarli darajada sentimental yoki tematik haqiqiylikni o‘z ichiga oladi.

Bu, asosan, etimologiyani taklif qilganlarning sub'ektiv his-tuyg‘ularining proektsiyasining natijasi bo‘lsa-da, Arirang an'analari doirasida tana va hayot bilan yashagan shaxs sifatida empirik tuyg‘u mavjud.Umuman olganda, Arirangning kelib chiqishi nazariyasi Arirangni uzoq tarixiy kelib chiqishi bo‘lgan qo‘shiq va shu bilan birga kuchli zukkolik tuyg‘usiga ega qo‘shiq sifatida ta'kidlashning ikkita tendentsiyasini ko‘rsatadi.Birinchisini Arirangning kelib chiqish nazariyasining istorizmi, ikkinchisini esa yaratmaslik yo‘nalishi deb atash mumkin. Albatta, istisnolar bor, lekin ikkala tendentsiyani birgalikda hisobga olsak, Arirangning kelib chiqishi nazariyasi xalq tarixining chuqur izlarini ko‘taradi, deb aytish mumkin.Arirangning kelib chiqish nazariyasi millatning asl ongidir, desak xato bo‘lmaydi. Arirangni shikoyat qo‘shig‘i deb atash mumkin bo‘lsa, biz Arirangning tarixiy asl qiyofasini ochish uslubining xususiyatlari haqida gapiramiz.Bundan tashqari, qayg‘u va xafagarchilikka ishora qiladi va Arirangning tarixiy asl qiyofasini uyg‘otadigan his-tuyg‘ular va iffatga ishora qiladi.Yoki Arirangning ikki qatorli kompozitsiyasi aslida shaxsiy tadqiqotlarni o‘z ichiga oladi.Bu rasmiyatchilik yoki ritorika nuqtai nazaridan Arirangning katta afzalligi sifatida baholanishi kerak. Arirang ortidagi maqol va matallarga qiyoslanadigan fuqarolik tergovi mavjudligi ham Arirangning turli

DOI: 10.36078/1653410384

fuqarolik tergovlari xazinasi ekanligini bildiradi.Shu tariqa, “Arirang”ning sodda uslubi tufayli kuchli yod olish va improvizatsiya uchquniga ega bo‘lishi, xalq maqollari va xalq og‘zaki ijodiga qiyoslash mumkin bo‘lgan xalq tadqiqotlari xazinasi ekanligi Arirangning son-sanoqsiz qo‘shiqlarini yaratgan.

Bu turli xil qo‘shiq so‘zlarining stilistik manbalarini yoki motivlarini tushuntirish bo‘lishi mumkin.Bugungi kunda bir viloyatda 400 dan 500 gacha Arirang qo‘shiq so‘zlari haqida xabar berilgan. Biroq qo‘shiqda so‘zlarning ko‘p turlari borligini ko‘rsatishning ma’nosi yo‘q. Asosiy nuqta shundaki, bunday turli yo‘llar bilan qurilishi davom etayotgan poydevor katta grammatika yoki ustki tuzilma bilan taqdim etilishi kerak.Arirangning ikki qatorli kompozitsiyasida parallelizm usuli eng ustun ekanligini ta'kidlash mumkin. Siz buni «Daegu ikki qatorli kompozitsiya» deb atashingiz mumkin. Bunday holda, asosan kontrastli baliq va kontrastli baliqlarga bo‘linishi mumkin. Qiyosiy qarama-qarshilik usuli ikki narsa yoki mavjudlik o‘rtasidagi nisbiy farqni ta'kidlasa, aksincha, parallel kontrast usuli katta narsalar orasidagi umumiylikni ta'kidlaydi.

Agar oldingi misol “Apnam tog‘ining tumanlari belimni o‘rab oladi va Jeongdon-nimning qo‘llari belimga o‘raladi” bo‘lsa, unda “Meni Orung Chokdan Neunglajo bilan o‘rab olmang, meni uzun yenglar bilan o‘rab oling» qo‘mondonning” so‘zlari ikkinchisiga misol bo‘la oladi.Ikkala qo‘shiqda bo‘lgani kabi, “Lim tomonidan sovuq bel” qoniqish holatini anglatadi. Allaqachon qoniqarli bo‘lganlar “Tasodifiy bel bog‘lash” bilan bir xil bir xil narsani topadilar, boshqa tomondan, qoniqmaganlar bir xil heterojenlikni topib, ularning mos kelishini osongina aniqlashlari mumkin.Buni Arirangning mos kelishi yoki aniqrog‘i, Arirangdagi ikki qatorli treskaning mos kelishi deb atash mumkin. Moslashtirib, Arirang “shahar (boylik), qishloq (kambag‘al)”, “yuqorida yoki pastda”, “bor yoki yo‘q”, “yorqin-qorong‘I”, “yaxshi yoki yomon” va hokazo deb tasniflanishi mumkin.Hamma joyda qo‘shiq aytish mosligiga qarab, Arirang ba'zan yorqin yorug‘lik qo‘shig‘i va ba'zan qorong‘u soyaning qo‘shig‘idir.Bu o‘yin va moslashtirish usulini asos qilib olgan holda takrorlash, nutqiy o‘yinlar, egizaklar, savol-javob usullari, monologlar vaqti-vaqti bilan qo‘llanilgan, natijada son-sanoqsiz o‘zgarishlar yuzaga kelgan.

Bugungi kunda 3000 dan ortiq qo‘shiq so‘zlari to‘plangan.Natijada, Arirang koreys gapira oladigan barcha ohang va so‘zlarni safarbar etib, ovoz qo‘shig‘iga aylana oldi.

DOI: 10.36078/1653410384

Xulosa. Koreys xalqining o‘ziga xos samimiyligi, hayotdagi qat’iyatliligi, samimiy iliqligi va quvnoq xarakteri koreys xalqi ma’naviy tarixining o‘zagidir. Ayni paytda boshdan kechirgan qiyinchiliklardan keyin yana o‘zini o‘nglashga yordam beradigan bu matonat nafaqat Arirang, balki barcha parodiya koreys qo‘shiqlari orqali qizil ipdek o‘tadi. Bu qo‘shiqlarning jozibadorligi, qolaversa, koreys xalqining ruhi va hissiy kechinmalarini ko‘rsatishga imkon berishining siri ham shundadir.

Bugungi kunda Janubiy Koreyada qo‘shiqchilik madaniyati badiiy san’atning milliy o‘ziga xosligi va o‘ziga xosligi to‘liq ochib berilgan musiqa ijodining boshqa turlari orasida o‘zining ahamiyatiga ko‘ra yetakchi hisoblanadi. Hozirgi vaqtda ko‘plab 77ahur maktablari ochilgan bo‘lib, ularda xalq qo‘shiqchiligi san’ati o‘rgatiladi, ular talab qilinadigan 77ahur 77ahurat darajasi bo‘yicha «yuksak an’analar» musiqasi bilan mutlaqo qiyoslanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Cho Hyunjong.The Musical Instruments of Prehistoric Korea // *The international Journal of Korean Art and Archaeology* 3, 2009. P. 25-47.
2. Hhan Man-young. Folk Song // Survey of Korean Arts: Traditional music. Seoul: National Academy of Atrs, 1974. P. 306-318.
3. Hhan Man-young. Folk Song of Korean Rural Life and Their Characteristic Based on the Rice farming Song // Asian Music. 1978. Vol. 9, № 2. P. 21-28.
4. Lee Hye-Ku. Essay on Korean Traditional Music.Seoul, Korea, 1981. 278 p.
5. The Tradional Music and Dance of Korea. Seoul: Korean Traditional Performing art Centre, 1994. 298 p.
6. Yi Po-hyong (Lee Bo-hyung). Performing Style of Korean Traditional Music // Traditional Korean Music. Seoul: The Si-sa-young-sa Publishers, Inc., 1983. P. 95-105.

KOREYA RESPUBLIKASIDA TA’LIMNING O‘ZIGA XOS JIHATLARI

Egamberganova Zuhra
Koreys filologiyasi kafedrasi 2-bosqich talabasi
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

DOI: 10.36078/1653410384

Annotation. This article provides information about the teaching system in South Korea, primary, secondary and high school education and university education.
Keywords: education system, educational process, preschool education, primary and secondary education, compulsory subjects, assessment system.

Annotatsiya. Mazkur maqola Janubiy Koreyada o‘qitish tizimi, boshlang‘ich, o‘rta va yuqori maktablarda ta’lim va universitetlarda ta’lim haqida ma’lumot beradi.
Kalit so‘zlar: ta’lim tizimi, ta’lim jarayoni, maktabgacha ta’lim, boshlang‘ich va o‘rta ta’lim, majburiy fanlar, baholash tizimi.

Koreys xalqi o‘zining o‘ziga xos hayot tarzi bilan boshqa xalqlardan farqlanib turadi. Oila bo‘ladimi, o‘quv muassasasi yoki ishxonada ham koreys xalqi odamlari uchun o‘zaro hurmat va tartib muhim hisoblanadi. Bularning barchasi oilada, o‘quv muassasalarida yoshlik paytidanoq o‘rgatiladi. Hozirgi kunda har bir davlatning kelajagi uchun yoshlarning bilimli bo‘lishi muhim va shuning uchun ham ta‘lim tizimiga katta e’tibor qaratilgan. Bunga Janubiy Koreya ta’lim tizimini misol qilsak bo‘ladi. Janubiy Koreyadagi ta’lim tizimi dunyodagi eng yaxshi tizimlardan biridir. Koreyada ta’lim sifati yuqori darajada yo‘lga qo‘yilganligini xalqining o‘qish qobiliyati(**독해능력**) va hisoblash qobiliyati (**계산능력**) ya’ni matematikaga oid bilimlari yuqoriligidan ham bilish mumkin. Buning sababi matematika saboqlariga bog‘cha davridanoq kuchli e‘tibor qaratilganligi desak mubolag‘a bo‘lmaydi. Koreyada bog‘cha davridan keyingi ta’lim jarayoni 11 yilni tashkil etadi. 11 yillik ta’lim o‘zi ham 3 bosqichda bo‘ladi, bu bosqichga quyidagilar kiradi:

1) Boshlang‘ich maktab – 6yil (**초등학교**)

2) O‘rta maktab – 3yil (**중학교**)

3) Yuqori maktab – 2yil (**고등학교**).

Bu 3 ta bosqichning har biri o‘z ahamiyatiga ega.

Masalan, bog‘cha paytida bolalarga o‘z–o‘ziga xizmat ko‘rsatish va boshqalar bilan muloqot qilishning birinchi ko‘nikmalari va o‘ziga o‘zi yordam berishi ya’ni yo‘lda yo‘qolib qolsa qayerga borish nima qlish kerakligi, ota-onasi kimligi ularning raqamlari, yashash manzillari o‘rgatiladi. Yuqorida aytib o‘tganimizdek, bog‘cha(**유치원**)dagi ta’lim aynan shuning uchun ham muhim bo‘lib, ota-onalar farzandlari erta rivojlanishini istab 3 yoshidan boshlab bolalar bog‘chasiga

 DOI: 10.36078/1653410384

yuboradilar.Bu yerda bolalar mas’uliyatli bo‘lish, o‘ziga o‘zi hizmat qilish va boshqalar bilan muloqot qilishni o‘rganadilar. Shuningdek yozish, o‘qish, hisoblash,musiqa, rasm, shu bilan birga chet tili (asosan ingliz tili)ni, xavfsizlik asoslari, jismoniy tarbiya, ochiq havoda o‘yinlar va basseynda suzishni o‘rganishadi, bu esa bolalarga kichkinaligidan akademik bilimlarga mas’uliyat bilan yondashishni o‘rgatadi. Shuningdek, bu davrdagi ta’lim ularning maktabga chiqishlaridan oldingi tayyorgarlik bo‘ladi.

Maktabgacha ta’lim tugaganidan so‘ng bola 5 yoshga to‘lgan yili boshlang‘ich maktabga qabul qilinadi. Boshlang‘ich va o‘rta maktabda ta’lim olish majburiy ta’lim bo‘lganligi uchun darslar bepul bo‘ladi, lekin davlat tomonidan ovqatlanish va maktab formasi uchun maxsus to‘lov joriy etilgan. Koreya maktablarining barchasida o‘z maktab formasi mavjud va formani barcha o‘quvchilar kiyishi majburiy hisoblanadi.

Boshlang‘ich maktab davri 6 yil bo‘lib 1-sinfdan 6-sinfga qadar bo‘lgan davrni o‘z ichiga oladi. Dars ertalab 9:00 da boshlanib tartibni saqlash maqsadida 1-2 sinflarga dars 13:00 , 3-4 sinflarga 14:00, 5-6 sinflarga 15:00 da tugaydi. Bu davrda o‘quvchilar ;

Ona (koreys) tili.

Chet tili (asosan ingliz tili).

Ijtimoiy fanlar.

Matematika.

Musiqiy darslar.

Tasviriy san’at.

Jismoniy ta’lim – kabi fanlarni majburiy ravishda o‘rganishadi. Shuni ham aytib o‘tish kerakki, koreya maktablarida baholash tizimi mutlaq baho hisoblanib, bunda baholar miqdoriy hisoblanmaydi. Boshlang‘ich maktab davrida asosan 9 ta fan arifmetika va ijtimoiy fanlar o‘rgatiladi . Koreys tili alohida e’tibor berib o‘rgatiladi. 6 yillik boshlang‘ich ta’lim tugaganidan so‘ng o‘quvchilar o‘rta maktab (**중학교**)ga qabul qilinadi.

O‘rta maktablar (**중학교**)ning ham bir nechta turi bo‘lib ular o‘quv dasturi va o‘quv turiga qarab farq qiladi. Ta’lim davri 3 yil davom etadi.O‘rta maktabda o‘quvchilar asosan : koreys tili(**국어**), matematika (**수학**), ingliz tili(**영어**),ijtimoiy fan (**사회과학**), tarix(**역사**),ilm-fan(**과학**), musiqa(**음악**), san’at(**미술**),jismoniy tabiya (**체육**), ahloq(**도덕**) va ikkinchi chet tili sifatida qo‘shimcha chet tili va xitoy yozuvi (**한자**)ni ham o‘rganishadi va bu asosiy fanlardan tashqari – aniq fanlar – matematika,

DOI: 10.36078/1653410384

fizika, estetik bilim, kelajakdagi kasb-hunarga yo‘naltirilgan tanlovli mavzular kabilar ham o‘rgatiladi. O‘rta maktabni tugatishgandan keyin o‘quvchilar yuqori maktab (**고등학교**) ga qabul qilinadi.

Yuqori maktab ta’lim tizimi o‘rta maktabning ikkinchi bosqichi bo‘lib, asosiy farqi yuqori maktabda o‘qitiladigan mavzular institutlar va universitetlarda qo‘shimcha o‘rganiladi. Chunki bu bosqich ma’lum bir mutaxassislikni o‘zlashtirishga qaratilgan. Bu ta’lim jarayonida o‘quvchuvchilar keyingi o‘qish huquqini isbotlash uchun doimiy ravishda topshirishlari kerak bo‘lgan reytinglar va qiyin imtihonlar mavjud.

Yuqori maktabda ta’lim jarayoni 2 yil davom etadi. Har semester davomida odatiy imtihonlar olinadi baholar nisbiy baholash tizimida bo‘lganligi uchun yuqori maktab o‘quvchilari orasida qattiq raqobat mavjud bo‘ladi. Odatiy darslar yakunlangandan so‘ng ham talabalar qo‘shimcha darslarga borishadi yoki kechki paytda ham maktabda qolib o‘zlari o‘qishda davom etishadi. Yuqori maktabda olingan baholar to‘g‘ridan-to‘g‘ri kollejga qabul qilish bilan bog‘liq bo‘lgani uchun ham raqobat kuchli bo‘ladi. Yuqori maktab o‘quvchilarining maqsadi yaxshi universitetga kirish bo‘lib, buning sababi qanchalik obro‘si baland universitetda o‘qisa ishga kirishi va maoshi ham ko‘p bo‘lishi va kelajak hayotda yaxshi hayot kechirishi sabablidir.

Xulosa qilib aytganda, Koreya ta’lim tizimi O‘zbekiston ta’lim tizimi bilan deyarli bir xil. Bundan tashqari uyga vazifalar berilishida, oraliq va yakuniy nazoratlar olinishida ham o‘xshashliklar ko‘rish mumkin. Koreya ta’lim tizimida bog‘cha davridanoq matematika va chet tiliga e’tibor berilib maktab davrida bu bilimlarni mustahkamlab olishadi bu ham juda yaxshi. Aynan shuning uchun ham koreyslar matematikaga hisobga juda yaxshi va kamida xitoy yoki ingliz tilini yaxshi bilishadi. Shuni ham aytib o‘tish kerakki, har yili beriladigan qishki va yozgi 2 oylik ta’tillarning talabalar uchun har jihatdan foydali tomonlari ko‘p. O‘quvchilar kechki payt ham maktabda qolib o‘z ustilarida ishlash, dars vaqti va har bir sinfda o‘tiladigan darslar. Universitetdagi ta’lim jarayonida ham talabalar uchun yaxshi qulayliklar yaratilgan. Masalan, Koreyada talabalar fanlarni o‘zlari tanlashadi. Bu ta’lim tizimidagi yana bir texnik jihatdan rivojlanish sifatida yana bir farq deb aytsa bo‘ladi. Masalan, har bir talabada ID raqami bor va fanlarni tanlashi uchun ham alohida bir kun ajratiladi. Talabalar har semestr oldidan fanlarni tanlab, semestr boshlanganda darslarda ishtirok etib ko‘rishadi, agar dars yoqmasa qayta tanlash huquqiga ham egalar. Buning uchun Universitet saytida professor va talabalar uchun muloqot qiladigan alohida joy bo‘ladi.

DOI: 10.36078/1653410384

Kutubxonalari ham juda yaxshi bo‘lib, u yerda nafaqat kitob olishlari, balki dam olishlari, seminar o‘tkazishlari ham mumkin. Hattoki, imtihon vaqtlari talabalar kutubxonada qolsalar ham bo‘ladi buning uchun mahsus joylar ajratilgan. Shuningdek talabalar universitetga istagan kiyimida borsa ham bo‘ladi. Eng muhimi talabalarning darslardagi ishtiroki va o‘zini yaxshi his qilishi hisoblanadi. Bunday tizim o‘quvchi, talabalar va o‘qituvchi, professorlar uchun ham qulaydir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Система образования в Корее http://idum.uz/ru/archives/8896
2. **경상남도 초등학교 교육과정 평생•운명지침**, **경상남도 교육청 고시 제** 2017-33 **호**. 2017 **년** 11 **월** 23 **일**
3. **경삼남도 초등학교 교육과정**, **편성•운영 지침**, **경삼남도 교육과정 고시**, **제** 2021- 18 **호**. 16–20 **쪽**
4. **대한민국의교육** https://ko.m.wikipedia.org/wiki/%EB%8C%80%ED%95%9C%EB%AF%BC%EA%B5%AD%EC%9D%98_%EA%B5%90%EC%9C%A1
5. **전은우**. **국제한국어교육학회**, **한국어 교육** (Journal of Korean Language Education), 2003. – P. 361-397(37 **쪽**).

TO THE QUESTION OF STUDYING ADVERTISING IN THE LESSONS OF FOREIGN LANGUAGE (ON THE MATERIAL OF TEACHING THE KOREAN LANGUAGE)

Ergasheva Durdona Azimdjonovna
Yeoju Technical Institute in Tashkent
Head of the Korean language department

Annotation. This article discusses the content of advertising and its need for training, limiting itself to the most important definitions.The purpose of the study is to determine issues online advertising, as the verbal text is closely connected with other elements that are present in the corresponding discourse: with graphs, charts, video and audio series, other verbal texts, etc. In this article were used methods of abstraction and

DOI: 10.36078/1653410384

concretization, statistics, comparative analysis, work with documents and forecasting. Analyzed the types of existing principles for dividing advertising, a set of general and narrow classifications of advertising messages, offers in advertising, properties of the sentence. Conclusions are given recommendations on the forms, methods and means for advertising.

Keywords: training; Internet advertising; communicative linguistics; text; content; sentence, social advertising, influence, media

Nowadays, the communicative direction in linguistics is widespread. The peculiarity of communicative linguistics is that it always analyzes certain language units in the context of a particular communicative act, studying the differences in the activities of language units in different communicative conditions. Therefore, the main features of different branches of communicative linguistics as a special branch of linguistics can be considered as the analysis of these language units within certain communicative acts, as well as consideration of speech as a starting point of linguistic analysis [1. 2. 3].

It is known that one of the functions of speech is the ability to communicate and mutual understanding between people. This feature of language, especially sentence, is unique and is one of the most studied issues in modern linguistics. Why does one comment contain information and the other fail to make sense? What elements and features contribute to the formation of a particular communicative structure? It is important to look for answers to these questions. The concept of communication is especially important for students learning foreign languages. Successful communication ensures that people of different cultures, nationalities, and perspectives understand each other, and communication is a connecting link between peoples.

This article necessary to study in detail the text of advertising communication and look for its unique place in the modern media space. It should be noted that, as a rule, the advertising text as a communicative phenomenon generally defines all the classical features inherent in the text (spiritual completeness, spiritual integrity, communicative orientation, language, structure and belonging to a particular genre). compositional formation, etc.), but the author also focuses on its specific aspect - polysemioticity. The point is, advertising professionals typically use a variety of branding systems to effectively impact their audience. For this reason, researchers use the term "creole", meaning polysemiotic, in reference to advertising text.

 DOI: 10.36078/1653410384

Visual, audio, and other nonverbal elements serve as «spices for the main dish»; while the leading component of most advertising messages today remains the exact verbal component. It should be noted that approaches to the classification and typology of advertising texts are considered on the basis of existing views on the possibility of dividing the informative texts of advertising into different types. The ability to belong to a particular type or genre is a characteristic of any type of text.

In this case, the ad text is no exception. However, it should be noted that experts on this issue face serious difficulties in creating a single typology of not only advertising texts, but also types of advertising in general. The phenomenon we are studying is so broad that it is not possible to coordinate all types and species with each other. However, the typology and classification process of advertising texts is necessary to understand the essence of this phenomenon. This, in turn, allows a deeper study of the object of study, to understand its structure, properties, internal and external relations, methods of use.

Although a number of researchers believe that there are no specific genre features for promotional works, the author takes a different view in this work. We follow the tradition of dividing advertising texts into genres based on the known method of mass communication of messages, i.e., print, audio, visual, multimedia.

It not only shows the main text genres formed on the basis of different types of media advertising (advertisement, poster, announcement, poster, commercial, etc.), but also the dynamics of the development of text activity in advertising discourse. It also allows us to draw conclusions. In particular, it should be noted that each communication media channel, on the one hand, transforms the existing genre forms according to their specific characteristics. On the other hand, in each type of media, text forms that are unique to it occur.

Consistent identification of the types and genres of advertising text allows us to draw conclusions about the leading structural features of the communicative phenomenon of interest. A standard structure can be defined for most ad texts. The result of this structure is the most effective impact on the consumer.

Based on the research, the main components of the advertising text can include a title, additional title, caption, slogan, logo, autograph, main text and more.

However, in some cases, the ad will be without a logo, autograph, and so on. For example, «Samsung» 미래를 펼치다 a black background ad for a cell phone company.

DOI: 10.36078/1653410384

After studying the phenomenon of text in general and advertising text in particular, the next logical step in research is to understand the main topic of interest to the author - the text of Internet advertising. However, first it is necessary to analyze the specificity and essence of the communicative phenomenon, such as the advertising of goods and services in the network. There is no single, universally accepted concept of the term «internet advertising» among researchers. This is primarily due to the fact that the object of study has a more contrasting and multifaceted nature, and the attention of each field of knowledge is focused primarily on the processes of Internet advertising, which fall within the scope of their interests. In addition, the internet is an extremely fast-growing environment. As a result, with the development of technology and online advertising opportunities, the definition of online advertising will inevitably change.

In addition, when teaching advertising, special attention should be paid to the typological features of Internet advertising. Although online advertising is a very young type of advertising (and probably why), experts have formed many different opinions about the typology of advertising in the network. This topic is of great interest for humanities research, both theoretically and practically. The problem with the typology of Internet advertising is twofold. First, there is no single, clear form for categorizing online advertising (in existing classifications, attempts to categorize advertising into formats, purposes, placement methods, types, etc., intersect and complement each other). Second, there is no single view of the possible parameters for separating ad texts on the Internet. However, the effectiveness of the use of this or that type of advertising text also depends on the comments - sentences.

The question of the nature of the advertising proposal is one of the most complex issues. Not surprisingly, there is no generally accepted definition of a sentence, as it is difficult to include all the sentences in the definition, although this is possible in principle. A sentence is a basic syntactic unit that includes a real message, question, or motivation. Unlike word combinations, a sentence has a grammatical basis that consists of the main parts of speech (possessive and participle) or one of them. The sentence performs a communicative function and is characterized by melodic and spiritual completeness [5. 67].

Formal and spiritual organization of simple sentences is especially difficult. Each simple sentence is based on a specific formal model called a predicative framework or structural scheme. Such schemes are ambiguous, distracting from too many specific sentences: 1) m 아이 n 가. The child is playing. 2) 기차 가 간다. The

 DOI: 10.36078/1653410384

train is moving. As can be seen from the examples, 명사 ot + 동사 It is observed that sentences 1 and 2 are constructed in the form of verbs. Such sentences have a specific grammatical meaning. In this case, it is shown that the content of the components of the sentence belongs to reality, that is, through certain means of language, reality actually exists in the speech process.

Thus, in the learning process, it is necessary to include sentences that are sufficient to inform in the study of advertising texts, that is, to provide the consumer with as much information as possible. This is a very difficult task in teaching, because it requires a high degree of care in the selection of Internet advertising as a teaching material. In the study of advertisements, special attention should be paid to sentences that differ in their versatility and quantity, and their communicative structure. Clearly, it is important to consider the features of internet advertising based on existing and often contradictory approaches. Recently, Internet advertising on social networks has become the most popular among advertisers and researchers. This, in turn, could be the subject of research for inclusion in the Korean language curriculum.

The role of advertising in the development of mass communications is great. A new stage in the development of mass communications and marketing communications as an integral part of them is associated with the advent of the world wide Internet, which has provided unprecedented communication opportunities and is already recognized as an integral part of the democratic development of the world community. Various research projects discuss the socio-cultural consequences of the advent of the Internet: the expansion and deepening of the communication process, the formation of a society of network structures, the widespread adoption of fundamentally new artistic and creative practices, a change in the structure of the life of modern society, a change in the «configuration of the information field» surrounding a modern person, changes in his spiritual appearance. When solving urgent problems, we should remember the primary function of modern advertising. The primary function of modern advertising is to carry information about a particular product and facilitate its marketing. However, in addition to this explicit function, advertising performs a number of social functions implicitly inherent in it as a product of culture and an element of mass communication. It should be emphasized that advertising is a subject of research interest of sociologists, since it focuses on sociocultural changes. It is worth noting that as one of the positive secondary functions of the existence of advertising in the socio-cultural space, it is the stimulating effect of the advertising industry on social sciences. Initiating sociological,

DOI: 10.36078/1653410384

anthropological and psychological research for marketing purposes, the advertising industry contributes to the growth of knowledge and the emergence of innovative research methods.

Using a postmodern interpretation of the secondary discourse of advertising undertaken by such researchers as R. Barth, J. Baudrillard, G. Debor, S. Zizek, J. Lipovecki, and Eco, it is believed that the content of the most significant, from his point of view, implicit advertising functions is discourse. The advertising function is realized due to the fact that advertising, being the most «democratic product» due to its availability, is perceived by the consumer as evidence of public concern for his needs. In addition, advertising as an indicator of the abundance and diversity of goods and services carries the general morality of the new «humanism» of consumption. However, it is obvious that from the point of view of many researchers, advertising can also provoke opposing integration social processes, be a factor in social conflicts caused by different levels of access to the proposed consumption resources.

Recent studies have also discussed the social function of advertising, which is related to the fact that in a consumer society things become the hallmarks of certain status groups. Advertising, by offering a universal system of symbols used to mark an individual's social status, promotes social self-identification. Features of social advertising in the post-Soviet space of mass communication. The used definition of social advertising as communication between state or social organizations and society is analyzed. This definition does not fully meet the modern functional capabilities of the advertising space and, in particular, does not reflect the possibility of civic marketing as an activity in promoting socially valuable ideas and opinions not only on behalf of public and civic organizations, but also any individual using the Internet and the blogosphere.

Thus, the analysis of the etymology of the concept of "advertising" allows you to select as the leading parameters of advertising activity: its information content, emotional richness, mass orientation. Professionalization of advertising occurs with the advent of a culture of urbanism and the formation of the media as a phenomenon. The turning point in the development of advertising is the invention of the printing press by I. Gutenberg, which today equates to one of the global revolutions in the history of mankind and was one of the reasons for the spread of individualism and rationalism. The appearance of advertising in its full functional sense is associated with the formation of a speculative way of doing business in the conditions of early capitalism.

DOI: 10.36078/1653410384

Advertising is turning into a real industry at the turn of the 19th and 20th centuries. with the advent of a consumer culture. The next stage in the development of advertising as a means of mass communication is associated with the advent of electronic media, which marked globalization as a feature of modern social development.

The extensive development of the advertising industry was accompanied and accompanied by public discussions on the issues of its ethical competence, the effects of its socializing influence as a tool for mass communication, as well as the aesthetic characteristics of advertising, especially oriented to the visual channel of perception.

The negative consequences of including the media in the socialization process are the replacement of a holistic system of knowledge and values with unstable attitudes formed under the influence of the mass media. In a more positive way, the sociocultural consequences of the inclusion of the World Wide Web on the world's communication space are assessed, expanding to an even greater extent people's access to the world cultural heritage, and therefore, the ability to increase educational and professional level; made more open and transparent the activities of governments, various departments and organizations. The positive impact of the Internet on advertising production is due to the fact that the cyber environment also contributes to the transformation of the communication process towards its much more interactivity.

The targeted orientation of social advertising allows us to translate a number of implicit functions of commercial advertising into the primary discourse format. This applies, first of all, to the socializing (regulatory) and integrative functions of advertising, which are explicitly presented by social advertising. Social advertising in the framework of the so-called civic marketing, using social networks and the blogosphere as communication channels.

Internet acquires a number of positive sociocultural parameters related to the new functionalities of advertising as a tool for democratization (real in the commercial advertising space), integration of society and the solution of many pressing social problems related to health, well-being, ecology, etc.

The basis for assessing the nature of the impact on a scale of «positive-negative» can be used such a characteristic as the democratic nature of communication. From this point of view, the most democratic advertising product that uses the Internet as a communication channel, since it gives the maximum opportunity for the recipient of the advertising impact to actively participate in advertising communication, and the

DOI: 10.36078/1653410384

least positive in this vein is outdoor advertising, which, therefore, requires social control in the first place.

The regulatory possibilities of advertising as a phenomenon of mass culture are ambivalent. Consumption of an advertising product can have both positive and negative significance for each individual, a particular social group and society as a whole, which in turn depends on the latent functionalities of social impact inherent in advertising, as well as on ethical, moral and aesthetic characteristics of the content and form of each specific advertising message. This, in turn, actualizes the need for sociological reflection of the social effects of advertising communication in the monitoring format, since the advertising product is highly diverse in terms of content, target audience, used communication channels and the time it appeared in the space of everyday communication.

Analyzing publications on advertising, we came to the conclusion that the main task of advertising should still be considered to ensure the effectiveness and focus of its impact. The prospects for the development of advertising are largely associated with the use of a functional resource of the Internet as a communicative space, due to which the time required for society to change its worldview is significantly reduced, and the speed with which society and culture make large-scale changes in their approach to various problems is increasing. The advent of advertising and advertising marketing, ordinary people have the opportunity to promote ideas much faster and wider than traditional media.

References

1. Kuvshinnikova D.G. Texts of online advertising: structure, specificity, efficiency. Autorefer.diss ... for the degree of candidate of philological sciences. Moscow: Institute of International Law and Economics named after A. Griboedova, 2014. p. 28.

2. Kim N.D. Types of proposals for communicative goal setting in modern Korean. Diss ... for the degree of Doctor of Philology. Tashkent: Tashkent State Institute of Oriental Studies, 2018 . – p. 240.

3. Nam Gi Sim. Normative grammar of the modern Korean language. Seoul: 1997. – p. 260.

4. New in foreign linguistics. Issue XXIII. Cognitive aspects of language. Moscow: Progress, 1994.

5. Tener L. Fundamentals of structural syntax. Moscow: Progress, 1988. p. 67

DOI: 10.36078/1653410384

6. 국어사전. – 서울시: 민중서림 편집국 편, 2001.
7. 우리말 큰사전. – 서울: 펴낸데 어문각, 1990.

ГРАММАТИЧЕСКОЕ ВЫРАЖЕНИЕ ВЕЖЛИВОСТИ ЧЕРЕЗ КАТЕГОРИЮ АДРЕССИВА В КОРЕЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Гаипов Батир Давронбекович
Студент магистратуры 1 курса
Факультет восточной филологии
кафедра теории и практики корейского языка

Annotation. In this article, we analyzed the grammatical expression of politeness in Korean language using the category of addressive. First of all, we tried to understand what determines the linguistic and cultural specificity of the category of expression of politeness in the Korean language. In the process we distinguished 3 grammatical categories of politeness. Among the three categories, the address category was analyzed in detail, as the most extensive. This category is represented by six levels, which are divided into official and unofficial degrees. Each level was considered separately and an example with translation into Russian was given.

Key words: grammatical expression, politeness, Korean language, politeness categories, addressive category.

Аннотация. В данной статье было рассмотрено грамматическое выражение вежливости в корейском языке при помощи категории адрессива. Прежде всего, мы попытались понять, чем обусловлена лингокультурная специфика категории выражения вежливости в корейском языке. Было выделено 3 грамматические категории выражения вежливости. Из трех категорий была подробно рассмотрена категория адрессива как наиболее обширная. Данная категория представлена шестью уровнями, которые подразделяются на официальные и неофициальные степени. Каждый уровень был рассмотрен отдельно и приведен пример с переводом на русский язык.

Ключевые слова: грамматическое выражение, вежливость, корейский язык, категории вежливости, категория адрессива.

 DOI: 10.36078/1653410384

С развитием разносторонних отношений с Республикой Корея возникает потребность в установлении прочных связей в различных сферах деятельности. Для установления таких связей, как правило, используют личный контакт и деловую коммуникацию. Такая структура общения предполагает четкое следование нормам этикета и соблюдение субординации между субъектами общения. Общение между субъектами, которые используют разные языки, осложняет данный процесс. В частности, необходимо понимание лингвокультурной специфики ведения диалога на корейском языке. Корея как часть восточной цивилизации испытала сильное влияние конфуцианско-буддийской традиции. Это выражается в основных ценностях корейского народа – послушание, уважение к старшим и вышестоящим, верность и преданность. Всё это, в свою очередь, во многом повлияло на грамматическое и лексическое строение корейского языка, где выражение вежливости играет ключевую роль.

Вежливость в корейском языке является стержнем иерархии корейского общества и имеет лексико-грамматическую дифференциацию[38].

I. Грамматическое выражение категории адрессива

Грамматическая система вежливости в корейском языке включает не только аспекты, относящиеся к проявлению вежливости. Система вежливости представляет и структурирует основные лексико-грамматические преобразования, формирующие речь как вежливую, так и невежливую. То есть, в отличие от европейских исследований вежливости, в поле зрения которых находится лишь вежливый аспект поведения, корейская (как и японская) грамматическая система вежливости репрезентирует всю структуру общения в целом: от вежливого до простого, невежливого и авторитарного[39].

В большинстве европейских языков отсутствует специальное грамматическое выражение вежливости. Вежливости может выражаться при помощи категории модальности или замены повелительного наклонения на вопросительное. В корейском же языке специальная категория вежливости четко

[38] Хан Н.Ч. Особенности системы вежливости в корейском языке // Кореееведение Казахстана, выпуск 3. Алматы: Изд-во КазУМОиМЯ, 2015. С.110-118.

[39] Хан Н.Ч. Речевые стереотипы обращения в реализации категории вежливости в разноструктурных языках. Алматы: Изд-во КазУМОиМЯ, 2016. С.27

DOI: 10.36078/1653410384

разграничена и маркирует социальное положение между адресантом и адресатом[40].

На сегодняшний день грамматическое выражение вежливости корейского языка включает в себя 3 категории.

1 категория: **상대 경어법** – «категория адрессива»[41].

2 категория: **주체 경어법** – «категория субъектива»[42].

3 категория: **객체 경어법** – «категория объектива»[43].

В данной статье мы подробно рассмотрим первую категорию.

Для категории адрессива принято выделять шесть базовых уровней вежливости (по Ко Ён Гыну): 1) «**해라체**», 2) «**하체**», 3) «**하게체**», 4) «**해요체**», 5) «**하오체**», 6) «**합쇼체**»[44].

В свою очередь 6 уровней распределяются по двум формам вежливости: официальный и неофициальный. К официальным формам вежливости относятся «**합쇼체**», «**하오체**», «**하게체**» и «**해라체**», которые употребляются в официальных ситуациях. К неофициальным формам относятся «**해요체**» и «**하체**». Все степени употребляются лишь в определенных речевых ситуациях и имеют определенные грамматические окончания.

1) «**합쇼체**» – официально-вежливая степень, которая выражает наивысшую степень вежливости и употребляется в официальных ситуациях. К грамматическим окончаниям данной степени относятся: -**십시오**, -**습니다**, -**십시다**, -**습니까**?

여기에 서명하십시오. – *[Будьте добры], подпишите здесь.*

그는 착한 사람이었습니다 – *Он был добрым человеком.*

2) «**하오체**» – полувежливая степень, которая выражает вежливость к нижестоящим. В данное время устарела и уходит из обращения. К

[40] Ан Дэсеоб. Выражение вежливости в русском и корейском языках // Филология: научные исследования. 2019. №4. С. 17-25

[41] Алпатов В. М. Категории вежливости в современном японском языке. – Изд. 4-е. М.: УРСС, 2011. 145 с.

[42] Хан Н.Ч. Речевые стереотипы обращения в реализации категории вежливости в разноструктурных языках. Алматы: Изд-во КазУМОиМЯ, 2016. С.28

[43] Там же.

[44] **남기심 고영근. 표준국어문법론. 탑출판사, 1993.**

DOI: 10.36078/1653410384

грамматическим окончаниям данной степени относятся: **-오**, **-소**, **-구려**, **-ㅂ시다**, **-는구려**, **-오**?

여기가 서울이오. – *Это Сеул.*

생각해 봐도 잘 모르겠소. – *Даже подумав, не знаю.*

3) «**하게체**» – простая степень, которая выражает относительную вежливость к нижестоящим или друзьям, также устарела и выходит из обращения. К грамматическим окончаниям данной степени относятся: **게**, **-네**, **-ㅁ세**, **-세**, **-는구먼**, **- 는가** ?

여기 좀 앉게. – *Позволь я присяду.*

오늘이 생일이네. – *Сегодня день рождения.*

4) «**해라체**» – авторитарная степень, считается невежливой формой и употребляется в повелительном наклонении. К грамматическим окончаниям данной степени относятся: **-아라**, **-다**, **-는다**, **-자**, **-렴**, **-느냐**? **-니**?

어서 오너라. – *Ну давай же.*

같이 놀자. – *Давай поиграем.*

5) «**해요체**» – неофициально-вежливая степень, в настоящее время наиболее часто употребляемая форма в Южной Корее. К грамматическим окончаниям данной степени относятся: **-아요**, **-군요**, **-ㄹ게요**, **-라요**

돈이 없어요. – *[У меня] нет денег.*

기차가 참 빨리 가지요. – *Быстро же едет поезд.*

6) «**하체**» – называемая **반말**, в данной степени отсутствует выражение вежливости. К грамматическим окончаниям данной степени относятся: **-아**, **-지**, **-야**, **-ㄹ게**, **-아**?, **-지**?

여기가 서울이야. – *Это Сеул.*

당연히 그래야지. – *Конечно, нужно делать так.*

Как уже было отмечено, ведение диалога на корейском языке предполагает следование установленным нормам и этикету, где ключевую роль играет категория вежливости. Грамматическое выражение вежливости представлено тремя категориями, наиболее обширной и разветвленной из которых, является «категория адрессива». Данную категорию можно поделить на официальный и

DOI: 10.36078/1653410384

неофициальный уровни, в зависимости от речевой ситуации, в которой находится говорящий и собеседник. В случае с категорией адрессива важное значение имеет «адресат» речи. В зависимости от статуса, возраста, отношений с говорящим, будет использована определенная степень вежливости и соответствующие грамматические окончания.

Список использованной литературы

1. Ан Дэсеоб. Выражение вежливости в русском и корейском языках // Филология: научные исследования. 2019. №4.

2. Алпатов В. М. Категории вежливости в современном японском языке. – Изд. 4-е. М.: УРСС, 2011.

3. Хан Н.Ч. Речевые стереотипы обращения в реализации категории вежливости в разноструктурных языках. Алматы: Изд-во КазУМОиМЯ, 2016.

4. Хан Н.Ч. Особенности системы вежливости в корейском языке // Кореееведение Казахстана, выпуск 3. Алматы: Изд-во КазУМОиМЯ, 2015.

5. **남기심 고영근**. **표준국어문법론**. **탑출판사**, 1993.

KOREYS TILI GRAMMATIKASINI O‘RGATISHDA ZAMONAVIY METODLAR VA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Haydarov Jasur Baxodirovich
Lingvistika: koreys tili mutaxassisligi 2-bosqich magistranti
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. This article discusses the importance of Oriental languages in the Republic of Uzbekistan today, especially Korean, and the modern methods needed to study and teach them, including the rational use of innovative ped technologies and their effectiveness.

Keywords: Korean language, innovative technology, technological tools, methods.

Annotatsiya. Ushbu maqolada bugungi kunda O’zbekiston Respublikasida sharq tillari, xususan koreys tiliga berilayotgan katta ahamiyat hamda ularni o‘rganish

 DOI: 10.36078/1653410384

va o‘rgatish uchun zarur bo‘lgan zamonaviy metodlar, jumladan innovatsion ped texnologiyalardan oqilona foydalanish usullari va samarasi xususida so‘z yuritiladi.

Kalit so‘zlar: koreys tili, innovatsion texnologiya, texnologik vositalar, metodlar.

Jahon globallashuvi jarayonlari, davlatlar, millatlar va madaniyatlararo munosabatlarning misli ko‘rilmagan darajada kengayishi turli xalqlar vakillari o‘rtasidagi to‘laqonli muloqot masalasini dolzarb qilib qo‘ydi. To‘liq muloqot, birinchi navbatda, til munosabatlarini o‘z ichiga oladi. Chet tilini bilish bilim darajasini oshiradi, dunyoqarashini kengaytiradi, atrofdagi dunyoni tolerantroq idrok etishga hissa qo‘shadi.

So‘ngi yillarda biznes va shaxsiy aloqalarning jadal rivojlanishi natijasida Janubiy Koreya Respublikasining O‘zbekiston va boshqa MDH davlatlari bilan iqtisodiy va madaniy aloqalari kengaydi. Joriy yilda yurtimizning Janubiy Koreya Respublikasi bilan diplomatik munosabatlarni yo‘lga qo‘yganligiga 30 yil to‘ldi. Mazkur vaqt oralig‘ida Janubiy Koreya va O‘zbekiston haqiqiy ma’noda munosib sheriklar bo‘ldi. Mazkur hamkorlik mustahkamlanishi asosida yurtimizda koreys tilini o‘rganishga bo‘lgan talab ortdi. Universitet ta’limi bilan bir qatorda koreys tilini universitetdan tashqari turli ta’lim maskanlari, internet tarmoqlari orqali o‘qitish ham jadal rivojlanmoqda. Bunday vaziyatda talabalarning turli toifalari uchun zamonaviy metodlar va pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda qisqa muddatli kurslarni tashkil etish talabga aylandi.

Hozirgi davrning dolzarb masalalaridan biri xorijiy tillarni o‘qitish orqali yosh avlodni ona-Vatanga muhabbat va sadoqat, milliy g‘urur, yuksak axloq va ma’naviyat, qadimiy va boy merosimizga iftixor tuyg‘usi, milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalashdir. Jahon ta’lim tizimidagi tub islohotlar talabalarning chet tillarni mukammal o‘rganishlari, barcha sohalarda chet tilini bilgan holda o‘zlarini namoyon eta olishlari uchun zarur shart- sharoit yaratib berish, ularning xorijiy tilda og‘zaki va yozma nutqlarini rivojlantirish muammolarini ilgari surmoqda. Ta’lim oluvchilarning chet tilida fikr yuritish, erkin nutqni amalga oshira olish qobiliyatlarini rivojlantirish, intellektual faoliyatini shakllantirish, ularning tayyorgarligini baholash masalalari bilan YUNESKO, YUNISEF, Yevropa Universitetlari Assotsiyatsiyasi, Oliy Ta’lim Sifatini Ta’minlash Yevropa Tarmog‘i, KOICA kabi tashkilotlar shug‘ullanmoqda. Bu masalaning umumiy tendensiyalarda rivojlanishi zamonaviylik va yosh avlodda chet

 DOI: 10.36078/1653410384

tiliga oid malakalarning shakllanishida katta ahamiyat kasb etib, zamonaviy tarbiya muammolari bilan bog‘liq holda talabalarning ijodiy qobiliyatlarini oshirishga xizmat qilmoqda.

Respublikamiz ta’lim tizimini isloh qilishda xorijiy tajribalarga asoslangan xalqaro standartlarga mos keluvchi o‘quv dasturlari bilan muvofiqlashtirish oliy pedagogik ta’lim tizimini takomillashtirishga asos bo‘ldi. O’zbekiston sharoitida milliy mintalitetimiz, urf-odatlarimizni inobatga olgan holda xorijiy tajribalar asosida ta’lim sifatini tubdan isloh qilish davr talabidir. Bu borada 2017-2021 yillarda O’zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasida mamlakatimizda « …ta’lim va o‘qitish sifatini baholashning xalqaro standartlarini joriy qilish asosida oliy ta’lim muassasalari faoliyatining sifati hamda samaradorligini oshirish, ilmiy tadqiqot va innovatsion faoliyatni rag‘batlantirish, ilmiy va innovatsion yutuqlarni amaliyotga joriy qilishning samarali mexanizmlarini yaratish…», kadrlar tayyorlashning sifat darajasini oshirish, xalqaro standartlar asosida malakali mutaxassislar tayyorlash uchun zarur shart- sharoitlarni yaratish, har bir oliy ta’lim muassasasi jahonning yetakchi ilmiy-ta’lim muassasalari bilan yaqin hamkorlik aloqalari o‘rnatishi va talabalarning kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish, yoshlar auditoriyasi bilan ish olib borishda interfaol usullardan samarali foydalanish, ularga chet tilidan sifatli ta’lim bera olish, oliy ta’lim darajasini namunali bosqichga olib chiqish va tubdan takomillashtirish asosiy vazifalar sifatida belgilandi[45].

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 16-aprelda «Sharqshunoslik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish va ilmiy salohiyatni oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi PQ-4680 son Qarori e’lon qilindi.

Prezidentimiz bu qaror bilan, o‘z navbatida, ilg‘or dunyo talablariga javob bera oladigan yangi avlod sharqshunos kadrlarni tayyorlash masalasini kun tartibiga qo‘ydilar.

Qarorda «Sharq mamlakatlarining tillari, tarixi, madaniyati, moddiy va ma’naviy merosi, iqtisodiyoti, siyosati, xalqaro maydondagi nufuzi, ularning zamonaviy antropologiya va etnologiyasi, tarjimashunoslik, shuningdek, turizm va gid hamrohligi sohalarida zamonaviy bilimlarni mukammal egallagan, mehnat bozori uchun raqobatbardosh bo‘lgan kadrlarni tayyorlash» ishi birlamchi vazifa qilib belgilangan[46].

[45] https://lex.uz/acts/-3107036

[46] https://lex.uz/docs/4791086

DOI: 10.36078/1653410384

Shundan kelib chiqib, ushbu vazifa asosida sharqshunoslik sohasi ta’lim yo‘nalishlari va mutaxassisliklari doirasi yanada kengayadi va talabalarga ko‘p profilli maktab, universitet ta’limi joriy etiladi.

Hozirgi paytda xorijiy tillarni o‘rgatishga yurtimizda katta ahamiyat berilmoqda. Bu ham albatta, bejiz emas. Bugun jahon hamjamiyati o‘ziga munosib o‘rin egallashga intilayotgan mamlakatlarimiz uchun, chet ellik sheriklarimiz bilan hamjihatlikda, hamkorlikda o‘z buyuk kelajagini qurayotgan xalqimiz uchun xorijiy tillarni mukammal bilishning ahamiyatini baholashning hojati yo‘qdir . Respublikamizda chet tili, jumladan koreys tilining o‘qitilishi, horijiy til o‘qituvchilarining bilim va ko‘nikmalarini baholashning umumjahon ramkalari tavsiyanomalari (CEFR) hamda TOPIK(Test of Proficiency in Korean)ga mos ravishda yangi usul va talablari ishlab chiqildi. Unga ko‘ra umumta’lim maktablari va kasb-hunar kollejlari o‘quvchilari uchun darsliklar yaratildi. Ushbu talablarga mos ravishda o‘quv xonalari stendlar va yangi axborot kommunikativ texnikalar bilan jihozlandi. Koreys tili o‘rganishga bo‘lgan talab ham kundan kunga oshib bormoqda. Koreys tili fani to‘rt aspektga (o‘qish, yozish, tinglab tushunish va gapirish) bo‘linib, ularning har biri bo‘yicha alohida tushuncha va ko‘nikmalar berilmoqda. Ta’lim texnologiyalari, bu ta’lim jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalaridan unumli foydalanishdir. Shuningdek, ta’lim jarayoniga zamonaviy innovatsion texnologiyalarini olib kirish orqali ta’lim sifati va samaradorligini oshirishni nazarda tutadi. Xususan, koreys tilini o‘rganishda bunday axborot-kommunikatsion texnoogiyalardan foydalanishning bir qancha afzalliklari mavjuddir.

Til o‘rganish va o‘qitishda zamonaviy taxnologiyaning roli beqiyosdir. Texnologik vositalardan foydalanish koreys tilini o‘rganishning har bir aspekt (o‘qish, yozish, tinglab tushunish va gapirish)ida qo‘l keladi. Masalan, tinglab tushunish uchun, albatta kompyuter, player, CD disklarsiz bu jarayonni amalga oshirish mumkin emas. Tinglab tushunish til o‘rganishning eng muhim qismlaridan biridir. Bunda o‘quvchi bir paytning o‘zida so‘zlovchining talaffuzi, grammatik qoidalarga rioya qilganligi, so‘z boyligi va uning ma’nolariga e’tibor berishi talab qilinadi. Ta’lim jarayonida zamonaviy texnologiyalardan foydalanishda o‘quvchilar ham axborot – kommunikatsion texnologiyalarni yaxshi bilish va ulardan foydalana olishi muhim omil hisoblanadi. Koreys tilini zamonaviy texnologiyalardan foydalanib o‘rgatish va o‘rganish eng samador usullardan biridir. Bu jarayonda, jumladan, kompyuterlardan foydalanganda o‘quvchi koreys tilidagi video roliklarni, namoyishlarni, dialoglarni

DOI: 10.36078/1653410384

kino yoki multfilmlarni ham ko‘rishi ham eshitishi mumkin; − koreys tilidagi eshittirishlar va televideniyedagi dasturlarni eshitish va tomosha qilish mumkin. Ancha an’anaviy usul hisoblanadigan audio eshittirishlardan foydalanish o‘quvchilarning koreys tilini o‘rganishlari jarayonini qiziarliroq va samaraliroq bo‘lishini ta’minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. M. Xoldorova, N. Fayziyeva, F. Rixsittilayeva. Chet tilini o‘qitishda yordamchi vositalardan foydalanish. T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2005
2. N. Q. Xatamova, M.N.mirzayeva. Ingliz tili darslarida qo‘llaniladigan interfaol usullar (uslubiy qo‘llanma), Navoiy, 2006, 40 bet.
3. Otaboyeva M. P. Chet tilini o‘qitishda zamonaviy innovatsion texnologiyalaridan foydalanish va uning samaradorligi // Молодой ученый. 2017. № 4.2 (138.2). С. 36–37. URL: https://moluch.ru/archive/138/39058/ (дата обращения: 27.04.2020)
4. https://lex.uz/docs/4791086

NATIVE LANGUAGE INFLUENCES ON TEACHING KOREAN LANGUAGE

Ibroximova Maftuna Faxritdinovna
Lingvistika: koreys tili mutaxassisligi 2-bosqich magistranti
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. This article deals with the similarities and differences of Korean language while learning with the help of native language. A revival of interest in using a native language in the Korean classroom is caused by learners’ needs of improving language accuracy and clarity. This article aims at examining perceptions of the use of mother tongue and translation in various linguistic situations. The activities that help raise learners’ awareness of language use are described. The findings demonstrate that all learners need support of mother tongue in Korean classes, but the amount of the native language needed depends on students’ proficiency.

Keywords: learning Korean for Specific Purposes, learners’ perceptions**,** role of native language.

DOI: 10.36078/1653410384

The role of mother tongue in second language learning has been the subject of much debate and controversy. Most teachers feel that the use of L1 should be minimized and they feel guilty if they use it a lot. When challenged they find it difficult to say why. Against the use of L1, it is the general assumption that Korean should be learned through Korean, just as you learn your mother tongue using your mother tongue.[47] But the idea that the learner should learn Korean like a native speaker does, or tries to 'think in Korean', is an inappropriate and unachievable thought. The role of mother tongue in teaching and learning of Korean has been discussed in literature. The influence of mother tongue is proved both positive and negative in teaching and learning of Korean. A learner's L1 is an important determinant of Second Language Acquisition. The L1 is a resource which learners use both consciously and subconsciously to help them arrange and re-arrange the L2 data in the input and to perform as best as they can. The cultural features connected with L1 use can be put to good effect when teaching L2. Second language acquisition is a developmental process; L1 can be a contributing factor to it. This paper makes an attempt to understand the role of L1 in the teaching and learning of Korean and also reports on different methods, classroom management and some activities that could help them in learning Korean.

The state-of-the-art teaching of languages is based on the communicative method which emphasizes teaching English through English (Willis 1981). Still the idea of abandoning the native tongue is too stressful for many learners, who need a sense of security in the experience of learning a foreign language. In the past, the prevalence of grammar-translation method led to the extraordinary phenomenon: students were unable to speak fluently after having studied the language for a long time. For this reason, translation has been defined as “uncommunicative, boring, pointless, difficult, and irrelevant” (Duff 1994). Recently there has been a revival of interest in translation due to the shift of its emphasis – to using a mother tongue as a resource for the promotion of language learning. Translation develops three qualities essential to all language learning: accuracy, clarity, and flexibility (Duff 1994). Therefore,translation can serve as a tool for improving language skills.

[47] Dr. Manoj Kumar Yadav International Journal of Research (IJR) Vol-1, Issue-11 December 2014 ISSN 2348-6848 op P a g e | 572 Role of Mother Tongue in Second Language Learning

DOI: 10.36078/1653410384

First, it is important to find out what the students' perceptions of the use of native language are and if a mental translation in learning Korean for Specific Purposes (KSP) is relevant to learning and second, to describe the activities which raise learners' awareness of the second language use. It is assumed that comparing L1 and L2 through translation might help learners to activate language usage and serve as a tool to improve language skills.[48] Research methods employ the survey data ofstudents' perceptions of the amount of mother tongue they need in acquisition of professional language at tertiary level and mental translation in various class activities.

The use of the native language in the classroom settings can be an aid to language learning. The need for some translation in language learning is usually supported by non-native teachers. However, some native teachers of Korean argue that foreign language learning needs as much exposure to L2 as possible during precious classroom time, and any usage of L1 or translation is a waste of time. In the past, most methods in L2 language pedagogy dictated that L1 should be prohibited in the classroom. Communicative approaches to language learning in the 1970s and 1980s considered the use of L1 as undesirable. Recently the attitude to mother tongue and translation in language classes has undergone a positive change. Translation is sometimes referred to as the fifth language skill alongside the other four basic skills (listening, speaking, reading, writing): "Translation holds a special importance at an intermediate and advanced level: in the advanced or final stage of language teaching, translation from L1 to L2 and L2 to L1 is recognized as the fifth skill and the most important social skill since it promotes communication and understanding between strangers" (Ross 2000). However good the students are at understanding authentic reading or listening materials, the majority keeps mentally translating from L2 into L1 and vice versa. This fact makes teachers of foreign languages aware of the importance of translation in language classrooms. Why do students use their mother tongue in class? Numerous studies indicated that both negative and positive transfer between L1 and L2 was important for development of the inter-language, the complex system of the learners' L2. Many teachers recognize that L1 in the classroom is a positive representation of inter-language. The data on inter-language and language transfer show that it is highly probable that L2 learners will always think most often in their L1, even at the advanced

[48] Galina Kavaliauskienė et al. *Role of native language in learning English*

DOI: 10.36078/1653410384

level (Mahmoud 2006). Moreover, translation in L2 classroom offers a way to highlight similarities and differences between L1 and L2 forms. The translation is useful for L2 acquisition because, firstly, it uses authentic materials, secondly, it is interactive, thirdly, it is learner-centered, and finally it promotes learner autonomy (Mahmoud 2006).

Studies show that six to eight years of education in a language are necessary to develop the level of literacy and verbal proficiency required for academic achievement in secondary school. To retain their mother tongue, children whose first language is not the medium of instruction must have: Continued interaction with their family and community in their first language on increasingly complex topics that go beyond household matters; Ongoing formal instruction in their first language to develop reading and writing skills; and Exposure to positive parental attitudes to maintaining the mother tongue, both as a marker of cultural identity and for certain instrumental purposes (eg, success in the local economy or global trade). In addition, research increasingly shows that children‟s ability to learn a second or additional local language and an international language such as English, French, or German, does not suffer when their mother tongue is the primary language of instruction throughout primary school. Fluency and literacy in the mother tongue lay a cognitive and linguistic foundation for learning additional languages. When children receive formal instruction in their first language throughout primary school and then gradually transition to academic learning in the second language, they learn the second language quickly. If they continue to have opportunities to develop their first language skills in secondary school, they emerge as fully bilingual (or multilingual) learners.

The mother tongue can be probably more beneficial to beginners. As they progress in their learning the target language will take the lead. L1 can be time-saving: Instead of going through long explanations in the target language, it is sometimes easier and more efficient to give a translation of a vocabulary item or an explanation of a grammar point. Imagine a teacher who wants to teach the word “car” to French students and starts by phrasing the explanation as follows “a car is a road vehicle with an engine, four wheels, and seats for a small number of people” while a simple translation of the word (or perhaps the use of visual aids) would be enough.

The following conclusions have been drawn.

First, all the learners customarily rely on their mother tongue in learning English. Second, the amount of the native language that students need depends on their

 DOI: 10.36078/1653410384

proficiency and linguistic situations. The debate over the use of L1 in foreign language teaching hasn‟t been settled yet. On the one hand there are teachers who reject the use of L1 or fail to recognize any significant potential in it and on the other hand, there are those who massively overuse it. Both are abusing a resource of great importance. My view consists of using the target language as the medium of instruction when possible and switching to the mother tongue when it is really necessary. A rational and judicious use of L1 in EFL classes can only be advantageous. L1 use must be tuned up with effective target language teaching, taking into consideration the learners‟ mother tongue and cultural background and using them to the best of their interest.

References

1. Duff, A. 1994. Translation: Resource Books for Teachers. Edited by A. Maley. Oxford: Oxford University Press.
2. Mahmoud, A. 2006. “Translation and Foreign Language Reading Comprehension: A Neglected Didactic Procedure”, English Teaching Forum 44(4): 28–33.
3. Ross, N. J. 2000. “Interference and Intervention: Using Translation in the EFL Classroom”, Modern English Teache 9(3): 61–66.
4. Willis, J. 1981. Teaching English Through English. London: Longman.
5. Galina Kavaliauskienė et al. Role of native language in learning English Dr. Manoj Kumar Yadav International Journal of Research (IJR) Vol-1, Issue-11 December 2014 ISSN 2348-6848 op P a g e | 572 Role of Mother Tongue in Second Language Learning

KOREYS TILIDA NEOLOGIZMLARNING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI

Ismatullayeva Iroda Xekmatullayevna
O‘qituvchi
Toshkent shahridagi Yoju texnika instituti

Annotation. This article focuses on the development of Korean language society in the current development process, the new stage of linguistics emerging with the

DOI: 10.36078/1653410384

needs of life, the new directions of neologisms, the main causes and factors of their emergence. The main goal of the article is to find out why the Korean language easily creates and adopts a large number of neologisms every year. Special attention is paid to the external and internal causes of neologisms in Korean. External factors are based on specific events and trends in the development of society that directly affect language, and internal causes include the study of a set of structural, morphological and other laws and principles of language structure. A dictionary of neologisms published in 2007 by the National Institute of the Korean Language, as well as materials from various periodicals of the country from 2017 to 2021, as well as neologisms used in the media were studied and analyzed.

Key words: neologization; neologism; adaptation; speech; hanmun.

Annotatsiya. Mazkur maqolada hozirgi rivojlanish jarayonida koreys tilida jamiyat taraqqiyoti, hayotning talab-ehtiyoji bilan paydo bo‘layotgan tilshunoslikning yangi bosqichi, yangicha yo‘nalishi hisoblanadigan neologizmlar, ularning paydo bo‘lishining asosiy sabablari va omillariga alohida e’tibor qaratilgan. Bunda nima uchun koreys tili har yili juda ko‘p sonli neologizmlarni osongina yaratishi va qabul qilishi masalasini o‘rganish asosiy maqsad qilib olingan. Asosan, koreys tilida neologizmlarning paydo bo‘lishining tashqi va ichki sabablarini ko‘rib chiqishga alohida e’tibor qaratilgan. Tashqi omillarga tilga bevosita ta’sir ko‘rsatadigan jamiyat taraqqiyotining maxsus hodisalari va tendentsiyalari asos qilib olinib, ichki sabablar sifatida esa til tuzilishining strukturaviy, morfologik va boshqa qonuniyatlari va tamoyillari majmuini o‘rganish masalasi kiritilgan. Koreya milliy universiti tomonidan 2007 yilda nashr etilgan neologizmlar lug‘ati, shuningdek, 2017-yildan 2021-yilga qadar mamlakatning turli davriy nashrlari materiallari hamda ommaviy axborot vositalarida foydalanilgan neologizmlarni o‘rganilib, tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: neologizatsiya, neologism, moslashish, nutq, xanmun.

Til hamisha neogenez, ya’ni yangi narsalarni paydo qiladi. Til jamiyatda sodir bo‘layotgan har qanday o‘zgarishlarni o‘zida aks ettirib, nafaqat shaxs, balki butun bir jamiyat tafakkurini shakllantiradi. Til odamlarni, ularning turmush tarzini va dunyo tasvirini yaxshiroq tushunishga imkon beradi. Atoqli nemis filologi Vilgelm fon Gumboldt insoniyat tili haqida fikr bildirar ekan, til va madaniyat bir butunlikni tashkil qiladi, deb aytib o‘tadi. Uning fikricha «til go‘yoki xalq ruhining tashqi ko‘rinishi

 DOI: 10.36078/1653410384

bo‘lib, xalqning qudrati va ruhiyati uning tilida aks etadi. Bu kabi narsani yana tasavvur qilish qiyin», deb ta’kidlab o‘tadi[49].

Leksika barcha ekstralingvistik o‘zgarishlarni aks ettirib, tilning eng harakatchan qismi hisoblanadi. Tilda har doim yangi shakllar paydo bo‘ladi, ba’zan so‘zlar yangi ma’noni anglatsa, ba’zida esa emotsional ekspressiv konnotatsiyalar paydo bo‘ladi, so‘zlar eskiradi yoki terminologik xususiyatini yo‘qotib muomaladan chiqib ketib neologizmlar umumiy so‘zlarga aylanadi.

Ushbu maqola koreys tilida juda ko‘p sonli neologizmlar paydo bo‘lishining ichki va tashqi sabablarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Asosiy maqsad esa koreys tilining neoplazmalarni juda oson va tez qabul qilishining sababini topish, shuningdek, undagi ushbu leksik birliklarning xususiyatlarini aniqlashdir.

Koreya hukumati 1992-yildan buyon neologizmlar sohasida juda ko‘p qayd va tasniflarni yuritib kelmoqda, bu esa ushbu til hodisaning naqadar muhimligini anglatadi. Koreys tiliga neologizmlarning kirib kelishi 1988-yilda Seulda bo‘lib o‘tgan Olimpiya o‘yinlaridan keyin jadal suratda rivojlana boshladi. Chunki bu paytga kelib nafaqat Koreya Respublikasida, balki butun dunyoda jamiyatida barcha o‘zgarishlarga aynan til vositasida jonli munosabat ko‘rsatila boshlandi.

Neologizm (yun. neos – yangi, logos – so‘z) – jamiyat taraqqiyoti, hayotning talab-ehtiyoji bilan paydo bo‘lgan yangi narsa va tushunchalarni ifodalovchi so‘zlardir. Neologizmlarning yangiligi dastlab paydo bo‘lgan vaqtlardagina sezilib turadi: vaqt o‘tgach, ular «yangilik» xususiyatini yo‘qotib, odatda, faol so‘zlar qatoriga o‘tadi. Masalan, o‘zbek tili uchun bir qancha yil davomida yangi hisoblangan marketing, qayta qurish, reyting, tender so‘zlari hozirgi kunda umumiste’moldagi so‘zlarga aylanmoqda. Tildagi umumiy neologizmlar bilan bir qatorda individual uslubiy yoki okkazional neologizmlar ham mavjud. Bunday neologizmlar mualliflar tomonidan ma’lum bir kontekstda uslubiy talab asosida yaratiladi[50].

Neologizmlar ilmiy asarlarda shu uslubga xos termin sifatida atash (nominativ) vazifasini bajaradi. Badiiy asarlarda, odatda, uslubiy vazifani bajaradi. Neologizmlarning paydo bo‘lish yo‘llari xilma-xil bo‘lib, ular tilning mavjud lug‘aviy tarkibi va grammatik qonun-qoidalari asosida yangi so‘z yasash yo‘li, shuningdek, mavjud so‘zning lug‘aviy ma’nolaridan birini yangi ma’noda qo‘llash yo‘li bilan va

[49] Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. М.: Прогресс, 1984, С. 152

[50] https://uz.wikipedia.org/wiki/Neologizmlar

DOI: 10.36078/1653410384

boshqa tildan so‘z qabul qilish orqali hosil qilinadi.[51] Rus tilshunosi O.S.Axmanova neologizm atamasiga quyidagicha ta’rif beradi: «Yangi (ilgari noma’lum) predmetni bildirish yoki yangi tushunchani ifodalash uchun yaratilgan (paydo bo‘lgan) so‘z yoki ibora»[52].

Neologizatsiya jarayonida ikki guruh omillar ishtirok etadi – tashqi va ichki. Tilga bevosita ta’sir ko‘rsatadigan jamiyat taraqqiyotidagi alohida hodisa va tendentsiyalar tashqi omillar bo‘lib, ichki omillar esa - til tuzilishining strukturaviy, morfologik va boshqa qonuniyatlari va tamoyillari majmui sifatida neologizmlarning paydo bo‘lishiga ko‘proq yoki kamroq moyil bo‘lishiga imkon beradi. Koreys tilida har yili juda ko‘p sonli neologizmlar paydo bo‘ladi, bu esa tilda yangi so‘zlarni juda oson yaratadi va qabul qiladi, degan xulosaga kelishga imkon beradi.

Neologizmlarning shakllanishiga yordam beradigan tashqi omillari shundan iboratki, yangi so‘zlarni tarqatish va yaratishda ommaviy axborot vositalari muhim rol o‘ynaydi, chunki ular jamiyatdagi eng kichik o‘zgarishlarga ham faol munosabatda bo‘ladi. Aynan ular mamlakatdagi va dunyodagi siyosiy, madaniy voqeliklar, ijtimoiy va tabiiy ofatlarni aks ettirib, jamiyatning ajralmas qismi sifatida muloqotning amaliy maqsadlari uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shunday qilib, neologizmlarning paydo bo‘lishiga yordam beruvchi tashqi omillar jamiyatda sodir bo‘layotgan turli jarayonlar va o‘zgarishlar, xalqaro voqealar, moda, obro‘-e’tibor, shuningdek, texnikaning jadal rivojlanishi, fan yutuqlarini joriy etishni o‘z ichiga oladigan oav, degan xulosaga kelish mumkin.

Ommaviy axborot vositalarida ijtimoiy nutq bilan bog‘liq yangi so‘zlar doimiy ravishda paydo bo‘ladi, bu koreys xalqining turmush tarzida sodir bo‘lgan o‘zgarishlarni aks ettiradi. Masalan: «**노모어엉클족**» (no more uncle) yoki «**노무족**» (NOMU (No More Uncle)) birliklari. Bu leksik birliklar jamiyatning izchil rivojlanishidan kelib chiqib, zamonaviy koreys jamiyatida modaga ergashadigan, o‘zlariga g‘amxo‘rlik qiladigan va faol hayot tarzini olib boradigan 40-50 yoshdagi erkak kishiga ishora qiladigan lisoniy birlikdir.[53]

Neologizmlardan foydalanishning pragmatik tahlili shuni ko‘rsatadiki, ular bir qator muhim vazifalar – nominativ, evfemistik, leksik vositalarni tejash funktsiyasi va

[51] O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi. Birinchi jild. T.: O‘zbekiston milliy ensklopediyasi Davlat ilmiy nashriyoti 2000.

[52] Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. М.: Советская энциклопедия, 1966. 254 с.

[53] https://kin.naver.com/qna/detail.naver?d1id=6&dirId=613&docId=48827914&qb=64W466y07KGx&enc=utf8&section=kin&rank=1&search_sort=0&spq=0

DOI: 10.36078/1653410384

boshqalarni bajaradi. Ular orasida o‘quvchilarning e’tiborini jalb qilish funktsiyasi yaqqol ajralib turib, yosh avlod uchun neologizmlar fikrini ifoda etishning eng samarali vositalardan biri hisoblanadi. Neologizmlarning qulayligi shundaki, ular biron bir tasvirga, shaxsga, boshqa leksik birlikka ishora qilib o‘zida har doim rang-barang kontrastni olib yuradi, bu ularga u yoki bu ma’lumotni idrok etishga samarali ta’sir qilish imkonini beradi.

«**나우족**» (New Older Women) «40-50 yoshlardagi boy, mustaqil ayol». «**족**» «Oila, qabila» ma’nosini ifodalovchi affiks yuqoridagi ikki misolda alohida e’tiborga loyiqdir. Uning mavjudligi alohida guruhlarga maxsus xususiyatlarga ega bo‘lgan birlashish tendentsiyasini ko‘rsatadi. Bu esa tilda, jumladan, neologizmlarda jamoaviylikni aks ettirish ham mumkinligini isbotlaydi.

Neologizmlarning paydo bo‘lishiga bir necha omillarlar sabab bo‘lishi mumkin. Masalan, ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot, turli sport musobaqalari, xalqaro global muammolar va h.k. Bunday neologizmlar tasnifiga ishsizlik muammosi bilan bog‘liq og‘ir vaziyat fonida paydo bo‘lgan «**오륙도**» va «**사오정**» so‘zlarini kiritish mumkin. Mamlakatda o‘qishni tugatgandan yoki pensiyaga chiqqandan so‘ng ish topish qiyinligi masalasini ifodalaydigan «**오륙도**» birligi Busan yaqinidagi orollar guruhi nomidan kelib chiqqan. Ob-havo sharoitiga qarab, ulardan besh yoki oltitasi ko‘ringanligi sababli ish topish muammosi aynan shunday nomlangan. Bu holatda so‘z yakunidagi «orol» ma’nosini ifodalovchi «**도**» iyeroglifi bilan «o‘g‘irlik» ma’nosini ifodalovchi «**도**» belgisini o‘zaro almashtirish orqali yangi neologizm paydo bo‘lgan. Ma’nosi «kelajakni o‘g‘irlash».

«**사오정**» birligi neologizm dastlab xitoylik yozuvchi Vu Chengenning «G‘arbga sayohat» romanidagi qahramonning nomi bo‘lib, aynan 45 yoshlarida ishsizlik muammosiga duch kelgan shaxs tasviridir. Shu sababli «**사오정**» so‘zi ham yangi ma’noda «45 yoshda nafaqaga chiqish» ma’nosini ifodalaydi. Ushbu misollarda ko‘plab koreys hazillarida namoyon bo‘ladigan harakter- ish toppish muammosini ko‘rish mumkin.

Koreya yarim orolini ikki davlatga bo‘luvchi 38-parallel, ya’ni chegara chizig‘i asosida paydo bo‘lgan «**삼팔선**» neologizmi ham shartli ravishda 38 yoshga to‘lgandan so‘ng, xodimlar yangi ish topish haqida o‘ylashlari kerak bo‘lgan vaziyatni anglatuvchi neologizm bo‘lib, ish beruvchilar o‘z jamoalarini doimiy ravishda yangilab, yosh xodimlarni jalb qilishlik holatini anglatadi. Shuni alohida ta’kidlash

DOI: 10.36078/1653410384

kerakki, neologizmlarda aynan provokatsion atamalar tanlab olingan bo‘lib, u doimo odamlarning e’tiborini tortadi, chunki jamiyatda tabaqalashish mavzusi doimo mavjud.

Neologizmlar shuningdek kompyuter texnologiyalari, telekommunikatsiyalar va internet sohasiga ham jadal kirib borgan. Quyida ularning bir nechtasiga izoh berilgan.

«**네파라치**» (netizen + paparazzi) – «mashhurlarning shaxsiy hayoti haqida ma’lumot joylashtirgan internet foydalanuvchisi».

«**댓파라치**» (**댓글**+**파파라치**): paparazzi) – «internetga salbiy sharhlar joylashtirish».

«**디지털 치매**» – «elektron gadjetlarga to‘liq qaramlik natijasida xotira, aqliy arifmetika va hokazolarning yomonlashishi».

Bo‘sh vaqt, sport va kino sohasidagi neologizmlar ham e’tiborga loyiqdir, chunki so‘nggi yillarda bu sohalar juda faol rivojlanishi natijasida yangi lug‘at bilan boyib bormoqda.

«**김치우드**» (**김치**+Hollywood) Janubiy Koreya kino sanoati degan ma’noni anglatib, semantik nuqtai nazardan, bu so‘z mamlakatda ushbu sohaning ommaviyligi va faol rivojlanishi natijasida paydo bo‘lgan.

«**먹토**» – «shanba kuni uydan tashqarida ovqatlanish».

«**노블리안 레저족**» – «bo‘sh vaqt, sport va hokazolarga ko‘p pul sarflanadigan ijtimoiy hodisa».

Maqolada neologizmlarning paydo bo‘lishiga yordam beruvchi tashqi omillarni ko‘rib chiqildi. Biroq, har qanday tilga ma’lum bo‘lgan ijtimoiy omillar til taraqqiyotiga ta’sir qiladi va har qanday jamiyatda o‘zgarishlar sodir bo‘ladi. Ammo har bir til ham juda ko‘p neologizmlarning paydo bo‘lishida reaksiyaga kirishmaydi, natijada neologizmlar lug‘atlari doimiy ravishda yangilanmaydi. Shunday qilib, bu ularning paydo bo‘lishining ichki sabablari ham bor, degan xulosaga kelishga sabab bo‘ladi.

Ushbu masalani tushunish uchun ba’zi neologizmlarning tarkibiy tahliliga murojat qilinadi.

Neologizmlarning katta foizini fonetik o‘zlashuvlar yoki ularning elementlari, asosan, ingliz tilidan so‘zlarning kirib kelishi holati tashkil etadi. Ko‘pgina neologizmlar tilga ekstralingvistik voqelik, yangi tushunchalar bilan to‘ldirilishi tufayli kirib keladi. Bunga misol qilib quyidagilarni keltirish mumkin.

«**스카이서핑**» (sky surfing) – skaysyorfing.

DOI: 10.36078/1653410384

«**실버폰**» (silver phone) keksalar uchun telefon.

Koreys tilidagi fonetik moslashuvlarning ommaviyligi (ya'ni ingliz tilidagi so'zlarni koreyscha talafuz qilish)ga qaramasdan, ingliz tilidagi so'zlar koreys leksemasining an'anaviy tuzilishi uchun juda uzun hisoblanadi. Shuning uchun affiksatsiya holati ko'p kuzatiladi.

Koreys tilida morfologik-sintaktik usul komponentlarning barcha qismlarida bir so'zni ajratib ko'rsatish orqali ko'p komponentli bog'lanishlar yoki sintaksis birikmalarining qisqarishi holatiga ko'p duch kelish mumkin. Bu misollarda koreys neologizmlarining me'yordan chetga chiqish, ya'ni semantik yoki shakl jihatidan mos kelmaydigan elementlarni birlashtirish (masalan, chet tilidan o'zlashtirish va mahalliy koreys elementi) holatlariga misollar keltirilgan. Masalan:

«**컴맹**» – «kompyuterdan foydalanishni bilmagan odam»
(**컴퓨터** + **맹** «ko'r, hech narsada savodsiz») – chet tilidan o'zlashtirish va mahalliy koreys elementi.

«**디찍병**» «hamma narsani suratga olishga qaramlik» (**디카** digital camera + **찍다** «suratga olish», **병** «kasallik») – koreys tilidagi fe'lning o'zagi chet tilidan so'zni o'zlashtirish va ieroglif elementi bilan birlashtirilgan.

«**재디자인화하다**» «qayta ishlab chiqish» (**재** + **디자인** + **화** + **하다**) chet tilidan so'zni o'zlashtirish, xitoycha morfemalar va mahalliy koreys fe'li bilan birlashtirilgan.

엄카 «onaning kredit kartasi» (**엄마** + **신용카드**) – chet tilidan o'zlashtirish va mahalliy koreys elementi.

멘붕 «miya sinishi» (**멘탈** + **붕과**) ingliz tilidagi so'z xitoy tilidagi morfemalar bilan birlashtirilgan.

몰카 «yashirin kamera» (**몰래 카메라**) ingliz tilidagi so'z va mahalliy koreys elementi.

«**낙바생**» «Ish topishda qiynalayotgan talaba» (igna teshidan o'tishga urinayotgan tuya bilan misoli bilan berilgan).

Xulosa qilib shuni aytish kerakki, koreys tili neologizmlarni juda oson qabul qiladi va yaratadi. Ularda jamiyatdagi «jamoa» o'zligini namoyon qilishi orqali odamlar hayotiga ta'sir qiladigan eng muhim jarayonlar va hodisalarni ko'rsatadi.

DOI: 10.36078/1653410384

Bunda yangi texnologiyalarning joriy etilishi, ijtimoiy taraqqiyot, globallashuv va boshqalar muhim ahamiyat kasb etadi.

Koreys tili qadimiy ekanligi, unda bir vaqtning o‘zida ham hanmun ham ierogliflarning qo‘llanishiga qaramay bu til yangi neologizmlarni tez va oson qabul qilishini ko‘rish mumkin. Shuni alohida aytib o‘tish kerakki, neologizatsiya jarayonida koreys tili inglizcha so‘zlarning fonetik moslashuvini oson qabul qiladi, bu ko‘pincha qo‘shma so‘zlarni yaratish yoki qisqartmalar hosil bo‘lishi bilan kechadi. Neologizmlarni yaratishda hanmun elementi ham faol rol o‘ynab, o‘zining nufuzini saqlagan holda boshqa hanmun elementi bilan ham osonlik bilan birlashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Maxmudov N.M. Tilning mukammal tadqiqi yo‘llarini izlab. T.: O‘zbek tili va adabiyoti, 2012. № 5.
2. Rixsiyeva G., Usmanova Sh., Madaniyatlararo muloqot. T.: ToshDShI, 2018.
3. Usmanova Sh. Tarjimaning lingomadaniy aspektlari. Darslik. T.: ToshDShI, 2017.
4. O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi. Birinchi jild. T.: O‘zbekiston milliy ensklopediyasi Davlat ilmiy nashriyoti , 2000.
5. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. М.: Советская энциклопедия, 1966. 608 с.
6. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. М.: Прогресс, 1984. 400с
7. Жеребило Т. В. Словарь лингвистических терминов. Изд. 5-е, испр. и доп. Назрань: Пилигрим, 2010. 486 с.
8. Лопатин В. В. Рождение слова. Неологизмы и окказиональные образования. М.: 1973. 152 с.
9. Намитокова Р. Ю. Авторские неологизмы: словообразовательный аспект. Ростов-н/Д : Изд-во Ростов. ун-та, 1986. 253 с.
10. Пакулова Я. Е. Корейские неологизмы XXI века, генетически восходящие к китайским корням // Филологические науки в МГИМО. № 24 (39). М.: МГИМО(У) МИД России, 2006. С. 122–130.
11. https://uz.wikipedia.org/wiki/Neologizmlar
12. https://blog.naver.com/richungcy/222608509189?isInf=true
13.https://kin.naver.com/qna/detail.naver?d1id=6&dirId=613&docId=48827914&qb=64W466y07KGx&enc=utf8&section=kin&rank=1&search_sort=0&spq=0

DOI: 10.36078/1653410384

KOREYS TILIDA BOSH KELISHIKNING GRAMMATIK MA’NOSI

Jaloliddinova Madina Sirojiddin qizi
Lingvistika: koreys tili mutaxassisligi 2-bosqich magistranti
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. This article explores the grammatical meaning of the main consonant in Korean. Review of linguistic and semantic tools that give meaning to existing agreements in Korean. To consider the compatibility of semantic linguistic and extralinguistic means, which give the meaning of existing agreements in Korean, with existing means in Uzbek.

Keywords: Korean language, consonant, consonant, semantics, linguistics, media.

Annotatsiya. Ushbu maqola koreys tilida ushbu maqola koreys tilida bosh kelishikning grammatik ma’nosi o‘rganadi. Koreys tilidagi mavjud kelishiklarning ma’nosini beruvchi lingvistik va semantik vositalarni ko‘rib chiqish. Koreys tilidagi mavjud kelishiklarning ma’nosini beruvchi sematik lingvistik va ekstralingvistik vositalarning o‘zbek tilidagi mavjud vositalar bilan mos kelishini ko‘rib chiqish.

Kalit so‘zlar: Koreys tili, kelishik, bosh kelishik, semantika, tilshunoslik, ommaviy axborot vositalari.

Kelishik ot yoki otlashgan so‘zning boshqa so‘zlar bilan aloqasini ko‘rsatuvchi grammatik shakl. U ot shakli ekanligi holda, birikma yoki gap tarkibida uning boshqa so‘zga tobelanishini ko‘rsatadi. Bu sintaktik munosabat kelishik shaklining o‘zi bilann, ko‘makchi yoki ko‘makchi vazifasidagi so‘z bilan birga ifoda topishi ham mumkin.

Kelishik miqdori turli tilda har xil. Koreys tilida ham oltita kelishik bo‘lib, ular bosh (shaklsiz), qaratqich (shakli ning), tushum (shakli -ni), junalish (shakli ga -ka -qa), o‘rin (shakli -da), chiqish (shakli -dan) kelishiklaridan iborat. Shulardan qaratqich kelishigi ot tomonidan boshqarilib, hokim so‘z egalik qo‘shimchasini olib keladi: kitobning varag‘i. Qolgan tushum, jo‘nalish, o‘rin, chiqish kelishikli otlar fe’l yoki sifat tomonidan boshqariladi: kitobni varaqladi, kitobga qaradi, kitobda yozilgan, kitobdan olindi.

DOI: 10.36078/1653410384

Bosh kelishik shaxsni, predmetni, narsa-hodisani nomini atab kim? nima? so‘roqlariga javob bo‘ladi Bosh kelishikdagi so‘z boshqa so‘zlarga hokim bo‘lganligi sababli, gapda ega bo‘lib keladi.

- Dadam bilan oyim gapiraveradi.
- Zum o‘tmay eshik ochildi.
- va b) misollarda kim? nima? so‘roqlariga javob bo‘luvchi “dadam”,” oyim” va “eshik” so‘zlari bosh kelishik shaklida kelgan.

Koreys tilida bosh kelishik bir gapning egalik qismiga qo‘shiladigan qo‘shimcha hisoblanib,**주격조사** deb ataladi.Bosh kelishik qo‘shimchasi ikki xil ya’ni **-이** va-**가** ko‘rinishida bo‘lib, ular qo‘llanish o‘rniga qarab farqlanadi. -이 so‘z oxiri undosh harf bilan yakunlanganda, -가 esa unli harf bilan yakunlanganda so‘z so‘ngiga qo‘shiladi.

a.여기는눈**이**많다.

Bu yerda qor ko‘p.

사람들은시간**이**지나가는것을여러가지말로비유한다.

Insonlar vaqt o‘tishini turli gaplar bilan ifodalashadi.

b.일분일초**가**급한데퇴근이라니.

1daqiqa kam bo‘lsada, keta olamiz.

누구든지자기**가**세운계획대로살수잇다고하면얼마나좋을가?

Har kim o‘zi tuzgan rejalar asosida yashasa qanchalar yaxshi!

Yuqorida keltirilgan a) misolda bosh kelishik qo‘shimchasi -이 undosh harf bilan tugagan so‘zga qo‘shilgan bo‘lsa, b) misolda unli harf bilan yakunlangan so‘zga -가 qo‘shimchasi birikib kelganini va u birikib kelgan so‘z ega vazifasida kelayotganini ko‘ramiz.

Ushbu qo‘shimchalarning tarixiga e’tibor bersak, -이 qo‘shimchasi ancha oldinroq shakllanib qo‘llangan bo‘lsa, -가 qo‘shimchasi nisbatan keyinroq, ya’ni XVI asrda paydo bo‘lib, muomalaga kiritilgan.

DOI: 10.36078/1653410384

(a)한밤중에이상한일**이**이러났다.

Bir kechada g‘aroyib ishlar sodir bo‘ldi.

(b)여우**가**그렇게말했습니다.

Tulki shunday debdi.

Bosh kelishikning gapda qo‘llanishi.

1. Bosh kelishikning ot so‘z turkumiga birikishi:

a) 오늘본시험**이**너무어려웠어요.

Bugungi imtihonim juda qiyin edi.

b) 친구**가**도아주었다고요?

Do‘sting yordam so‘radimi?

Yuqoridagi a) va b) misollarda bosh kelishik birlikdagi turdosh otlar bilan kelgan. Bundan tashqari bosh kelishik atoqli va ko‘plikdagi otlar bilan ham qo‘llanadi.

a) 아들이사과를많이먹었다.

Bolalar ko‘p olma yeyishdi.

b) 쑤미가끝까지참았다.

Sumi oxirigacha chidadi.

2. Bosh kelishikning olmosh bilan qo‘llanishi:

a) 어디**가**마음에들면앉을수있어요

Qayer yoqsa o‘sha yerda o‘tirishingiz mumkin.

Yuqoridaboshkelishikso‘roqolmoshigaqo‘shilibkelgan.Suhbatjarayonidaso‘roqolmoshigajavobbo‘luvchiso‘zgahamboshkelishikbirikadi.

Masalan:

가: 모두몇이떠납니까? A: Necha kishi ketdi?

나: 둘이떠납니다. B: Ikkovi ham ketdi.

a) 모두**가**이말을알아들었다.

Hamma bu gapni tushundi.

DOI: 10.36078/1653410384

b) 여기**가**우리집아니다.

Bu bizning uy emas.

Yuqoridagi misollarda bosh kelishikning so‘roq va ko‘rsatish olmoshlariga birikib kelganini kuzatdik.. Shuningdek, bosh kelishik kishilik olmoshlariga ham qo‘shiladi.Ammo, ba’zi olmoshlarga qo‘shilganda so‘z tarkibida o‘zgarish bo‘ladi. Ya’ni, “누구” - “kim?” olmoshiga -가 qo‘shilsa, “누가” tarzida, “너”–“sen”, “나”–“men” olmoshlari esa “네가”, “내가” tarzida o‘qiladi va yoziladi:

a) 이번에는누가이겼어요?

Bu safar kim g‘olib bo‘ldi?

b) 네가이일을했니?

Bu ishni sen qildingmi?

c) 다음에는내가출장을가기로했다.

Keyingi safar men ham borishga qaror qildim.

1. Bosh kelishikning faqat ot va olmosh so‘z turkumiga mansub so‘zlariga emas, son so‘z turkumiga xos sanoq, hisob va tartib so‘zlariga ham birikadi:

a) 한국에온지벌써한해가지났어요.

Koreyaga kelganimga endi bir yil bo‘lgandi.

b) 주머니에사탕세개가있었어요.

Cho‘ntagimda uchta konfet bor edi.

a) 첫째가»복»라는오래사는것이다.

Birinchidan,baxt uzoq umr ko‘rishdir.

b) 방에서두사람이앉아있었다.

Xonada ikki kishi o‘tirgan edi.

1. Majhul nisbat shaklidagi fe’lga birikuvchi egaga qo‘shiladi:

a) 사과**가**다팔렸다.

Olmaning hammasi sotildi.

DOI: 10.36078/1653410384

b) 여자의울음소리**가**멀리에서들렸다.

Uzoqdan qizning yig‘i ovozi eshitildi.

c) 멀리바다**가**보인다.

Uzoqdan dengiz ko‘rindi.

2. Qo‘shma gaplar tarkibidagi egaga birikadi:

a) 비가오면우리도가지않겠다.

Yomg‘ir yog‘sa, biz ham bormaymiz.

b) 사람이많으면이일이더빨리끝내질수있었다.

Odam ko‘proq bo‘lganda, bu ish tezroq tugashi mumkin edi.

Shunday qilib, koreys tilidagi kelishiklar uning turlari va bosh kelishikning xususiyatlarini o‘rganish til o‘rganishning muhim hususiyatlaridan biridir. Koreys tilidagi kelishiklar tushunchalar bilan birga keladi. Bunga tilning istalgan tushunchasini aniq yoki batafsil yetkazib berishi, uning turli xil so‘zlarga qo‘shilishi bilan uning semantik ma’nolarini farqlashi, so‘zning semantik tuzilishini soddalashtirishi kiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O’zbekistonda erkin va farovon yashaylik. T.: Tasvir 2021.
2. Boltayeva G. O‘zbek tilining nazariy grammatikasi. – T.: Navoiy 2009.
3. Jo In Hwa. Koreys tili grammatika lug‘ati. – T.: KOICA 2011.
4. Jaloliddinova M., Koreys tilida ravishlarning semantik xususiyatlari. T.: Tadqiqotchi 2022.
5. Jaloliddionva M.,Ta’lim tizimida sun’iy intellektning o‘rni va vazilarari T.: Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari ilmiy jurnali 32-37 bet.
6. **이정명**, **바람의화원**, –**서울**. –2014.
7. **이정명**, **뿌리깊은나무**, –**서울**. –2014.
8. **이정명**, **뿌리깊은나무**, –**서울**. –2014
9. **박종화**, **임진왜란**, –**서울**. –2014.

DOI: 10.36078/1653410384

«QUM» KONSEPTI VA UNING RANG ORQALI IFODALANILISHI (KOBE ABENING «QUMDAGI XOTIN» ROMANI MISOLIDA)

Kayumkhodjayeva Shakhnoza
Katta o‘qituvchi
Sharq filologiyasi fakulteti
Yapon tili nazariyasi va amaliyoti kafedrasi

Annotation. All colors have the meanings of images, ideas or concepts. Abe Kobo used simple, dark, and dull colors, not bright, light ones in his novel, which is named as The Woman in the Sand. The colors in the novel have indirect meanings, but they are appropriate. The color that is described in the novel, is the masterpiece of the art and revealed the concept of «sand».

Keywords: The concept of sand, «Woman in the Sand», primary colors, complementary colors, light colors, dark colors.

Annotatsiya. Badiiy asardagi barcha ranglar ma’no-mazmun, obrazlar, g‘oya yoki konseptni ifodalashga hizmat qiluvchi vositadalardan biri. Abe Koboning «Qumdagi xotin» romanida yorqin, och ranglar emas, oddiy, to‘q, xira ranglar ishlatilgan. Asarda ranglar berilishi to‘g‘ridan- to‘g‘ri bo‘lmay, ularni berilishiga nisbiy qaralgan. Asar markazida yotgan obrazni ranglar tasvirlab berib, «qum» konseptini ochib berishga hizmat qilgan.

Kalit so‘zlar: Qum konsepti, «Qumdagi xotin», asosiy ranglar, qo‘shimcha ranglar, och rang, to‘q rang.

E.S. Kubryakova va boshqalar «Qisqacha kognitiv terminlar lug‘ati»ga ko‘ra konsept – bir millatga tegishli bo‘lgan hayotiy tajriba natijalarini o‘zida namoyon qilgan bilimlar va tasavvurlar yeg‘indisi, inson ongidagi hayotga, borliqqa bo‘lgan munosabati, bir millatning nimadir haqida o‘y-fikrlar, qarashlarini o‘zida mujasamlashtirgan termin dep ko‘rsatadi.

DOI: 10.36078/1653410384

Qum bir-biri bilan birlashmaydigan, mayda zarrachalardan tashkil topgan cho‘kindi tog‘ jinsi.[54]

Qumning xususiyati uni konsept sifatida ko‘rib chiqish imkonini beradi. Adabiyotda qum va uning obrazi doimo hayot yo‘lida inson cheksiz yolg‘izligini ifodalagan.

Badiiy asardagi barcha ranglar ma’no-mazmun, obrazlar, g‘oya yoki konseptni ifodalashga hizmat qiluvchi vositadalardan biri. Shuning uchun asardagi ranglar o‘z-o‘zidan berilmaydi. Har bir rang odiiy rang, ma’daniy belgi yoki obraz ma’nosida keladi. Badiiy asardagi ranglar yeg‘indisi to‘liq asar markazida yotuvchi, muallif o‘quvchiga ochib bermoqchi bo‘lgan g‘oyani ifodalashga hizmat qiladi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, romanda aks etgan ranglar yeg‘indisi talqini kognitiv tahlilni talab etadi. Asar markazida yotgan obrazni ranglar tasvirlab berib, «qum» konseptini ochib berishga hizmat qilgan ranglarni ikki qatlam asosida ko‘rishimiz mumkin. Birinchi qatlamda muallif nuqtai nazari orqali qaralganda rang berilgan bo‘lsa, ikkinchi qatlamda tabiatga qaratilgan holda ranglar berilgan.

Asardagi ranglarni ko‘rib chiqishdan avval, til birligida mavjud bo‘lgan lug‘atdagi ranglarni ko‘rib chiqamiz.

西尾実　岩淵悦太郎　岩波国語辞典、日本　岩波書店、1963 «Nishio Minoru, Niwanuchietsu Tarou. Iwaha Kokugo jiten».Nihon Iwaha shyouten,1963 - «Nishio Minoru, Niwanuchietsu Tarou. Izohli lug‘at». Iwaha nashiryoti,1963 ga ko‘ra yapon tilida o‘n ikkta asosiy ranglar mavjud bo‘lib, bularga quyidagilar kiradi.

1.ao 青 ko‘k 2. aка; 赤 qizil; 3.chairo 茶色 jigarrang; 4.daidaiiro 橙色 olovrang 5.haiiro 灰色 kulrang ; 6.kiiro 黄色 sariq ; 7.kuro 黒 qora ;8.midori 绿 yashil 9. mizuiro 水色havorang ;10.momoiro 桃色pushti (shaftoli rangiga qarab)11.murasaki 紫 binafsharang ;12.shiro 白 oq[55]

[54]西尾実　岩淵悦太郎　岩波国語辞典、日本　岩波書店,1963 [Nishio Minoru, Niwanuchietsu Tarou. Iwaha Kokugo jiten.Nihon Iwaha shyouten, 1963] -“ Nishio Minoru, Niwanuchietsu Tarou. Qomusiy lug’at. Yaponiya Iwaha nashiryoti,1963”

[55] Satou Isamu Kodansya yaponsko-russkiy slovar. Yaponiya Kodansya Tokio,1981

DOI: 10.36078/1653410384

O‘n ikkita rangdan yettita rang (ko‘k, qizil, olovrang, sariq, qora, binafsharang va oq) ni o‘zini alohida nomlanishi mavjud bo‘lib, beshta rang (jigarrang-choy rangiga qarab) kulrang-kul rangiga qarab, yashil-ko‘katlar rangiga qarab, havo rang-suv rangiga qarab, pushti-shaftoli rangiga qarab) biror bir narsaga o‘xshatish orqali nomlangan. Romanni o‘rganish jarayonida qirq ikkta ranglarni ifodalagan so‘zlar keldi. Ikki manbani solishtirish natijasida lug‘atdagi asosiy ranglardan tashqari bunga qo‘shimcha yana o‘ttizta ranglarni ham kelishi kuzatildi. Asosiy ranglar matnda yana turli xil darajalarda kelgan. Asarda ifodasini topgan ranglarni ikki holatga ko‘ra tahlil qilishimiz mumkin. Birinchi holatga ko‘ra «Qumdagi xotin» romanidagi ranglar nimagadir o‘xshatish orqali berilgan.

1. tabiat rangiga qarab:

a. osmon rangi (ko‘m-ko‘k, ko‘kish, havorang, moviyrang, tiniqrang, ochiq moviy)

b. quyosh rangi (to‘q sariq, qizg‘ish, qizil)

c. daraxt rangi (och yashil, xira yashil)

d. cho‘l rangi (sarg‘ish, bo‘z rangi, jigarrang)

e. qum rangi (sariq, ochrang,qum rangi, oqish yaltiroq)

2. fasllar rangiga qarab

a.yoz fasli (yashil)

b.avgust: havorang; sentabr: to‘q qizil, qo‘ng‘ir rangi, qip-qizil; oktabr: ko‘kish, kulrang

3. tabiiy narsalarga

a. oltin rangi (oltin rangi)

b. qo‘rg‘oshin rangi (qo‘rg‘oshin rangi)

c. kumush rangi (kumush rangi)

d. g‘isht rangi (g‘isht rangi)

e. chig‘anoq (oppoq, yupqarang, oqish,oq)

f. siyox (eski siyox rangi)

4. hayvon va hashorat, qush rangiga qarab

a. toshbaqa (toshbaqa kosasi rang)

b. qarg‘a (qoramtir yashil, qop-qora)

c. pashsha (qoramtir, qora)

5. oziq-ovqat rangiga qarab

a. sut rangi (sut rangi)

DOI: 10.36078/1653410384

b. suv rangi (shaffofrang)

c. qahva rangi (qahva rangi)

Ranglar nafaqat tabiatga asoslangan bo‘lishi, balki ikkinchi holatga ko‘ra qahramon ichki his tuyg‘ulari, kechinmalari, hayotga bo‘lgan munosabatini o‘zida ifodalagan qum konseptini ko‘rishimiz mumkin bo‘ladi. Asarda uchragan qizg‘ish, qoramtir, to‘q havorang, ochrang, xirarang, to‘q sariq, sarg ish, oppoq, oqish, xira yashil, och yashil, to‘q yashil, ko‘m-ko‘k, ko‘kish ranglari qahramonning a.jismoniy; b.axloqiy; c. ruhiy ichki his tuyg‘ularidan kelib chiqib ifoda etilgan.

Ranglar insonning kunning qaysi qismida ko‘rishga ham bog‘liq. Masalan, bitta rang quyosh tushish vaqtida boshqacha, kechqurun esa boshqa rang bo‘lib ko‘rinishi mumkin. Asarda kelgan oq rangini oq, oppoq, oqish yaltiroq, oqish darajalari shu holatga ham bog‘liq deb aytish mimkin.

Xulosa qilib, Abe Koboning «Qumdagi xotin» romanida yorqin, och ranglar emas, oddiy, to‘q, xira ranglar ishlatilgan.Asarda ranglar berilishi to‘g‘ridan- to‘g‘ri bo‘lmay, ularni berilishiga nisbiy qaralgan. Bu birinchidan matnda yotuvchi markaziy qum obraziga- yolg‘izlik konseptiga, ikkinchidan tabiatga, uchinchidan qahramon ruhiy his tuyg‘ulariga bog‘liq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Kobo A. Qumdagi xotin T.: G‘afur G‘ulom nashriyoti, 1968.

2. 西尾実　岩淵悦太郎　岩波国語辞典、日本　岩波書店,1963 «Nishio Minoru, Niwanuchietsu Tarou. Iwaha Kokugo jiten».Nihon Iwaha shyouten,1963- «Nishio Minoru, Niwanuchietsu Tarou. Izohli lug‘at». Yaponiya Iwaha nashiryoti,1963

3. Satou Isamu Kodansya yaponsko-russkiy slovar. Yaponiya Kodansya Tokio,1981

4. 吉岡幸雄　日本の色辞典　日本 Inc 社,2000 «Yoshioka Yukio Nihon jiten» Nihon Inc shya,2000 - «Yoshioka Yukio Yaponcha rang lug‘ati».Yaponiya Inc.nashiryoti, 2000

DOI: 10.36078/1653410384

SHARQ TILLARI – TILLAR KO‘ZGUSI

Mahmudov Muzaffar
Sharq filologiyasi fakulteti 2-bosqich talabasi
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. The main idea of this article is to highlight the role and importance of Oriental languages today. Provide general information to language learns in Chinese, Korean, Japanese. Introduce and implement innovations for the development of the industry.

Keywords: Korean, Japanese, Chinese languages.

Annotatsiya. Mazkur maqolaning asosiy g‘oyasi – sharq tillarini bugungi kundagi o‘rni va ahamiyatini yoritib berish. Til o‘rganuvchilarga xitoy, koreys, yapon tillari bo‘yicha umumiy ma’lumotlarni berish. Soha rivoji uchun yangiliklar kiritish va amalda tatbiq etish.

Kalit so‘zlar: koreys, Yapon, Xitoy tillari.

Yurtimizda xorijiy tillarga, xususan, sharq tillariga e’tibor yildan yilga ortib bormoqda. Xitoy, koreys, yapon tillarini o‘rganuvchi yoshlar soni ko‘paymoqda. Barchamizga ma’lumki, iqtisodiyoti, madaniyati va boshqa sohalarida Xitoy, Koreya, Yaponiyaning o‘rni beqiyos. Bu davlatlardan jahonning boshqa mamlakatlariga juda ko‘p mahsulotlar eksport qilinadi. Yurtboshimiz ta’kidlaganlaridek chet el tajribasini o‘zlashtirishda va uni tatbiq qilishda nafaqat g‘arb tillarini, balki sharq (xitoy, koreys, yapon) tillarini o‘rganish o‘ziga xos ahamiyat kasb etadi. Hukumatimiz tomonidan mazkur davlatlar bilan aloqalar kengaytirilmoqda. Dunyodagi yetakchi mamlakatlarning so‘nggi yillardagi yuksalish xususiyatlari iqtisodiy, madaniy, ilmiy sohalardagi taraqqiyot Osiyoga – Sharq zaminiga ko‘chayotganini ko‘rsatyapti. Jahon geosiyosiy sahnasida ham bu mintaqa mamlakatlarining ta‘siri tobora ortmoqda. Shu nuqtai nazardan qaraganda, bugungi globallashuv jarayoni Sharq va G’arb madaniyatini bir-biriga qarama-qarshi qo‘yish emas, balki ular o‘rtasida qadimdan mavjud bo‘lgan o‘zaro ta‘sir, hamkorlik va ma‘naviy-madaniy boyish imkoniyatlaridan oqilona foydalanish, ushbu ikki mintaqadagi davlatlar va ularning tilini puxta o‘rganishni talab etmoqda. Xitoy, koreys, yapon tillari dunyodagi o‘rganish

 DOI: 10.36078/1653410384

eng qiyin tillar sirasiga kiradi. Mazkur tillarning g‘arb tillariga qaraganda eng asosiy farqli jihati bu o‘z alifbosi, iyeroglifi va yozish qoidalariga ega ekanligidir. Davlat va jamiyat rivoji uchun sharqshunos olimlar, filologlar, tarjimonlar, tilshunoslar va shu tillar bo‘yicha mutaxasislar mazkur tillarni o‘rganishda yanada qulay va samarali usullrni, yangi metodlarni o‘ylab topishlari darkor. Sababi shu tillar bo‘yicha yosh talabalar va o‘rganuvchilar boshqa tillarga qaraganda ko‘p qiyinchiliklarga duch kelishmoqda. Hatto bazilarining shu tillar bo‘yicha boshlang‘ich darajaning o‘zida qiziqishlari so‘nib bormoqda. Shu sohadagi til mutaxasislari yosh o‘rganuvchilarimiz uchun yangi qo‘llanmalar, kitoblar, elektron darsliklar va boshqa ko‘plab samarali usullarni o‘ylab topishi juda muhim ahamiyat kasb etadi. Agar shunday yangiliklar tatbiq etilsa va maktablarimizda nafaqat g‘arb tillari balki xitoy, koreys, yapon va boshqa sharq tillariga ham yanada jiddiyroq e’tibor berib, boshllang‘ich sinflardan shu tillarni ixtiyoriy tanlov orqali o‘rgatilsa nur ustiga a’lo nur bo‘lar edi. Chunki hozirgi kunda mazkur tillar bo‘yicha malakali kadrlar yetarli emas. Yurtboshimiz 2021-yil 6-may kunidagi Chet tillarini o‘qitish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari yuzasidan videoselektorda bunga alohida to‘xtalib o‘tdilar va kerakli ko‘rsatma, topshiriqlarni berdilar.

Hozirgi vaqtda ijtimoiy tarmoqlarda g‘arb tillarini o‘rganish uchun onlayn darslar juda ko‘p uchraydi. Lekin xitoy, koreys, yapon va boshqa sharq tillarida juda kam. Mazkur tillarni o‘rganishni boshlamoqchi bo‘lgan yoshlarga qulaylik yaratish va qiziqishini orttirish uchun ijtimoiy tarmoqlarda ko‘plab video darsliklarni o‘zbek tilida yaratish lozim. Chunki bu tillarni o‘rganmoqchi bo‘lgan yoshlar yetarlicha ma’lumot olishga qiynalishmoqda. Internetda bor ma’lumotlarning aksar qismi boshqa xorijiy tillarda berilgan. O‘zbek tilida ma’lumotlar kam. Bu muammolarni bartaraf etmasdan kelajakda ushbu tillardan mutaxasislarni ko‘paytirish mushkul. Soha rivoji uchun ko‘pgina yangiliklar kiritish lozim. Til o‘rganuvchilarga o‘zbek tilida elektron lug‘atlar, audiodarsliklar, videodarsliklar va har xil turdagi qulay dasturlarni yaratish lozim. Shu tillarga ixtisoslashgan maktablarda, litseylarda va universitetlarda darslar soatini ko‘paytirish lozim. Mazkur tillar dunyodagi eng qiyin o‘rganiladigan, o‘z alifbosiga ega va tez unitiladigan tillar sirasiga kiradi. Masalan, xitoy tili nihoyatda qiyin va oxiri yo‘q til. Birinchi qiyinchilik, agar siz uni o‘rganmoqchi bo‘lsangiz, juda murakkab va qadimiy iyerogliflarni o‘rganishingiz lozim. Xitoy tilida 87000 ga yaqin iyeroglif bor. Erkin muloqot qilish uchun 7000 ta iyeroglifni bilish lozim. Qiyinchilik nafaqat tilning ishora tizimida, balki to‘g‘ri imloda hamdir. Bitta iyeroglifda noto‘g‘ri

 DOI: 10.36078/1653410384

tasvirlangan yagona xususiyat so‘zning ma’nosini butunlay buzadi. Bitta xitoycha iyeroglif butun so‘zni yoki hatto jumlani anglatishi mumkin. Grafik belgi so‘zning fonetik mohiyatini aks ettirmaydi. Bu tilning barcha nozik tomonlarini bilmagan odam yozma so‘z qanday to‘g‘ri talaffuz qilinishini tushunaolmaydi.

Fonetika juda murakkab, u ko‘plab omofonlarga ega va tizimda 4ta tovushni o‘z ichiga oladi. Xitoy tilida 4ta ton mavjud. Har bir so‘z fonetik emas, alohida belgi bilan ifodalanadi. Shuning uchun bu so‘z qanday talaffuz qilinishi haqida zarracha ma’lumot bermaydi. Yapon tilini olaylik bu til ham juda murakkab. Chunki harf talaffuzdan farq qiladi. Bu tilni o‘qishni o‘rganish orqali gapirishni o‘rgana olmaysiz. Bundan tashqari, 3ta turli yozish tizimi mavjud. Kanji tizimi xitoycha belgilardan foydalanadi. Talabalar 10000 dan 15000 gacha belgilarni o‘rganishlari kerak. Bundan tashqari, yapon tilining yozma shaklida 2ta bo‘g‘in ishlatiladi: katakana so‘zlar uchun, hiragana qo‘shimchalar, grammatik zarralarni yozish uchun. Davlat departamenti yaponiyalik talabalarga ispan yoki fransuz tillarini o‘rganayotgan talabalarga qaraganda uch barobar ko‘p vaqt ajratadi. Koreys tilini alifbo va asosiy so‘zlarni bilmasdan turib o‘rganib bo‘lmaydi. Koreys tilida kirill yoki lotin alifbosiga o‘rganib qolgan odamlar uchun juda ekzotik ko‘rinadigan belgilar tizimi mavjud, ammo bu faqat boshida. Tillarning ommabopligi reytingida koreys tili 12-o‘rinda, nemis, fransuz va boshqa ommabop tillar esa undan keyingi o‘rinda turadi. Xitoy iyeroglif yozuvi – Hanja har doim koreys tilida ishlatilgan va qo‘llanilmoqda. Koreys tilida 40 fonema (19ta undosh, 21ta unli) mavjud. Sodda unli harflar 10ta, murakkab unlilar 11ta, sodda undoshlar 14ta, murakkab undoshlar 5ta jami 40ta harf mavjud. Morfologik jihatdan agglyutinatsiya rivojlangan. Fe’l zamonlari hozirgi, 2 ta o‘tgan 2 ta kelasi zamon shakllaridan iborat. Tilshunoslarning fikriga ko‘ra, hozirgi kunda eng faol tillar bu - xitoy, yapon va koreys tillaridir. Qizig‘i shundaki mazkur tillarni inson miyyasi idrok etishi boshqa tillarni idrok etishdan farq qiladi. Ushbu tillarda so‘zlashuvchilar uchun miyaning ikkala yarim sharlari yozish va o‘qish bilan shug‘ullanadi. Boshqa tillarda so‘zlashuvchilar uchun esa, bu holda, faqat bitta yarim shar ishlaydi. Bu tillarni o‘rganish miyani sezilarli darajada rivojlantirishga yordam beradi degan xulosaga kelishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Mengliyeva M., Koreys tili universal qo‘llanma. T: Akademnashr, 2018
2. Xashimova S. Xitoy tili grammatikasi. T.: Extremum press, 2017
3. Yapon tili boshlang‘ich grammatikasi. T.: Adabiyot uchqunlari, 2018

DOI: 10.36078/1653410384

KOREYS VA O‘ZBEK ADABIYOTINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI

Mirzayeva Aziza Azamatovna
Lingvistika (koreys tili) mutaxassisligi
2-bosqich magistranti
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation.This article examines the history of Korean and Uzbek literature and explains the stages of development to the audience in a concise and fluent circumstance. It invites you to learn about the historical development of poetry and prose in the literature of both languages. The article not only introduces the history of Uzbek and Korean literature, but also the history of literary figures who have left an unforgettable mark on literature through their immortal works.

Keywords: Hanmun, Chinese hieroglyphs, ancient works, hangil, folklore, poetry and prose, epic, works of art, lyrical and epic heritage.

Annotatsiya. Ushbu maqola Koreys va O‘zbek xalqlari adabiyoti tarixini o‘rganadi, uning rivojlanish bosqichlarini o‘quvchiga sodda va ravon holda tushuntirishda xizmat qiladi. Ikki til adabiyotida mavjud bo‘lgan ham nazm, ham nasr, ham publitsistik asarlarning tarixiy rivojlanish silsilasi bilan tanishishga va ularni yaqindan bilishga chorlaydi. Maqola nafaqat ikki til adabiyotning tarixi balki unda o‘z o‘rnini o‘chmas asarlari orqali chuqur egallagan adabiyot namoyondalari tarixi bilan ham tanishtiradi.

Kalit so‘zlar: bitiktoshlar, xanmun, xitoy iyeroglifi, qadimiy asarlar, hangil, folklor, nazm va nasr, epos, badiiy asar, lirik va epik meros.

Ma‘naviyat, axloq, estetik tuyg‘uni shakllantirishda adabiyotchalik xizmat etadigan vositaning o‘zi yo‘q desak, xato qilmagan bo‘lamiz. Shu bois qadimdan, adabiyotga, badiiy so‘z san‘atiga e‘tibor nihoyatda katta bo‘lib kelgan. Birgina badiiy so‘zning qimmati haqidagi sharq va g‘arb allomalarining, arbob-u siyosatdonlarning, faylasuf-u ijodkorlarning aytgan fikrlarini jamlasak, badiiy adabiyotning nufuzi nihoyatda ardoqli ekanligini anglashimiz tabiiy. Mamlakatimizda qo‘lga kiritilgan mustaqillikdan so‘ng ko‘plab sohalarga, xususan, madaniyat va adabiyotni o‘rganishga qiziqish ortdi. Shu jumladan, xorijiy mamlakatlar tili va adabiyotiga ham e‘tibor kuchaydi. Chunki — «keng miqyosdagi xalqaro aloqalar jahon madaniyatini

DOI: 10.36078/1653410384

yanada chuqurroq bilish, umuminsoniy qadriyatlardan bahramand bo‘lish uchun qulay zamin yaratdi»[56].

Jahon xalqlari madaniy va ma‘naviy boyliklar bilan tanishish esa, o‘z milliy merosimizni munosib baholash imkonini beradi. Bu borada adabiyotlarni qiyosiy o‘rganish ayniqsa muhim ahamiyat kasb etadi. Maqolaning xulosalari va tahlil materiallari o‘zbek va koreys adabiyotidagi ko‘zga ko‘ringan yetuk yozuvchilar va ularning boy ma‘daniy asarlari haqida bo‘lib adabiyotning rivojlanish bosqichiga uning paydo bo‘lgan nuqtasidan boshlab nazar tashlanadi. Koreys adabiyoti milodning avvalida qadimgi koreys folkloridan rivojlana boshlagan. XV asrda davlat hayotida ikki olamshumul voqea yuz bergan: 1403-yilda jahonda birinchi bosmaxona temir shrifti yaratilgan, 1443-yilda esa koreys milliy yozuvi – Xangil[57] joriy etilgan. Badiiy adabiyot XIX asr oxirigacha koreys tilida va xanmun – xitoy adabiy tilining koreyslashtirilgan shaklida yaratilgan. Xitoy iyeroglifi, keyinroq koreys alifbosida yozilgan «Ona-vatan qo‘shiqlari» (VII-XIasrlar) koreys adabiyotining qadimgi namunasidir. XI-XIV asrlarda uning davomi – «Koreya qo‘shiqlari» yaratildi. She’riyatning vujudga kelishida Chxve Chxi Von (857) muhim rol o‘ynadi. Li In No uni yanada rivojlantirdi. Badiiy nasr asta-sekin tarixiy adabiyotdan ajralib chiqdi. Novella janriga Kim Si Sip (1435) asos soldi. 1487 yil So Go Jon (1420) 130 kitobdan iborat «Sharq antologiyasi» ni tuzdi. Lim Je (1549 – 87) satirik qissalar yozdi. XVI- XVII asrlarda tabiat go‘zalliklarini madh etuvchi va falsafiy she‘riyat ravnaq, topdi. XVII-XIX asrlarda koreys tilida ko‘plab qissalar yozildi, dastlabki romanlar paydo bo‘la boshladi, yangi nasr shakllandi. Dastlabki erkin she‘rlarni Chxve Nam Son va Kim Ok yozdi.

Koreys zamonaviy adabiyotining bugungi kundagi yozuvchilari: Cho Xi Su 1962 yili Janubiy Koreyaning Paju shahrida tug‘ilgan. U Seul Universitetining badiiy peyzaj fakultetini tamomlagan bo‘lib, shu vaqtga qadar 9 ta kitobi nashr etilgan. Uning «Dadam bilan kitob», «Chuqur muhabbat baxtni yaratadi» nomli kitoblari mashhur.

Chong Yong Cheol (1962; Janubiy Koreya) hozirgi koreys adabiyotida proza janrining yetakchi namoyondalaridan biridir.

[56] Karimov.I O‘zbekiston XXI asr bo‘sag‘asida: xavfsizlikka tahdid,barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. T.: O‘zbekiston, 1997. B.149.

[57] Xangil – 1443 yilda koreys sulolalaridan bo‘lgan qirol Se Jon tomonidan joriy etilgan 28 xarfdan iborat alifbo. Bu paytgacha xitoy ierogliflaridan foydalanilgan.

DOI: 10.36078/1653410384

Li Mi Ye (1964; Janubiy Koreya) koreys bolalar adabiyotining yirik namoyondalaridan biridir.

Li Mun Yol – yozuvchi, hikoyanavist. «Imperator haqi» romani uchun Koreya Respublikasi adabiy mukofotiga munosib topilgan.

O‘zbek adabiyoti ham o‘zining qadimiy tarixi, nafis asarlari va ularning mazmundorligi, boy merosi bilan ajralib turadi. O‘zbek adabiyoti tarixi nozik ruhiy holatlarni mahorat bilan aks ettiradigan durdonalarga boydir. Ular hozirgi avlod ruhiyatida, qalbida ham hayajon uygota oladi, ularning manaviy boyishlariga tegishli hissa qo‘sha oladi. Ular ma’naviy kamolotga xizmat qiladi. Adabiyotshunoslikda o‘zbek adabiyoti tarixi ikki nom asosida tilga olinadi:

1. O‘zbek mumtoz adabiyoti. Bunda eng qadimgi davrlardan boshlab, XX asr boshlarigacha bo‘lgan davr nazarga olinadi.

2. Hozirgi zamon o‘zbek adabiyoti yoki XX-XXI asrlar o‘zbek adabiyoti. O‘zbek adabiyoti tarixi xilma-xil tur va janrdagi badiiy asarlarni o‘z ichiga oladi.

Milodiy 7 asrga qadar yaratilgan asarlar va O‘zbek mumtoz adabiyoti vakillari hamda ular yaratgan durdonalar:

Avesto – jahon madaniyatining, jumladan, Markaziy Osiyo va Eron xalqlari tarixining qadimgi noyob yodgorligidir.

O‘rxun-Enasoy obidalari – V-VII asrlarda qadimgi turk tilidagi va yozuvidagi tarixiy yodgorlik sifatida qadrli manbaadir.

Ahmad Yassaviy – ilk turk mutasavvufi, yassaviylik tariqatining asoschisi, orifona she’riyat boshlovchisi.

Mahmud Qoshg‘ariy – qomusiy olim, fiqh va hadis ilmining bilimdoni. Qoshg‘arda tug‘ilgan, qoraxoniylar davlatining poytaxti Bolasog‘unda yashagan. «Devonu lug‘otit-turk» asari (1068) bilan turkshunoslik faniga asos solgan.

Yusuf Xos Hojib – dostonnavis adib Bolasog‘unda tug‘ilgan, qoraxoniylar saroyida xizmat qilgan. Uning «Qutadg‘u bilig» – (Saodatga boshlovchi bilim) asari qoraxoniylar davlatining mustahkam qaror topishiga xizmat qilgan nizomnomadir.

Lutfiy – XV asr o‘zbek she’riyati takomilida o‘ziga xos o‘ringa ega, katta iste’dod sohibi bo‘lib tuyuq janrining ustasi va o‘z davrining mashhur namoyondasi hisoblangan.

Alisher Navoiy – ulug‘ o‘zbek shoiri, mutafakkiri va davlat arbobi. G‘arbda chig‘atoy adabiyotining buyuk vakili deb qaraladi, sharqda «nizomi millati va din» – (din va millatning nizomi) unvoni bilan ulug‘lanadi.

DOI: 10.36078/1653410384

Zahiriddin Muhammad Bobur – ulug‘ o‘zbek shoiri, mutafakkir, tarixchi va davlat arbobi. Markazlashgan davlat va boburiylar saltanati asoschisi. «Boburnoma» asari ensiklopedik asar bo‘lib uni o‘rganishning ilmiy-ma’rifiy va tarbiyaviy axamiyati beqiyosdir.

Boborahim Mashrab – ulug‘ o‘zbek shoiri, tasavvuf adabiyotining yetuk namoyandasi.

Jahon otin Uvaysiy – atoqli shoira, o‘zbek shoirlari murabbiysi Jahon otin Uvaysiy Marg‘ilonda tug‘ilgan. Otasi Siddiq bobo ikki tilda she’rlar yozgan. Nodira (Komila) – taniqli shoira, davlat arbobi. Asl ismi Mohlaroyim, mumtoz adabiyot merosiga o‘zining g‘azallari bilan hissa qo‘shgan.

Jadid adabiyoti davri (1905–1930 yillar).

Mahmudxo‘ja Behbudiy – dramaturg, noshir, din va jamoat arbobi. Turkistonda jadidchilik harakatining yetakchilaridan biri.

Abdulla Avloniy – XIX asr oxiri XX asr boshidagi o‘zbek milliy madaniyatining mashhur vakillaridan biri ma’rifatparvar shoir, dramaturg, jurnalist, olim, davlat va jamoat arbobidir.

Abdurauf Fitrat – O‘rta Osiyo jadidchilik harakatining mashhur vakillaridan, yangi o‘zbek adabiyotining asoschilaridan, usuli jadid maktablarining nazariyotchisi va amaliyotchisi, dramaturg, nosir, shoir va olim.
Hamza Hakimzoda Niyoziy – jadid adabiyoti namoyandasi, shoir, dramaturg, adib va muallim.

Abdulla Qodiriy – o‘zbek milliy romanchiligining asoschisi, hajv ustasi, tilshunos olim va tarjimon.

Abdulhamid Cho‘lpon – o‘zbek yangi she’riyatining asoschilaridan biri, dramaturg, nosir va tarjimon.

Sovet davri adabiyoti (20 asrning 30-80 yillari).

G‘afur G‘ulom – yozuvchi, shoir, drammaturg, o‘zbek tarjima maktabining maydonga kelishiga ham ulkan hissa qo‘shgan. U «Otello», «Qirol Lir» singari jahon va rus adabiyoti durdonalarini o‘zbek tiliga katta mahorat bilan o‘girgan.
Abdulla Qahhor – yozuvchi, muharrir, pedagog, munaqqid. O‘zbek hikoyachiligida alohida o‘ringa ega.

Hamid Olimjon – iste’dodli shoir. Lirik she’rlari bilan XX asr o‘zbek adabiyotiga munosib hissa qo‘shgan.

DOI: 10.36078/1653410384

Usmon Nosir – XX asr o‘zbek she’riyatiga chaqmoqdek kirib kelgan va yashindek qisqa ijodiy umr kechirgan talantli shoir.

Zulfiya – O’zbekiston xalq shoirasi, jurnalist, tarjimon, jamoat arbobi. O’zining qaynoq she’riy to‘plamlari bilan nazmda o‘chmas iz qoldirgan. Said Ahmad – O‘zbek nasrining peshqadam arboblaridan biri, o‘zining satirik asarlari, hikoya va romanlari bilan ulkan hissa qo‘shgan.

Rauf Parfi – isyonlor iste’dodli va taqdirli shoir. Uning she’riyati va ijodi umuminsoniyat erkinligini kuylash bilan birga, milliy o‘zlikni cho‘qqiga chiqargan. Muhammad Yusuf – shoir, ijodkor, dostonnavis, ona diyor va istiqlol kuychisi. Hozirgi o‘zbek she’riyatiga yangicha badiiy tafakkur yo‘sinlarini olib kirdi. Abdulla Oripov – atoqli o‘zbek shoiri va jamoat arbobi. U hozirgi o‘zbek she’riyatida inson qalbidagi murakkablik va ziddiyatlarni teran, haqqoniy o‘ziga xos betakror kuylagan ulkan ijodkordir.

Bilamizki, biz tahlilga tortgan ikki millat adabiyoti ham o‘zining qadimiy ildiziga, rivojlanish bosqichiga ega. Koreys adabiyoti ham, O‘zbek adabiyoti ham o‘zining mazmundorligi, tarixiy qimmati bilan ajralib turadi. Adabiyot tarixida nazmda yozilgan asarlar ham, nasrda yozilgan asarlar ham bu millatlar adabiyotining boy tarixidan darak beradi va doimo uning ko‘lami yangidan yangi mahoratli yozuvchi, shoirlar tomonidan kengayib boraveradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Boboyev T. Adabiyotshunoslik asoslari. Toshkent: O‘zbekiston, 2001. – 560 b

2. Hozirgi o‘zbek adabiyotining milliy o‘ziga xosligi. Toshkent: Fan, 1984. 200 b.

3. Ким Соволь. Корейская поэзия XX века. М.: Первое марта, 2003. 175 с.

4. Ким В.Н., У.Т.Сайдазимова, И.Л.Пак. Литература изучаемого языка (Корея). Ташкент, 2009. 224 с.

5. Karimov N. XX asr adabiyoti manzaralari. (Birinchi kitob) Toshkent: O‘zbekiston, 2008. 536 b.

 DOI: 10.36078/1653410384

KOREYS VA O‘ZBEK SHE‘RIY JANRLARINING QIYOSI
(Sijo hamda g‘azal janrlarining tahlili asosida)

Mirzayeva Aziza Azamatovna
Lingvistika (koreys tili) mutaxassisligi
2-bosqich magistranti
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. It is critical to compare a writer's work to similar works by other artists while studying and comprehending its characteristics. The comparative study of literature, literary trends, and writers' works is of scientific and practical importance in today's world, where economic, cultural, and literary relations with people all over the world are growing more and more. It helps us understand not only other (similar) works, but also our own, as well as conduct scientific and artistic analyses of its peculiarities. The goal of this article is to use linguistic analysis to identify and apply the similarities and differences between Uzbek and Korean poetry in order to familiarize readers with the most typical genres in Korean and Uzbek literature.

Keywords : literary analysis, the description of the nature, sijo (시조), genre (لزغ).

Annotatsiya. Yozuvchi ijodining o‘ziga xos qirralarini o‘rganishda va anglab yetishda uni boshqa bir ijodkorning o‘xshash asarlari bilan qiyoslab tahlil qilish muhimdir. Jahon xalqlari bilan iqtisodiy, madaniy va adabiy aloqalar kundan-kunga rivojlanib borayotgan hozirgi davrda adabiyotlarni, adabiy oqim, yo‘nalish va yozuvchilar ijodini qiyoslab o‘rganish ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi. Bu bizga boshqa (qiyoslanayotgan) adabiyotnigina emas, o‘z adabiyotimizni ham yaxshiroq anglashga, uning nozik jihatlarini ilmiy-estetik tahlil qilishga yordam beradi.

Ushbu maqolaning maqsadi o‘zbek va koreys adabiyoti poeziyasini qiyoslagan holda lingvistik tahlil qilish orqali ularning o‘xshash va farqli jihatlarini aniqlab, amaliyotga tatbiq etish, kitobxonlarni koreys va o‘zbek adabiyotida keng tarqalgan janrlar bilan tanishtirish.

Kalit so‘zlar: adabiy tahlil, janr, peyzaj, sijo (시조), janr estetikasi, g‘azal (لزغ).

«Badiiy asar tahlilida amal qilinadigan tamoyilardan biri har qanday tahlilning shaxsiy mulohaza ekani va u hech qachon mutlaq haqiqat bo‘lmasligidir. Tahlilchi

DOI: 10.36078/1653410384

qanchalik bilimdon va mohir bo‘lmasin, uning fikrlari hamisha faqat shaxsiy mulohaza maqomida bo‘ladi. Ilmiy haqiqatlar ko‘pchilik tomonidan birday qabul qilinadi, ammo estetik haqiqatlar to‘g‘risida bunday deb bo‘lmaydi. Har bir o‘quvchi asarni o‘zicha o‘qiydi, tushunadi, ta’sirlanadi, his etadi va o‘zicha to‘xtamga keladi. Bir asarni o‘qigan bir qancha kishi o‘rtasida o‘zaro o‘xshash fikrlar bo‘lgani singari, bir-birini mutlaqo inkor etadigan qarashlar uchrashi ham tabiiy holdir» [58] .

Inson o‘zining o‘tkinchiligini anglagandan buyon yashagan umrini abadiylashtirishga urinib keladi. Odamning bu boradagi intilishlari badiiy adabiyotda, ayniqsa, yorqin va jozibali yo‘sinda namoyon bo‘ladi. Shu boisdan badiiy adabiyotning mohiyatini anglab yetish nafaqat filolog mutaxassis, balki o‘zi haqida o‘ylaydigan har bir fikr kishisi uchun o‘ta muhimdir. Kishida badiiy asarni to‘g‘ri anglash va ta’sirlanish fazilati adabiy asar o‘qish bilan o‘z-o‘zidan paydo bo‘lib qolmaydi. Badiiy asarning mohiyatini anglab yetish uchun har bir kishi muayyan darajada estetik tayyorgarlikka ega bo‘lishi kerak.

Kunbotish estetikasida asosiy e’tibor badiiy asarning g‘oyasi, unda ilgari surilgan fikrni topishga qaratiladi. San’at asarining go‘zalligiga ko‘proq chiroyli libos, jozibali tashqi bezak tarzida qaraladi. Kunchiqish badiiyati uchun esa hamisha tasvirning qandayligi muhim sanaladi. Shu sababli **Kunbotish estetikasida asarda nima tasvirlanganini, Kunchiqish badiiyatida esa nimaning qanday tasvirlanganini** aniqlash badiiy tahlilning diqqat markazida turadi. Biz tahlilga tortgan Koreys va O‘zbek adabiyotida badiiy ijod asosida hamisha go‘zallik (inson, tabiat, fitonomiya) va ishq (suyukli inson vasliga yetishish) masalasi turgan. Ikki til poeziyasida eng keng tarqalgan va ommalashgan, boy tarixi, merosiga ega bo‘lgan she’riy janrlar va ularning lingvistik tahlili haqida so‘z yuritiladi. Avvalambor lingvistik tahlil badiiy asarning qaysi jihatlarini o‘rganishini, unga qay holatda yondashishini bilib olamiz:

Lingvistik yo‘nalishdagi badiiy tahlilda asosiy e’tibor asarning til jihatiga qaratiladi. Bu yo‘nalishda asar filologik hodisa sifatida til va tasvir vositalarini qo‘llash, tilning tasvir imkoniyatlari doirasida badiiy shakllar yaratish nuqtai nazaridan tekshiriladi. Bunda muallifning faoliyati an’anaviylik va novatorlik pozitsiyasidan baholanadi. So‘zning o‘z va badiiy ma‘nosi, kontekstdagi jozibasi, badiiy matn

[58]«Mohiyatni anglatish yo‘li» Qozoqboy Yo‘ldoshev. «Mening kutubxonam» ko‘rsatuvidagi adabiy qarashlaridagi o‘ziga xoslik. www.khurshid.davron.uz

DOI: 10.36078/1653410384

zamiriga yashirilgan mazmun va bu yashirilganlikning hayotiy-estetik sabablari singari jihatlarga e’tibor qaratiladi. Maqolada koreys va o‘zbek mumtoz poeziyasida uzoq yillik kelib chiqish tarixiga ega, shoirlar ijodida salmoqli o‘rin egallagan sijo va g‘azal janrlari haqida izlanamiz va tahlilga tortamiz.

XIV – XVI asrning so‘ngida koreys she'riyati va nasrida yangi janrlar yuzaga keladi, xarakterlar o‘zgaradi, adabiyotda to‘qima qahramonlar paydo bo‘la boshlaydi. O‘rta asr koreys she'riyatining ona tili (xangil)dagi eng yorqin namunalaridan biri bu sijo bo‘lib, XV–XVIII asrlarda keng tarqalgan janrlardan biridir. Sijo janrining dastlabki namunalari XVIII antologiyalarida uchraydi. XIV– asrga kelib o‘zbek mumtoz adabiyotida ham yangi she’riy janr – g‘azal janrining namunalari yozma shaklda shoirlar devonida uchray boshlagan.

Sijo va g‘azal janrlarining mavzular ko‘lami juda ham keng bo‘lib, peyzaj va daos (dunyoviy hayotdan ketayotganlar kuyi), vatanparvarlik va sevgi, yorga murojaat qilish haqidagi qarashlar va mavzular ko‘pchilikni tashkil etadi. Bu janrlar nafaqat shoirlar tomonidan, balki turli xalq vakillari tomonidan ham yozilgan. Tahlil qilinayotgan ikkala janr ham asrlar davomida sayqallanib kelgan bir qancha turlariga ega, xususan, sijo janrining keng tarqalgan turlaridan biri pxyon–sijoning kompozitsion usulida birinchi ikki misrasi mavzu jihatdan bir-biri bilan bog‘liq, uchinchi misra esa umuman bog‘lanmaydi. Boshlang‘ich misradagi ayrim bo‘g‘inlar so‘nggi bo‘g‘inlar bilan o‘xshash bo‘ladi. Keyinchalik sijoning yangi turlari, ya’ni os-sijo (mavzular bo‘yicha biriktirilgan siklik sijo) va va sosol sijo (darakchi sijo)lar yuzaga keldi. Bu sijolarning hammasi umumlashtirilib chan (uzun)-sijo deb ataladi.

G‘azal janrining mavzular ko‘lami jihatidan o‘ziga xos turlariga esa oshiqona g‘azallar, orifona g‘azallar, rindona g‘azallar, hajviy g‘azallar, axloqiy-ta’limiy g‘azallar, peyzaj g‘azallar, publitsistik g‘azallar kabi tasniflarga ajratish mumkin. Shu o‘rinda o‘zbek mumtoz adabiyoti tarixiga g‘azal janri doirasining kengayishi va takomilida hazrat Alisher Navoiychalik hech kim xizmat qilmagani haqida aytib o‘tish lozim, quyida uning peyzaj xarakteridagi g‘azali tahlilini keltirib o‘tamiz:

Agar tong men kabi qalbida yashirgan mehridan bedor bo‘lmasa,
Nega ohu sariq ruxsorini ko‘rsatdi?
Gar bu tong menga o‘xshamasa,
Nega tog‘ uzra ko‘ylagini men majnundek chok ayladi?
Tongning mehrdan mendek nihoniy toza dog‘i bo‘lmasa,
Yuzda nechun yulduzlardek ashkini izhor qiladi?

DOI: 10.36078/1653410384

Sen ularni qizg‘ish bulutlar dema!

Ular asli rashkimdan dog‘langan qonli momiqdir!..

G‘am tunida men chekkan ohning bir uchqunidan ko‘kka o‘t tutashdi va u ishqim olovi rangiga kirdi.

Ko‘rganlar bu tongga «Gumbadi davvor» deb nom qo‘yishdi.

Bu ko‘ringan quyosh nuri chiziqlari emas,

Balki tong o‘z yuzini yulduzlar tirnog‘i bilan tilib, menga motam tutmoqda!..

Do‘stim!

Biz bu dunyodan ketganimizdan keyin ham ko‘p bora bu kabi tonglar otadi!

Ey Navoiy! Bu bog‘da bargu – navo, murod – maqsad istasang tunda guldek rukuda, tongda esa bulbuldek bedor bo‘l![59]

A.Navoiyning tuyg‘u va holatlarni muayyan tushuncha atrofida umumlashtirib ifodalash borasidagi mahorati ushbu g‘azalda yaqqol namoyon bo‘ladi. Jumladan, g‘azalda subh – tong tasviri etakchilik qiladi. Navoiy she'riyatida tong mavzusi bilan bog‘liq ko‘plab g‘azallar mavjud, zero, mumtoz adabiyotda subh – **ilohiy fayz** manbai. Inson ruhiyatining subh bilan uyg‘un holdagi tasvirini kuzatar ekanmiz, g‘azalda mutafakkir shoirning musavvirona nigohi ham namoyon bo‘ladi. E'tibor berilsa, g‘azal tong otish tasviri bilan boshlanib, baytma-bayt rivojlanib boradi: atrof tumanli, shafaq zarg‘aldoq tusda (1-bayt), keyin tog‘ tomon yorishadi (2-bayt), samoni oppoq yulduzlar qoplagan (3-bayt), bulutlar qip-qizil tusga kiradi (4-bayt), quyosh chiqishidan oldin butun shafaq qon rangini olgach (5-bayt), g‘arb tarafda qolgan yulduzlar asta-sekin so‘nadi, olamni quyosh nuri zabt etadi (6-bayt), tong otib, quyosh chiqadi (7-bayt) va lirik qahramon bu jarayondan o‘zi uchun ibrat chiqaradi (8-bayt).

IX – X asrlar boshida koreys shoirlari sijoning besh va yetti bo‘g‘inli misralarining klassik shaklini qo‘llay boshladilar. Bu shaklning eng buyuk ustasi Goryeo sulolasi davrida yashagan Li Gyu Bo edi. U o‘zining ona tabiatini ko‘plab go‘zal she'riy tasvirlar bilan ifodalagan. Nozik go‘zallik tuyg‘usiga ega shoir bir necha chizgilar bilan yuqorida aytib o‘tilgan mavzu – tongning yorqin manzarasini chiza olgan, uning jozibasi **Koreya – Tong osoyishtaligi o‘lkasi** nomida o‘z aksini topgandir. Masalan, u «Bahorda oyning aks etishi» ni shunday ta’riflaydi:

[59]«G‘aroyib us-sig‘ar»104-g‘azal

DOI: 10.36078/1653410384

«Bir oz moviy to‘lqinlar bilan qoplangan buloq,
Mox tosh soyasi ostida turar.
Zo‘rg‘a tug‘ilgan o‘ynoqi bu oy
Toza suvda cho‘milar.
Va to‘satdan suv uchun kelgan kimdir
U tasodifan suvdan hovuchiga oldi,
Va bu oyna parchasin aniq
Abadiy o‘zi bilan olib ketdimi?»

Li Gyu Boning adabiy merosi juda kata bo‘lib, uning ikki mingga yaqin she‘rlari mavjuddir. U Koguryeo (Tongmenvan) davlatining asoschisi shoh Dongmen haqida katta she’r va ko‘plab nasriy asarlar yaratgan. Li Kyu Bo ijodi - xanmundagi koreys she'riyatining eng yuqori gullagan davri deya e’tirof etiladi.

Har qanday ijtimoiy va estetik hodisa muayyan milliy zaminda paydo bo‘ladi. Binobarin, uni tushunish, tadqiq etish va tushuntirishda o‘sha millatga xos xususiyatlar hisobga olinishi lozim. Biror millat uchun ezgulik yoki go‘zallik namunasi hisoblangan hodisa boshqa etnos nazarida yovuzlik bo‘lib ko‘rinishi ham mumkin. Chunonchi, g‘arb poeziyasida oy ko‘proq, loqaydlik, befarqlik ramzi bo‘lsa, sharq poeziyasida yangi chiqqan to‘lin oy go‘zallik, timsoli sifatida xizmat qiladi va unga eng nafis timsollar qiyoslanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Ким В.Н. Особенности традиционного народного искусства корейского и узбекского народов // Материалы международной научной конференции по корееведению. – Казахстан, 2006. – С. 279–285.
2. Xurshid Davron kutubxonasi https://kh-davron.uz
3. Ziyamuhammeova J. Pu: Fil. f.n. ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiyasi. – T.: TDSHI, 2005. – 143 b.
4.http://www.sijomunhak.com
5. http://blog.naver.com

DOI: 10.36078/1653410384

KOREYS TILIDAN TARJIMA QILINGAN HIKOYALARNING LINGVOMADANIY JIHATIDAN TAHLILI

Nabiyeva Gavxar Gayratovna
Lingvistika (koreys tili) yo‘nalishi
2-bosqich magistranti
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. This article explains the issues of linguoculturology, comparative, cognitive and applied linguoculturology specific to the Korean and Uzbek story genres. The importance of a linguocultural approach in language analysis is also emphasized. The problems of language and culture, the interdependence, connection and interaction of cultures are studied as cultural phenomena.

Keywords: lingvoculturology, cultural, literary tools, animation.

Annotatsiya. Mazkur maqolada koreys hamda o‘zbek tilidagi hikoya janriga xos bo‘lgan lingvokulturologik, qiyosiy, kognitiv hamda amaliy lingvokulturologiya masalalariga izoh beriladi. Shuningdek, tilni tahlil qilishda lingvomadaniy yondashuvning ahamiyati alohida ta’kidlanadi. Til va madaniyat, madaniyatning o‘zaro bog‘liqligi, aloqasi hamda o‘zaro ta’siri muammolari madaniy hodisa sifatida o‘rganiladi.

Kalit so‘zlar: lingvokulturologiya, madaniy, adabiy vositalar, jonlantirish.

Hikoya adabiy va badiiy dizayndagi yozma ma’lumotlarning ajoyib adabiy shakli bo‘lib u kishilarning, ayniqsa yoshlarning ongini o‘stiradi, qahramonlar obrazi yordamida ularni to‘g‘ri so‘z, rostgo‘y, mehnatsevar, mard, jasur, matonatli bo‘lishiga o‘rgatadi, kishidagi insoniy fazilatlarni targ‘ib etadi. Kishi milliy madaniyatini, mentalitetini, so‘z boyligini hikoyalar orqali namoyon qilganligi bois ham hikoyalar g‘oyatda keng tarqalgan bo‘lib, insonlar uni sevib o‘qishadi. Hikoya har qanday haqiqiy, tarixiy voqealarni qog‘ozda aks ettirishning qulay usuli hisoblanadi.

Lingvomadaniy tahlil fanlararo zamonaviy tadqiqotlarda muhim o‘rin egallashi tabiiy holdir. Shuni ta’kidlab o‘tish lozimki, til nafaqat aloqa vositasi, balki millatning madaniy kodlari ichida eng muhimlaridan biri sifatida qaraladi.

DOI: 10.36078/1653410384

Til va madaniyatning lingvomadaniy mazmuni hodisasini atrofdagi tilshunoslik omilining mavjud bo‘lish shakllaridan biri sifatida tushunish istagi lingvomadaniy yo‘nalishning shakllanishi va rivojlanishiga sabab bo‘ladi. Uning lingvomadaniy makoni o‘ziga xos talqinga ega etib namoyon qilinadi va u nafaqat milliy, balki butun jahon madaniyatining torusi hisoblanadi. Shuni takidlab o‘tish joizki, madaniy tilshunoslikning asosiy predmeti o‘z navbatida bir necha yo‘nalishlarni o‘z ichiga olishi mumkin:

1. Emotsional natijalarni aniqlash nuqtai nazaridan til birliklarining xususiyatlarini o‘rganishga qaratilgan kognitiv-semiologik madaniy tilshunoslik;

2. Milliy va jahon lingvomadaniyatini keng tahlil etuvchi tarixiy lingvokulturologiya;

3. Lingvomadaniyatlar rivojlanish bosqichlarini o‘rganuvchi tarixiy va tipologik madaniy tilshunoslik;

4. Pragmani hal qilishga qaratilgan qiyosiy madaniy tilshunoslik;

5. Asosiy kognitiv bazaga kiritilgan madaniyat va lingvokultura birliklarini tahlil etuvchi kognitiv madaniy tilshunoslik;

6. Ma’lum bir lingvomadaniy vaziyat yoki ma’lum bir madaniy davrni tushunishga qaratilgan alohida ijtimoiy guruh, etnos, sub-etnos madaniy tilshunoslik.

O‘zbek va koreys adabiyotida hikoya janri badiiy saviyasi baland asar hisoblanadi. Hikoyada davr va qahramon masalasi, harakterlar talqini asarni asosiy bo‘g‘inini tashkil etadi. Hikoya janri azal-azaldan didaktik ma’no kasb etib, insonlarga ma’naviy ozuqa berish va ularni yaxshiliklarga yetaklash uchun xizmat qilib kelgan. Shu sabab, hikoya janri badiiy adabiyotda alohida ahamiyat kasb etadi.

Koreys tilidagi hikoyalarni tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy nutqning barcha farqlari o‘zbek va koreys madaniyatlari, bu sohadagi kontseptualizatsiya strategiyasi farqlardan ko‘ra o‘xshashlik bilan tavsiflanadi. Lingvomadaniy kodlar borliqni shakllantiradi va milliy madaniy makonda markaziy o‘rinni egallaydi va ayni paytda madaniy bilimlarni tizimlashtirish vositasi hisoblanadi. Aynan lingvokulturologik yondashuv matnni madaniy va lingvistik hodisa sifatida talqin qilishga imkon beradi. Bunda uni yaratgan xalqning milliy madaniyatining o‘ziga xos xususiyatlari aniq ochib beriladi. O‘quvchini qiziqtira olish, tasavvurini rivojlantirish hamda ularni o‘ziga jalb etish uchun hikoyalarda turli xil badiiy vositalardan foydalaniladi. Bu vositalar adabiy vositalar, unsurlar, resurslar kabi turlicha nomlar bilan atalishi mumkin. Adabiy vositalar – bu yozuvchilar matn yaratish uchun

DOI: 10.36078/1653410384

foydalanadigan o‘ziga xos til texnikasi bo‘lib, u odatda aniq, qiziqarli va esda qolarli bo‘ladi.

Jahon adabiyotida hikoya qadim an’analarga ega. O‘tmishda hikoya folklor asarlari tarkibida bayon unsuri bo‘lib ishtirok etgan. Mustaqil janr sifatida faqat yozma adabiyotda shakllangan. Yevropa adabiyotida hikoyachilikning rivojlanishiga italyan yozuvchisi Jovanni Bokachcho «Dekameron» asari bilan katta hissa qo‘shgan. Asarda 7 qiz va 3 yigitning 10 kun davomida aytgan 100 ta hikoyasi berilgan. Gi de Mopassan (Fransuz), Ogenri (Amerika), A.P.Chexov (rus), A.Qodiriy, Cho‘lpon (o‘zbek) hikoya janrining asoschilari hisoblanadi. Yevropa adabiyotida hikoya novella deb ham ataladi. O‘zbek adabiyotida hikoya juda qadimdan boshlangan. Ilk yozma adabiy yodgorliklar – Kultegin va To‘nyuquq bitiktoshlarida bayon qilingan voqealar ishtirok etuvchilar tomonidan hikoya qilingan. Nosiriddin Rabg‘uziyning «Qisasi Rabg‘uziy» asarida ham axloqiy xarakterdagi hikoyaning yaxshi namunalari bor. Bobomiz Alisher Navoiy «Hayrat ul-abror» dostonining 5-maqolotidagi «Hotami Toy hikoyati», 20-maqolatidagi «Ul qul hikoyati», «Sab’ai sayyor» dostonidagi yetti musofir hikoyalari ham bu janrning ilk namunalari hisoblanadi. 16-asrda yaratilgan Poshshoxojaning «Gulzor» va «Miftoh ul-adl» asarlari o‘zbek hikoyachiligining rivojlanishiga asos bo‘lgan. Hikoya biror bir davr bilan bog‘liq bo‘ladi. Koreys mualliflardan 김동인(Kim Dong In),김지하(Chi-Ha Kim), 황석영(Hwang Sok-yong), 김승옥 (Kim Seungok), 한강(Han Kang), 신경숙(Kyung-sook Shin), 박재연 ,김영. 진경지, 조현용 (Hyun Yong Cho), 김영만 (Young Man Kim), 박종민 (Park, Jong Min) kabilar hikoya janrida samarali ijod qilishgan.

Hikoya kichik voqelikni yorituvchi publitsistik janr bo‘lib, u harakatga boy syujet, kutilmagan yakun va aniq muallif pozitsiyasining yo‘qligi bilan ajralib turadi. Hikoya mualliflari, qoida tariqasida, qahramonlarning ichki dunyosini va ularning motivlarini ochib bermaydilar. Bunday asarlar bitta g‘ayrioddiy voqea atrofida rivojlanadigan kichik voqeliklar haqida so‘zlab beradi [60] . Nemis yozuvchisi Iogan Gyote hikoya haqida shunday degan: «Hikoya eshitilmagan voqeadan boshqa narsa emas»[61].

[60] https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/matbuot/hozirgi-davr-matbuoti/uzoq-jo-raqulov-xos-kalom-xosiyati-2012-yil-hikoyalari-tahlili-2013

[61] Гете Иоганн Вольфганг, Художественная литература. М.:1975.

DOI: 10.36078/1653410384

Hikoya janri uyg‘onish davrida paydo bo‘lgan va o‘z nomini italyancha «novella» «yangilik» so‘zidan olgan. Shu tariqa 13-asrda yaratilgan xalq ertaklari va o‘rta asr latifalari asosida yaratilgan hikoyalar shunday nomlangan. 1290-yillarda «Novellino» yoki «Yuz qadimiy hikoya» nomli anonim italyan hikoyalar to‘plami paydo bo‘lgan.

XVIII asrda, romantizm davrida tasavvuf, fantaziya va ertaklik unsurlari bo‘lgan novellalar mashhur bo‘ldi. Ular Ernst Xoffmann, Novalis, Edgar Po tomonidan yozilgan. 19-asrda esa mashhur frantsuz romanchilari Prosper Merime va Gi de Mopassan, aksincha, kutilmagan yakun bilan realistik hikoyalar yaratishga kirishdilar. 19–20-asrlarning 2-yarmida bu an’anani O.Genri, X.G.Uells, Artur Konan Doyl va boshqa ingliz va amerikalik yozuvchilar davom ettirdilar.

Bu davrda rus adabiyotida ham hikoya janri keng tarqaldi. Masalan, 1937 yildan 1944 yilgacha Ivan Bunin «Qorong‘u xiyobonlar»[62] nomli ishqiy hikoyalar to‘plamini yozgan. Muallif klassik hikoyaning barcha qonunlariga muvofiq bir xil nomdagi birinchi hikoyasini yaratdi. Unda faqat ikkita asosiy va bitta kichik qahramon bor edi va barcha harakatlar bitta voqeaga birlashtiriladi - ajralishganidan 30 yil o‘tgach, sevishganlarning tasodifiy uchrashuvi va qisqa hikoyalarda odat bo‘lganidek, juda kutilmagan tarzda fojiali sevgi yakuni.

Hikoya–badiiy adabiyotda kichik epik janr, hayot hodisalari ixcham ifoda etiladigan nasriy asar. Jahon adabiyotida hikoya qadim an’analarga ega. O‘tmishda hikoya folklor asarlari tarkibida bayon unsuri bo‘lib ishtirok etgan. Mustaqil janr sifatida faqat yozma adabiyotda shakllangan. Gi de Mopassan (Fransuz), Ogenri (Amerika), A.P.Chexov (rus), A.Qodiriy, Cho‘lpon (o‘zbek) hikoya janrining asoschilari hisoblanadi. Yevropa adabiyotida hikoya «novella» deb ham ataladi.

Koreys tilida hikoya atamasi **조선이** va **동문** qoldiqlari hujjatlarda Choson sulolasi o‘rtalarida uchraydi. Hikoya – har bir xalqning uzoq tarixi bilan birga og‘izdan-og‘izga o‘tib kelayotgan ixcham, sodda va muloyim ifodalaydigan qimmatbaho nasriy merosdir. Ko‘p hikoyalar, asosan, oddiy odamlar hayotidan olingan. Hikoyalar ixcham ifodasi aniq, voqelikni o‘rnida ko‘rsatib berilsa katta ta’sirga ega hisoblanadi.

Hikoyalar mantiqiy qarama-qarshiliklarni, hayot qiyinchiliklari, jamiyatning jirkanch o‘yinlari-yu, ijtimouy muhitni ma’no jihatidan teran ifodalaydi. Buning sababi shundaki, jamiyat bu kabi qarama-qarshiliklar mavjud bo‘lgan joy. Axir, odamlar

[62] И. А. Бунин. Собрание сочинений в 9-ти т. Т. 7. М.: Художественная литература, 1966.

DOI: 10.36078/1653410384

mantiqiy qarama-qarshiliklardan ustun bo‘lgan o‘lchovda yashaydilar. Hikoya insoniyat jamiyatini qanday bo‘lsa shunday aks ettiruvchi oyna deb aytish mumkin. Unda davlat yoki dinga qanday qarash bu oynada aks etgan.

Koreys hikoyalari qadim zamonlardan buyon o‘tib kelayotgan ajdodlarning donoligini, hayot falsafasi va mohiyatini o‘z ichiga olgan janr bo‘lib, u ma’lum bir vaziyat yoki mazmunni qulay tarzda o‘qitish yoki satira uchun tasvirlash bilan tavsiflanadi. Xalqda afsonalar singari noyob hikoyalar bo‘lganidek, har qanday jamiyatda insonlar ham o‘z g‘oyalarini to‘playdilar va ularni tilda ifodalaydilar. Shu sababli turli jarayon orqali shakllangan millatga xos hikoyalar mavjud. Hikoyalarni xalq orasida sevib o‘qiladigan janr deb aytish mumkin. Hikoyalarning mazmun-mohiyatini umumlashtirish uchun turli xil adabiyotlarda ijodkorlar tomonidan ta’riflar keltirilgan:

전윤진 (Jon Yun Chin) «Hikoya voqelikni qahramonlar tili va obrazi orqali yoritib beruvchi ertak bo‘lib, u keksa odamlarning fikrlari va turmush tarzini o‘z ichiga oladi. Hikoyalar odatda uzoq vaqtdan beri saqlanib kelingan hodisa yoki yangilangan hayotdir», **임무칠** (Im Mu Chil) «Hikoyalar publististika tarkibiga kiradi, ular ko‘pincha umumiy va umuminsoniy mazmunni o‘z ichiga oladi. Boshqa tomondan, hikoyalar mahalliylik va vaqt bilan cheklanganligi bilan ajralib turadi», **남윤신** (Nam Yun Shin) «Hikoya bu tabiat tomonidan odamlar orasida keng tarqalgan donolikni, fikrlash tarzini va odamlar hayotining qadriyatlarini aks ettiradi», **초이창** (Choi Chang) «Hikoya ijtimoiy muhit, voqelikni ifodalovchi qimmatbaho meros. Hikoya millatning yaxshi saqlanib qolgan lingvistik odati yoki ruhi», **김무신** (Kim Mu Shin) «Hikoyalar ajdodlarimizning uzoq umrlari va tajribalaridan olingan tajriba va saboqlarni ixcham ifodalaydigan adabiy janr», **저힌촌** (Jo Hin Chon) «Hikoya bizga hayot haqiqatini isyonning bir shakli sifatida emas, balki haqiqat sifatida o‘z ichiga oladi. Hikoyalar bizning tarixiy holatimizni nasriy shaklda o‘z ichiga olgan merosdir»[63] .

«Hikoya» atamasi kengroq ma’noda biror voqeani gapirib berishni ham anglatadi. So‘zlab berilgan bunday voqelik o‘z qamrovi, hajmi, rang-barangligi bilan qissa yoki romanga xos bo‘lishi ham mumkin.

[63] https://namu.wiki/w/%EC%9D%B4%EC%95%BC%EA%B8%B0%20%EC%8B%9C%EB%A6%AC%88

DOI: 10.36078/1653410384

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Авлоний А. Туркий Гулистон ёхуд ахлоқ. – Т.: Шарқ, 1999.
2. Маслова В.А. Лингвокультурология: учебное пособие для студентов высших учебных заведений. М.: Академия, 2001. 208 с.
3. https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/oila-va-jamiyat/hikoya-haqida-hikoya

O‘ZBEK VA KOREYS TILIDAGI HIKOYALARDA FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING BERILISHI

Narzullayeva Elnura Marat qizi
Lingvistika (koreys tili) mutaxassisligi
2-bosqich magistranti
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. It is known that the phraseological structure of language is a peculiar phenomenon, which is manifested in the creation of a figurative image of reality using the spiritual experience of phraseological units associated with the cultural traditions of the language community. . The article discusses the semantic issues of phraseological units, the connotative side of the meaning of phraseological units.

Keywords: Phrase, comparative phrase, phraseological unit, semantic analysis, synonym phrase.

Annotatsiya. Ma’lumki, tilning frazeologik tarkibi o‘ziga xos hodisa bo‘lib, bu o‘ziga xoslik frazeologik birliklarning til jamoasining madaniy an’analari bilan bog‘liq bo‘lgan ma’naviy tajribasi yordamida voqelikning obrazli tasvirini yaratishida yaqqol namoyon bo‘ladi. Maqolada frazeologik birliklarning semantika masalalari, frazeologik birliklar ma’nosining konnotativ tomoni ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: Ibora, qiyosiy ibora, frazeologik birlik, semantik tahlil, sinonim ibora.

Lingvistika sohasida frazeologiya bu tasvirlovchi so‘zlar masalan idiomalar, frazeologik fe’llar va leksikologik birliklarning boshqa turlarini o‘rganuvchi fan bo‘lib, bunda so‘z birikmalarining tarkibi ma’nolari orqali umumiy ma’noni bilib bo‘lmaydi.

 DOI: 10.36078/1653410384

Frazeologizmlar mustaqil birliklar sifatida qo‘llaniladi. Masalan koreys tilidagi «**입에 거미줄을 치다**» iborasi och qolmoq ma’nosida ishlatiladi. So‘zma so‘z tushunadigan bo‘lsak, «og‘ziga o‘rgimchak to‘r to‘qimoq», deb tarjima qilinadi. Frazeologizmlar har bir milllatning madaniyatidan kelib chiqib yaratiladi va bitta qolipga tushadi. Masalan, oyog‘ini qo‘lga olmoq iborasi shoshilmoq ma’nosida ishlatiladi. Aslida iboralar bir so‘zga teng bo‘lolmaydi.

Frazeologik birliklar tuzilmaviy tashkil etilishi, mazmuni va funksional-stilistik mansubligi jihatidan o‘zaro bir-biridan farqlanadi. Quyida koreys tilidagi iboralarning bir nechtasini o‘zbek tili bilan solishtirib o‘rganib chiqamiz.

물고기(의) 밥이되다 – baliqlarga yem bo‘ldi. (suvga yiqilib o‘lmoq ma’nosini bildiradi)

Misol: «**멀쩡하게 나갔던 사럼이 물고기 밥이되었더니 믿어지지가 않아요**»

Butun boshli inson suvga yiqilib o‘lganiga ishonolmayapman.

기름밥(을) 먹다 - «zavod yo fabrikada orqali tirikchilik qilmoq» ma’nosida keladi. Misol: «**기름밥을 먹고 사는 놈이 언제 돈을 모으겠어요**» «Zavod orqali kun ko‘radigan kishi qachon pul yig‘ardi-yu.»

Shuningdek, koreys tilida **김치** bilan bog‘liq shunday ibora bor: **김칫국(물) 부터마시다**- sherigining fikrini hisobga olmasdan o‘z fikri bilan ish tutish, uni fikri bilan hisoblashmasdan o‘z qarori bilangina ish tutish ma’nosini ifodalaydigan mazkur ibora koreys xalqi kundalik turmushida keng qo‘llaniladigan iboralar sirasiga kiradi.

Misol: «**그렇게 김칫국물부터 마시다가 일이 뜻대로 되지 않으면 그 절망을 어떻게 감당하려고 그러나**» – Bunday sheriging bilan maslahatlashmasdan faqat o‘z qaroring bilan qilingan ish aytganingdek bo‘lmasa buning oqibatini qanday qilib bo‘yningga olasan?»

Koreys tilida **떡** bilan bog‘liq iboralar ham anchagina:

떡을 만들다 – ishni buzmoq.

Misol: «**별것도 아닌 녀석이 절 난체 만하다가 이겨 놓은 경기를 떡을 만들어 놓았다**»

Arziydigan biror narsani bilmaydigan bolapaqirlar o‘ziga ortiqcha baho berishgani sabab yutilayotgan musobaqani beliga tepishdi(buzib qo‘yishdi)

DOI: 10.36078/1653410384

그림의 떡 iborasi amalga oshmaydigan, yoki amalga oshishi qiyin bo‘lgan narsa haqida gapirganda ishlatiladi.

Misol: «**그 여자는 나에게 그림의 떡이야. 일찍 포기하는 게 좋아**» Bu qiz men uchun bir xomxayol. Undan ertaroq voz kechganim ma’qul.

누워서 떡먹기 – bajarilishi lozim bo‘lgan ishning osonligi haqida gapirilganda ishlatiladi.

Misol: «**그 정도 뛰어 넘는 것은 누워서 떡먹기이다**» Bunaqa yugurib o‘tish juda oson.

미역국을 먹다 – Aslida **미역국**-tug‘ilgan kunda tanovul qilinadigan ovqat, biroq ushbu so‘z ibora ko‘rinishida kelsa imtihondan yiqilish ma’nosini ifodalaydi.

Misol: «**올해가 취업 정년인데 마지막 시험에서 미역국을 먹었다**» Bu yil ish boshlamoqchiydim-u, imtihondan yiqildim-da.

구들장을 지다 – uyda ishsiz bekor yotmoq. Aslida, **구들장**- ondol(uyni isitish pechi)dagi tutun o‘tish yo‘li ustiga qo‘yiladigan katta tosh.

Misol: «**일이 틀어졌다는 소문이 나돌때부터 그는 구들장을 지고 살았다**» Ish qisqarishi haqidagi mish-mish chiqqanidan beri uyda bekor yotibdi.

놀부의 환생 – boshqalarning yaxshi narsalariga hasad qilish. Mazkur ibora «Xinbu va Nolbu» erkagidagi hasadgo‘y Nolbu obraziga ishoradir.

Misol: «**남이 잘 되는 꼴을 보지 못 하니 아무래도 그는 놀부의 환생인가 보다**»

«O‘zganing yutug‘ini ko‘rolmaydigan hasadchiligidan naq Nolbu tirilib kelgandek bo‘ldi».

마당을 빌리다 – so‘zma-so‘z tarjima qilinganda «hovlini qarzga olib turmoq» lug‘aviy ma’nosini bildirsa-da, iboraning ma’nosi ilgarigi zamonlarda kuyovning kelin xonadoniga borib to‘y bazmini o‘tkazishidan kelib chiqqan.

국수를 먹다 – so‘zma-so‘z «kuksuni yemoq» ma’nosini bildirsa-da ibora sifatida «turmush qurmoq» ma’nosida ishlatiladi. Bu xuddi o‘zbek tilidagi «qachon boshingni ikkita qilamiz» degan iboraga mos keladi.

Misol: «**이 봐 이 형 언제 국수를 먹여줄거야**? **너무 뜸들이지 말고 할거면 빨리 결혼해**»

Li Bua-I aka qachon uylanasiz? Uylanmoqchi bo‘lsangiz orqaga surmasdan uylana qoling-da.

DOI: 10.36078/1653410384

Koreys tili grammatikasining eng muhim xususiyati shundaki, har qanday gap bo‘lagi fraziologik birlik bo‘lib keladi. Bunga misol qilib koreys xalqining mashhur asarlaridan biri “Xinbu va Nolbu” ertagini keltirishimiz mumkin. Bu ertak XVII-XVIII asrlarda yozilgan. Asarda frazeologizmlarning ot+fe’l, fe’l+fe’l shakllari juda ko‘p uchradi. Ammo koreyslarda eng ko‘p tarqalgan frazeologizmlardan ot+fe’l shakli hisoblanadi. Asarda ham ushbu shakl ko‘p uchradi. Misol uchun:

«관청을 찾다» – hokimiyatni topmoq ya’ni hokimiyatga yo‘l olmoq

Ushbu ot+fe’l shaklidagi frazeologizmlarning asarda qo‘llanish jarayoniga e’tibor qaratib,ularni tahlil qilib ko‘rsak:

«그러자 놀부는 호랑이같이 날뛰며 호령을 하였다 » – Nolbu jahl otiga minib yo‘lbarsdek o‘kirdi. Bu yerda **«호령을하다»** – so‘zma-so‘z tarjima qilinsa «baqirib qichqirmoq» degan ma’noni ifodalaydi, biroq tarjimada «yo‘lbarsdek o‘kirdi» deb bersa ham bo‘ladi.

«흥부는 간절하게 애원 하였다» – Xinbu qattiq o‘tinib so‘rabdi.

«그러나 놀부 아내는 심보가 더고약 했다 » – Lekin Nolbuning xotinining yuragi judayam yomonlashibdi.

Bu yerda **«고약하다»** – so‘zma-so‘z tarjimada «xunik ko‘rinmoq», «yomon ko‘rinmoq» deb tarjima qilinadi, biroq ushbu o‘rinda tarjimani «yomonlashmoq» tarzida ham berish mumkin.

Ko‘pgina frazeologik birliklar erkin so‘z birikmalaridan farq qilmaydi. Rasmiy tuzilishiga ko‘ra ular jumlalar va iboralar bilan mos keladi. Koreys tilida biz jumla modeliga ko‘ra tuzilgan 15 turdagi frazeologik birliklarni uchratishimiz mumkin:

1. oddiy keng tarqalmagan taklif modeliga ko‘ra;
2. bir umumiy a’zoli sodda gap;
3. ikki umumiy a’zoli sodda gap;
4. murakkab gap;
5. qo‘shimcha ergash gapli murakkab gap;
6. ergash gapli murakkab gap (ustunlik band);
7. tobe sababli murakkab gap;
8. shart ergash gapli murakkab gap;
9. ergash gapli murakkab gaplar;
10. ergash gapli va darajali murakkab gaplar;
11. ergash gapli murakkab gap;

DOI: 10.36078/1653410384

12. ergash gaplar modelida;
13. bevosita nutqli gap modelida;
14. so‘roq gap modelida;
15. salbiy taklif modelida.

Har bir xalqning o‘ziga xos frazeologizmlarini tarjimada berishda o‘ta ehtiyotkorlik talab etiladi. Ba’zan so‘zning o‘zi emas unga mos keluvchi ekvivalent tanlab olinadi. Koreys millatiga xos bo‘lgan frazeologizmlarning o‘rni beqiyos. Negaki, frazeologizmlarda shu xalqning o‘ziga xos urf-odat va madaniyati aks etgan bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Usmanova Sh. O‘zbek va turk tillarida somatik frazeologizmlar: Filol.fan.nomz…diss. Toshkent. 1998.

2. **고영근**,**우리말 문법론**, **집문당** 2008.

3. **권욱 외**, **중학생이 되기 전에 꼭 읽어야 할 만화 국어 교과서** 2, **속담과 관용구**, **서울**: **스콜라**, 2009.

LEARNING HANJA (CHINESE CLASSIC CHARACTER) IN KOREAN LANGUAGE

Rojiboyev Ilkhomjon
3rd year student
Uzbekistan State World Languages University

Annotation. This article explores Hanja (classical Chinese characters), which are an integral part of the Korean language, culture, and history. By, the methods of learning the primary Hanja for foreigners are clearly and distinctly illustrated using examples.

Keywords: Hanja, Hangul, classic Chinese characters, Korean, Korean name.

Learning Hanja is the final stage of learning Korean and requires a lot of effort and hard work academically. Without any doubt, Hanja is in fact an intangible cultural heritage of humanity that embodies all of history, culture, tradition, and ethnography.

In South Korea, Hanja are used most frequently in ancient literature, legal documents, and scholarly monographs, where they often appear without the equivalent

 DOI: 10.36078/1653410384

Hangul spelling. Usually, only those words with a specialized or ambiguous meaning are printed in Hanja. In mass-circulation books and magazines, Hanja are generally used rarely, and only to gloss words already spelled in Hangul when the meaning is ambiguous. Hanja are also often used in newspaper headlines as abbreviations or to eliminate ambiguity. In formal publications, personal names are also usually glossed in Hanja in parentheses next to the Hangul. In contrast, North Korea eliminated the use of Hanja even in academic publications by 1949, a situation that has since remained unchanged. Hanja are often used for advertising or decorative purposes, and appear frequently in athletic events and cultural parades, dictionaries and atlases [1].

There is no royal road to learning characters, but the task is not as difficult as it may appear, either. The sheer number of hanja is daunting; large character dictionaries may run to 50,000 entries. But no one need learn anything like this ridiculous number, and fewer than 300 discrete graphs compose all others. A study in Taiwan showed that the most common 400 characters in use there comprised fully seventy-three percent of all written material [2,16].

Vocabulary is the foundation for foreign language learners to improve their language proficiency. In particular, Sino-Korean vocabulary forms the largest portion of Korean vocabulary, so it is helpful for learners at the intermediate level to understand Chinese characters. In Chinese characters – Hanja – each morpheme of Sino-Korean vocabulary has its own meaning, so after learning the basic meaning of the Hanja with the highest word-formation ability, it becomes possible to more easily expand Sino-Korean words related to and derived from their respective Chinese characters. But learners without a background in languages that use Chinese characters have difficulty learning Sino-Korean vocabulary because they don't have any knowledge of Hanja [3]

Before start to learning actual characters, you need to know how the Hanja system works. Only words of *Chinese* origin have corresponding Hanja characters. At first, there is no easy way to know precisely if a word (especially a noun) has a Chinese origin without looking that word up in a dictionary. Eventually, as you learn more Hanja characters, you will become more and more familiar with the words that can be represented in Hanja.

Most adjectives and verbs that end in –**하다** have corresponding Hanja equivalents. Most adjectives and verbs that do not end in –**하다** do not have corresponding Hanja equivalents.

For example:

DOI: 10.36078/1653410384

- **읽다**: to read | This is a verb without –**하다**. It has no Hanja equivalent. There is no way to represent this word using Hanja.
- **독서하다**: to read | This is a verb containing –**하다**. The Hanja equivalent of «**독서**» is . The following are the meanings of each character: = (**독**) reading, read = (**서**) writing, reading (Notice that the –**하다** portion cannot be represented using Hanja characters.)
- **똑똑하다**: to be smart | This is an adjective containing –**하다**. There is no Hanja equivalent [4].

Knowing if a word can be represented using Hanja characters or not gets significantly easier as you progress through your studies. The more characters you know (and know the meaning of), the better you will get at recognizing when a word can have a Hanja equivalent.

Having even a rudimentary understanding of Hanja characters can significantly help one's Korean studies – especially in the long run. As you learn more and more Korean vocabulary, the words will become increasingly more difficult and obscure. With some simple Hanja studying, it is possible to assume the meaning of a word even if you have never studied its meaning.

When you start learning Hanja, it is recommended to learn using simple words and related nouns.

= (**서**) = writing, reading

= (**점**) = store

While walking around the streets of Seoul, you can notice a word that you are not familiar with. Written on a sign is «**서점**». As you know «**서**» to mean «writing/reading», and «**점**» to mean «store», you deduce that the sign translates to «bookstore».

The reason this example is unrealistic is because a Korean learner would most likely know the word «**서점**» before learning the respective Hanja characters for « » and « ». Nonetheless, situations similar to this do occur when a learner has a good base in Hanja.

Drawing Hanja characters is a challenge at first. Luckily, most people start with the most basic characters (both in meaning and scripture), so the hill does not start very steep. In addition, the stroke order and pen movements when drawing Hanja characters are very similar to that of Hangeul characters.

DOI: 10.36078/1653410384

That being said, I would like to introduce you to the basic scripture rules of Hanja (or Chinese characters, for that matter). These rules will be sufficient for you to be able to write the characters introduced in this article. I have specifically chosen characters for this article that are simple, common, and can be used to teach the basic stroke-order rules.

Each Hanja character has an equivalent Korean name. These Korean names are used to indicate which specific character one is referring to in a conversation. The Korean name is usually composed of the Hangeul equivalent of the character being described by a Korean word. They don't need to be memorized, although most of them are fairly intuitive.

= 대 = Big

(Korean name: 큰 대)

One of the most common Hanja characters that you will see in Korea. When ordering at restaurants, you will often see this symbol (in addition to the other characters in this lesson) on a menu to distinguish between the different sizes of dishes you can order. Also commonly seen in stores/supermarkets to differentiate between different sizes of items.

In order to draw this, we need to learn some more stroke-order rules:

- 1) Draw horizontal strokes before vertical strokes if they intersect.

Therefore, the first stroke of this character should be the horizontal one:

For the remainder of the character, we need to use the following rule:

- 2) For mirrored diagonal strokes, draw diagonally right to left before left to right.

Therefore, the second stroke of this character should be the stroke going from the top to the bottom left (note that doing these diagonal strokes would be one of the only times that you draw from right to left).

DOI: 10.36078/1653410384

After introducing each character, I will provide a list of Korean words where that character can be found. When this is done, only the characters that have been introduced up to that point will be represented using Hanja characters.

As you can see below, the word «**대학교**» is written as « **학교**». Note that «**학**» and «**교**» *do* have Hanja equivalents – but because they haven't been introduced yet, they are not shown. If a word has a letter that can be represented using a Hanja character, most of the time the other characters can be represented using Hanja characters as well. One of the main exceptions to this is «**하다**» – which is found in many (many!) Hanja words – but «**하다**» itself cannot be represented using Hanja.

Common Words using this Character

학교=university

확　하다=toexpand,zoom

통령 = president

= **소** =Small

(Korean name: **작을 소**)

As with « » this character is very common in restaurants or stores to indicate the size of an item. While common in these applications, most words that use this character are difficult.

In order to draw this, we need to learn another stroke-order rule:

- 3) Draw minor strokes last.

Therefore, the first stroke of this character should be the major line in the middle:

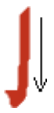

Followed by the two ticks on both sides:

Common Words using this Character:

규모=smallscale

축　하다=tominimize

인 = a child (small person)

DOI: 10.36078/1653410384

= **중** =Middle

(Korean name: **가운데 중**)

This is one of the easiest characters to recognize because it is a box with a stroke through the *middle* of it. Along with and , you will find in stores to indicate the size of an item. The direct translation of «China» in Chinese is «middle country», which explains why you will see this character all over China and Chinese food restaurants.

In order to draw this, we need to learn more stroke-order rules:

- 4) If drawing a box: draw the left side first, followed by the top and right side (in one stroke) and enclose it with the bottom line last, and
- 5) Draw major intersecting lines after drawing the components it will intersect

Therefore, the major stroke down the middle should be done last. The first thing we need to do is draw the box, which should be done by following rule #4 above

Following that, the stroke down the middle should be made:

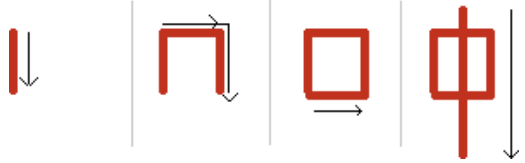

Common Words using this Character:

국 = China

학교 = middle school

앙 = the center/middle

급 = intermediate/mid-level

= grammatical principle

= Also used as the present progressive: **공사** = under construction/being constructed

Nowadays, if you have enough knowledge in Hanja, that will greatly help you to expand the vocabulary, just like learning Latin words can help you better understand English. After learning Hanja, there is a wide range of opportunities for learners, even

DOI: 10.36078/1653410384

if they come across a word they have never encountered in Korean, they will be able to convey the meaning of the word through Hanja. This then makes it easier for them to learn the language and serves as a basis not only for Korean but also for Chinese and Japanese.

References

1. Bruce K. Grant, A Guide to Korean characters Reading and Writing Hangul and Hanja.
2. Lee Young Hee, 50 Sino - 2000 Korean.
3. https://www.howtostudykorean.com.
4. https://en.wikipedia.org

O‘ZBEK VA KOREYS TILSHUNOSLIGIDA IBORALARNING O‘RGANILISHI

Rojiboyev Ilhomjon
Talaba
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. The topic of important phrases in linguistics is studied in detail in the section on phraseology. As in all languages, the expressions are widely used in Uzbek and Korean. There are phrases available in both languages, as well as a variety of phraseologies with distinctive features. This article focuses on the phrases studied by Uzbek and Korean linguists, their history of origin, and their use.

Keywords: linguistics, phraseology, idioms, idioms, Uzbek idioms, Korean, Chinese idioms.

Annotatsiya. Tilshunoslikda muhim ahamiyatga ega bo‘lgan iboralar mavzusi ushbu fanning frazeologiya degan bo‘limida batafsil o‘rganiladi. Barcha tillarda bo‘lgani kabi o‘zbek va koreys tillarida ham iboralar keng qo‘llaniladi. Har ikki tilda mavjud bo‘lgan iboralar ham bor bo‘lib, alohida xususiyatlarga ega bo‘lgan turli xil frazeologizmlarni ham uchratish mumkin. Ushbu maqolada o‘zbek va koreys tilshunos olimlari tomonidan o‘rganilgan iboralar, ularning kelib chiqish tarixi, foydalanish o‘rinlariga alohida urg‘u berilgan.

Kalit so‘zlar: tilshunoslik, frazeologizm, iboralar, idiomalar, o‘zbek iboralar, koreys tili, xitoy idiomalari.

DOI: 10.36078/1653410384

Koreys tilshunosligida iboralar muhim o‘rin tutadi. Koreys tilida so‘zlashuvchilar kundalik hayotda ko‘pincha idiomalardan foydalanadilar. Bu iboralar boshqa mahalliy koreys tilida so‘zlashuvchilar tomonidan tushuniladi va osonlik bilan ishlatiladi, lekin ular chet elliklar uchun juda qiyin, Idiomalar ikki yoki undan ortiq ma'lum so‘z yoki iboralardan iborat keng qo‘llaniladigan iboralar bo‘lib, ko‘rinadigan narsani anglatadi. Ushbu so‘z yoki iboralarning har birining ta'rifiga mutlaqo aloqasi yo‘q, Iboralar har bir mamlakatda muntazam ravishda qo‘llaniladi va ma'lum ma'nolarni ifodalash uchun uzoq vaqt davomida ishlab chiqilgan, shuning uchun biz ushbu maqolada koreys tilidagi farq va o‘xshashliklarni solishtirishga harakat qilamiz. Koreys va xitoy tillaridagi talabalar idiomalarni yaxshiroq tushunishlari va oson o‘rganishlari uchun tana qismlari bilan bog‘liq bo‘lgan iboralar bu xitoycha iboralar. Barcha iboralarning eng ko‘p qismi tana a'zolariga tegishlidir. Shuning iboralar bilan bog‘liq bir nechta ilmiy ishlar va tadqiqodlar amalga oshirilgan. Iboralar bo‘yicha asosan oldingi tadqiqotlarning aksariyati xitoy va koreys idiomalari bir biriga solishtirilib o‘rganilgan. Bular Bunda asosan Gyeji Ung, Rojeong Vang, Nam Li, Jeongjeong Jin kabi tilshunoslarning o‘rni beqiyos. Bu Koreya va Xitoy o‘rtasidagi yaqin tarixiy va madaniy aloqalarni aks ettiradi, shuningdek ikki davlat o‘rtasidagi almashuv tufayli bir-birlarining tilini o‘rganayotgan o‘quvchilar soni ortib bormoqda. Shuni ta’kidlab o‘tish kerakki, tilshunos olim Kim Mun Jang (**김 문 장**) 1960-yildan boshlab inson tana a’zosi «qo‘l» bilan bog‘liq iboralarni o‘rganishni boshlagan, shundan so‘ng 1990-yildan so‘ng ko‘pgina olimlar tana bilan bog‘liq bo‘lgan iboralarni o‘rganishni boshlagan. Shu jumladan Li Kyung Ja (**이 경 자**) o‘z ilmiy faoliyati davomida tana a’zolari bilan bog‘liq iboralarni o‘rgangan. Uning tadqiqod jarayoni markazida «bosh» «ko‘z», «quloq», «burun», «og‘iz» va «qo‘l» bilan bog‘liq bo‘lgan iboralarni asosiy o‘ringa qo‘yadi. Bunda maqsad kundalik hayotda ham bunday iboralardan foydalanishni faollashtirish edi.

Koreys tilidan boshqa chet tili sifatida koreys tilidagi idiomatik iboralar bo‘yicha tadqiqotlar nisbatan kam bo‘lib, asosiy idiomatik atamalardan tortib idiomatik iboralar uchun o‘qitish usullarigacha. Idiomatik iboralar tushunchasi Idiomatik iboralarning kontseptual joylashuvi koreys tilshunosligining muhokamasidan tortib, koreys tilini chet tili sifatigacha farq qiladi. Koreys tilidagi idiomalar bo‘yicha ko‘plab tadqiqotlar olib borilgan bo‘lsa-da, atamalardan foydalanishda bir xillik yo‘q va ular chalkash. ba’zan «**관용구**», «**숙어**» «**익은말**», «**익힘말**» kabi matal va metafora kabi turli

DOI: 10.36078/1653410384

idiomatik ma’noga ega bo‘lgan boshqa iboralardan ajratib turuvchi nom sifatida ta’riflanadi, ba’zan esa bu iboralarning yuqori darajali tushunchasi sifatida ishlatiladi. Oldingi tadqiqotlar orqali terminologiyadagi farq quyidagicha: Mun Geum-hyeon (**문금현**) 2001-yilda koreys tili ta’limidagi ta’limning idiomatik ifodasini ko‘rib chiqdi va turli sinflarda qo‘llaniladigan atama va tushunchalarni muammo sifatida ko‘rsatdi. Boshlang‘ich maktab o‘qish darsligi – «Idioma" atamasi kundalik hayotda keng qo‘llaniladigan so‘z». O'rta maktab – «Idioma ifodasi» atamasidan foydalanib, u ikki yoki undan ortiq so‘zlardan tuzilgan va butunning ma'nosi mumkin. har bir so‘zning ma’nosidangina ma’lum bo‘lishi mumkin. «Mavjud bo‘lmagan maxsus ma’noni ifodalovchi ibora» deb ta’riflanib, sof idiomatik iboralar uchun «idioma» (**이디엄**) atamasi qo‘llaniladi. O'rta maktab – garchi koreys tili sohasida «idiomatik ibora» atamasi qo‘llanilsa-da, bu tushuncha ko‘rib chiqilgan idiomatik iboralardan farq qiladi, chunki u asosan idiomatik tarzda tez-tez ishlatiladigan she'riy iboralar bilan bog‘liq. Boshqa tomondan, «Idioma ifodasi» atamasini idiomaga o‘xshash ma’no sifatida qo‘llash orqali matal va idioma kabi ikki yoki undan ortiq so‘zlar qo‘shilib, bir ma’no hosil qiladi.Ko‘rinib turibdiki, so‘z birikmalarida izchillik yo‘q Idiomatik iboralarni ifodalash uchun ishlatiladigan terminologiya asosan terminologlar Gvan Yong-gu No Su-ryun (1936), Li Xun-jong (1961), Kim Min-su (1964), Nae-yong (1989)), Li Xi-ja (1994), Park Se-yong (2001)) Idiomatik (keng) Kim Min-su (1964), Kim Jong-Tek (1971), Kim Mun-chang (1974), Li Xe-von (1987) 1985), Xon Mi-rang (1989), Xeo Yang (1989), Choy Kyung-bong (1992), Park Xye Kyun (1994), Xvan Su-mi (1994), Mun Jong-son (1994)), Kim Mi-ryun (1994), Park Se-young (2001), Kim Jun-ki va Kim Hyang-suk (2003) Idiomlar Minsu Kim (1964), Moonchang Kim (1974), Jaegi Shim (1986), Annyeonghwa (1987) Idiomalarning ifodalari Hyeonhwa Kang (1988), Li Sang-eok (1993) kabilar tomonidan o‘rganilgan.

Iboralarni o‘rganishda birinchi mos keladigan usulni Li Young-Suk (1992) misolida ko‘rib chiqishimiz mumkin.U tana a’zolari bilan bog‘liq iboralardan foydalangan holda tadqiqodini amalga oshirgan va shu bilan birga iboralarni chet elliklarga o‘qitishni taklif qilgan, lekin muayyan o‘qitish usullari haqida hech qanday muhokamani qilmagan. Biroq, tilshunos Hyeon-yong tomonidan 2003-yilda video materiallardan foydalanib, o‘quvchilarga tushuntirishlarni olib borgan.

1998-yilda Yu Dok Jae (**유 덕 자**) ham iboralarni tahlil qilib mavjud ibora bilan bog‘liq bo‘lgan darsliklarni muammolarini ochib bergan. Mun Geum-heon (**문 금 현**) 1998-yilda esa mavjud koreys tili darsliklarida uchraydigan idiomalar ro‘yxatini

 DOI: 10.36078/1653410384

taqdim etib, darslikning o‘ziga xos xususiyatlari va muammolarini ko‘rsatish va nihoyat idiomalarni o‘rganish yo‘llarini taklif qilgan. Cho Hyon Yong (**조 현 용**) 2003-yilda Tana idiomalariga o‘xshash atamalar og‘zaki bo‘lmagan xatti-harakatlar bilan bog‘liq idiomatik iboralarni tahlil qilib ommaga taqdim etdi. Jeon Hyo Yong (**전 혜 영**) esa 2001-yilda iboralarni beshta bosqichini keltirib o‘tib shu asosda uni o‘rgatishni taklif qilgan. 2003-yilda Hu Mun O'k (**후 문 옥**) xitoy tili bilan bog‘liq holda iboralarni o‘rgatish kerak degan fikrni ilgari surib bu bo‘yicha bir qancha dasturlarni yaratishga harakat qilgan.

Yuqoridagilardan ko‘rinib turibdiki, ibora ta'limiga oid tadqiqotlar birinchi navbatda, muhokamalar tana idiomalari bilan cheklangan. Ikkinchidan, umumiy iboralarni nishonga olish orqali muhokama qilingan. Shu tariqa biz yuqoridagi olimlarning tadqiqodiga yana kengroq nazar solamiz. Deokja Yu (1998) misolida, idiomalarning bosqichma-bosqich ro‘yxati tuzilmasdan faqat o‘qitish usuli taqdim etilgan, Geum-hyeon Mun (1998) esa hozirgi vaziyatni tahlil qilgandan so‘ng muammoga ishora qilgan. Lekin darslik va iboralarning bosqichma-bosqich ro‘yxati va jinoyatchilikning oldini olishga o‘rgatish tizimi esa alohida ahamoyatga ega. Biroq bag‘rikenglik toifasi belgilanmaganligi sababli, bu muammo sifatida ko‘rsatib o‘tilgan, chunki idiomalar ro‘yxatiga nafaqat o‘xshatish iboralari, balki Moon Geum-hyeon (1996) allaqachon idoma turkumidan chiqarib tashlashni aytgan maqollar ham kiritilgan. Cho Xyun-yong (2000) da umumiy lug‘at ta’lim predmeti hisoblanadi, shuning uchun idiom ta’lim usuli o‘ziga xosdir. Bu nafaqat to‘g‘ri emas, balki Mun Geum-hyeon (1998) ham yuqorida aytib o‘tgandan sezilarli darajada chetga chiqmaydi Jeon Hye-young (2001) idiomatik ifodaning ta'lim bosqichining ma'nosini taqdim etdi. Taqdimot bosqichlar, tasdiqlash amaliyoti bosqichi va integratsiyalashgan qo‘llash bosqichiga bo‘linadi.Xususan, integratsiyalashgan qo‘llash bosqichida idiomalar uchrashuv tayinlash, firibgarlik, maslahat berish kabi talaffuz funksiyalariga ko‘ra tasniflanadi va taqdim etiladi. U nutqiy vaziyatlarda idiomalardan amaliy foydalanishga undaydi. Va nihoyat, Konfutsiylik (2003) xitoylik o‘quvchi bo‘lishni hisobga olgan holda jinoyatlarning oldini olish bo‘yicha idiomani taqdim etgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Manerko L. From human body parts to the embodiment of spatial conceptualization in English idioms. // The 4th UK Cognitive Linguistics Conference. 2014. P. 195-213.

 DOI: 10.36078/1653410384

2. Papi M.B. Idiomatic and figurative uses of «hand» in English and «muno» in Italian: embodiment and cultural filters // Main Session Talks. Pisa, 201.

3. Исаев А. Соматические фразеологизмы узбекского языка: Дисс…канд.филол.наук. Т., 1976.146 с.

4. Нассири М. Семантика и функционирование русских фразеологизмов с компонентами-соматизмами рука и нога. Автореферат дисс. … кан. фил. наук. М., 2015. 23 с.

Нассири М. Семантика фразеологических единиц с соматическим парным компонентом нога-рука. // Вестник РУДН, №2. 2014. С. 67-71.

PHONETIC PECULIARITIES OF MODERN NORTHERN DIALECTS

Rozmetov Og'abek Ergash o'g'li

Graduate student of Uzbekistan State World Languages University,

The Faculty of English Philology

Annotation: The phonetic peculiarities of northern English dialects are investigated in this article. The goal of the article is to shed light on some of the phonetic peculiarities of northern dialects. The English language has a number of various dialects spoken according to the geographical area or culture. In this article, the northern dialects and their unique phonetic features will be examined.

Keywords: dialect, slang, received pronunciation, Standard English

English is a language that is spoken by millions of people over the globe. Not surprisingly, there are variations of it depending on the geographical location, the people who speak it as a first or second language and the culture. In Great Britain alone, there are almost 40 dialects of English. However, in this article some of the phonetic peculiarities of Northern dialects will be investigated:

 DOI: 10.36078/1653410384

The first feature to be looked at is the short vowel /ʌ/ present in words like *strut, love, some, fun, cup, country* and *above.* This is a different sound in northern dialects, that is, it is usually pronounced as /ʊ/. Next feature is the treatment of the vowel /ɑː/ present in words like *bath, past, daft, last, chance, laugh.* In northern dialects this vowel turns into /æ/ and pronounced as such, making these dialects peculiar in and of themselves. The next one we have is the diphthong /əʊ/ present in words such as *goat, tone, spoke, no, go* and *alone.* In northern accents they are changed from diphthong to a monotone, that is, /ɔː/ and pronounced as such. Another peculiar phonetic feature of northern dialects is the treatment of another diphthong /eɪ/, present in words like *late compensate, great, date* and *play.* Just like the /əʊ/ diphthong, /eɪ/ too will be turned into one single sound that is /e:/. One other striking feature of northern dialects is omitting the consonant sound /h/. It is often, but not always, omitted, making northern dialects very different from those in other parts of Great Britain. For example, words such as *happy, here, behind, hope* and *home.* Try pronouncing these words without the first sound /h/ to get an idea of how people in northern parts of England speak English. These are 4 most distinctive features of northern English dialects. As for the types of dialects, some of them are the followings:

Geordie

People from Newcastle speak a dialect called Geordie, which is one of the strongest and most distinctive accents in England. Geordie changes all the rules of Standard English, so nothing is pronounced as you'd expect it to be: the word button would be pronounced *BOT-tdan* instead of *BUH-tun*, with a 'ooh' sound on the letter U and a rolled T.

Yorkshire

One of the biggest counties in England, Yorkshire has a distinctive accent where one of the biggest pronunciation differences is on the letter U, which is spoken

DOI: 10.36078/1653410384

as *ooo* rather than *uh* – so cut is pronounced *coht* and blood is pronounced *blohd*. Yorkshire dialect is mainly spoken in cities like York, Leeds and Sheffield.

The phonemes /e/ (as in face) and / (as in goat) are frequently spoken as monophthongs (such as [e] and [o]), or as older diphthongs (such as / and /). The quality of these vowels, on the other hand, varies greatly across the region, and this is considered a better predictor of a speaker's social class than the less stigmatized elements described above.When said in Northern England, the most common R sound is the conventional English postalveolar approximant; nevertheless, an alveolar tap is also prevalent, especially after a consonant or between vowels. This tap is especially prominent in the Scouse accent. The North, like most of the South, is predominantly (and increasingly) non-rhotic, which means that R is only pronounced before or between vowels, not after (for instance, in words like car, fear, and lurk). However, rhotic (pronouncing all R sounds) or slightly rhotic regions are conceivable, especially among older speakers:

For example, in Accrington and Rochdale, Lancashire and Greater Manchester districts north of Manchester may be residually rhotic or pre-consonantally rhotic (pronouncing R before a consonant but not in word-final position).

The vowel in *dress, test, pet*, etc. is slightly more open, transcribed by Wells as /ɛ/ rather than /e/.

In most places, the letter y at the end of words like happy or city is pronounced I much like the I in bit. Until the 1990s, this was considered RP. Tenser [l] can be found in the extreme north, as well as Merseyside and Teesside. The "clear L" and "dark L" of most other accents in England are not clearly distinguished in the North; in other words, most Northern accents pronounce all L sounds with a moderate amount of velarization. The only exceptions are Tyneside, Wearside, and Northumberland, where only the clear L is used, and Lancashire and Manchester, where only the dark L is used.

DOI: 10.36078/1653410384

Some northern English speakers have noticeable intonation increases, to the point that they may appear "perpetually shocked or sardonic" to other English speakers.

References:

1. *A Dictionary of North East Dialect*, Northumbria University Press, **ISBN 1-904794-16-5,2004**

2. Bill Griffiths: *A Dictionary of North East Dialect*, Northumbria University Press, 2004,

3. Bailey, George, Emerging from below the social radar: Incipient evaluation in the North West of England, *Journal of Sociolinguistics.*2018.

4. Pearce, Michael, Folk accounts of dialect differences in Tyne and Wear. *Dialectologia et Geolinguistica,*2012

5. Tidholm, Hans, The Dialect of Egton in North Yorkshire, *Language,*1983

6. Wells, John C., *Accents of English*, Volume 2: The British Isles (pp. i–xx, 279–466), Cambridge University Press,1982

7. https://www.ef.com/wwen/blog/language/british-dialects-you-need-to-know/

KOREYS TILIDA NUTQ ETIKETINING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI

Sadikova Mashxura Abdusattarovna
Lingvistika (koreys tili) mutaxassisligi 2-bosqich magistranti
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. This article is devoted to a comparative study of the differences and similarities between the types of speech etiquette units, such as introduction, greeting and farewell, which are one of the subtleties of Korean and Uzbek linguistics, reflecting the harmony of language and culture. In this case, the Korean word **화법** (speech

DOI: 10.36078/1653410384

etiquette) is compared by studying and analyzing issues of human value and character on the basis of modern linguocultural and cognitive linguistic theory. The article describes in detail the different types of speech etiquette units used in Korean communication.

Keywords: Cultural communication, speech etiquette, linguistic-geographical annotation, linguistic relativism, verbal-nonverbal communication.

Annotatsiya. Mazkur maqola koreys va o‘zbek tilshunoslikning nozik qirralaridan biri bo‘lmish nutqiy etiket birliklarining tanishtirish, salomlashish va xayrlashish kabi turlarini o‘zaro farqli va o‘xshash jihatlarini til va madaniyat uyg‘uvnashuvini aks ettirgan holda qiyosiy misollar orqali tadqiq etishga bag‘ishlanadi. Bunda koreys tilidagi **화법** **(**nutq etiketi) zamonaviy lingvomadaniy va kognitiv lingvistika nazariyasi asosida inson qadriyati va xarakteri masalalarini o‘rganish, tahlil qilish orqali taqqoslangan. Maqolada koreys tilida muloqot jarayonida qo‘llaniladigan nutqiy etiket birliklarining turfa ko‘rinishlari misollar orqali keng yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: Madaniy muloqot, nutq odobi, lingvistik-geografik annotatsiya, lingvistik relativizm, verbal-noverbal muloqot.

Nutq odobi muloqot madaniyatining muhim qismidir. Nutq odob-axloq qoidalari va me’yorlariga rioya qilmaslik ba’zan muloqot jarayonida salbiy oqibatlarga olib keladi. Shu sababli N.I. Formanovskaya nutqiy etiket xususida to‘xtalib o‘tar ekan «muloqot ekologiyasi» terminini qo‘llashni taklif qiladi[64].

Ikki suhbatdosh o′rtasidagi muloqotda so′zlovchi va qabul qiluvchi o‘rtasida aloqa o‘rnatish va qo‘llab-quvvatlashda nutqiy e’tiket birliklari muhim komponent hisoblanadi. Nutqiy muloqot jarayonida murojaatni to′g′ri ifodalash milliy nutq odobi va tilning o‘ziga xos xususiyatlariga bog‘liq.

Etiket (fransuzcha - yorliq) odamlarga munosabatning tashqi ko‘rinishi (boshqalar bilan muomala qilish, murojaat qilish va salomlashish shakllari, jamoat joylarida o‘zini tutish, kiyinish odobi) bilan bog‘liq xatti-harakatlar qoidalari majmuasini anglatadi.

[64] Формановская, Н. И. Культура общения и речевой этикет, М.: Издательство ИКАР,2005

 DOI: 10.36078/1653410384

Nutqniy muloqot bu matnlar vositasida axborot almashinuv holati bo‘lib, bu uzatuvchi va qabul qiluvchi o‘rtasida kechadigan jarayondir. Shu sababli, muloqotning muvaffaqiyatlari va kamchiliklari murojaat etuvchi va qabul qiluvchi o‘rtasidagi muloqot jarayonida qo‘llaniladigan til vositalari va nutq harakatlarining taktikasi va kommunikantlarning o‘zaro nutqiy ta’siriga bog‘liq bo‘ladi.

Muloqot jarayonida suhbatdoshlar turli madaniyat vakillari, masalan, koreys va o‘zbek millatiga mansub insonlar bo‘lsa, suhbat yanada murakkablashadi. Og‘zaki muloqot jarayonida biz nafaqat muloqot maqsadlariga erisha olamiz, balki suhbatdoshni chuqurroq tushunish imkoniyatiga ham ega bo‘lamiz.

Muloqotning og‘zaki va yozma turi mavjud. Kishilar orasida muloqot o‘rnatish ikki usulda to‘g‘ridan-to‘g‘ri va masofaviy aloqa (telefon, internet, xat va boshqa vositachilik aloqalari orqali) orqali amalga oshirilib bu jarayonda suhbatdoshlar o‘rtasida aloqa o‘rnatish maqsadida murojaat qilish, uning e’tiborini jalb qilish muhim o‘rin tutadi. Shu o‘rinda yodda tutish kerakki, notanish suhbatdoshga murojaat qilish do‘stga, yaqin kishiga murojaat qilishdan farq qiladi.

Quyida ushbu kommunikativ vaziyatni aniq misollar orqali ko‘rib chiqamiz. O‘zbek tilida notanish odamga birinchi marta murojaat qilganda, shuningdek, e’tiborni jalb qilishda eng keng tarqalgan nutqiy birliklardan «Uzr!» va «Kechirasiz!» (bu erda undov belgisi diqqatni jalb qilish uchun ishlatiladi) birliklari keng qo‘llaniladi. «Uzr!» «실례합니다»(실례지만,) va «Kechirasiz!» «죄송합니다...» birliklari koreys tilida ham mavjud, biroq notanish odamga murojaat qilganda mazkur birliklar kamdan-kam holatda qo‘llaniladi.

Koreys tilida suhbatdoshni chaqirishda mos keladigan nutqiy murojaat birligini to‘g‘ri tanlash suhbatdoshning ijtimoiy belgilari (yoshi, jamiyatdagi mavqei / ijtimoiy mavqei, jinsi)ga ko‘ra amalga oshiriladi.

Agar murojaat qiluvchining jamiyatdagi mavqei suhbatdoshinikidan pastroq bo‘lsayu, biroq yoshi kattaroq bo‘lsa, u holda murojaat qilish yoshga qarab amalga oshiriladi. Umuman olganda, murojaat qilishda suhbatdoshning yoshi katta ahamiyatga ega. Ammo Koreyada notanish odamga murojaat qilishda jinsga ham alohida e’tibor qaratiladi. Koreys millatida notanish odamga murojaat qilishda «저기요! »(chogiyo) va «여기요! »(yogiyo) birliklaridan keng foydalaniladi.

Koreys tilida o‘zbek tilidagi kabi notanishlarda murojaat qilishda «opoqi-아줌마», «amaki-아저씨», «xola-이모», «aka-형(님) », «opa-언니/누나» singari qarindoshlik munosabatlarini ifodalovchi birliklar ham keng qo‘llanilib, aslida bu

DOI: 10.36078/1653410384

munosabatlar chin qarindoshlik rishtalari bilan bog‘lanmagan bo‘ladi. Xatto ayrim ovqatlanish shahobchalarida «onajon-어머니!» nutqiy etiket birligi qo‘llanilgan holatlarga ham duch kelamiz:

«어머니, 오늘은 뭐가 맛있어요? »

Onajon, bugun eng mazali taom qaysi?

Mazkur holatda qo‘llanilgan «onajon-**어머니**!» murojaat birligi teleboshlovchi tomonidan tomoshabin ayolga nisbatan qo‘llanilgan. Odatda koreys tilida do‘kon, go‘zallik saloni va shu kabi boshqa xizmat ko‘rsatish markazlarida suhbatdoshga nisbatan «**고객님** yoki **손님**!−mijoz » murojaat birligi qo‘llaniladi. Bu yerda «onajon-**어머니**!» nutqiy murojaat birligining qo‘llanilishi o‘zaro hurmat va hayrihohlik ifodasidir.

O‘zbek tilida tanish odamlarga murojaat qilishda koreys tilidan farqli ravishda suhbatdoshning ismiga aka (Nurali aka), opa (Laylo opa) yoki otasining ismi (Nurali G‘oziyevich), (Laylo Shavkatovna) kabi nutqiy etiket birliklaridan foydalanish mumkin. Biroq ism va familiyaning o‘zi bilan (Nurali Abdullaev), (Laylo Usmonova) shaklida murojaat qilish noto‘g‘ridir.

Ismi va otasining ismi bilan chaqirish kattalarga ma’lum darajada hurmat ko‘rsatilishidan dalolat beradi. Yurtimizda farzandga otasining ismi tug‘ilgandayoq qo‘shib yoziladi, lekin shaxs ijtimoiy kamolotga erishib, mustaqil ish boshlagandagina qo‘llaniladi. Biroq, hozirgi vaqtda korporativ munosabatlarda birinchi navbatda, korxonalarda, xodimlar asosan yoshlardan iborat bo‘lsa ism orqali murojaat qilish keng tarqalgan. Xizmat jarayonida, ishxona muhitida, jamoada do‘stona munosabatlarda ham shunchaki ism orqali murojaat qilish keng tarqalgan, ammo rasmiy munosabatlarda otasining ismini qo‘shib aytib murojaat qilish hurmatni anglatadi.

Koreyada esa buning aksi bo‘lib, notanish kishiga masalan, tibbiyot sohasida va ta’lim dargohlarida professorlarga, o‘qituvchilarga ism-shariflarini aytib murojaat qilish har qanday holatda ham mumkin emas. Ismi va familiyasi bo‘yicha murojaat qilish masalan, «Professor Kim», «o‘qituvchi Li» kabi holatlar manfaatdor shaxs yo‘qligida, shuningdek ish stoli ustida lavozim maqomini anglatuvchi yozuv tayoqchasidagina qo‘llaniladi.

Xodimlar o‘zaro yuqori lavozimdagi shaxs xususida suhbatlashganda suhbat jarayonida yuqori lavozimdagi shaxsga nisbatan ularning ortidan «Professor Kim», «o‘qituvchi Li» kabi bikliklarni qo‘llashi mumkin, biroq shuni yodda tutish kerakki, koreyscha nutq odob-axloq qoidalariga ko‘ra, yuqori lavozimdagi yoki yoshi katta

DOI: 10.36078/1653410384

insonlarga faqat ism bilan murojaat qilish odatiy hol emas. Binobarin, talabalar tomonidan o‘zbek professorlariga ism va otasining ismi bilan murojaat qilish neytral hurmat ifodasi hisoblansa, koreys talabalari uchun bu holat katta qiyinchilik tug‘dirib axloqiy to‘siqni yengib o‘tib, nutqiy odob odob qoidalarini buzish bilan barobardir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Балакай, А.Г., Словарь русского речевого этикета. М.: АСТ-ПРЕСС, 2001. Balakaj, A. G., Slovar’ russkogo rechevogo etiketa. M.: AST-PRESS, 2001.
2. Ефремова, Т.Ф. Толковый словарь Ефремовой, 2000. (http://dic.academic.ru/dic.nsf/efremova).
3. Ким Мин Су. Язык культурного пространства Южной Кореи: автореф. дис. … канд. философ. наук / Ким Мин Су. Чита, 2004.
4. Маслова, В.А. Когнитивная лингвистика [Текст] / В.А. Маслова. Минск: ТетраСистемс, 2004.
5. Ожегов, С. И. Словарь русского языка [Текст] / С. И. Ожегов. М.: Русский язык, 1991.
6. Формановская, Н. И. Вы сказали: Здравствуйте (Речевой этикет в нашем общении) [Текст] / Н. И. Формановская. М.: Знание, 1982.
7. Формановская, Н. И. Концептосфера [Текст] / Культура русской речи: энциклопедический словарьсправочник. М.: Флинта: Наука, 2003.
8. 이익섭. 사회언어학. – 서울: 미음사, 1994.

KOREYS ADABIY TIL ME’YORLARI VA SHEVALARNING O’ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Samadov Alisher
Koreys tili nazariyasi va amaliyoti kafedrasi mudiri
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. This article is devoted to the study of the importance of literary language and dialects in Korean linguistics. An important task is to study the specific features, similarities and differences of the state language and dialects, as well as to determine the extent of the interaction between the Korean literary language and dialects.

DOI: 10.36078/1653410384

Keywords: literary language norms, regional dialects, dialect.

Annotatsiya. Mazkur maqola koreys tilshunosligida adabiy til va shevalarning ahamiyatini o‘rganish masalasiga bag‘ishlanadi. Bunda davlat tili hamda shevalarning o‘ziga xos xusiyatlari, o‘xshash va noo‘xsha tomonlarini o‘rganish, shuningdek, koreys adabiy tili va shevalarning o‘zaro ta’sir doirasi qay darajada ekanligini aniqlash muhim vazifa qilib belgilab olingan.

Kalit so‘zlar: adabit til me’yorlari, hududiy shevalar, lahja.

Dialekt-tilning bir turi bo‘lib, hududiy, jamiyat tomonidan bir-biriga bog‘liq bo‘lgan muloqot vositasidir. Dialekt–sheva muloqotning haqiqiy sistemasi bo‘lib, (og‘zaki yoki belgili, yozma bo‘lishi shart emas) o‘z lug‘ati va grammatikasiga ega. Odatda dialekt deganda, avvalo, qishloq teretorial-hududiy tushunilgan.

Koreys tilida 78 mln.dan ortiq insonlar so‘zlashadi. Koreys tilida so‘zlashuvchilarning ko‘p qismi koreya yarim oroli va uning yaqinidagi orollarda yashaydi. 4 mln.dan ziyod kishilar esa, dunyo bo‘yicha tarqalib ketgan.

Koreys tili butun Koreya yarim oroli bo‘yicha bir qancha shevalardan foydalanadi. Koreya yarim orolining relyefi tog‘li hisoblanib, har bir sheva taxminan geografik regionlarga mos keladi. Dialektning hamma qismi Koreyaning 8 ta viloyati nomi bilan nomlangan.

Seul shevasi – Janubiy koreyaning rasmiy tili. Bu shevada Seul, Inchxon, Janubiy Koreyadagi Kyongido viloyati va Shimoliy Koreyadagi Keson viloyatidagi aholi so‘zlashadi.

Pxenyan shevasi – Shimoli Koreyaning rasmiy tili. Bu shevada Pxenyan, Kvanso va Chagando viloyati aholisi so‘zlashadi. Seul shevasida Sudogvon, Inchxon va Kyongido hududlaridagi aholi ham so‘zlashadi. Yo‘nalishni bildirib keladigan –**로** va -**고** qo‘shimchalari bu shevada – **루** va – **구** deb tallafuz qilinadi. Hududiy shevalar quyidagilarga bo‘linadi:

- Chxunchxon shevasi – Janubiy Koreyadagi janubiy chxunchxon, shimoliy chxunchxon va Tedjon shahri so‘zlashadi.
- Konvon shevasi – Shimoliy va Janubiy Koreyadagi Konvondo viloyati aholisi foydalanadigan sheva.
- Kyonsan shevasida –Janubiy Kyonsan va Shimoliy Kyonsan (Yonnam hududi), Janubiy Koreya va Pusan, Tegu va Ulsan shaharlari so‘zlashadi.

 DOI: 10.36078/1653410384

- Xamgyon shevasida – Janubiy Xamgyon, Shimoliy Xamgyon va Shimoliy Koreyadagi Yangando ahalosi so‘zlashadi. Bundan tashqari bu shevada Xitoy va sobiq SSSR hududida yashovchi koreyslar ham so‘zlashadi.
- Xvanxe shevasidan – Shimoliy Koreyadagi Janubiy va Shimoliy Xvanxe aholisi foydalanadi.
- Cholla shevasi – Janubiy Koreyadagi Janubiy Cholla va Shimoliy Cholla (Xonam hududi) va Kvandju aholisining shevasi hisoblanadi.
- Chedju shevasida – Chejudo viloyati va Janubiy Koreyaning janubiy-g‘arbiy qirg‘og‘idagi aholisi so‘zlashadi. Bu sheva Koreyaning boshqa shevalaridan ancha farq qilib, ancha eski so‘z shakllarini saqlab qolgan sheva hisoblanadi. Shuningdek Chejudo shevasida xitoy hamda yapon tillaridan o‘zlashtirilgan ko‘plab so‘zlar mavjud. Shuningdek, hozirda yo‘q bo‘lib ketgan Tomna tiliga oid so‘zlar ham mavjud. Cheju shevasining ohangi ham boshqa koreys shevalaridan tubdan farq qiladi. Bu shevada undosh harflar kuchliroq talaffuz qilinishini kuzatishimaiz mumkin.

Cheju shevasining farqli jihatlaridan biri, u boshqa hududdagi shevalar kabi shakllanmagan. Masalan, seul shevasida yoshi katta insonlarga **안녕하세요?** *(«assalomu alaykum»),* Cholla shevasida **안녕하셨지라?** *(«assalomu alaykum»),* Cheju shevasida esa, **반갑시요** *(«qandaysiz?»)* deb aytishadi.

Biroq Koreyada boshqa mamalakatlardagi kabi o‘zining me’yorlashgan-adabiy tili mavjud, ya’ni umummilliy til. U belgilangan me’yorda yozilgan va rasmiy, jamoaviy muhitda foydalanishga joriy qilingan. Tilni me’yorlashtirish Koreyada 1930-yillarda boshlanib, tilchilar me’yorlashgan til butunliklarini tanlab olishga kirishishgan.

Koreya yarim orolining shevasi va adabiy tilining o‘zaro munosabatlari hozirgi kunnig eng dolzarb masalalaridan biri bo‘lib, muloqotdagi o‘zlashtirma shevalar hamda ularning adabiy tilga aralashib ketishi natijasida yangi til shakllinishiga olib kelib, hozirda koreyslar shu tilda so‘zlashmoqdalar. Bu holat koreys tili dialektologiyasining izlanuvchi olimlarini hamda jamiyatshunos olimlarini o‘z e’tiboriga tobora tortmoqda. Hozirgi kunda ommaviy aloqa vositalarining mamalakatga hech qanday to‘siqlarsiz kirib borishi natijasida koreys tili shevasining intensiv aralashuviga sabab bo‘lmoqda. Biroq bu jarayon XX asrning 60-yillaridayoq boshlanib ketgan. Koreys urushi vaqtida aholining shimoldan janubga faol yurishi

 DOI: 10.36078/1653410384

boshlanadi. Buning natijasida esa shimoliy koreys shevasi bilan janubiy koreys shevasining aralashuvi boshlanadi.

Shevalarning belgilari ularning o‘zaro aloqalari fonetika, leksika, ohang va grammatikasida yaqqol namoyon bo‘ladi. Biroq shevaning asosiy belgisi maxsus ohang yoki ifodalanishida xarakterlanadi. Shevada so‘zlaydigan kishi adabiy tilni o‘zlashtirgan bo‘lsa-da, muloqotda sheva ohangi saqlanib qolingan bo‘ladi.

Ohangdorlikning borligi yoki yo‘qligi fonetik usullardagi farqlanishi, ya’ni bir tovushning boshqasi bilan almashinishi ko‘pincha orfagrafik xatolarning kelib chiqishiga sabab bo‘ladi. Sheva o‘zining yozma shakliga ega bo‘lmasa-da, o‘z adabiy tilini to‘liq bilmagan aholining aytishicha, o‘z shevasini yozma shaklda yozishar ekan. Ko‘p hollarda shevalar adabiy tilga ham o‘z ta’sirini ko‘rsatar ekan. Shevada so‘zlovchi shaxs o‘z adabiy tilida so‘zlasa ham, sheva ohangi yoki uning bo‘laklari, qo‘shimchalari, kelishiklarini ishlatar ekan. Bunday sharoitda «aralash til» hosil bo‘lib, u adabiy til va sheva o‘rtasidagi aloqa natijasida yuzaga keladi. «Oraliq til» til sistemasida osongina o‘z o‘rniga ega bo‘lib, og‘zaki nutq so‘zlashuvlarida foydalaniladi.

Koreys aholisi har xil viloyat shevalarini tushunishi va farqlashini janubiy koreys lingvist olimi Li Chonmin o‘zining olib borgan tadqiqotlari natijasiga ko‘ra, dialektlarni 4ta asosiy dialektga bo‘lgan:

1) Seul shevasi yoki Kyongi viloyati shevasi,
2) Kyonsan viloyati shevasi,
3) Cholla viloyati shevasi,
4) Chxuchxon viloyati shevasi.

Koreys xalqi muloqotida aynan ana shu viloyatlarning shevalarini tez-tez uchratamiz.

Bugungi kunda Koreya hukumati shevalarni saqlab qolish siyosatini amalga oshormoqda. Shevalarni saqlab qolish siyosati olib borilishiga qaramay, shevada so‘zlashuvchilar orasida adabiy tilni o‘rganish tobora ko‘payib bormoqda. Vaqt o‘tishi bilan, balki shevalarning ahamiyati yo‘qolib ketishi ham mumkin. Shuning uchun hozirda Janubiy Koreyada koreys tili shevasini o‘rganish qizg‘in tusda olib borilmoqda.

DOI: 10.36078/1653410384

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Brown L. Questions of appropriateness and authenticity in the representation of Korean honorifics in textbooks for second language learners: Language, Culture and Curriculum, 2010.
2. Byon, A. S. Teaching Korean honorifics // The Korean language in America. - Los Angeles, CA: American Association of Teachers of Korean, 2000.
3. Byon A. S. The role of linguistic indirectness and honorifics in achieving linguistic politeness in Korean requests. Journal of Politeness Research, 2(2), 2006.
4. Byon A. S. Teaching the polite and the deferential speech levels using media materials: Advanced KFL classroom settings. Selected papers from Pragmatics in the CJK Classroom: The State of the Art, 2007.
5. Byon A. S. Intermediate Korean: A grammar and workbook. New York: Routledge, 2009.

O‘ZBEKISTONDA KOREYS TILINI O‘RGANISHDA ELEKTRON RESURSLAR TIL O‘QITISHNING ZAMONAVIY METODI SIFATIDA

Sobirov Elbek Davron o‘g‘li
Lingvistika (koreys tili) mutaxassisligi 2-bosqich magistranti
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. After independence, the National Program of Personnel Training of the Republic of Uzbekistan states that «computerization and information support of the educational process on the basis of computer networks will be developed.» The urgency of these issues is still showing results. Finding solutions to these problems raises important issues, such as the application of information technology to the education system. In this context, we look at the global role of information technology.

Keywords: modern teaching, online teaching, e-sources, Korean language, education.

Annotatsiya. Mustaqilligimizdan so‘ng O‘zbekiston Respublikasi Kadrlar tayyorlash milliy dasturida «Kompyuterlashtirish va kompyuterlar tarmoqlari

 DOI: 10.36078/1653410384

negizida ta’lim jarayonini axborot bilan ta’minlash rivojlanib boradi» [65] , deb ko‘rsatilgan. Ushbu masalalarning dolzarbligi hozirda ham o‘z natijasini ko‘rsatmoqda. Bu masalalarning yechimini topish axborot texnologiyalarini ta’lim tizimiga qo‘llashdek muhim masalani keltirib chiqaradi. Shu nuqtai nazardan axborot texnologiyalarining dunyo miqyosida tutgan o‘rniga nazar solamiz.

Kalit so‘zlar: zamonaviy o‘qitish, onlayn o‘qitish, elektron manbalar, koreys tili, ta’lim.

Uzanalytics.com saytining yozishicha, Xalqaro tashkilotlar, jumladan, YuNESKO, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (IHTT), hamda Jahon banki ushbu pandemiyani o‘rta, maxsus va oliy ta’limning fors-major vaziyatlarga tayyorgarligini tekshiruvdan o‘tkazayotgan holat deb baholashmoqda. Buning sababi, jahondagi barcha ta’lim muassasalari yangi formatga o‘tib, ommaviy tarzda masofali o‘qitish tajribasini qo‘llashga majbur bo‘lishdi.[66] O‘z o‘rnida, bu qator muammolarni keltirib chiqardi. Birinchidan, internet texnologiyalaridan foydalanish uchun o‘qituvchi va talabalarda raqamli savodxonlikning yetarli emasligi, ikkinchidan, internet tezligining pastligi, uchinchidan esa, ba’zi mamlakatlarda internetga ulanish imkoniyatining kamligi yoki aholining aksariyat qismi uchun deyarli yo‘qligi va to‘rtinchidan, aksariyat ta’lim oluvchilarda masofaviy o‘qish uchun texnik vositalarning (kompyuter, noutbuk, gadjetlarning) mavjud emasligi. Shubhasiz, bunday holat ta’lim sifatiga salbiy ta’sir etmasdan qolmadi, texnik nosozliklar va boshqa omillar o‘quv jarayonida uzilishlarga olib keldi.

Lekin shu bilan birga, jahon ekspertlari pandemiya tufayli joriy qilingan qat’iy karantin qoidalarida, jumladan oliy ta’lim uchun yangi imkoniyatlar yaratganini e’tirof etishmoqda. Xususan, Armanistonda karantin paytida masofaviy ta’lim olish imkonini beruvchi universitetlarning yagona **iUniversity** platformasi ishga tushirildi, Birlashgan Arab Amirliklari global tarmog‘ida ta’lim olish va biznes yuritish uchun: **Google Hangouts Meet, Cisco Webex, Avaya Spaces, Blue Jeans** va **Slack** nomli ilovalar uzluksiz ishlay boshladi. Kiprda ta’lim va fan vazirligi Pedagogika instituti orqali masofaviy ta’lim olib borish uchun o‘qituvchilarni tezkor tayyorlash ishlarini tashkil qildi. Rossiya universitetlarida esa qo‘shimcha reallik (**AR – augmented reality**) texnologiyasining qo‘llanilishi (**RF «Первый канал»**

[65] 2002-yil 30-maydagi PF-3080-son Farmonini/ https://lex.uz/docs/-267044?ONDATE=06.07.2015

[66] https://review.uz/uz/post/foydali-karantin-covid-19-pandemiyasi-oliy-talim-tizimini-qanday-ozgartiradi

DOI: 10.36078/1653410384

dagi «**Время**» axborot koʻrsatuvi, 2020 yil 12 maydagi efir) ta'limda innovatsiya boʻldi.

Shuningdek, Oʻzbekistonda ilk bor **Foreign languages test (FL test)** nomli yangi media-ma'rifiy onlayn platforma ishga tushirilgan boʻlib, ushbu kanal oʻzining turli tillardagi tinglovchilar uchun oʻz dasturlarini toʻgʻridan-toʻgʻri efirga uzatib, tinglovchilar oʻzlari xohlagan tillarni, ayniqsa, koreys an'analarini oʻzbek manbalaridan oʻrganishga imkoniyat yaratdi. Dasturning har bir jonli efirida oʻqituvchilar koreys madaniyati va an'analarini oʻrgatish va oʻrganish boʻyicha mutaxassislar tomonidan bir nechta dasturlarni namoyish etadilar. Oʻz tajribamga koʻra, men tinglovchilarga koreys an'analarining asosiy jihatlarini oʻrgatish uchun ushbu ta'lim platformasida bir necha bor qatnashdim.

Foreign languages test (FL test) «Chet tillar» telekanalining asosiy vazifalari xususida toʻxtalib oʻtar ekanmiz quyidagilarni alohida qayd etib oʻtmoq joiz:

– til oʻrganish imkoniyatlarini ommalashtirish orqali aholi, ayniqsa, yosh avlod oʻrtasida chet tillarini oʻrganishni ommalashtirish va chet tillarini oʻrganishga qiziqish uygʻotish;

– oʻquvchilarning chet tillarini oʻzlashtirish va boshlangʻich til koʻnikmalarini shakllantirishga yordam beradigan xorijiy tillarda bolalarga qaratilgan ilmiy-ommabop, hujjatli, badiiy filmlar, televizion asarlar va boshqa telemahsulotlarni namoyish etish;

– malakali mutaxassislarni translyatsiya qilish hamda ular ishtirokida teledasturlar, videofilmlar, oʻyinlar, koʻngilochar dasturlar, filmlar va boshqa oʻquv mazmunini yaratish va translyatsiya qilish orqali til oʻrgatish dasturlariga jalb etish;

– davlat tilidan xorijiy tillarga va chet tillaridan davlat tiliga professional tarjima qilishda muvaffaqiyatga erishgan mutaxassislarning ilgʻor tajribasini ommalashtirish;

– ta'limning barcha bosqichlarida xorijiy tillarni oʻqitish boʻyicha xalqaro miqyosda e'tirof etilgan dasturlar va oʻquv qoʻllanmalari amalga oshirilishini izchil yoritib borish va oʻqituvchilarning zamonaviy tillarni oʻrgatish mahoratini oshirishga koʻmaklashish;

DOI: 10.36078/1653410384

Bugungi kunda mazkur kanalda bolalar uchun xorijiy tillardagi televizion asarlar asl tilda dublyajsiz, o‘zbek, ingliz va rus tillarida subtitrlar bilan efirga uzatiladi[67].

Xulosa o‘rnida shuni alohida takidlab o‘tish joizki, bugungi kunda dunyoda axborot bozorida haqiqiy inqilobiy jarayon kechmoqda. Shu bois, jamiyatda iqtisodiyotning rivojlanishi ayni vaqtda tovar mahsulotlari, resurslar hamda materiallarning harakati bilan emas, g‘oya va bilimlarning kuchi bilan amalga oshirilmoqda. Bunday imkoniyat raqamli aloqa xizmatining ishga tushirilishi orqali amalga oshiriladi. Masalan, telefon vositasida internetga bog‘lanib elektron ma’lumotlar bazasini, kerakli kitoblarni va boshqa bir qator ijtimoiy, siyosiy sohalarga doir ma’lumotlarni, hatto biznesga tegishli amallarni bajarish mumkin. Hozirda ushbu qurilmalar yordamida vertual bazalar yaratilishini guvohi bo‘lishimiz mumkin ularning qulayliklari haqida esa yuqoridagi fikrlar dalil bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. 2002-yil 30-maydagi PF-3080-son Farmonini/ https://lex.uz/docs/-267044?ONDATE=06.07.2015
2. https://review.uz/uz/post/foydali-karantin-covid-19-pandemiyasi-oliy-talim-tizimini-qanday-ozgartiradi
3. http://www.koreapost.com

ПОЛИТИЧЕСКАЯ РЕЧЬ В ЛИНГВОПЕРЕВОДЧЕСКОМ АСПЕКТЕ (НА МАТЕРИАЛЕ РЕЧЕЙ ПРЕЗИДЕНТОВ РЕСПУБЛИКИ КОРЕЯ)

Сухина Вера Сергеевна
Студентка 4 курса
Факультет восточной филологии
кафедра Теории и практики корейского языка

Annotation. We live in the conditions of globalization, therefore, studies of intercultural communication, linguistic personality and the relationship between

[67] http://www.koreapost.com

DOI: 10.36078/1653410384

culture and language are becoming relevant. With the rise to the fore in the anthropocentric paradigm in linguistics, studies on the interaction of language and culture have become very popular. Language is a means of accumulating cultural knowledge. Translation has always been and remains a means of mutual convergence of cultures and peoples. Translation connects not only a couple of languages - the original language and the target language, it connects different cultures, different nations, different eras of historical development.

Keywords: political discourse, translation, translational aspect, hanbok, yutnori, cultural features.

Аннотация. Мы живем в условиях глобализации, поэтому актуальными становятся исследования межкультурной коммуникации, языковой личности и соотношения культуры и языка. С выдвижением на первый план в антропоцентрическую парадигму в языкознании большой популярностью стали пользоваться исследования по взаимодействию языка и культуры. Язык является средством аккумуляции знаний культуры. Перевод же всегда был и остается средством взаимного сближения культур и народов. Перевод связывает не только пару языков – язык оригинала и язык перевода, он соединяет разные культуры, разные нации, различные эпохи исторического развития.

Ключевые слова: политический дискурс, перевод, лингвопреводческий аспект, ханбок, ютнори, культурные особенности.

В последнее десятилетие теория политического дискурса стала объектом пристального внимания лингвистов. Политика осуществляется через язык, и, как следствие, через политический дискурс. В настоящее время наблюдается тенденция к глобализации общества. Политический дискурс выходит за рамки одной языковой картины мира, поэтому и устным, и письменным переводчикам важно изучать этот феномен. Исходя из этого, тема статьи является **актуальной.**

문재인 대통령 설 인사
사랑하는 국민 여러분
새해 복 많이 받으십시오.
이번 설날은 평창 올림픽과 함께 해서 더욱 특별합니다.
세계에서 반가운 손님들이 찾아와

제대로 된 까치 설날을 맞았습니다.

DOI: 10.36078/1653410384

선수들은 지금 평창에서 운동복 대신 한복을 입고,
윷가락을 던지며 친구가 되고 있습니다.

남북의 선수들은
“반갑습니다.” “안녕하세요?”
정겨운 우리말로 서로의 안부를 묻습니다.
너무나 오래 기다려온 민족명절의 모습입니다.
남북 선수들의 값진 도전을
넉넉한 마음으로 응원해 주신 국민들께
깊은 감사의 인사를 올립니다.
사랑하는 국민 여러분,
지금도 가족들과 둘러 앉아 올림픽 이야기를 나누며
이야기꽃을 피우고 계시겠지요.

우리 선수들의 선전을 기뻐하면서
한 해의 꿈과 포부도 나누고 계시리라 생각합니다.
저도 새해를 맞아 각오를 새롭게 하고 있습니다.
가족이 행복해야 나라가 행복합니다.
우리는 날마다 설날처럼 행복해지기 위해 노력합니다.
그 노력이 이뤄지도록
정부가 할 수 있는 모든 힘을 다해 뒷받침하겠습니다.
올림픽으로 여는 희망찬 새해,
여러분 가정에 늘 웃음과 행복이 가득하시길 기원합니다.
감사합니다.

2018 년 2 월 15 일

Новогоднее обращение президента Мун Чжэ Ина

Уважаемые сограждане! Уважаемые соотечественники!

Поздравляю с Новым годом.

Новый год в этом году имеет ещё особое значение, потому что он отмечается вместе с олимпийскими играми.

К нам приехали гости со всего мира, и мы вместе с ними отмечаем наш народный праздник.

DOI: 10.36078/1653410384

Спортсмены в Пхенчхане, одетые в корейском традиционном костюме Ханбок вместо спортивной формы играют в игру Ютнори.

Спортсмены Южной и Северной Кореи дружественно приветствуют друг друга на своем родном языке.

Это такой долгожданный национальный праздник.

Я искренне благодарю весь народ за щедрую поддержку спортсменам Юга и Севера.

Дорогие сограждане!

Я уверен, что многие из вас вместе оживленно разговариваете со своими родственниками об Олимпийских играх, радуясь отличным выступлениям наших спортсменов.

И думаю, что можете поделиться своими желаниями на Новый год.

У меня тоже новое желание на Новый год.

Счастливая страна начинается с счастливой семьи. Каждый день мы стараемся быть такими же счастливыми, как и в Новый год.

Правительство будет прилагать все усилия, чтобы воплощать в жизнь те усилия.

Новый год с надеждой, который начинается с Олимпийскими играми.

Я искренне желаю, чтобы у всех вас всегда была радость и счастье.

Спасибо.

В данном новогоднем поздравлении от 5 февраля 2018 года изложены слова президента Республики Корея Мун Чжэ Ина (кор. **문재인** родился 24 января 1953, в городе Кодже провинции Кёнсан-Намдо) – южнокорейский государственный и политический деятель, президент Республики Корея с 10 мая 2017 года.

Кандидат от «Объединённой демократической партии» на пост президента Кореи в 2012 году, бывший лидер «Совместной демократической партии». Одержал победу на досрочных выборах Президента Республики Корея в 2017 году, выдвинувшись от «Демократической партии».

В качестве источника являются массовые источники для оригинального видео и текста. Перевод был взят с сайта Министерства культуры, спорта и туризма и Корейской службы культуры и информации.

Речь носит официально-вежливый стиль.

DOI: 10.36078/1653410384

Перейдем к анализу текста и перевода.

1. **남북의 선수들은** «**반갑습니다**.» «**안녕하세요**?». Если перевести эту фразу дословно, то будет звучать как: «Игроки из Южной и Северной Кореи «Рад тебя видеть», «привет?». Но в политическом переводе это будет звучать непрофессионально и некрасиво, поэтому это предложение переводится, как: «Спортсмены Южной и Северной Кореи дружественно приветствуют друг друга на своем родном языке». Этот перевод был перефразирован, но не потерял своего смысла и звучит намного правильнее и красивее.

Здесь же хотелось бы добавить об отношениях КНДР и Южной Кореи. Отношения между КНДР и Республикой Корея начались с разделения Кореи в 1945 году, после поражения Японии во Второй мировой войне. На данный момент между странами действует соглашение о перемирии, но они все ещё находятся в состоянии войны. Обе стороны претендуют на всю территорию полуострова.

3 января 2018 года КНДР возобновила линию специальной связи в приграничном пункте Пханмунджом и связалась с Республикой Корея. 20 января 2018 года в штаб-квартире Международного олимпийского комитета в Лозанне состоялась встреча представителей КНДР и Республики Корея, Национальных олимпийских комитетов (НОК) двух стран, оргкомитета Игр-2018 и МОК, на котором была подписана декларация об участии северокорейской делегации на Олимпиаде. Стороны согласовали проход объединённой делегации на открытии Игр, а также участие объединённой корейской женской сборной по хоккею с шайбой.

2. **한복** (ханбок) – национальный традиционный костюм жителей Кореи. Ханбок часто шьют из ярких одноцветных тканей. Хотя слово «ханбок» буквально означает «корейская одежда», в XXI веке это слово используется исключительно для обозначения ханбока династии Чосон, это одежда для официальных и полуофициальных приёмов, фестивалей и празднеств. Современный ханбок отличается от чосонского, в XX веке его форма претерпела сильные изменения в угоду удобству. На протяжении своей истории знатные корейцы часто заимствовали иностранную одежду, а простые люди носили разновидности ханбока.

3. Игра Ютнори (с корейского переводится «игра с палочками») – это простые гонки: фишки движутся по кругу, по возможности сокращая дистанцию.

DOI: 10.36078/1653410384

Вместо игральных костей используют четыре палочки, плоская сторона которых значимая, а выпуклая нет. Эта система очень стара, так играли еще в Древнем Египте и Междуречье. Ютнори – единственные гонки с палочками, дожившие до наших дней. И если поле корейцы могут наспех расчертить на бумаге, а в качестве фишек взять все, что под руку попадется (монеты, пуговицы, камни), то к палочкам они относятся почти со священным трепетом. И неспроста. В старину их использовали как обереги: в день сбора урожая крестьяне обходили поля, подбрасывая исписанные защитными иероглифами палочки, чтобы прогнать злых духов.

Подведя итоги, можно сказать, что при переводе политических концептов всегда необходимо учитывать не только контекст, но и культурные особенности стран языка оригинала и языка перевода, а также знать их историю, политическую обстановку, разбираться во взглядах лидеров на конкретные ситуации.

Список использованной литературы

1. Провоторова, К. А. Текст и культура: переводческий аспект // Молодой ученый. 2016.

2. Русакова О.Ф. Основные разновидности современных теорий политического дискурса: опыт классификации. Екатеренбург, 2004.

3. **세종한국어 참고서** 1-4. T., 2019.

4. **안명숙**; **김용서**,**한국복식사**. **예학사**, 1998.

5. https://www.youtube.com/watch?v=3FQ61aAUOcw&t=22s

6. https://www.yna.co.kr/view/AKR20180103127851014

KOREYS SEHRLI ERTAKLARI ICHIDA «할미꽃(HALMIKOT) MOMOGUL» OBRAZINING O‘ZBEK TILIGA TARJIMASI XUSUSIDA

Taylanova Muqaddas
Tayanch doktorant
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

Annotation. Most Korean fairy tales have specific meanings of plants. Every plant has a legend and a history. Koreans have long believed in mythical forces. Humboldt said: «The diversity of language is not only the result of the diversity of

DOI: 10.36078/1653410384

sounds». Indeed, every nation has its own way of looking, its own cognitive discipline and its own way of thinking.

Key words: fairy tale, translation, halmikot, concretization, generalization, lexical-semantic transformation.

Annotatsiya. Koreys sehrli ertaklarining aksariyatida o‘simlik nomlarining o‘ziga xos ma’nolari mavjuddir. Har bir o‘simlikning afsonaviy jihatlari va tarixi bor. Koreyslar qadimdan afsonaviy kuchlarga ishonishadi. V.Gumboldt «Tillarning xilma-xilligi faqat tovushlarning turlichaligi emas, balki har bir millatdagi dunyoni ko‘rishning farqliligi natijasidir», deb qayd qilgan. Chindan ham, har bir millatning o‘ziga xos ko‘rish tarzi bor, o‘ziga xos idrok intizomi bor, umumlashtirib aytganda, o‘ziga xos tafakkur tamoyili bor.

Kalit so‘zlar: ertak, tarjima, halmikot, konkretizatsiya, genralizatsiya, leksik-semantik transformatsiya.

Amerikalik tilshunos Benjamin Li Uorf «Agar Nyuton inglizcha gapirmaganida, inglizcha o‘ylamaganida edi, uning koinot haqidagi buyuk kashfiyoti bir qadar boshqachroq bo‘lardi», degan[68].

Koreyslar nazarida insonni tug‘ilishidan to vafot etguniga qadar o‘simliklardan foydalanish doim joiz deb, bilishadi va turli xil marosimlarda muntazam ishlatishadi. Koreyada hech qaysi marosim tol novdalarisiz o‘tmaydi. U uy eshiklariga omad keltirishi, shaftoli daraxtining shoxlari esa sog‘lik ramzi sifatida ilinadi. Shaftoli daraxtining shoxlari hatto, bemorlarning isitmasi chiqqanda qamchilab, yovuz ruhlarni quvib chiqarish uchun keng qo‘llaniladi.

Koreyada gul nomlari turli ma’nolarni anglatib, ertaklarda ham ko‘p uchraydi.

Koreys ertaklarida ko‘p uchraydigan gul nomlari va ularning ma’nolari[69]:

Koreyslar qadrlaydigan o‘simliklar ichida eng mashhuri 무궁화-mugunghva ya’ni Sharon atirguli bo‘lib, u 5000 yillik tarixga egadir.

[68] Маҳмудов Н. Тил. –Тошкент: Ёзувчи, 1998. Б. 9-10.

[69] Филимонова Е. Н. Символика растений в переводных произведениях. ´Благородныеª растения (на материале переводов с корейского и китайского языков). М.: МАКС Пресс, 2003. С. 1.

 DOI: 10.36078/1653410384

1. «할미꽃은 공손하게 절하였습니다. 다른 꽃들도 모란꽃에게 절을 하며 모란꽃의 현명한 결정에 감사한 마음을 표현했고, 그 뒤로 모란꽃은 할미꽃과 함께 오래오래 꽃나라를 행복하게 다[70] (Halmikochn ko‘sonhage cholhayossmnida. Tarin kotdldo morankochege chorl hamyo morankoche hyonmyonghan kyoljongge kamsahan maiml pyohyonhetgo, ki tviro morankochn halmikotgva hamkke ore ore kornararl hengpokhage tasryossimnida)».

Tarjimasi:

«Momogul muloyimlik bilan ta’zim qilibdi. Boshqa gullar ham shahzoda pionguliga oqilona qaroridan minnatdorliklarini bildirgan holda shahzoda guliga bosh egibdilar va o‘sha vaqtdan beri pionguli momoguli bilan birga uzoq vaqt davomida gullar mamlakatida tinch-totuv hukmronlik qilishgan ekan».[71]

2. «마마, 저는 할미꽃이라고 하옵니다. 저는 아름답지도, 힘이 세지도 않지만 오랜 세월 세상 사는 이야기를 듣다 보니 새로운 사실도 많이 알게 되고, 꼭 알아야 할 것도 두루 배우게 되었지요. 건강할 때도 아플 때를 대비하여 약을 준비해야 하듯, 지금은 나라가평화로워도 어려운 때를 위해 미리 준비해야 합니다. 나라 살림을 든든히 다지고, 군사들이 나라를 더욱 굳건히 지키도록 해야합니다[72](mama, chonin halmikochirago haomnida. Chonin arimdapchido, himi sejido anjiman oren sevol sesang sanin iyagirl titta poni seroun sashildo mani alge tvego, kok araya hal gotdo turu peuge tveotjiyo. Konkanghal ttedo aplttero vihe miri chunbiheyahamnida. Nara salliml tintini tajigo, kunsadl touk kutkoni chikitorok heyahamnida)».

Tarjimasi:

«Shahzodam, meni momogul deyishadi. Men chiroyli ham kuchli ham emasman, lekin ko‘p yillar davomida dunyodagi voqealarni tinglab ko‘plab yangi fikrlarni va bilishim kerak bo‘lgan hamma narsani o‘rgandim. Sog‘lom va kasal ahvolingizda ham dori-darmon tayyor turishi kerak bo‘lganidek, hozir ham mamlakat tinch bo‘lishiga qaramay, og‘ir kunlarga oldindan tayyorlanishingiz kerak. Biz mamlakatimiz iqtisodiyotini yaxshilashimiz va pospon askarlar Vatanni yanada mustahkamroq himoya qilishiga imkon berishimiz kerak».[73]

[70]M.Taylanova. Gullar mamlakatining shahzodasi. Koreys xalq ertaklari. Toshkent: “Fan ziyosi”, 2022. B 9.

[71] O‘sha kitob. B 11.

[72]M.Taylanova. Gullar mamlakatining shahzodasi. Koreys xalq ertaklari. Toshkent: “Fan ziyosi”, 2022. B 8.

[73] O‘sha kitob.B 10-11.

DOI: 10.36078/1653410384

Yuqoridagi ertak parchalarida «**할미꽃(halmikot) momogul » momogul** obrazi keladi. Xos so‘zlar tarjimasida, odatda, ikki xil qiyinchilikka duch kelinadi: 1) asliyat tiliga xos so‘zlarga mos ekvivalentning mavjud emasligi; 2) asliyat tilidagi xos so‘zlar, mazkur xalqqa doir milliy, tarixiy koloritni tarjima qilinayotgan tilda to‘laligicha ifodalashning murakkabligi[74]. Xuddi shu xususiyatlar yuqoridagi misollarda uchraydi.

Gul nomlari bilan bog‘liq so‘zlarning koreys ertaklarida salmog‘i ko‘p. Shu tufayli ayrim gul nomlarining tarixiga va kelib chiqishiga e’tibor bergan holda o‘zbekchalashtirish ma’qul, deb topildi. Ba’zi gul nomlarining o‘zbek tilidagi muqobili bo‘lmaganligi sababli m’anosidan kelib chiqib tarjima qilindi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Taylanova M.Gullar mamlakatining shahzodasi. Koreys xalq ertaklari. T.: Fan ziyosi, 2022.

2. Tarjima nazariyasi va amaliyoti. Qarshi 2019.

3. Маҳмудов Н. Тил. Т.: Ёзувчи, 1998.

4. Филимонова Е. Н. Символика растений в переводных произведениях. ´Благородные' растения (на материале переводов с корейского и китайского языков). М.: МАКС Пресс, 2003.

LANGUAGE TEACHING METHODS

Temirova Govkhar Azimovna
English Department, senior EL teacher
Tashkent Yeoju Technical Institute in Tashkent

Annotation. The method is the greatest tool of the language teacher's teaching skills, and its perfection and improvement ensures the quality of the lesson, the correct integration of language teaching skills. What are the differences between methods and approaches? What do scientists think about this in the modern world of language teaching? What types exist there and what do they include? Extensive research has been conducted and is being conducted in this regard. In this article, I would like to address the views of linguists on the method and approach, and explain some of the methods.

[74] Tarjima nazariyasi va amaliyoti. Qarshi 2019, B.18.

DOI: 10.36078/1653410384

Keywords: method, approach, technique, design, Silent Way, CLL (Communicative Language Learning), TPR (Total Physical Response), Suggestology (or Suggestopedia).

We know that 'method' is the main tool of teacher and the best solution for satisfying the learners` needs, lacks and wants. Properly chosen method and approach can make the teaching and learning successful by making the learning process fun, motivating and understandable. One of the important subject of education curricula is LT (language teaching) almost in all countries of the world and many researches were done in the sphere of methodology in teaching second or foreign languages. The methods of teaching languages changed over the years under the influence of historical, linguistic, psychological and sociocultural changes. Usually we face to the term 'approach' along with the method and let`s investigate about the question what is a method or an approach to language teaching. According to Antony (1963) indicates that one of the first applied linguists to distinguish the terms 'approach', 'method', and 'technique' as they apply to LT. Antony agrees that an approach reflects a theoretical model or research paradigm and it provides a broad philosophical perspective on LT whereas 'method' is a set of procedures and step by step manner how to teach a second language and it is more specific than approach but less specific than technique. Here appears another question: what is technique? A technique in Antony`s system is a specific classroom activity that widely used in many methods such as dictation, listen and repeat drills, read the passage and fill in the blanks. Another researcher J.C. Richards& T.S. Rodgers (2001) summarized the elements and subelements of method in such way. Method includes an approach, design and procedure. An approach is a theory of nature of language that is account of the nature of the language proficiency and basic units of language structure. Moreover, it is an account of the psycholinguistic and cognitive processes involved in language learning and conditions that allow for successful use of these processes. According to Marianne Celce-Murcia (2001) Rodger`s framework entails the curriculum objectives and syllabus types such as structural, notional, functional or content-based). It also includes learning and teaching activities and 'spells out' the learners` and teachers` role. It includes instructional materials along with their form, function, and role in teaching and learning process. Techniques, practices, behaviors and equipment observable in the classroom is considered as 'procedure' by Richards and Rodgers. Another researcher, M. Clarke

 DOI: 10.36078/1653410384

(1982) claimed that language teaching is a field in which fads and heroes have come and gone in a manner fairly consistent with the changes that occur when people jump from one bandwagon to the next. He hopes that awareness of linguistic, psychological and sociocultural knowledge of teachers will ensure some perspective when teachers evaluate any so-called innovations or new approaches to methodology, developments that will surely arise in the future.

Approaches and methods of LT

There were three main approaches in mid-twenties century such as reading approach, audiolingual approach and oral-situational approach and four other approaches were added at the final quarter of the 20th century and still continue into now. They are cognitive approach, affective-humanistic approach, comprehension-based approach and communicative approach. According to Neisser (1967), the cognitive approach holds the people do not learn complex systems like language or mathematics through habit formation but through the acquisition of patterns and rules that they can extend and apply to new circumstances or problems. Curran and Moskowitz (1976-1978), mentions that the affective-humanistic approach put emphasis on the social climate in the classroom and the development of positive relationships between the teacher and the learners among the learners themselves. They argue that learning a language is a social and personal process and that has to be taken into account in the methods and materials used. According to Krashen and Terrell`s Natural Approach (1983), the comprehension based approach mentions that listening comprehension is very important and is the basic skill that allows speaking, reading, and writing. And learners should begin with a silent period by listening to meaningful speech and by responding nonverbally in meaningful ways. Another point of this approach recommends the learners should not speak until they feel ready to do so. Such delayed oral production result in better pronunciation. The communicative approach which is widely used in modern era of LT was outgrowth of the work of anthropological linguist in the United States. Kagan (1994) claims that the communicative approach includes task-based language teaching and project work, content-based and immersion instruction. The communicative approach assumes that the goal of LT is the learners` ability to communicate in the target language and content of a language course will include semantic notions and social functions and they are as important as linguistic structure.

DOI: 10.36078/1653410384

If we speak about methods of post-method era, they are all oriented to improve independent learning, critical thinking and problem-solving. In 1970-1980s, several methods were proliferated and Nunan (1989), labeled them as designer methods. The first of them is 'Silent Way' is an inductive method where teacher uses different shapes, colors, charts with words or color-coded sounds in order to make students practice and learn a new language while saying very little in process and only target language is used. CLT (Communicative Language Learning) also provides the explanations in the L1. Curran (1976) explains that sitting in a circle with the session being recorded, students decide what they want to say. In TPR (Total Physical Response), Asher (1996) explains that teacher gives commands, such as "Stand up!", "Sit down!" and so on and shows learners how to demonstrate comprehension by doing the appropriate physical action as a response. Another method 'Suggestopedia' offers learners to feel free in the classrooms by sitting in easy chairs and assume a new identity. Lozanov (1978) explains that in this method, teacher using only target language, presents the script two times over two days accompanied by music and followed by group choral reading of the script on the first day along with songs and games. Kumaravadivelu (1994) suggested 10 guiding macrostrategies such as maximizing learning opportunities, facilitate negotiated interaction, minimize perceptual mismatches, activate intuitive heuristics, foster language awareness, contextualize linguistic input, integrate language skills, promote learner autonomy, raise cultural consciousness and social relevance and author suggests that teachers should have the independence to design situation-specific micro strategies or materials and procedures to achieve their desired learning objectives.

As we have seen, all methods and approaches above encourage the teacher to speak more in the target language and encourage the learner to be independent in learning and develop modern skills such as critical thinking and problem solving. Nowadays LT classes strongly motivates the interaction and communication between teacher to students and students to students on the topics which are real life based (authentic). That means, learners should use the language in different situations of life by practicing it in the classroom. That`s why classroom environment and conditions also play an important role in effective learning. And we, as language teachers should understand that there has never been and will never be one approach or method that works best in all possible contexts and requires teachers to be skillful to integrate methods and approaches properly in different contexts. In conclusion, I would like to

DOI: 10.36078/1653410384

say that language teachers should try to design lessons by developing more communicative, interactional and language-focused practice such as role-plays, presentations as postmodern era in ELT is CLT based and provide students opportunity for both production and comprehension using different classroom interaction patterns (Ishihara and Cohen, 2010). We should reward them for their efforts in each time they produce, in order to increase their motivation. We should concentrate the focus to assess them with authenticity and give constructive feedback because it gives encouragement and support for the learner. Moreover, we should develop authentic speaking and reading materials in order to give opportunity for comprehensible input and production. I think language teachers always should stay in course what is happening about the language teaching and develop their effective pedagogies that create meaningful collaboration among learners and teachers. Language teachers should establish meaningful learning by taking learners beliefs, voices and visions into account and develop their critical thinking.

References

1. Celce-Murcia, M., Brinton, D., &Snow, M.Eds. Teaching English as a Second or Foreign Language (4th Ed.) MA: Boston. Heinle, CENGAGE, 2014
2. Kumaravadivelu, B. The Postmethod Condition: Macrostrategies for Second/Foreign Languge Teaching, 2006
3. Larsen-Freeman. D., &Anderson, M. Techniques and principles in language teaching. New York, NY: Oxford University Press, 2011
4. Richards, J. C., & Rodgers, T.S., Approaches and methods in language teaching: A description and analysis (2nd ed.). New York, NY: Cambridge University Press, 2001

ОБУЧЕНИЕ КОРЕЙСКОМУ ЯЗЫКУ: ВОПРОСЫ И РЕШЕНИЯ

Тиллябаева Регина
Студентка 3 курса корейской филологии ТГУВ,
Шек Дана
Студентка 3 курса корейской филологии ТГУВ,

DOI: 10.36078/1653410384

Абдувалиева Муслима
Студентка 3 курса корейской филологии ТГУВ

Annotation. Reading plays an important role in learning Korean. Reading is usually understood as one of the receptive types of speech activity aimed at the perception and understanding of a written text. As a means of linguistic communication, reading dominates in terms of prevalence, importance and accessibility.

Keywords: reading, Korean language, speech activity, perception, understanding

Аннотация. Чтение играет важную роль в обучении корейскому языку. Чтением принято понимать один из рецептивных видов речевой деятельности, направленной на восприятие и понимание письменного текста. Как средство языкового общения чтение доминирует по распространенности, важности и доступности.

Ключевые слова: чтение, корейский язык, речевая деятельность, восприятие, понимание

Как известно, под чтением принято понимать один из рецептивных видов речевой деятельности, направленной на восприятие и понимание письменного текста. Как средство языкового общения чтение доминирует по распространенности, важности и доступности. Учитывая особенности корейского языка и его культуры, учащиеся могут столкнуться с такими лингвистическими трудностями при чтении, как алфавитно-иероглифическая система корейского языка, особенности морфологии, особенности синтаксиса[75]. Кроме того, следует отметить и культурную специфику языка. Одним из особенностей лингвострановедческого чтения на корейском языке считается выделение культурных реалий в тексте. Как утверждает Г.В. Елизарова, «познание культур с эмических позиций, т.е. с точки зрения их внутреннего устройства, с последующей релятивизацией культурных значений как раз и

[75] Кан Л. И. Проблемы обучения лингвострановедческому чтению на корейском языке на старшем этапе / Л. И. Кан. //Молодой ученый. 2009. № 8 (8). С. 162-166.

DOI: 10.36078/1653410384

состоит в том, что эти значения в большинстве случаев обладают столько различной природой, что являются несоизмеримыми. Эти отношения можно только квалифицировать как качественно различные и пригодные в уникальных условиях конкретной культуры». При чтении текста на корейском языке, учащийся учится находить культурные реалии, опираясь на иероглифические показатели, правильно интерпретируя их в рамках соизучения культур. Слово в тексте может нести дополнительные сведения о стране изучаемого языка, приоткрыть то, что связано с культурой, традициями, обычаями незнакомого учащимся народа. Например, слова **인감**. В корейской культуре персональная печать имеет большее значение, чем обычный паспорт.

Другим вопросом в обучении корейскому языку являются методические приемы повышения эффективности обучения лексике корейского языка. Иностранный язык в настоящее время стал предметом изучения, начиная с детского сада, поскольку знание иностранного языка дает человеку новые возможности в современном мире. Сам процесс его изучения способствует совершенствованию человека как личности, профессиональному и карьерному росту. По мнению немецкого писателя Иоганна Вольфганга Гете, «кто не знает иностранного языка, тот не знает собственного»[76]. При изучении корейского языка, как любого другого иностранного, студент сталкивается лексикой, множеством грамматических конструкций. В данном сообщении мы описываем приемы обучения лексике, точнее, приемы предъявления новой лексики на занятиях по корейскому языку. В качестве примера мы рекомендуем при введении новой лексики использовать следующий методический прием. Студентам дается лексика к новой теме с переводом на русский язык. В первую очередь студенты должны прочитать их про себя, затем вместе с преподавателем вслух. После второго раза чтения всего блока новой лексики скорость чтения слов убыстряется. Затем следует работа в парах. Один читает на корейском языке, а другой – перевод, затем они меняются ролями. После этого следует объяснение грамматических конструкций, чтение, перевод и заучивание

[76] Гете И.В. Собрание сочинений. 10 том «Максимы и рефлексии». М.: Художественная литература, 1975.

DOI: 10.36078/1653410384

диалогов, текстов по заданной теме. Для проверки знаний лексического материала дается лексический тест[77].

Особым вопросом в преподавании корейскому языку встает аудирование и письмо. Повышение мотивации к аудированию как виду речевой деятельности является одной из самых актуальных тем в современной методике обучения иностранному языку, так как без аудирования невозможно речевое общение, поскольку это процесс двусторонний. Повышение эффективности обучения аудированию может оказать положительное воздействие на результативность обучения иностранному языку в целом.

Владение умениями воспринимать на слух иноязычный текст, предусматривающее понимание несложных текстов с разной глубиной проникновения в их содержание (с пониманием основного содержания, с выборочным пониманием и полным пониманием текста) в зависимости от коммуникативной задачи и функционального типа текста. Предусматривается развитие умений:

– выделять основную мысль в воспринимаемом на слух тексте;

– выбирать главные факты, опуская второстепенные;

– выборочно понимать необходимую информацию в сообщениях прагматического характера с опорой на языковую догадку, контекст. Время звучания текстов для аудирования – до 2-х минут. Понимание звучащей речи – важнейший навык, предшествующий овладению навыками воспроизводства речи и необходимый для осуществления успешного общения.

Касательно письма на корейском языке, то письмо понимается в теории и методике обучения иностранным языкам двупланово: с одной стороны, это техника письма, а с другой, – «способность выражать мысли в письменной форме с помощью принятой в языке системы письма». В методической науке существует мнение, согласно которому значение прописи отрицается по причине необходимости придерживаться единой графической системы в письменных видах речевой деятельности (чтение и письмо), но в случае с корейским языком согласиться с этой точкой зрения трудно. С одной стороны, при реализации поставленных задач большим преимуществом для обучающих корейскому языку

[77] Пак Т.Н. Корееведение Казахстана. Выпуск 2. Методические приемы повышения лексических способностей. 2014.; Мозоль Т.С. Принципы преподавания аудирования по корейскому языку //Вологдинские чтения. 2008. №71.

DOI: 10.36078/1653410384

педагогов является уникальность *Хангыля* (한글) с точки зрения отсутствия интерферирующего влияния родного или какого-либо другого иностранного языка на усвоение графических символов: буквы корейской системы письма уникальны, поэтому их невозможно перепутать с какими-либо другими. Следовательно, главное внимание уделяется чёткости и нормативности.

С другой стороны, во время реализации перечисленных выше задач происходит обучение принципиально другой системе письма с ее собственными правилами: порядком начертания, пропорциями, переносами со строки на строку и т. п., то есть возникает необходимость в формировании новых учебных умений, что представляется невозможным без использования специальных учебных пособий, например, прописи. Однако использование только прописи представляется недостаточным: невозможно без самостоятельной учебной работы изучающих корейский язык с помощью прописи: первичный навык формируется на занятии, под руководством подробных инструкций педагога, а совершенствоваться он должен после аудиторной работы, так как автоматизируется та или иная операция только после многократного повторения. Таким образом, прописывание специальных прописей вне аудиторных занятий (или внеаудиторная самостоятельная *учебная работа с использованием прописи*) является необходимым условием успешного овладения графикой корейского языка.

Список использованной литературы

1. Верхоляк В. В., Каплан Т. Ю. Учебник корейского языка. Владивосток: Изд-во Дальневосточ. Ун-та, изд-во "Уссури", 1997. 212 с.
2. «Хунмин чонъым», изложенный простым и всем понятным языком: Пер. с кор. В. Д. Аткнин /Под ред. В. В. Верхоляк, Хан Бёнсок. Сеул, 2010. -160 с.
3. Воронина Л. А. К вопросу о количестве корейских графических символов с точки зрения обучения письму // Проблемы современной филологии и лингводидактики: Сборник научных трудов. Вып.7. СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2016. С. 187-197.
4. Воронина Л. А. Простой корейский. Прописи: учебно-методическое пособие. СПб.: Антология, 2014/2015. -104 с.
5. Кан Л. И. Проблемы обучения лингвострановедческому чтению на корейском языке на старшем этапе / Л. И. Кан. // Молодой ученый. 2009. № 8 (8). С. 162-166.

DOI: 10.36078/1653410384

6. Концевич Л. Р. Особенности корейского алфавита в плане общей теории письма // Кореесведение: Избранные работы. М.: ИД «Муравей-Гайд», 2001. С. 7-22.
7. Пак Т.Н. Кореесведение Казахстана. Выпуск 2. Методические приемы повышения лексических способностей. 2014.
8. Мозоль Т.С. Принципы преподавания аудирования по корейскому языку //Вологдинские чтения. 2008. №71.

O‘ZBEK, INGLIZ VA KOREYS TILLARIDA GAP BO‘LAKLARI

Tojimurodova Ra’no Akrom qizi
4-bosqich talabasi
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. This article discusses the comparison of parts of speech in Uzbek, English, and Korean, and the structural structure of words in a sentence. Samples were also analyzed using tables.

Keywords: Comparative study, subject, object, predicate, sentence structure.

Annotatsiya. Ushbu maqolada o‘zbek, ingliz va koreys tilida gap bo‘laklari tartibining taqqosi va gapda so‘zlarning strukturaviy tuzilishi haqida fikr yuritilgan. Shuningdek jadvallar orqali namunalar keltirilib tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: Taqqoslab o‘rganish, subyekt, obyekt, predikat, gap tuzilishi.

Ta’lim sohasini rivojlantirish, xorijiy tillarni o‘rganish ko‘nikmasini shakllantirish professional ta‘limning asosiy vazifasiga aylanib bormoqda. Xorijiy tillarni bilish zamonaviy kasb-hunarlarni egallashning muhim sharti sifatida qaralyotgani g‘arb va sharq tillarini o‘rganishga bo‘lgan talabni oshirdi. Respublikamizda bugungi kunda sharq mamlakatlari xususan, Janubiy Koreya bilan aloqalarning rivojlanib borishi, jahon tiliga aylanib ulgurgan ingliz tili bilan bir qatorda, koreys tilini o‘rganishga bo‘lgan talabni yuzaga keltirdi.

Chunki, har qaysi xorijiy tilni o‘rganishda o‘sha til hodisalariga oid leksik jarayonlarga tegishli amaliy va nazariy bilimlarni egallash taqozo etiladi. Bunday

 DOI: 10.36078/1653410384

jarayon esa shubhasiz, muntazam tatqiqotlarni izlanishlarni talab etadi. Izlanishlar esa hamisha taraqqiyotga olib borishi hammamizga yaxshi ma'lum.

O'rganayotgan mamlakat tillarining grammatik tizimini chuqur o'rganish, gap bo'laklari tartibini alohida tahlil qilish tilni mukammal egallashda muhim ahamiyatga ega. O'zbek, ingliz va koreys tili grammatikasidagi gap bo'laklari tartibini o'rganish o'zgacha yondashuvni talab qiladi. Aynan bu maqolada turli tuzilishli tillar, ya'ni o'zbek, ingliz va koreys tillarining gap tuzilishi taqqoslangan va tahlil qilingan. Ushbu tillarda gaplar asosan uchta bo'lakdan tashkil topadi, lekin grammatik jihatdan joylashish o'rni har xil. Bularni bajaruvchi shaxs yoki predmet va harakat holatni bildiruvchi bo'laklar bo'lib ularni logik jihatdan subyekt, obyekt va predikat deb ataymiz.

O'zbek tilida:

1. Bosh bo'lak; kesim, ega.
2. Ikkinchi darajali bo'laklar; to'ldiruvchi, aniqlovchi, hol.

Ingliz tilida:

1. Bosh bo'lak; subject, predicate.
2. ikkinchi darajali bo'laklar; object, attribute, adverbial modifire.

Koreys tilida:

1. Bosh bo'lak; **주어**, **부분술형**.
2. Ikkinchi darajali bo'laklar; **속성**, **대상**, **수식어**.[78]

O'zbek, ingliz va koreys tilida gap bo'laklari asosan quyidagicha joylashadi. Bu quyidagi jadvalda keltirib o'tilgan.

Ega	Ikkinchi darajali bo'laklar	Kesim
1.Men	bozorga	bordim.
2.U	mazzali taom	tayyorladi.

Bu qoida koreys tili grammatikasiga ham xosdir.

주어	**주어연설의 이차작인**	**이차작인 부분 술어**
1.**저는**	**사장에**	**갔어요**.

[78] ИП Тен Мери Викторовна.Корейский язык для продолжающих. Москва ,2004. 107 с.

DOI: 10.36078/1653410384

2.**기녀는**	**맛있는 임식을**	**만드렀어요**.

Ammo ingliz tilida gapda so‘zlarning strukturaviy joylashuvi o‘zbek va koreys tilidan farq qiladi. Ingliz tilida gap ega, kesim va ikkinchi darajali bo‘laklar shaklida joylashadi.

Subject	Verb	Object, adjective, adverb
1.I	went	to the market.
2.She	prepared	delicious meal.

Ayrim hollarda o‘zbek va koreys tili gap strukturasida egadan oldinga ikkinchi darajali bo‘laklarni o‘tkazib ishlatish mumkin, ingliz tilida ham bunday holat kuzatiladi.
1.Teatrga u kecha borgan edi.
2.**극장에 기녀는 갔어요**.
3.To the theatre she went yesterday.

O‘zbek va ingliz tilida egadan keyin kesim kelishi mumkin. Bu holat gapga tasdiq ma’nosini yuklaydi. Koreys tilida esa bunday holat kuzatilmaydi.

1.U bordi darsga .

2.She went to the lesson.

O‘zbek va koreys tillarida so‘roq gaplar so‘roq olmoshlari va ohang yordamida yasaladi. Ingliz tilida esa yordamchi so‘zlar egadan oldinga o‘tgan holda yasaladi.

1.Kecha kitob sotib oldingmi?
2.**어제 책을 샀어요**?
3.Yesterday did you buy book?

O‘zbek tilida gapga inkor ma’nosini yuklash uchun bo‘lishsizlik, inkor ma’nosini beruvchi yuklamalardan, olmoshlardan, qo‘shimchalardan foydalaniladi.

Men bugun darsga bormayman.

Koreys tilida gapga inkor ma’nosini yuklash uchun **안**, **못**, **없다**, **지 않다** so‘zlaridan foydalaniladi.

저는 오늘 수업에 안 가요.

DOI: 10.36078/1653410384

Ingliz tilida esa gapga inkor ma’nosini yuklashda yordamchi so‘zga not qo‘shimchasini qo‘shish orqali inkor gap yasaladi.

I do not go to the lesson.

Kuzatishlar natijasi tilni taqqoslab o‘rganish tezligini 80% oshirishini ko‘rsatdi. Tilni taqqoslab o‘rganish jarayonida nafaqat tilni tez o‘rganishga balki samaraliroq o‘rganishga ham yordam beradi. Ushbu maqolada uchta til grammatikasi yuzasidan taqqoslash olib borildi. Jadvallar asosida sxema tuzilib, misollar tariqasida berildi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Mirzayev I. O‘zbek tili grammatikasi. Toshkent, 1975. 78-b.
2. Muhiddinova X.S., Salisheva Z.I., Po‘latova X.S., O‘zbek tili T. 2017
3. Slobodkina N.A., Abduraimova B.Yu., Rustamova Z.H., Tuhliyeva G.N., Practical English grammar. T.2011
4. Easy Korean for foreigners
5. 김기호. 재미있는 한국어 1. 고려대학교 한국다문화교육센터,2008.— 178-표.
6. 재미있는 한국어 2.국제 어학 원장 김기호 2009.

ON THE ISSUE OF STUDYING THE PRESERVATION OF THE KORYO MAR DIALECT (BASED ON THE MATERIAL OF NATIVE SPEAKERS OF THE FIRST AND SECOND GENERATION)

Tyo Inna Olegovna
Master
Bucheon University in Tashkent

Annotation. This article studies the features of Koryo Mar on the material of Russian-speaking ethnic Koreans in Uzbekistan. The author conducted a survey among the speakers of this dialect, living in the Korean village named after. Kim Pen Hwa of the Tashkent region to determine the level of ownership of Koryo Mar by the first and second generation of ethnic Koreans. Based on the results of the survey, the author concluded that the dialect, which was used mainly in everyday life, is forgotten by the

DOI: 10.36078/1653410384

older generation and is used less and less in colloquial speech, which ultimately leads to the extinction of one of the types of dialect.

Keywords: dialect, Koryo Mar, ethnic, first and second generation, endangered language.

Introduction

The issues of studying and teaching the language are currently relevant. This article discusses the features of the dialect of Koreans living in the village of Kim Pen Hwa, Tashkent region.

As you know, a *dialect*[79] (other *Greek Διάλεκτος - adverb, from διαλέγομαι - to speak*) is a kind of language used in colloquial speech by a cell of society, territorially and professionally interconnected.

Since in every nation there is a colloquial speech characteristic of a particular people, we can safely say that a dialect exists in every language. In addition, the dialect is distinguished not only by nationality, but also by social, class-professional-production, age principle. So, as social society develops, with the advent of new terms, the lexical range of the dialect expands. Korean dialects are no exception.

The Main Findings and Results

Considering the historical facts of the nation's migration to another country, the dialect of the Korean language exists in different countries, for example: Koreans in China use their *Joseon dialect* Mal in Central Asia, *Koryo Mar*, in North Korea, the *North Korean* dialect, and also as a result of global development since the beginning of the 21st century, Korean society often uses borrowed words from the English language, such vocabulary is called *Konglish*.

A dialect used in narrow circles and not subjected to research, as well as used by dying generations, is subject to extinction. These languages include the *Koryo Mar* dialect of the Korean language, which is used in Central Asia. The *Koryo Mar* dialect is an endangered language, since it was isolated for more than 1 century, the generation of speakers of this dialect is dying out and the main point is the fact that it has not been deeply studied by specialists.

To date, there are studies on the study of *Koryo Mar*, for example, the work of O.A. Trofimenko («Phonetic features of *Koryo Mar* (on the example of the language

[79] Dialect - Wikipedia

DOI: 10.36078/1653410384

of Koreans in Primorsky Krai)», Ross King «*Koryo Mar* is the language of Koreans living in Central Asia, archaisms and innovations in the mar kor), G.N.Kim «Native language stories», as well as, N.S.Pak «Ancestral home of the Yukjin dialect of the Korean language», etc.

According to the research of Doctor of Philology, Professor N.S. Pak, *Koryo Mar* can be classified as a mixed language, which is based on the North and South Korean languages, which was spoken by immigrants from different regions of the country. *Koryo Mar* was formed in the Yukjin region, Gyeongwon settlement, where the inhabitants of the southern, southeastern and central parts of the Korean Peninsula lived. This region was created in wartime, and the inhabitants came to this region not of their own free will, but certain people were sent to strengthen the borders from external enemies, i.e. from the Manchu tribes. Thus, the inhabitants of this region were mainly soldiers from royal families, the tribes that inhabited the territory of Manchuria in the 10th-15th centuries, the Mongols and other small peoples who inhabited North Hamgyong, and also poets and writers who were not pleasing to the royal court were sent into exile.

After the famine intensified on the Korean peninsula, the Yukjin people migrated to the Far East, where they were the first to come from the Korean peninsula. During this period, for the first time, the Yukchin dialect was used as a native language in everyday life among the ethnic group. Later, residents of other areas where the Myeongcheon dialect was used emigrated to this region, and therefore the Yukjin dialect is subject to mixing. After that, Koreans from the Far East were deported to Central Asia. It was in Central Asia that for the first time the language used by the Korean diaspora was first mentioned as *Koryo Mar*. As a result of mixing with other languages in the countries of Central Asia, the Yukjin dialect is undergoing a change, and also against the background of the predominance of speakers of the Myeongcheon dialect, the Yukjin dialect was more passively used.

According to a study conducted by N.S.Pak and R.King, as of the beginning of 1990, only 10% of the Korean population spoke the Yukjin dialect, all the rest used the Menchon dialect. At the same time, the Koryo Mar dialect, the language of Soviet Koreans, was used exclusively in oral speech in everyday life. Despite the fact that before the resettlement of Koreans in Central Asia, *Koryo Mar* was a means of public speech and was used by ethnic Koreans. In addition, the works of Leo Tolstoy were even translated, Russian-Korean dictionaries were compiled, educational materials of

 DOI: 10.36078/1653410384

the Russian language for Koreans, literature, fairy tales were written, newspapers were published, etc. The author of the books and the translators used in their writings the dialect they spoke.

Below is an analysis of the language material obtained during the experiment. The survey was conducted among residents of the Kim Pen Hwa village of Tashkent region, the age of the respondents was 65-82 years old, secondary and higher education, gender – men and women. Brief information of the interviewees:

1) Tyan Emma Andreevna (born 1940) teacher of Korean, currently retired; 2) Kim Natalya Konstantinovna (born 1957) teacher of mathematics and informatics, currently teaching at the village school; 3) Cho Oleg Channamowich (born 1958) entrepreneur. Currently retired; 4) Kim Svetlana Yuryevna (born 1959), teacher in primary school, retired.

1. Where were your mom and dad born?

Tyan Emma: **마마와 빠빠 러시아에서 태어났소**

Kim Natalya: **마마와 빠빠 러시아서 태어났소**

Cho Oleg: **마마, 빠빠 원동서 태어났소**

Kim Svetlana: **마마, 빠빠 러시아서 태어났으꾸마**

2. Where were your mother-in-law and father-in-law born?

Tyan Emma: 시애비와 시애미 러시아서 태어났소

Kim Natalya: 시애비와 시애미 러시아서 태어났소

Cho Oleg: 애비, 애미 러시아서 태어났소

Kim Svetlana: 시애비, 시애미 러시아서 태어 났으꾸마

3. What are your children and grandchildren doing?

Tyan Emma: 아들 딸들 다 러시아서 사우

Kim Natalya: 아들은 대학교를 필하고 지끔 한국소 일하우. 손자 소녀 아직 없꾸마

DOI: 10.36078/1653410384

Cho Oleg: 큰 딸이 대학교 필하구 한국 피르마서 일하우. 두번체 딸은 한국서 대학교를 필하고 지끔 일하고 있어요. 아들이 러시아대학교를 필하고 지끔 한국서 일하고 있어요. 송고 소녀 아직 아리우 큰 송고 다세이 작은 송고 세사르, 큰 소녀 아홉사르, 작은 소녀 네사르.

Kim Svetlana: 아들이 대학교를 필하구 지끔 일하고 있으꾸마. 딸 두명 마기쓰뜨라뚜라 필하구 지끔 일하고 있으꾸마. 손자 소녀는 아직 어려요 손자들 유치원 다니고 큰 소녀 학교 다니꾸마. 다 따로 사글래 자주 못 보꾸마.

옛날 얘기:

1. 옛날에 원동에서 그....범이 많이 있었꾸마. 밤에 범이 왔을찌게 가까이 안 오게 그.... 가야르 그.... 밥조걀로 가야를 끄러야 쓴다구 그래야 범이 도망가우
2. 그.... 재비들이 한번 구차한사람들이 산데 재비 어째 떨어졌다. 본까나 발이 끄너졌다.... 그래 그 발을 그 구차한 사람이 그 발을 싸매서 그 재비가 날라갔다. 그리고 시간이 지나가자 쌀, 코이, 원디 코이 생겼다. 옆집 부자가 구차한 사람 보고 이게 어떻게 이리 마이 완가? 구차한 사람이 말 하지 아, 재비가 뚝 떨어진까나 본까나 발이 끊어지자 그래 그 발 싸매주게 그 재비 이렇게 사흘 지나가서 며칠 후에 냐바다 보이까 이렇게 됐소. .... 그랴 부자가 제냐 그 재비르 제서 그 발 끄너넸지 발 끄네놓고 그 발 싸매졌어 아무게스르 그랑게 그 제비 .... 다 이럽게 대서 다음날 쌀이, 코이 크대나 있게는가 아이 본까나 그.. 그런 크댜들 이끼사 있지 아이 그런게 하나 그댜는 모래, 하나 크냔 겁지들 싹다 있고 그랬소.

The interview questionnaire included simple questions that are often used in everyday life, and the task was to tell about yourself or a short story. According to the results of the survey, it can be found out that Koreans living in the village of Kim Pen Hwa at the age of 60 and older easily use in their speech words that are often used in colloquial speech, while Russian is present in the dialogue.

When retelling a long story, a fairy tale, there is a pause to reproduce rarely used words, the narrator needs time to remember and pronounce this or that word, some words of the dialect are remembered after a few days, some have remained forgotten.

Conclusion

DOI: 10.36078/1653410384

Thus, the analysis revealed that the first and second generations, the speakers of the *Koryo Mar* dialect, forget their native oral speech, despite the fact that they grew up and still live in an area inhabited exclusively by Koreans. After the settlement of local citizens in this area, Koreans continued to live apart, using their native oral speech together with the local language, but now we can see how the *Koryo Mar* dialect is being forgotten among first and second generation speakers.

According to the Atlas of the World's Endangered Languages, a *Koryo Mar* dialect can be given Critical Vulnerable status when the youngest speakers are older people who only partially and rarely speak *Koryo Mar*.

References

1. Efremov E.E. Konglish is a Phenomenon in the Modern Language Situation in the Republic of Korea // Russian Korean Studies. Almanac. Issue 5. M.: East-West, 2007. S. 262-278.
2. Kim N.D. On the Role of Koreans in Uzbekistan) // International in Conference on Korean Studies. Tashkent, 2009. S.57-63.
3. Pak N.S. Korean Studies of Kazakhstan // Kazakh University of International Relations and World Languages named after Abylai Khan. Center for Korean Studies Almaty, 2014.
4. Pak N.S. The ancestral home of the Yukchin dialect of the Korean language and the first information about it // Russian Korean Studies: Almanac. Issue - 4. M.: Ant, 2004. S. 275-290.

O'ZBEK VA KOREYS TILLARIDA SO'Z VA IBORALAR

Uskinova Aziza Abdullayevna
Lingvistika: koreys tili yo'nalishi 2-bosqich talabasi
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. This article examines the impact of neologisms on modern Korean. Neologisms emerge with the development of science, technology, culture, economics, and industrial relations. Many of the words learned are firmly entrenched in the vocabulary of the Korean language and are gradually losing their novelty and becoming active phrases. Words learned in a foreign language can perform not only nominative

DOI: 10.36078/1653410384

but also expressive functions. Some words that refer to objects, concepts, and events are used to evaluate them.

Keywords: Korean language, linguistics, history, lexical content, small groups, social and linguistic environment, influence, semantics.

Annotatsiya. Ushbu maqola neologizmlarning zamonaviy koreys tiliga ta’sirini o‘rganadi. Neologizmlar fan, texnika, madaniyat, iqtisodiyot, ishlab chiqarish munosabatlari rivojlanishi bilan paydo bo‘ladi. O‘zlashtirilgan ko‘plab so‘zlar koreys tilining so‘z boyliklarida mustahkam o‘rnashgan va asta-sekin o‘zlarining yangilikligini yo‘qotib, faol so‘z birikmalariga aylanmoqda. Chet tilidan o‘zlashtirilgan so‘zlar nafaqat nominativ, balki ekspressiv funksiyani ham bajarishi mumkin. Obektlarni, tushunchalarni, hodisalarni bildiradigan ba’zi so‘zlar ularni baholash ma’nosiga o‘tadi.

Kalit so‘zlar: Koreys tili, tilshunoslik, tarix, leksik tarkib, kichik guruhlar, ijtimoiy va lingvistik muhit, ta’sir, semantika.

So‘nggi o‘n yilliklarda zamonaviy jamiyat o‘z tarixida eng qiziqarli voqealarga boy davrlaridan birini boshdan kechirdi. Bu esa shubhasiz tilda o‘z aksini topadi. Chunki jamiyat gapiradigan til u bilan rivojlanadi va o‘zgaradi. Zamonaviy koreys tilini rivojlantirishning yetakchi yo‘nalishlaridan biri bu asosan ko‘p miqdordagi yangi so‘zlarning kirib kelishi bo‘lib, bunda asosan xorijiy so‘zlardan foydalanish va o‘zlashtirish holati kuzatiladi.. Ko‘pincha, bu jarayon ingliz tilidan o‘zlashtirilgan so‘zlar misolida kuzatiladi. Ammo shuni ta'kidlash kerakki, umuman koreys tilining so‘z boyligi va ommaviy axborot vositalari (ommaviy axborot vositalari) tilidagi o‘zgarishlar faqat chet tillaridan o‘zlashtirish jarayonlari bilan chegaralanmaydi; zamonaviy o‘quvchilar tilida ko‘plab terminlar (ularning ko‘plari atamalar turkumidan oddiy so‘zlar sinfiga o‘tadigan), vulgarizmlar, jargon, jargonlar va boshqalarning paydo bo‘lishiga guvoh bo‘lishmoqda. Ona tilida so‘zlashuvchilar tomonidan yangi so‘zlar va tuzilmalarning rivojlanishi va ularning ma'nolarining manba tilidan yoki manba uslubi deb ataladigan narsadan tilning asosiy leksik fondiga o‘tishini va bularning yangi ma'nolarini shakllantirishni ko‘rib chiqadigan lingvistik o‘zgarishlarga bag‘ishlangan. Hozirgi vaqtda ommaviy axborot vositalari til holatining eng mobil "konservatori" bo‘lganligi sababli, tadqiqot uchun material manbai sifatida ommaviy axborot vositalarini tanlash mantiqan to‘g‘ri xisoblanadi. Bir tomondan, barcha so‘nggi

 DOI: 10.36078/1653410384

til o‘zgarishlari ommaviy axborot vositalarining matnlarida aks etadi, boshqa tomondan, ommaviy axborot vositalari ko‘pincha tillarning o‘zgarishi va rivojlanishiga ta'sir qiladi, bu biz tadqiq qilish uchun tanlagan mavzuning dolzarbligi uchun asosdir. Tilning o‘zgarishi har doim tadqiqotchilar e'tiborini tortib kelgan, chunki bu sohadagi ishlar juda katta amaliy ahamiyatga va dolzarblikka ega; bundan tashqari, olimlar hech qachon bunday tadqiqotlar uchun materiallar yetishmaslik muammosiga duch kelmaydi. Ushbu tadqiqotning maqsadi tilning leksik darajasi edi, chunki ushbu darajadagi barcha darajadagi qarzlarni ko‘rib chiqish mumkin emas. Bundan tashqari, statistika shuni ko‘rsatadiki (til sohasidagi har qanday statistik ma'lumotlarning yaqinlashishini hisobga olgan holda) so‘zlar va iboralar ko‘pincha qarzga olinadi va frazeologik va sintaktik iboralar juda kam uchraydi, garchi yaqinda vaziyat biroz o‘zgargan bo‘lsada sintaktik (tarkibiy) qarzlar endi noyob narsa emas.

Koreys tilining rivojlanish tarixi chet tillardan o‘zlashtirilgan so‘zlar bilan boyitilganligi Koreya mamlakatining iqtisodiyoti rivojlanayotgan va rivojlangan davr bilan bog‘liq. Biroq, lingvistik o‘zlashtirishning sabablari orasida ekstralingvistik va boshqalar mavjud. Lingvistik ensiklopedik lug‘atda o‘zlashtirish "lisoniy aloqalar natijasida bir tildan ikkinchisiga o‘tkazilgan chet tilining elementi (so‘z, morfema, sintaktik qurilish va boshqalar), shuningdek, elementlarning bir tildan boshqasiga o‘tish jarayonidir.

Chet tilidan o‘zlashishning yana bir sababi - ijtimoiy-psixologik – ekstra va intralingvistik sabablar orasida oraliq pozitsiyani egallashidir. Gap shundaki, ba'zida manba tilida ma'lum bir ma’noni qabul qilish retseptor tiliga qaraganda ma'no jihatidan aniqroq, qisqa, etimologik jihatdan "ravshan" bop keladi va bu ham chet tili so‘zini o‘zlashtirish va keyin uni almashtirish uchun sabab bo‘lib xizmat qiladi.

Masalan: **‘일절’과 ‘일체’를 혼동하여 쓴 대표적인 예로 ‘안주 일절’이라는 표현을 들 수 있다. 많은 음식점에서 ‘모든 안주를 모두 취급한다’는 뜻으로 ‘안주 일절’이란 표현을 사용하곤 한다. 그러나 ‘일절’이라는 단어는 ‘아주, 전혀, 절대로의 뜻으로, 흔히 행위를 그치게 하거나 어떤 일을 하지 않을 때 쓰는 말’이다. 일절의 뜻을 정확하게 이해하고 ‘안주 일절’이라는 표현을 파악하자면, 안주를 취급하는 음식점과는 어울리지 않는 표현이라는 것을 알 수 있다.**

Zamonaviy sivilizatsiyaning shakllanishi xabarlarni ommaviy ravishda yaratish texnologik imkoniyatining paydo bo‘lishi bilan chambarchas bog‘liqdir (bosma ixtiro - matbuot). Ilm-fan dunyoga press-relizlarni yaratish uchun majburiy usulni taqdim etdi. Shunday qilib, chet tilidagi lug‘at jamiyatda qizg‘in munozaralarga sabab bo‘ladi.

DOI: 10.36078/1653410384

Neologizmlar yangi predmetlar va tushunchalar bilan birga keladi. Shu bilan birga, o‘zlashtirish uchun qulay shart-sharoit sifatida xalqlar - ona tillarida so‘zlashuvchilar o‘rtasidagi ozmi-ko‘pmi yaqin siyosiy, iqtisodiy, madaniy aloqalar xizmat qiladi. Ma'lumki, o‘zlashtirilgan so‘z, agar uning leksik tizimida o‘zlashtirish uchun zarur shartlar mavjud bo‘lsa, tilda osonroq mustahkamlanadi. Bunga tilning istalgan tushunchasini aniq yoki batafsil yetkazib berishi, uning turli xil so‘zlarga qo‘shilishi bilan uning semantik ma’nolarini farqlashi, so‘zning semantik tuzilishini soddalashtirishi kiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. T.Mirzayev, A. Musaqulov, B. Sarimsoqov O‘zbek xalq maqolari. T., 2005. B.5
2. Safarov Sh. Pragmalingvistika. T., 2008
3. Soatov B.A. O‘zbek xalq maqollarining janr va she’riy xususiyatlari. T., 1990

O`ZBEK TILIDA SOMATIK IBORALAR VA ULARNING XUSUSIYATLARI

Xamidova Mohchehrabonu Ulug`bek qizi
Sharq filologiyasi (koreys tili) fakulteti 3-bosqich talabasi
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. In the process of learning a language, students often have difficulty understanding and using phrases. It is well known that expressions are inextricably linked with the spiritual culture, customs, professions, living conditions, aspirations, and attitudes of the people who speak the language. Phrases are important tools for creating imagery and expressiveness, and they serve to increase the expressive power of artistic, political, and journalistic texts. This article deals with the phraseology, history and the formation of phraseology, the use of somatisms in phraseology in modern linguistics.

Keywords: somatism, expression, phraseology, phraseological units.

Annotatsiya. Til o`rganish jarayonida talabalar doimo iboralarni tushunish va qo‘llash borasida qiyinchilikka duch kelishadi. Ma’lumki, somatik iboralar til egasi bo‘lgan xalqning ma’naviy madaniyati, urf-odati, kasbi, yashash sharoiti, intilishi, voqelikka munosabati bilan uzviy bog‘liqdir. Iboralar obrazlilik va ekspressivlikni

 DOI: 10.36078/1653410384

vujudga keltiruvchi muhim vositalar bo‘lib, ular badiiy, siyosiy va publitsistik matnlarning ifodaviy ta’sirchanligini oshirishga xizmat qiladi. Mazkur maqolada zamonaviy tilshunoslikning frazeologiya sohasi, uning shakllanish tarixi, somatizmlar ishtirok etgan iboralarning zamonaviy tilshunoslikda o‘rganishga oid o‘ziga hos jihatlari o‘rganilgan.

Kalit so‘zlar: somatizm, ibora, frazeologiya, frazeologik birlik, frazeologizm.

Har bir xalq tilidagi maqol va iboralar asrlar davomida juda katta hayotiy tajribalar asosida sayqallanib, turli vositalar bilan kelajak nasllarga meros qilib qoldiriladi. Shu sababdan ham ular bebaho meros hisoblanadi. Boshqacha qilib aytganda, xalqning benihoya boy tarixiy-madaniy, etnik-ma’naviy tajribalari, ichki kechinmalari, his-tuyg‘ulari, ya’ni uning o‘zigagina xos olamning lisoniy manzarasi til vositasida shakllangani kabi mazkur tajribalarning barchasi aynan xalqning tilida o‘z ifodasini topadi.

Somatik iboralar har bir tilda muhim o‘rin tutadi. Ular har bir tilda keng qamrovli guruhga kiradi. Ularning miqdori haqiqatda ham ko‘p. O’zbek tillarida somatizmlar yuqori samaradorlikka egadir. Har bir tilning frazeologik luga’tlaridan bir nech mingdan ko‘proq somatizmlar to‘plangan va ularning keng qamrovli chog‘ishtirma tahlili olib borilmoqda. Somatik frazeologizmlar inson tana a’zolarining ramzi hisoblanadi hamda keng tarqalgan an’analardan guvohlik beradi. Chog‘ishtirilayotgan tilda muqobil variantlariga ega bo‘lmagan, tillararo taqqoslashda ko‘p tomonlama madaniy tafovutlarni yuzaga keltiradigan bir qator madaniy o‘ziga xosliklarga ega somatik frazeologizmlar bor. O’zbek tilida tana a’zolari bilan bog‘liq, xalqning urf-odatlari va an’analarini ifodalaydigan ko‘plab frazeologik birliklar mavjud: bosh-ko‘zingdan sadaqa, boshini ikkita qilmoq, bosh omon bo‘lsa do‘ppi topiladi, qo‘lini halollamoq. Barcha tilidagi somatik iboralarning kelib chiqishi hayotning turli sohalariga borib taqaladi. Ular xalqlarning turmush sharoiti, o‘tgan asrlardagi urf-odatlar va g‘oyalar bilan bog‘liq. Har bir xalq o‘z obrazi hamda obrazli iboralarini o‘ziga tanish bo‘lgan hodisalar va hayot sohalaridan, jumladan, tabiat elementlaridan, hayvonot va nabotot olamidan, iqtisodiy hayotning qadimiy shakllaridan, dehqonchilik, ovchilik, baliqchilik, kemasozlik, savdo-sotiq va ayriboshlash hamda eng asosiysi, insonlarning kundalik hayotdagi faoliyatlaridan oladi.

Tilimizda ko‘z komponentli ko‘z qiri, ko‘z qorachig‘i, ko‘z(i)ning qorachig‘i, ko‘zga dori singari ot hamda ko‘zi bejo, ko‘z ilg‘amas, ko‘zi taka-puka, ko‘z ochib

 DOI: 10.36078/1653410384

koʻrgan, koʻz qorachigʻidek, koʻzini baqraytirib, koʻz qorasidek, koʻz qiri bilan, koʻz oʻngida, koʻz tagidan kabi ravish frazeologizmlar shakllangan.

Koʻz komponentli somatik frazeologik birliklar matnda oʻziga xos sintagmatik xususiyatlarni namoyon qiladi. Masalan, omonim frazeologik birliklarning koʻpchiligi ikki maʼnoni anglatadi. Sh.Rahmatullayevning "Oʻzbek tilining frazeologik lugʻati" da koʻz ilgʻamas iborasi omonim ibora sifatida izohlangan: Koʻz ilgʻamas I. Bilinar-bilinmas, mayda. II. Cheksiz, poyoni koʻrinmaydigan. A.Qahhor "Sarob" romanida iboraning bilinar-bilinmas maʼnosidan foydalangan: Etagini koʻz ilgʻamaydigan rang-barang, yirik-yirik yer kartalari; bogʻlar, chorbogʻlardagi, xiyobon, koʻcha va yoʻllardagi sadarayhonday qulf urib, namozshomgulday tarvaqaylab, gulixayridek boʻyga zeb berib oʻsgan daraxtlar. H.Olimjon esa bu omonim frazemaning ikkinchi maʼnosini qoʻllagan: Sening koʻz ilgʻamas maydonlaringda, Jahannam qoʻrqajak janglarni koʻrdim.

Sh.Rahmatullevning frazeologik lugʻatida qoʻl komponentli 70 ga yaqin iboraning maʼnosi izohlangan. Ularning ayrimlari insonning idrok etishi bilan bogʻliq boʻlib, uning ruhiy olami va his-tuygʻularini ifodalaydigan iboralar sirasiga kirsa, baʼzilari milliy dunyoqarash meʼyorlariga borib taqaladi. Ana shunday iboralarni shakllantiruvchi tayanch soʻz sifatida qoʻl somatizmi leksemalar bilan birikib, turli leksik-grammatik guruhlarga mansub frazemalarning shakllanishida ishtirok etadi. Somatik komponentli frazemalar paradigmasini aksariyat hollarda ikki komponentli ot+feʼl tuzilishiga ega boʻlgan feʼl iboralar tashkil etadi: qoʻl bermoq, qoʻlga olinmoq, qoʻlga kirmoq, qoʻlga olmoq, qoʻlga tegmoq, qoʻlga tushmoq, qoʻldan bermoq, qoʻldan ketmoq, qoʻldan chiqmoq kabi. Bunda feʼl grammatik tayanch komponent vazifasini oʻtasa, qoʻl soʻzi semantik tayanch komponent boʻlib, frazemalarning mantiqiy asosini belgilaydi.

Masalan, ikki komponentli qoʻlga olmoq iborasi Sh.Rahmatullayev lugʻatida omonim ibora sifatida izohlangan: 1. Oʻz ixtiyoriga oʻtkazmoq. 2. Qoʻqqisdan hujum qilib bosib olmoq (rasmiy). 3. Hibs qilmoq. Qamash maqsadida tutmoq (rasmiy). 4. Oʻz xohishiga boʻysunadigan qilmoq . Oʼzbek tilida esa qoʻlga olmoq iborasining faqat ikki maʼnosi izohlangan: 1. Pora berish, aldash va sh.k. yoʻllar bilan oʻziga moyil qilmoq. 2. Ushlab, tutib olmoq, asir olmoq, bandi qilmoq, qamamoq. Qoʻl komponentli iboralar paradigmasida "ot+sifat" yoki "sifat+ot" modelidagi sifat iboralar faoldir: qoʻli baland, qoʻli band, qoʻli boʻsh, qoʻli gul, qoʻli yengil, qoʻli kalta, qoʻli ochiq, qoʻli egri, qoʻli qisqa kabi. Soʻzlashuv nutqida keng qoʻllanadigan, ichki sintaktik qurilishi

 DOI: 10.36078/1653410384

gapga teng bo‘lgan, insonning bir necha sifatlarini aks ettiruvchi qo‘li siniq va qo‘li shirin va h.k.

Shu bilan birga o‘zbek tilida yurak komponentli iboralar ham mavjud. Yurak umumturkiy so‘z bo‘lib, uning paradigmasida fe’l (yuragi g‘ashlanmoq, yuragi qinidan chiqmoq), sifat (yuragi qon, yuragi qora, yuragi bezovta) va ot iboralar (yurak o‘ynashi, yurak g‘ashi, yurak betlash) shakllangan. Bu birliklar ichida fe’l iboralar nisbatan ko‘pchilikni tashkil etadi.

Yurak komponentli fe’l iboralarning aksariyati ikki komponentli ot+fe’l modeliga ega: yuragi achidi, yuragi betlamadi, yuragi bo‘shadi, yuragiga tugmoq, yuragidan chiqmoq, yuragidan urmoq, yuragini yozmoq, yuragini ochmoq kabi. Bunda ot turkumidagi yurak somatizmi jo‘nalish, tushum va chiqish kelishigi qo‘shimchalarini qabul qilib, frazemalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

O‘zbek tilidagi ko‘z, qo‘l va yurak komponentli somatik iboralarning asosiy uzual uslubiy xususiyatlari sifatida quyidagilarni ajratishimiz mumkin:

1. Nominativlik vazifasi. Frazeologik birliklarni ma’no turlari jihatidan nomlovchi iboralar va ifodalovchi iboralarga ajratib tasniflash Sh.Rahmatullayevga mansub. Darhaqiqat, qo‘l ko‘tarmoq iborasi ma’nosining bir yo‘nalishida tasviriylik yo‘qolib borgan va tarafdorlik, rozilik ma’nosi saqlangan: Ne deb aytar ul baobro‘ anjuman, Qo‘l ko‘tarsin ushbu holga rozilar (E.Vohidov. Bu zamonning g‘azali).

2. Nutqni ixchamlashtirish vazifasi. Iboralarning ayrimlari ma’noni ixchamlashtirish – lakonizatsiyalash xususiyati bilan ajralib turadi. Predikativ so‘z birikmasi vazifasida kelgan iboralar, ayniqsa, ixchamlashish xususiyatiga ega. Masalan, ko‘ngilchanlik tufayli botina olmaslik, ayagani tufayli tashlab keta olmaslik, ko‘ngil tortar narsasidan voz kecha olmaslik holatlari ko‘zi qiymadi iborasi bilan; qattiq cho‘chimoq, qo‘rqmoq yuragim yorildi bilan; ichida yig‘ilib qolgan hasrat-nadomatini aytib, yig‘lab, ruhan yengillashmoq holati yuragi bo‘shadi bilan; nimadandir xavfsirab, biror ishni qilishga jazm qila olmaslik qo‘li bormadi yoki yuragi chopmadi, yuragi betlamadi iboralari bilan ixcham tarzda ifoda etiladi: Qayta iskalanmoqqa yuragi chopmay, alanglab ilonni qidirardi. Ammo u yerga singganday g‘oyib bo‘lgandi (N.Norqobilov. Tog‘dagi yolg‘iz odam).

3. Obrazli ifodalash vazifasi. Bunday vazifani ko‘pincha, turg‘un o‘xshatishlar yoki komparativ frazeologik birliklar bajaradi. Masalan, ko‘z qorachig‘iday, ko‘zday yaqin, ko‘z yoshiday, besh qo‘lday ayon, otning kallasidek yurak, ko‘zi o‘tdek yonmoq, yuragini sichqon kabi kemirmoq, yuragini kalamushdek tirnamoq, yuragi qaynagan

 DOI: 10.36078/1653410384

oshdek shopirmoq, yuragi qaynab ketgandek boʻlmoq kabi frazemalar tarkibidagi oʻxshatish etaloni fikrni yana ham obrazli ifodalashga xizmat qiladi.

Adabiy tilda qoʻrqmas, dovyurak shaxslarga nisbatan yuragi katta, otning kallasiday yurak, otning yuragiday yuragi bor kabi frazeologik birliklar qoʻllanadi. Bular tarkibidagi “otning yuragi”, “otning kallasi” oʻxshatish etalonlari botirlik semantik belgisini yana ham kuchaytirgan: Biz sizni otning yuragiday yuragi bor deb oʻylardik... (O.Yoqubov. Adolat manzili); Qoyilman bu akajonimga! Otning kallasidek yuragi bor ekan ammo! (O.Yoqubov. Adolat manzili).

4. Baholash vazifasi. Baho funksiyali iboralar yordamida muallifning obrazlarga, asar voqeligiga, personajlarning bir-biriga ijobiy yoki salbiy munosabati ifodalanadi: – Juda boʻladi-da! Shunday qoʻli gul ustalarimiz bor, boplab tashlaydi (T.Murod. Bu dunyoda oʻlib boʻlmaydi); – Shundoq, bolam. Qoʻli egri. Harom odam (S.Ahmad. Jimjitlik).

5. Emotsionallik vazifasi. Oʻzbek tili frazeologik tizimida iboralarning katta guruhi soʻzlovchining shodligi, gʻazabi, nafrati, oʻkinchi, qoʻrquvi, kinoyasi, jirkanishi, loqaydligi, befarqligi singari emotsional munosabatlarni ifodalab keladi. Kelib chiqishi jihatidan jest va mimika bilan bogʻliq ayrim iboralar kishilarning ichki kechinmalarini ifodalash va shu asosda emotsional vazifa bajarish uchun xizmat qiladi: qoʻl siltamoq, qoʻlini choʻzmoq, koʻzini oʻynatmoq, qoʻlini paxsa qilmoq, qoʻl uchida koʻrsatmoq, qoʻlini bigiz qilmoq, koʻzining ola-kulasi chiqmoq, koʻzi xonasidan chiqmoq, qoʻlini arra qilmoq, bosh barmogʻi bilan koʻrsatkich barmogʻini bir-biriga ishqalamoq, koʻz qirini tashlamoq kabi. Masalan: – Bor, u qoʻlini bigiz qilib tashqari eshikni koʻrsatdi. – Chiq bu yerdan! (O.Yoqubov. Muqaddas); – Ogʻzingga qarab gapir, bola! – Boyagi “arvoh” qoʻlini paxsa qildi (Oʻ.Hoshimov. Tushda kechgan umrlar).

6. Ekspressivlik vazifasi. Ibora tarkibidagi fonetik, leksik va ayrim grammatik oʻzgarishlar undagi ekspressivlik darajasining kuchayishiga olib keladi: a) fonetik oʻzgarish tufayli: yuragi qora – yuragi qop-qora, yuragi oq – yuragi oppoq; b) grammatik oʻzgarish tufayli: koʻzi qiymaydi – koʻzlari qiymaydi – koʻzginasi qiymaydi; koʻzining paxtasini chiqarmoq – koʻzlarining paxtasini chiqarmoq; v) leksik oʻzgarish tufayli: koʻzi ochildi – aql koʻzi ochildi, koʻzi toʻrt boʻlib – ikki koʻzi toʻrt boʻlib kabi.

Xulosa oʻrnida ta’kidlash joizki, somatik frazeologizmlar vositasida har bir xalqning urf-odatlari, an’analari va kundalik turmushidagi mushtarak tomonlar ochib beriladi. Shu jumladan, frazeologiyaning muhim qismini somatik frazeologizmlar tashkil qiladi. Ularning genealogik jihatdan birligi somatik Fblar miqdori, nutqdagi

 DOI: 10.36078/1653410384

ma’noviy-vazifaviy xususiyatlari, va tarkibidagi somalarning umumiyligida namoyon bo‘ladi. Somatik frazeologizmlarni ifodalashda bosh, ko‘z, qo‘l va oyoq somalari faol qatnashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Abdramanova S. Processing of English idioms with body part components by native speakers of Turkish learning English with intermediate level of proficiency. Thesis for the Doctor of Philosophy Degree. Istanbul, 2012. 142 p.
2. Aktaş T. Tatar Türkçesindeki “Baş” Ve “Baş”ta Bulunan Organ Adlari Ile Kurulmuş Deyimler Ve Bu Deyimlerin Türkiye Türkçesindeki Şekilleriyle Karşilaştirilmasi. Doktora tez projesi. Konya, 2013. 189 sayfa.
3. Kaçarova N. Türkçede Göz ile Başlayan Deyimler // Türk Dili. Sayı: 650. 2014. 129-133 sayfalar.

KOREYS MAQOLLARIDA AYOL KONSEPTINING IFODALANISHI

Xodiyeva Hilola Sobiriddin qizi
Lingvistika(koreys tili) yo‘nalishi 2-bosqich magistranti
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. Proverbs are an invaluable gem of folklore, reflecting the wisdom of the people, the spirit of the nation, its culture. The study of proverbs, especially folklore, is very important today. This "gem" attracted not only linguists, but also representatives of various other fields, including ethnographers, culturologists, folklorists, literary critics, linguists, psychologists, philosophers and others.

Keywords: Korean proverbs, dictionary of Korean proverbs, definitions of Korean proverbs, history of Korean proverbs, woman.

Annotatsiya. Maqollar – bu xalqning donoligini, millatning ruhini, uning madaniyatini ko‘rsatadigan xalq og‘zaki ijodining bebaho gavharidir. Maqollarni, xususan, xalq ijodiyotini o‘rganish, tadqiq qilish bugungi kunda juda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu «gavhar» nafaqat tilshunoslar, balki boshqa turli soha vakillari, jumladan, etnograflar, madaniyatshunoslar, folklorshunoslar, adabiyotshunoslar, tilshunoslar, psixologlar, faylasuflar va boshqalarni ham qiziqtirib qo‘ygan.

 DOI: 10.36078/1653410384

Kalit so‘zlar: Koreys maqollari, koreys maqollari lug‘ati, koreys maqollarining ta’riflari, koreys maqollari tarixi, ayol.

Maqollar – bu xalq tajribasi, uning nafasi, yig‘isi, shodligi va sevinchi, qayg‘usi va ovunchi, bu xalq haqiqati, uni to‘g‘ri yo‘lga eltuvchi mayoqdir. «Xalq asrlar mobaynida to‘plagan hayotiy tajribasini turli vositalar yordamida kelajak avlodlarga meros qilib qoldiradi. Maqollar ana shunday bebaho meros namunasi hisoblanadi. Ular zamonlarosha xalq donishmandligining muhim manbai sifatida, og‘izdan – og‘izga o‘tib, sayqallanib kelgan. Maqollar xalq og‘zaki ijodining boshqa janrlari singari har bir xalqning milliy adabiy va madaniy boyligi hisoblanadi. Ular xalqning milliy – madaniy xususiyatlari va uning qirralarini, dunyoqarashi, axloqiy me’yor va prinsiplarini, millatning ruhiy holatini to‘liq ifodalaydi».

Hozirgi zamon tilshunosligida, maqollarda til birliklarining semantikasi, muayyan konseptning lingvomadaniy va semantik xususiyatlarining tadqiqi juda ko‘plab tadqiqot va ilmiy izlanishlarning asosiy mavzusi bo‘lib hisoblanadi. Oxirgi o‘n yillikda so‘z va matn o‘rtasidagi o‘zaro aloqalar, fikr ifodasining turli vositalari, so‘z yasalishi va grammatik ma’no, leksik birliklari ham ko‘p o‘rganilmoqda. Shuningdek, lingvistikaning yangi yo‘nalishi – lingvomadaniyat til va madaniyat o‘rtasidagi bog‘liqlik ham e’tibor markazida. Lingvomadaniyatshunoslikning markaziy obyekti konsept tushunchasi bo‘lib, konsept atamasi tilshunoslik tadqiqotlarida XX asrning birinchi yarmidan paydo bo‘la boshladi va 90-yillarga kelib keng qo‘llanila boshlandi. Bu atama aslida lotincha «conceptus» so‘zidan olingan bo‘lib «tushuncha» ma’nosini ifodalaydi. Ingliz tilida - concept, rus tilida - понятие (har ikki tilda - tushuncha) atamasi bilan tarjima qilinadi. Keyinchalik bu atama tushuncha atamasi bilan arashatirib yuborila boshlangach, uning tom ma’nodagi mazmunini aniq shakillantirishga qaratilgan ishlar tadqiq qilina boshlandi. Lingvistik ensiklopedik lug‘atda konsept atamasiga quyidagicha ta’rif beriladi: «konsept bu-so‘z ma’nosi kabi tushuncha bo‘lib,faqat bog‘lanishlar nuqtaiy nazaridan farqlanadi; ma’no-til tizimida; tilshunoslikda tushuncha ham mantiqda, ham tilshunoslikda tadqiq etiladigan mantiqiy munosabatlar va formalar tizimida bo‘ladi»[80]

Maqollarning semantik doirasi juda keng bo‘lgani bois ham jamiyatning har bir sohasida qo‘llanilishi mumkin. Bu borada koreys va o‘zbek xalq maqollari ma’no

[80] Лингвистический энциклопедический словарь.1990

 DOI: 10.36078/1653410384

jihatdan ham, qo‘llash jihatdan ham bir-biriga juda yaqin hisoblanadi. O‘zbek va koreys tilidagi maqollarni hajm jihatidan o‘rganib borish asnosida aynan ayol konsepti ifodalangan maqollarni ko‘proq uchratish mumkin.

Koreys tilida ayol konsepti ifodalangan maqollar tadqiqini o‘tkazar ekanmiz ayol siymosi ijobiy va salbiy qiyofada aks ettirilgan holatlariga guvoh bo‘ldik va biz ularni ikki guruhga ajratgan holda qiyosiy o‘rganishni maqsad qilib oldik.

Dastlab ijobiy ma’noni ifodalagan maqollar tahliliga to‘xtalamiz.

1. Koreys xalq maqoli: «**시집 울타리 귀신이 되어야 한다**»
2. **여자는 한번 시집을 가면 무슨 일이 있어도 시집에서 끝까지 살아가야 한다는 말**

O‘zbek tilida tarjimasi*: «Qiz bola turmushga chiqqandan keyin, nima bo‘lishidan qat'i nazar, oxirigacha nikoh bilan yashashi kerak»* ma’nosini beradi.

Bu maqol orqali oilaning muqaddasligi, har qanday vaziyatda ham uni saqlab qolish lozimligi tasvirlanadi. Ammo koreyscha maqolning o‘zbek tilidagi tarjimasini yoki ma’nosini har doim ham o‘zbek tiliga tayyor holda ishlata olmaymiz.

O‘zbek tilida ekvivalenti: *«chiqqan qiz chig‘iriqdan nari», «suv kelsa simirib, tosh kelsa kemirib yashash kerak»* maqollaridan foydalansak bo‘ladi.

3. Koreys xalq maqoli: «**남자는 이레 굶으면 죽고 여자는 열흘 굶으면 죽는다**»

어려움에 처했을 때, 여자가 남자보다 더 잘 견딜 수 있음을 비유적으로 이르는 말

O‘zbek tilida tarjimasi: «*Qiyinchiliklarga duch kelganda ayolning erkakdan ko‘ra chidamliroq bo‘lishi xususidagi metafora»*

O‘zbek tilida ekvivalenti: *«Ayolning joni qirqta»*

Bu maqolda ayol kishining matonati, irodasi ta’riflanga. Ayol har qanday qiyinchiliklarga sabr-bardoshli.

4. Koreys xalq maqoli: «**홀아비는 이가 서 말이고 홀어미는 은이 서 말이라**»

DOI: 10.36078/1653410384

여자는 남편을 잃고 혼자 살아도 알뜰하게 살면서 은붙이를 모으지만, 남자는 아내를 잃고 혼자가 되면 이가 바글거릴 정도로 집안일을 돌보지 않는 수가 많다는 말.

O‘zbek tilida tarjimasi: «*Ayol turmush o‘rtog‘idan ayrilgandan keyin yolg‘iz yashasa ham tejamkor yashaydi, kumush taqinchoqlarni yig‘adi. Erkak esa xotinidan ayrilib, yolg‘iz qolsa, uy yumushlarini ham eplay olmay,qiynalib qoladi»*

Maqolning ma’nosi shuki, ayol kishi oilaning fayzi, uyning farishtasidir. U turmush o‘rtog‘idan ajralib qolgan holatda ham qiynalmay yashashi mumkin, biroq erkak kishi ayolsiz yashay olmaydi.

Qadim-qadimdan beri ishlatilinib kelayotgan bu maqolning o‘zbekcha ekvivalenti sifatida: *«Onasiz yetim qul yetim, otasiz yetim gul yetim»* maqolini keltirish mumkin. Ba’zan maqollarning ma’nosi o‘zbek tiliga mos kelmasligi mumkin. Bunday holatda ekvivalenti tanlab olinadi.

5. Koreys xalq maqoli: **«부잣집 맏며느릿감이다 [맏며느리 같다] »**

의젓하기는 하나 마음이 교만한 여자를 비유적으로 이르는 말.

O‘zbek tilida tarjimasi: «*Har qanday holatda ham mag‘rur turib, nomardga aslo bo‘yin egmaslik».*

Ayol, qiz obrazi har bir jamiyatda millat g‘ruri, sha’ni, or-nomus timsoli hisoblanadi. Tarixdan bilamizki ne-ne ayollarimiz o‘zlarining mardligi, shijoati bilan qanchadan-qancha erkaklarni yer tishlatgan.

Qadim-qadimdan beri ishlatilinib kelayotgan bu maqolning o‘zbekcha ekvivalenti sifatida: *«Sust erkakdan mard ayol afzal»* maqolini keltirish mumkin. Bu yerda ham maqolining ma’nosi o‘zbek tiliga unchalik mos kelmayapti. Shu bois uning ekvivalenti tanlab olindi.

6. Koreys xalq maqoli: **«사정이 많으면 한 동리에 시아비가 아홉»**

이 사람 저 사람 사정을 봐주다 보니 한 동네에 시아버지가 아홉이나 되었다는 의미로, 지나치게 남의 사정만 봐주다가 도리어 제 신세를 망치게 된다는 말.

O‘zbek tilida tarjimasi: « *kelin bir mahallada to‘qqizta qaynota bo‘lsa, barchasining, hizmatini qilib, hol-ahvoliga e’tibor qaratishi lozim».*

DOI: 10.36078/1653410384

Bu yerda ayol kishi turmush qurganidan so‘ng kelin bo‘lib borgan xonadonidagi barcha oila a’zolarining ko‘nglini birdek olib, ularning hizmatini qilishi lozimligi haqida gap boradi.

Koreys mintalitetida qadimda ishlatilgan bu maqolning o‘zbekcha ekvivalenti sifatida: *«seplik kelin olma, eplik kelin ol»* maqolini keltirish mumkin. Bu yerda ham maqolining ma’nosi o‘zbek tiliga unchalik mos kelmaganligi bois uning ekvivalenti tanlab olindi.

Yuqoridagi maqollarning barchasida koreys millatining qiz, ayol konsepti haqidagi ijobiy fikr mulohazasi, tasavvuri yoritilgan. Har ikkala tildagi umumiy ma’nosi shuki, ayol sabr timsoli bo‘lib, bu maqollar koreys va o‘zbek xalqining turli xil obrazidagi maqollari bo‘lishiga qaramay bir xil ma’noni anglatib, ayollar mavzusidagi maqollarning semantik xususiyatlari aks ettirilib, maqollarning qo‘llash ma’nosi bir xil ekanligini ko‘rsatilgan. Quyida ayol konsepti salbiy ma’noni ifodalab kelgan maqollar tahlilini ko‘rib chiqamiz:

1. Koreys xalq maqoli: «**계집[81]은 질투 빼면 두 근[82]도 안된다[83]**»

이 속담에 남자보다 여자가 더 질투가 많다는 고정관념이 들어 있다. 여자의 마음이 매우 쉽게 변한다고 본다. 결국 두 근도 안된다는 말은 ‘여자에게서 질투를 빼면 남는 것이 별로 없다’ 또는 ‘여자는 질투밖에 없고 여자는 질투 그 자체다’라는 뜻입니다

O‘zbek tilida tarjimasi: so‘zma – so‘z «qiz boladan hasadni olib tashlasang, ikki 근 gin o‘lchov birligi ham bo‘lmaydi», deb ya’ni «qiz bolaning hasadi bo‘lmasa, qadri ham bo‘lmaydi», masalan,. Ushbu maqolda qiz bolalar o‘g‘il bolalarga nisbatan hasadgo‘y bo‘ladi degan noto‘g‘ri tushuncha bor bo‘lib, qiz bolani qalbi tez o‘zgaradi va oxir-oqibat o‘lchovga ham yaramaydi, qiz bola faqat hasaddan iborat degan qadimda noto‘g‘ri fikr bo‘lgan.

2. Koreys xalq maqoli: «**미인이 못난 여자의 질투를 받게 된다**»

---

[81]계집 - koreyslarda qiz yoki ayollarni masxara qilib aytiladigan so‘z, yoki turmushga chiqqan ayol ma’nosidagi so‘z.

[82]근 kin (kor. o‘lchov bir. = 0, 6 kg go‘sht yoki 0, 375 kg meva va sabzavotlar uchun).

[83]**정조진**. **한국의 속담 대사전**. -**경기도 파주시 교하읍 문발리 파주출판도시**, 2006, 147 **쪽**.

DOI: 10.36078/1653410384

못생긴 여자는 예쁜 여자에게 멸시를 당하기 때문에 질투심을 가지게 된다는 뜻

O‘zbek tilida manosi: *«go‘zal qiz hunuk qizni hasadini oladi», ya’ni go‘zal qizlarga nisbatan hunuk qizlar doim nafrat bilan qarab hasadgo‘ylik qilishadi degan ma’no bilan birga o‘zida bo‘lmagan yaxshi xislat yoki holat uchun boshqlarga nisbatan hasad hissi bo‘ladi degan ma’noni ifodalaydi*

3.Koreys xalq maqoli: **«사랑하는 계집이 있으면 아내는 질투하게 된다»**

남편이 외부 여자와 간통을 하게 되면 그 아내는 당연히 질투하게 된다는 뜻.

O'zbek tilida ma'nosi: *«sevadigan juvon bo‘lsa, ayol hasad qiladi», deb ya’ni agar turmush o‘rtog‘i begona ayol bilan yaqin munosabatda bo‘lsa, xotini rashk qiladi degan ma’noni anglatadi. Ushbu maqolda biz hasad so‘zini faqat hasad emas, rashk deb tarjima qilsak bo‘ladi chunki, er va xotin munosabati bo‘lgani uchun ushbu maqolda rashk ma’nosini berayapdi.*

4.Koreys xalq maqoli: **«시앗은 질투 먹고 산다»**

시앗은 서로 헐뜯고 질투하는 것이 일이라는 뜻.

O'zbek tilida ma'nosi: *«Erkak kishining ikkita xotini bo‘lsa, doim bir-biriga zarar yetkazishga urinib, hasadgo‘ylik qilib yashaydi degan maqoldir. Ushbu maqolda «*질투 먹다- *hasadni yemoq» deb tarjima qilinadi. Agar so‘zma - so‘z tarjima qiladigan bo‘lsak, hasad qilmoq degan ma’noni anglatadi. Faqat bir erkakni ikki xotini o‘rtasidagina emas, bir manfaat yo‘lidagi ikki shaxs bir-biriga hasad qiladi, degan ma’noni ham ifodalaydi ».*

5. Koreys xalq maqoli: **«여자는 남편 옆에 암코양이만 있어도 질투한다»**

남편 있는 여자는 자기 남편 주위에 있는 여자들을 질투하게 된다는 뜻.

O'zbek tilida ma'nosi: *«ayol erini oldida urg‘ochi mushuk tursa ham rashk qiladi»* deb tarjima qilinib *«Erini rashk qilmaydigan ayol yo‘q»* deb talqin qilinadi.

Mazkur maqollarda koreys xalqi orasida ko‘p uchraydigan qiz, ayol obrazi, ularning jamiyatda tutgan o‘rni haqida gap boradi. Aynan shu mavzudagi maqollarni qiyosiy semantik tahlil qilish jarayonida, ayollar mavzusining ijobiy va shu bilan birga salbiy ma’noda kelishi va bu har bir millatda mavjudligini kuzatishimiz mumkin.

DOI: 10.36078/1653410384

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Mirzayev T., Musaqulov A., Sarimsoqov B., O‘zbek xalq maqolari. T.: Sharq nashriyoti, 2005. 512 b.
2. **임무출** “**속담 고사성어 사진**” **대구**. **문창사**, 2012.
3. **전윤진** “**우리 말국어사진**”. **서울**. **윤미디어**, 2016
4. **최창렬** “**우리 속담 연구**”. **서울**. **일지사**, 1999.
5. **이선종**, “**한국의 속담 대백과**” **서울**. **아이템북스**, 2008.

KOREYS TILIDA MUROJAAT NOMLARINING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI

Xujaeva Ugiloy Tagoymurotovna
Lingvistika (koreys tili) mutaxassisligi 2-bosqich magistranti
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. The main idea of this article is to study the topic of adjectives, one of the subtleties of Korean linguistics, their types and differences, reflecting the harmony of language and culture. In this case, the Korean word «호칭어» (adress names) is compared by studying and analyzing issues of human value and character on the basis of modern linguocultural and cognitive linguistic theory. Here are a few examples of different ways of addressing an interlocutor in Korean, and the names of the appeals are grouped in tabular form. The methodological features of the reference units are also extensively covered by several methods.

Keywords: address names, cognitive linguistics, speech etiquette, linguoculturology, etiquette units, respect category, hierarchy.

Annotatsiya. Mazkur maqolaning asosiy g‘oyasi - koreys tilshunosligining nozik qirralaridan biri bo‘lmish murojaat nomlari mavzusi, ularning turlari va o‘zaro farqli jihatlarini til va madaniyat uyg‘uvnashuvini aks ettirgan holda tadqiq etishdir. Bunda koreys tilidagi «**호칭어**» (murojaat nomlari) zamonaviy lingvomadaniy va kognitiv lingvistika nazariyasi asosida inson qadriyati va xarakteri masalalarini o‘rganish, tahlil qilish orqali taqqoslangan. Maqolada koreys tilida muloqot jarayonida suhbatdoshga murojaat etishning turfa ko‘rinishlari misollar orqali yoritilib, murojaat

 DOI: 10.36078/1653410384

nomlari esa o‘z navbatida guruhlarga ajratib joylashtirilgan. Shuningdek, murojaat birliklarining uslubiy xususiyatlari ham bir necha metodlar orqali keng yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: murojaat nomlari, kognitiv lingvistika, nutq etiketi, lingvokulturologiya, etiket birliklari, hurmat kategortyasi, iyerarxiya.

Muloqot jarayonida faol, doimiy qo‘llaniladigan muayyan til birliklari mavjud. Ushbu lisoniy birliklar alohida olinganda oddiy va ahamiyatsizdek tuyuladi, ammo birgalikda, umumiylikda olinganida esa ma’lum millat vakillari muloqotida muhim ahamiyat kasb etadi. Ular har bir millat kishisiga bolalikdan o‘zlashib, ma’lum bo‘lib, turlicha suhbatlarda, turlicha sharoitlarda, turlicha lisoniy jarayonlarda yuzaga chiqadi. Kommunikatsiyani tiklash, uni faollashtirish, nutqiy faoliyatni me’yorida ushlab turish uchun xizmat qiladi. Bu vositalar murojaat birliklaridir[84].

Muloqot faqatgina insoniyatda mavjud bo‘lgan murakkab va nozik aloqa tizimi bo‘lmish til vositasi yordamida amalga oshirilib, bu jarayon ikki asosiy omil: «nimani» «qanday qilib?» yetkazib berish va anglatish asosiga tayanadi. Birinchisi almashinadigan ma’lumotlarning mazmunini aks ettirsa, ikkinchisida esa fikrni qaysi usulda yetkazilish masalasi ko‘ndalang turadi. Shu sababli, ifodalanadigan taklif bir xil bo‘lsa ham, suhbat jarayonidagi murojaat, intonatsiya, ton va prosodik xususiyatlar (tinglovchiga qiziqish, uni ma’qullash, tinglovchiga xayrixohlik) orqali suhbatdoshning qaysi ijtimoiy sinfga kirishini anglash mumkin. Suhbatda hamisha obyekt mavjud bo‘lib, muloqot qilishda biz obyektni chaqirish uchun murojaat nomlaridan foydalanamiz. Bunday murojaat nomlari ikkinchi tomon bilan almashinadigan birinchi lingvistik ma’lumot bo‘lganligi sababli, u muloqot jarayonida juda muhim hisoblanib keyingi suhbat oqimi ma’lum darajada qaysi murojaat birliklaridan foydalanishga bog‘liq, deb aytish mumkin.

Koreys tilshunosligida murojaat birliklarining ifodalanishini o‘rganish muhim vazifa sanaladi. Zero, koreys xalqi o‘ziga xos so‘zlashuv xulqi va muomala madaniyati bilan ajralib turadi. Bu xalq madaniyatida murojaat birliklari etiket qoidalari sifatida amalga oshiriladi. Koreys tilida murojaat nomlari boshqa millat tillariga qaraganda anchayin kuchli va anchayin e’tiborni talab etadi. Koreyslar aynan murojaat birliklariga kuchli e’tibor berishadi va shu orqali milliy o‘zligini namoyon etishadi. Mana bir necha asrdirki bu millat vakillari o‘zlarining urf-odat va an’analarni saqlab keladi. Bu mamlakat azal-azaldan murojaat odobi, muloqot xulqi, kattalarni hurmat

[84] Ahmedova N. «O‘zbek tilida murojaat birliklari», II xalqaro ilmiy konfirentsiya. I-tom. Ufa.2019, 34-41b

 DOI: 10.36078/1653410384

qilish kabi oliyjanob tuyg‘ular bilan tarbiyalangan xalq hisoblanadi. Koreys madaniyatining, ayniqsa, rasmiy murojaat shakllarida hurmat belgisi kuchlibo ‘lib, shaxsning mavqeyi, mansabi, lavozimi, vazifasi, kasbkori, unvoni va yoshiga ko ‘ra darajalanish kuzatiladi.[85]

Biror kishi bilan muloqotga kirishish uchun qilinishi kerak bo‘lgan birinchi masala unga murojaat etishdir. Koreys tilida ham boshqa tillardagi singari ko‘p miqdordagi leksemalar mavjud bo‘lib odamlarga murojaat turli ko‘rinishlarda, taxallus va laqablar, nasl-nasab, ijtimoiy mavqe, lavozim va hokazolar murojaat birligi sifatida ishlatiladi. Bunda suhbatdosh bilan aloqani davom ettirish jarayonida undalma omili muhim hisoblanadi, zero biror ma’lumotni yetkazish, so‘rash, biror harakatni talqin etish uchun aynan undalma orqali murojaat etish lozim bo‘ladi. Tinglovchiga murojaat etish paytida uning yoshi, jinsi, mavqeyi, roli, jamiyatdagi psixologik va shaxsiy munosabatlari nazarga olinadi. Murojaat birliklari koreys tilini o‘rganayotgan chet ellik talabalar duch keladigan asosiy o‘rganish elementlaridan biridir. Holat va vaziyatdan kelib chiqib murojaat nomlaridan to‘g‘ri va o‘rinli foydalanish lozim. Koreyada shaxsga tegishli unvon va atamalardan foydalanib murojaat qilish ijtimoiy hayotning asosidir. Xususan, Koreya sotsial muhitida murojaat birliklaridan qay darajada foydalanishingizga qarab koreys tilini bilish darajangiz yaxshi yoki yomonligini aniqlash mumkin. Masalan, chet el fuqarosi Koreyada tasodifan avtohalokatga uchrasa va u bu holatda koreys darsliklarida o‘rgangani bo‘yicha «**당신**» «siz» etiket birligini qo‘llagan holda suhbatdoshga qarata «**당신이 잘못한 것 같은데요**» «menimcha, siz noto‘g‘ri harakat qildingiz», deya murojaat qilsa, o‘zi bilmagan tarzda holatni og‘irlashtirishi mumkin va bu vaziyatning keskinlashishiga olib keladi. «당신» «siz» murojaat birligi suhbatdoshni chaqirish uchun foydalaniladigan atama emas, aksincha bu so‘z insonni haqorat qilish, mensimaslik, pastga urish kabi ma’nolarni ifodalagani uchun undan foydalanish kishini o‘zi bilmagan holda noqulay vaziyatga solib qo‘yadi. Bu holatda suhbat boshida murojaat nomlarining noo‘rin qo‘llanilganligi sababli, suhbat muammoli tarzda yakun topishi mumkin.

[85]Usmanova Sh., Kalanova D. O‘zbek va koreys tillarida rasmiy murojaat shakllari // Lingvist. Ilmiy maqolalar to’plami. III. Toshkent: 2012. B. 162-163.

.

DOI: 10.36078/1653410384

Murojaat birlik kategoriyasi koreys mintalitetida qonun-qoida sifatida qo‘llanilib, fikrni lo‘nda, aniq va obrazli qilib ifodalashda nutq uchun juda ham zarur bo‘lgan vositalardan biri hisoblanadi. Binobarin, koreys xalqining ko‘p asrlik ijtimoiy tajribasida ming martalab tasdiqlanib kelgan murojaat birliklari bu millat hayotining har kun, har lahzasida nutqda mazmuniy go‘zallik, o‘ziga xos jilo baxsh etib kelmoqda.

Koreya, jumladan sharq mamlakatlarida murojaat madaniyatiga ta’limning alohida bir bo‘limi sifatida qaraladi. Murojaat odobi kishini tarbiya ko‘rganligidan dalolat beruvchi harakatlar majmuasi bo‘lib u insondan yuqori ahloqiy saviya va estetik bilimdonlikni talab qiladi.

Koreya O‘zbekiston bilan yaqin madaniy, iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy aloqalarda strategik hamkor ekanligi barchaga ayon. Bu ikki davlat madaniyat va tarixida o‘zaro o‘xshash jihatlari borligi isbotlangan bo‘lsada, koreys va o‘zbek mintaliteti bir-biridan keskin farq qilganligi, ayniqsa, O‘zbekiston tarixan rus madaniyatining kuchli ta‘sirida bo‘lganligi Koreyaga esa G‘arb madaniyati katta ta’sir ko‘rsatganligi bois bu ikki davlatning unvonlari va lavozim nomlarida ham juda katta farqni ko‘rishimiz mumkin. Ingliz, nemis, rus, fransuz kabi chet tillari O‘zbekistonda anchadan beri o‘rnanilib kelinadigan tillar sirasiga kirsa, endi bu tarkibga koreys tili ham qo‘shildi. So‘ngi yillarda koreyslarning ko‘plab kompaniya va korxonalari yurtimizda ochildi va bu jarayon hali hanuz davom etmoqda. Shu ehtiyojdan kelib chiqib, suhbatlarni shakllantirish uchun koreys tilidagi murojaat nomlaridan to‘g‘ri foydalanish qobiliyatini rivojlantirish juda muhim masala darajasiga ko‘tarildi.

«Koreys tili izohli lug‘ati» «표준국어대사전»da murojaat so‘zlari «shaxs yoki obyektni chaqiruvchi so‘z» deb ta’riflansa [86] , «Yonsei koreys tili lug‘ati» «연세한국어사전»da « murojaat nomlari» «boshqa shaxsni chaqiradigan yoki unga ishora qiluvchi ism» bo‘lib, «ma'lum bir obyektga ishora qiladi», deb ta'riflanadi[87]. «Murojaat birliklari» - bu shaxs yoki narsaga nisbatan qo‘llaniladigan so‘zdir. Boshqa shaxsni chaqirishda to‘g‘ridan-to‘g‘ri murojaat etishni anglatib ikkinchi va uchinchi shaxsga qarata unga mos keladigan unvon va birliklardan foydalanishni bildiradi.

Murojaat nomlari koreys tili va madaniyatining «eng nozik nuqtasi» hamda «ijtimoiy munosabatlar modeli» deb e’tirof etiladi.

[86] **국립국어연구원.표준국어대사전.두산동아**, 1999

[87] 연세 대학교.언어정보개발연구원, 연세한국어사전,두산동아, 2006

DOI: 10.36078/1653410384

Koreys tilshunoslari murojaat birliklari atamasini ism, unvon, ikkinchi shaxs olmoshlari, qarindoshlik aloqalari va boshqa so‘zlar kabi turlarga ajratishadi.

Park Kap Su (박갑수) [88] koreys tilidagi murojaat birliklarini undov so‘zlar, ismga qo‘shiluvchi affiks, ijtimoiy o‘zlik, qarindosh-urug‘chilik aloqalari, to‘liq ism-sharif, ot birikmalari, .hududiy yashash manzillari va xorijiy o‘zlashtirilgan so‘zlar kabi turlarga ajratadi. Li Ik Sob (이익섭) [89] esa koreys tilidagi etiket birliklari tizimining murakkab ekanligini ularni olmoshlar, unvonlar va ism-sharif kabi turlarga ajratish taklifini bildirgan. Park Chong Un (박정운)[90] o‘z tadqiqotlari natijasida etiket birliklarini ism, lavozim, qarindoshlik shajarasi, olmoshlar, unvonlar, nominal so‘zlar, do‘stona chaqiriqlar kabi turlarga ajratgan.

Yuqoridagi tadqiqotlar natijalariga tayangan holda olimlarning fikrlari xilma-xil ekanligini ko‘rsak-da, biroq ular orasidan umumiy to‘rt toifa: qarindoshlik shajarasi, unvon, ism-sharif va olmoshlar ishtirokida yasaladigan turlarini ko‘rib chiqamiz.

Qarindoshlik munosabatlarida murojaat	Ism orqali murojaat	Lavozim orqali murojaat	II-shaxs olmoshlari orqali murojaat
형제, 부부, 친자관계 Aka-uka, er-xotin va	Ism+**님/씨/군/양** familiya+**님/씨/군/양** ism+familiya+**님/씨/**	lavozim+**님** familiya + lavozim + **님**	**너 sen,** **너희(들)senlar,** **자네 siz,** **그대 siz,** **당신 siz,** **여러분** **do‘stlar,azizlar**

[88]**박갑수**. **국어호칭의 실상과 대책**,**국어생활 제**19**호**, **국립국어연구원**, 1989.

[89]이익섭. 사회언어학,1994

[90]**박정운**.**한국어 호칭어 체계**. **사회언어학**, 1997.

DOI: 10.36078/1653410384

boshqa yaqin qarindoshlar	**군/양/아/야**	ism+ lavozim+ **님**	**(ko‘pchilikka murojaat),** **댁-siz, 노형 keksa,** **어른 qariya,** **어르신 nuroniy**

Qarindoshlik munosabatlari (**친족 호칭어**)da qo‘llaniladigan murojaat nomlari muloqot jarayonida so‘zlovchi va tinglovchi o‘rtasidagi qarindoshlik aloqalarini anglatuvchi murojaat shakllari bilan hamsuhbatni chaqirish (aka, opa, azizim, azizam, singlim, ukam, akam, amaki, xola va h. k.);

Ism orqali murojaat qilishda holatga qarab faqat ismga yoki faqat familiyaga, ayrim holatlarda esa ism+familiyaga, **님**, **씨**, **군**, **양** va boshqa suffekslar qo‘shib aytiladi.

Murojaat etiketlari orasida lavozim nomlari va II-shaxs olmoshlari orqali mujojaat qilish so‘zlari rang barangdir. Koreys tilidagi murojaat birliklarini dunyo tillariga bir so‘z bilan tarjima qilish imkonsiz. Chunki uning ma’naviy doirasi keng va turlichadir.

Aslida, murojaat qilish har xil kechib, bu insonni qayerda, kim bilan, qay paytda, shuningdek hamsuhbat bilan o‘zaro munosabatidan kelib chiqqan holda amalga oshiriladi. Murojaat nomlari nafaqat hurmat belgisi, balki maqsadga erishish yo‘lida muhim vosita hamdir. Murojaat vaziyatga, sharoitga, jamoaga, muhitga qarab yakka shaxsga yoki jamoaga yo‘naltirilgan bo‘ladi. Biroq barcha murojaatlar axloq me’yorlariga bo‘ysungandagina ijobiy natija berishi mumkin.

Murojaat birliklari barcha tillarda mohiyatan bir xil maqsadni aks ettirsada, uni boshqa tilga ayni holatida ifodalash imkonsiz. Murojaat birliklari mohiyatida milliy xarakter, millatning o‘ziga xos urf-odatlari, qadriyat va an’ana masalasi turganligi bois bir millatning murojaat birliklarini tahlil qilishda ushbu jihatlarni hisobga olmasdan turib, o‘rganish mumkin emas. Chunki murojaat birliklari millat xarakterining uzviy bir qismi bo‘lib, ular bir-biri bilan chambarchas bog‘liqdir.

Xulosa o‘rnida shuni aytish mumkinki murojaat birliklari o‘zi yahlit bir olam. Uning ichiga kirib borgan sari jilolanib, go‘zalligini namoyon eta boshlaydi. U qaysi tilda bo‘lishidan qatiy nazar o‘zida millatning g‘ururi, xarakteri, o‘tmishi, turmush tarzi, etnik tarkibi, ahloq-odobini namoyish etadi. Ba’zan insonning birgina murojaati

DOI: 10.36078/1653410384

orqali butun boshli millatga baho berish mumkin bo‘ladi. Koreys tili aynan murojaat birliklarining rang barangligi bilan boshqa tillardan tubdan farq qilib, har bir soha, jumladan har bir kasbga murojaat etuvchi undalma mavjud. Ba’zan koreys tilidagi murojaat nomlarini boshqa tilga tarjima qilishda qiyinchilikka dush kelish holatlari uchrab turadi. Bunda so‘zni to‘g‘ridan-to‘g‘ri tarjima qilish emas, balki unga mos keladigan ekvivalent so‘zni tanlash kerak bo‘ladi. Koreys tilida murojaat nomlarini tushunish uchun koreyscha fikrlash, koreyslar turmush tarzidan boxabar bo‘lish, ular kabi xissiyotga berilish va ularning hayotida yashab ko‘rish lozim bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Ahmedova N. «O‘zbek tilida murojaat birliklari», II xalqaro ilmiy konfirentsiya. I-tom. Ufa.2019, 34-41b.
2. Rixsiyeva G, Usmanova Sh. Madaniyatlararo muloqot. T.: ToshDShI, 2018. -138 b
3. Usmanova Sh. Tarjimaning lingomadaniy aspektlari. Darslik. T.: ToshDShI, 2017. 256b.
4. Usmanova Sh. R. Lingvokulturologiya. Toshkent, 2019. 38b
5. Usmanova Sh., Kalanova D. O‘zbek va koreys tillarida rasmiy murojaat shakllari // Lingvist. Ilmiy maqolalar to‘plami. III. Toshkent: 2012. B. 162-163.
6. Turdieva Kh. Comparison of Politeness in Persian and Uzbek speech // Journal of Word Art. Tashkent, 2019. №4. P. 59-66. (10.00.00; №31). http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297
7. Turdieva H. Nutqiy etiket birliklarining ilmiy nazariy asoslari va printsiplari // Sharq mash’ali. Toshkent, 2019. №3. B. 54-68. (07.00.00; №9).

국립국어연구원. **표준국어대사전**. – **서울**: **두산동아**, 1999.-7308 **쪽**

8. **박갑수**. **국어호칭의 실상과 대책**, **국어생활**. **제** 19 **호**. -**서울**: **국립국어연구원**, 1989.

9. **박정운**. **한국어 호칭어 체계**. – **서울**: **사회언어학**, 1997.

10. **연세한국어사전**. **언어정보개발연구원**. **서울**: **연세 대학교**, **두산동아**, 2006.-3050 **쪽**

11. **이익섭**. **사회언어학**. - **서울**: **미음사**, 1994.

12. **이명화**. **외국인을 위한 한국어 호칭어와 지칭어 교육 방안 연구**. – **서울**: **동국대학교 석사학위논문**, 2010.

DOI: 10.36078/1653410384

KOREYS TILINI O‘RGANUVCHILAR UCHUN KOREYS TILI MULOQOT DARAJALARI TUSHUNCHASI

Xurramova Dilorom
Lingvistika (koreys tili) mutaxassisligi 2-bosqich magistranti
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. The development of foreign languages, in particular Korean, in the educational institutions of our country depends on the development of the two countries on the basis of equal partnership in all spheres, the connection of languages to languages, languages to hearts. It is expedient to consider it as one of the main factors in Speech levels in Korean are more complex and require more attention than in other national languages. As a result, many foreign linguists find it difficult to use their Korean language skills. In this article, Korean language learners will take on important tasks such as the difficulty of using speech levels in the process of learning Korean, and the linguistic application of Korean speech levels.

Keywords: honorofics, Korean language, Uzbek language, speech levels, pilote speech level, formal speech level, simple speech level.

Annotatsiya. Xalqlar madaniy, ma’naviy tarafdan bir-birini boyitishlari evaziga har jihatdan rivojlanish qaror topadi.Chet tili, xususan, koreys tilining mamlakatimiz ta’lim muassasalarida o‘qitilishi shu ikkala davlatning har sohada teng sherikchilik asosida rivoj topishiga, tillarni tillarga, dillarni dillarga bog‘lashda asosiy omillardan biri deb hisoblash maqsadga muvofiqdir. Koreys tilida nutq darajalari boshqa millat tillariga qaraganda anchayin murakkab va anchayin e’tiborni talab etadi. Shu sababdan ko‘pchilik chet ellik tilshunos talabalar aynan koreys tilining nutq darajalarini ishlatishda chalkashliklarga duch keladi. Ushbu maqolada koreys tilini o‘rganuvchi o‘quvchilar koreys tilini o‘rganish jarayonida nutq darajalaridan foydalanishda duch keladigan qiyinchiliklar, koreys tili nutq darajasini lingvistik jihatdan tadbiq qilish kabi muhim vazifalarni o‘z zimmasiga oladi.

Kalit so‘zlar: hurmat kategoriyasi, koreys tili, o‘zbek tili, nutq darajalari, xushmuomalalik nutq darajasi, rasmiy nutq darajasi, sodda (oddiy nutq darajasi).

DOI: 10.36078/1653410384

Koreys tilining til darajasidagi o‘zgarishlarni sotsiolingvistik tadqiqotlarda kuzatilgan. Koreys tilining ajralib turadigan xususiyatlaridan biri gaplarning oxiri murakkabligidadir. Gap oxiridagi qo‘shimchalar nafaqat nutq darajasini belgilabgina qolmay, balki so‘zlovchining munosabatini, gap mazmunini ham o‘z ichiga oladi. Amaliy qo‘llanishda gap oxirlari aralash va almashinib keladi. Koreys tilining til darajasi yoki stilistik o‘zgarishi bo‘yicha dastlabki tadqiqotlar 1960-yillarda boshlanib yosh, jins, qon aloqalari, ijtimoiy mavqe, kuch, birdamlik va masofani o‘rgangan (masalan, Martin, 1964). Ushbu o‘zgaruvchilar konfutsiylikning vertikal ierarxiyasidan ma’lum darajada ta’sirlangan va hozir ham ta’sir ko‘rsatmoqda. Sohnning 1999-yil ingliz tilida yozilgan mashhur asari «the Korean language» kabilar koreys hurmat katigoriyasini tavsiflovchi tadqiqotlarni ta’minlash sohasiga muhim hissa qo‘shdi. Doimiy taxminlar maqsadli o‘zgaruvchilarning statik xususiyatlari, jumladan, xushmuomalalik, rasmiyatchilik va hurmat omillari edi. Tasviriy tadqiqotlarda tavsiflangan kutilgan yagona qo‘llanishlar va haqiqiy foydalanishda ko‘rsatilgan o‘zgarishlar o‘rtasidagi nomuvofiqlik Janubiy Koreyalik olim Kim Parkni ularni etnografik yondashuv yordamida tekshirishga undadi. Kim Park o‘zining «Linguistic variation and territorial functioning: A study of the Korean honorofic system»[91] deb nomlangan ilmiy ishida hurmat shaklning etnografik kelib chiqishiga batafsil malumot berib o‘tgan. Janubiy Koreya aholisi hatto bitta suhbat ichida ham jumla oxirida hurmat shakl so‘zlar darajasini tez-tez almashadilar. Ushbu foydalanish tabiiy ravishda paydo bo‘ladigan real dunyo ma’lumotlarini ko‘pincha indekslangan yondashuvda o‘rganadigan tadqiqotlarni rag‘batlantirdi. Misol tariqasida linguist Eun va Straussning 2004-yilda yozilgan Koreya ommaviy nutqidagi hurmatli va muloyim shakllar o‘rtasidagi almashinishda axborot holatining ustuvorligi (The primaciy of information status in the alternation between deferential and polite forms in Korean public discourse) [92] , Kim M.S ning 2005-yilda yozilgan «Koreyscha suhbatda huquqqa, xolislikka va ajralishga erishishda dalillik (Evidentiality in achieving entitlement, objectivity, and detachment in Korean conversation)»[93], Parkning 2013-yildagi «Koreya prosodik chegara ohanglarining ma'nosi (The meaning of Korean Prosodic Boundary

[91] Kim Park. Linguistic variation and territorial functioning: A study of the Korean honorific system (Unpublished doctoral dissertation): University of Pennyslvania. 1995.

[92] Eun J. O. Strauss S. The primacy of information status in the alternation between deferential and polite forms in Korean public discourse // Language Sciences, 2004.

[93] Kim M.S. Evidentiality in achieving entitlement, objectivity, and detachment in Korean conversation// Discourse Studies. 2005.

DOI: 10.36078/1653410384

상대높임법. Suhbatdoshni hurmat qilish kategoriyasi koreys tilida odatda nutq darajalari deb ataladi. Darajalar suhbatdoshlar o‘rtasidagi shaxslararo munosabatlarni ko‘rsatadi. Shunday qilib, nutq darajalaridan so‘zlovchining ishtirokchilar bilan ijtimoiy munosabatlari haqida ma'lumotisiz foydalanish qiyin[94]. Gapning kesim bo‘lagiga qo‘shilgan gapni yakunlovchi qo‘shimchalari bilan ko‘rsatilgan oltita nutq darajasi mavjud. Ushbu oltitadan to‘rttasi ko‘pincha zamonaviy koreys tilida qo‘llaniladi[95].

Koreys tilida hurmat kategoriyasining o‘ziga xos xususiyati shundaki, tizim shu qadar murakkab bo‘lib, muloqot darajalarining soni oltiga bo‘linadi va ularning to‘rttasi asosiy muloqot darajalari hisoblanadi. Suhbatdoshni hurmat qilish kategoriyasi deb so‘zlovchining tinglovchiga o‘z so‘zining hurmat darajasini ko‘tarish yoki tushirish shakliga aytiladi. Suhbatdoshni hurmat qilish kategoriyasi rasmiy uslub va norasmiy uslubga bo‘linib, ular o‘z navbatida to‘rtta nutq darajalariga bo‘linadi.

1-jadval. Koreys tilida bugungi kunda odatiy ishlatiladigan to‘rtta nutq darajalari mavjud.[96]

	Koreys tili nutq darajalari	**Shakl**	**Misollar**
Hurmat shakli	Rasmiy	***-(si)pnida***	**갑니다** (ka-pnida)
	Xushmuomalalik (norasmiy)	***-(a/o/yo)yo***	**가요** (ka-yo) **먹어요** (mok-oyo) **해요** (ha- yoyo)
Izzat shakli	Yaqinlik	***-a/o/yo***	**가**Ø (ka) **먹어**(mok-o)**해** (ha-yo)
	Sodda (oddiy)	***-ta***	**가다** (ka-ta)

Koreys tilida xushmuomalalik va rasmiy nutq darajalari hurmat shakl deb tasniflansa, yaqinlik va sodda nutq darajalari esa izzat shakl deb tasniflaniladi.

[94] Sohn H-M. The Korean language// Cambridge University Press. -1999. P16

[95] Cho.Y., Lee H.S., Schulz. C., Sohn. H-M., Sohn.S. Integrated Korean: Beginning 1 (Vol.2). Honolulu: University of Hawai’I Press. – 2010. P8

[96] Jeong Y. K. Korean Honorifics:A Case Study Analysis of Korean Speech Levels in Naturally Occurring Conversations. Diploma work for master degree. Australia. -2014. P18-37

DOI: 10.36078/1653410384

Xushmuomalalik va rasmiy daraja o‘zaro yoshi yoki mansab bo‘yicha o‘z boshliqlariga bo‘ysunadiganlar tomonidan va yaqin bo‘lmaganlar o‘rtasida o‘zaro qo‘llaniladi. Rasmiy nutq darajasi televideniya, ommaviy nutq yoki konferentsiya taqdimoti kabi rasmiy sharoitlarda faktik ma’lumotlarni bayon qilganda ishlatiladi. Rasmiy nutq darajasi rasmiyatchilikni bildirganligi sababli, ko‘pgina formulalar yoki qo‘zg‘almas iboralar ushbu nutq darajasidan foydalanadi, masalan, *«pankap sipnita* (**반갑습니다**)»ya’ni tanishganimdan xursandman, xursandman.

오늘 학교에 가는 길에 선생님을 만났습니다.

Bugun maktabga borayotganimda o‘qituvchini uchratdim.

Xushmuomalalik nutq darajasi hurmat kategoriyasining norasmiy turi bo‘lib, umumiy bilimlarni, shaxsiy sharhlarni va ta’sirni ifodalash uchun ishlatiladi. Bu nutq darajasi har qanday vaziyatda keng qo‘llaniladi, masalan, boshliqlarga tasodifiy tarzda murojaat qilish, har qanday norasmiy vaziyat yoki kundalik suhbatlarda qo‘llanilib, xushmuomalalik nutq darajasi bilan tugagan gapda suhbat kamroq rasmiylashadi. Shu bilan birga, ikkita hurmat shakldagi nutq darajasi bitta o‘zaro ta’sir doirasida va bir xil suhbatdosh bilan ishlatilishi mumkin. Misol uchun, birinchi marta uchrashganda, so‘zlovchilar dastlab rasmiy nutq darajasidan foydalanishlari mumkin, ammo ular tanishtirilgandan so‘ng, ular xushmuomalalik nutq darajasiga o‘zgarishi mumkin. Xushmuomalalik nutq darajasidagi gap «-요» bilan tugaydi.

오늘 학교에 가는 길에 선생님을 만났어요.

Bugun maktabga ketayotganimda o‘qituvchini uchratdim.

Yaqinlik va oddiy nutq darajalari izzat shakl nutq darajalaridir. Yaqinlik nutq darajasi, shuningdek, «panmal (**반말**) yarim nutq» deb ham ataladi. Xushmuomalalik shaklidan yakuniy «yo (-요)» ni olib tashlash orqali hosil bo‘ladi[97] va yaqinlik nutq darajalari o‘xshash yosh darajasi o‘rtasida va yosh darajasi bo‘yicha bo‘lmagan bo‘ysunuvchilar o‘rtasida, shuningdek, bolalarga gapirganda qo‘llaniladi.

오늘 학교에 가는 길에 선생님을 만났어.

Bugun maktabga ketayotganimda o‘qituvchini uchratdim.

Sodda nutq darajasi boshqa darajalarga nisbatan ancha aniq va qo‘pol darajadir. U ikki xil usulda qo‘llaniladi:

[97] Sohn H-M. The Korean language// Cambridge University Press. 1999. P. 413

DOI: 10.36078/1653410384

1. Oddiy (sodda) nutq darajasi yozma shaklda o‘ziga xos bo‘lmagan tinglovchilar uchun ishlatiladi.

2. Og‘zaki koreys tilida oddiy nutq darajasi so‘zlovchi yosh jihatdan tengdosh yoki kichik yoshdagi yaqin kishilarga murojaat qilgan ishlatiladi[98].

Bundan tashqari, bu nutq darajasi so‘zlovchi nimanidir ta’kidlaganda yoki umumiy undovni ifodalash uchun ishlatiladi. Izzat shaklidagi nutq darajalarini suhbatda aralashtirib ishlatish mumkin. Rasmiy nutq darajasi nutqning eng muloyim va eng yuqori darajasi bo‘lsa, sodda nutq darajasi esa nutqning eng qo‘pol va eng past darajasi hisoblanadi.

오늘 학교에 가는 길에 선생님을 만났다.

Bugun maktabga ketayotganimda o‘qituvchini uchratdim.

Odamlar ko‘pincha bir suhbatda nutq darajalarini aralashtirib yuborishadi. Umuman olganda, so‘zlovchi, asosan, ma’lum bir vaziyatda ma'lum bir nutq darajasini ishlatsa ham, ba'zan bitta o‘zaro ta’sir doirasidagi darajalar o‘rtasida almashadilar. Shakllarni tanlash oson emas. Bu foydalanish kontekstiga, xususan, jalb qilingan ijtimoiy munosabatlarga va ishtirokchilar ushbu munosabatlarni qanday ifodalashni xohlashlariga bog‘liq. Shu sababli, nutq darajalaridan to‘g‘ri foydalanish suhbat jarayonida shaxslararo his-tuyg‘ularni va o‘zaro ta’sirda ishtirok etuvchi shaxslarning yuzini hisobga olgan holda muhimdir.

Demak, koreys tilida nutq darajalari boshqa tillariga nisbatan anchayin murakkab va anchayin turfaligi bilan bir qatorda ushbu maqola orqali koreys tilini o‘rganuvchi o‘quvchilar koreys tili nutq darajalari haqida qisqacha bo‘lsada tushunchaga ega bo‘lishida yordam berishi mumkin. Ushbu mavzuimiz orqali koreys xalqining nutq darajalariga kuchli e’tibor berishi va bu orqali milliy o‘zligini namoyon etishini ko‘rib o‘tish bizning pirovard maqsadimizdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Brown L. Questions of appropriateness and authenticity in the representation of Korean honorifics in textbooks for second language learners: Language, Culture and Curriculum, 2010.

2. Byon, A. S. Teaching Korean honorifics // The Korean language in America. Los Angeles, CA: American Association of Teachers of Korean, 2000.

[98] Yeon J. Brown L. Korean: A comprehensive grammar. New York: Routledge.2011. P. 178.

 DOI: 10.36078/1653410384

3. Byon A. S. The role of linguistic indirectness and honorifics in achieving linguistic politeness in Korean requests. Journal of Politeness Research, 2(2), 2006.

4. Byon A. S. Teaching the polite and the deferential speech levels using media materials: Advanced KFL classroom settings. Selected papers from Pragmatics in the CJK Classroom: The State of the Art, 2007.

5. Byon A. S. Intermediate Korean: A grammar and workbook. New York: Routledge, 2009.

6. Byon A. S. Basic Korean: A grammar and workbook. New York: Routledge, 2010.

7. Eun J. O. Strauss S. The primacy of information status in the alternation between deferential and polite forms in Korean public discourse // Language Sciences, 2004.

8. Han G. Research on Korean honorifics. -Seoul: Yeokrak, 2002.

9. Heo S. H. Pragmatic study on expression of politeness in Korean (Unpublished doctoral dissertation). - South Korea: Pusan National University, 2010.

10. Kim J. B. Sells P. Korean honorification: A kind of expressive meaning // Journal of East Asian Linguistics, 16(4), 2007.

11. Kim K.-h. Phrasal unit boundaries and organization of turns and sequences in Korean conversation // Human Studies, 1999.

12. Kim K.-h. Sequential organization of post-predicate elements in Korean conversation: Pursuing uptake and modulating action. Pragmatics, 2007.

13. Salimova G. Koreys va o‘zbek tillarida hurmat kategoriyasining lingvistik va ekstralingvistik qiyosiy tahlili. Toshkent, 2005.

KOREYS TILINI O`RGANUVCHILAR UCHUN KOREYS TILIDAGI OLMOSHLAR TASNIFI

Yorbekova Mohidil
Filologiya (koreys tili) yo`nalishi 1-bosqich talabasi
O`zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotatsiya. So`nggi yillarda ilm-fan va ta’lim sohasiga alohida e’tibor qaratilgani sababli tilshunos olimlarga bir qancha nazariy vazifalar belgilab qo`yildi. Bu vazifalardan biri, albatta, chet tillarini o`qitish va o`rganish masalasidir. Jumladan, koreys tilini har tomonlama o`rganish bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan

 DOI: 10.36078/1653410384

biriga aylanib bormoqda. Tillar turli xil bo`lsa-da, ularning tizimidagi ma'lum toifalarni ifodalovchi birliklarda umumiy xususiyatlarni kuzatish mumkin. O`zbek va koreys tillaridagi olmoshlarning sintaktik vazifalarini turli darajalar asosida semantik va grammatik jihatdan solishtirish ushbu turkumlarning ifodalanishidagi farqlarni umumiy aniqlash va farqlash uchun asos bo`lib xizmat qiladi. Tilning Grammatik qatlam birliklarini ikki misolda: koreys va o`zbek olmoshlarini chuuqr anglash, ularning lisoniy mohiyatini tavsiflash, shuningdek, ularni turli matnlarda o`qib, ma'no nozikliklarini anglash jarayonida muhim ahamiyatga ega.

Kalit so`zlar: nutq daralari, namoyish olmoshlari, shaxs olmoshlari, prefix, obyekt, joy.

Annotation. In recent years, special attention has been paid to the field of science and education, which has put linguists in a number of theoretical positions. One of these tasks, of course, is the issue of studying and teaching foreign languages. Including the comprehensive study of the Korean language should become one of the most pressing issues today. Although the languages are different, one can observe common features in the units representing certain categories in their system. The semantic and grammatical comparison of the syntactic functions of rhymes in the Uzbek and Korean languages on the basis of different levels provides the basis for general identification and differentiation of differences in the representation of these categories. Consideration of the units of the grammatical layer of the language on the example of two is of great importance in the process of deepening the understanding of Korean and Uzbek rhymes, describing their linguistic essence, as well as reading them in different texts and understanding of subtleties of meaning.

Key words: display pronouns, speech levels, person pronouns, prefix,object,place.

Koreys tilidagi olmoshlar murakkabligi tufayli o`zbek tilida so`zlashuvchilar uchun biroz qiyinchilikni yuzaga ketiradi. Koreys tilidagi nutq darajalari va faxriy yorliqlarda olmoshlardan keng foydalaniladi. Olmoshlar grammatikada so`zlovchi bilan suhbatdosh, shaxs yoki shaxslar o`rtasidagi ijtimoiy farqqa qarab o`zgaradi.

Umuman olganda, koreyslar, ayniqsa, hurmat kategoriyalardan foydalanganda, ikkinchi shaxs birlik olmoshlarini ishlatishdan qochishadi.

 DOI: 10.36078/1653410384

Olmoshlarga umumiy tavsif:

	Yagona	Ko‘plik
Birinchi shaxs	- **저** (jeo), **나** (na) **우리** (uri),	**저희** (jeohui), **저희들** (jeohuideul), **우리들** (urideul)
Ikkinchi shaxs	- **너** (neo), **자네** (jane), **그대** (geudae), **당신** (dangsin)	**너희** (neohui), **너희들** (neohuideul), **너네** (neone), **너네들** (neonedeul), **자네 들** (janedeul), **그대 들** (nilufar), **당신들** (dangsindeul)

Uchinchi shaxs

(Asosan, uchinchi shaxs olmoshlari mavjud emas, ammo quyidagilar ba'zi yozma janrlarda cheklovlardan foydalanadi.)

그, **그녀** (geu / geunyeo) **그들**, **그녀들** (f) (geudeul / geunyeodeul)

Har bir olmosh uchun kamtarin / hurmat va birinchi hamda ikkinchi shaxslar uchun norasmiy shakl mavjud. Yuqoridagi jadvalda berilgan birinchi olmosh kamtarinlik ma’nosida bo`lib, uni yoshi kattaroq va ijtimoiy mavqeyi yuqori bo`lgan odam bilan gaplashganda ishlatiladi. *Dangsin* (**당신**) ba’zan manzil shakli sifatida , ba’zan esa <<azizim>>ning ekvivalenti sifatida ishlatiladi. Shuningdek, boshqa kamtarin shakllardan foydalanish to`g`ri, *dangsin* faqat muayyan ijtimoiy sharoitlarda, masalan, ikkita turmush qurgan sheriklar o`rtasida ishlatilishi kerak. Shu tarzda, u begonalar o`rtasida, odatda, tortishuvlar va qarama-qarshiliklar paytida ishlatilganda, istehzo ma’nosini ifoda etadi. Shuni ta’kidlash joizki, *dangsin* sharafli uchinchi shaxs olmoshi bo`lib, u mavjud bo`lmagan shaxsning ijtimoiy ustunligini anglatadi.

Og`zaki va yozma aloqada uchinchi shaxslarga murojaat qilishda olmoshlar o`rniga shaxs nomlari, unvonlar yoki qarindoshlik atamalari qo`llaniladi. Shu sababli, nutqda ismlarni yoki sarlavhalarni takroran ishlatishga yo`l qo`yiladi, bu ingliz yoki boshqa tillardan farq qiladi. Tarjima va ijodiy ish yozish uchun uchinchi shaxs olmoshlari <<*gen-nyeo*>>(**그녀**) va <<*geu*>>(**그**) cheklovlaridan foydalaniladi. Birinchisi, <<*geu*>>(**그**) [geu] “that” va **녀**(nyeu) “ayol” birikmalarida anaforik tarzda uchinchi shaxs ayolga murojaat qilish uchun yaratilgan. Gender-neytral uchinchi shaxs olmoshi,

DOI: 10.36078/1653410384

geu (그), bu dastlab namoyishkorona bo`lgan, ya'ni "bu" degani bo`lishi mumkin. Biroq u tobora ko`proq "erkak" olmoshi sifatida talqin qilinmoqda.

Garchi so`nggi yillarda olmosh *geu-nyeo* (**그녀**) asta-sekin ayol hamkasbi sifatida Yevropa tillaridan tarjimalar ta'sirida tobora ortib bormoqda. Bu deyarli yozma tilning o`ziga xos uslublari bilan cheklangan, chunki koreys tilida, odatda, subyektiv yoki o`zgaruvchi + ism konstruktsiyalari qo`llaniladi.

Koreys tilida shaxs olmoshlari birinchi va ikkinchi shaxslar uchun faxriy yorliqlar bilan ajralib turadi va namoyish olmoshlari yaqin, uzoq va ilgari aytib o`tilganlarni uch tomonlama farq qiladigan uchinchi shaxsdadir.

Shaxs olmoshlari:

	yakka	**ko'plik**
1- kishi tanish	**나** (na)	**우리** (uri)
		우리들 (urideul)
2-shaxs tanish	**너** (neo)	**너희** (neohui)
		너희들 (neohuideul)
Uchinchi shaxs tanish	**그** (geu)	**그들** (geudeul)
1-kishi kamtar	**저** (jeo)	**저희** (jeohui)
		저희들 (jeohuideul)

2/3 kishi hurmat qiladi.

Ko'plik qo'shimchasi -deul kabi kerak bo'lganda ham olmoshlar bilan ishlatiladi *geudeul* (**그들**, "ular"), ba'zan esa ba'zi hollarda, shunga o'xshash *urideul* (**우리들**), unda ortiqcha.

Geu (**그**) "u", ma'nosiga ega. Koreys tilining noaniqligi va olmoshlarni tushirish qobiliyati *geu* kamdan-kam hollarda o'z-o'zidan ishlatiladi, lekin yaqinda u Yevropa tillaridan tarjima qilingan asarlardagi tarjimasi sifatida qayta tiklandi.

Monosillabik olmoshlari *na*(**나**), *neo* (**너**) va *jeo* (**저**), qo'shish -men (**이**) yoki -men ga (**이가**) kutilganidan ko'ra -ga (**가**) ni hosil qilish uchun nominativ ish. Bu shakllarni ishlab chiqaradi *nae* (**내**), *ne* (**네**) va *je*(**제**).

Bundan tashqari, ko'plab koreyslar unli tovushlarni ajratib qo'yganliklari sababli *ae* (**애**) va *e* (**에**), *ne* (**네**, "siz") bu tarqatish - *ni* (**니**).

DOI: 10.36078/1653410384

Koreys tilida mavzu shakllanadi *naneun* (**나는**, "men")ko`pincha *neoneun* (**너는**, "siz") deb talaffuz qilinadi va ba'zan shunday yoziladi *nan* (**난**, "men") va *neon* (**넌**, "siz").

Xuddi shunday, ayblov shakllari *nareul* (**나를**) va *neoreul* (**너를**) bo‘lishga moyil *nal* (**날**) va *neol* (**널**). The egalik *na-ui* (**나의**, "mening"), *neo-ui* (**너의**, "sizning") va *jeo-ui* (**저의**, "mening") muqobil shakllarga ega *nae* (**내**), *ne* (**네**) va *je* (**제**).

Tasniflovchi *jjog* (**쪽**, "side") odamlarga murojaat qilishda ham ishlatiladi. *Ijjog* (**이쪽**, "bu tomon") keyin "bu odam, bu odamlar" (ya'ni u, u yoki ular) degan ma'noni anglatadi, ammo "biz" yoki "men" uchun muloyim shakl sifatida "bizning tomonimiz" orqali kengaytiriladi.

Namoyishchilar:

	Prefiks	**Obyekt**	**Joy**
Yaqin	men- **이**	igot "Bu"	igot **이곳** yeogi Here "mana"
Berilgan	geu- **그**	geugeot That "bu"	geogi There "u yerda"
Uzoq	jeo- **저**	jeogeot That "bu"	jeogi Yon "yonida"
Qaysi?	eoneu **느느**	mueot **무엇** "nima”	eodi "Qayerda?"

Og‘zaki nutqda prefiksdan tashkil topgan ob'ekt so‘zlari, keyin umumiy so‘z ot klassifikatori *geos* (**것**) talaffuz qilinadi , taxminiy bilan *igeos* (**이것**) bo‘lish *igeo* (**이거**). Bu nomlash shakli bilan klitikadan oldin ham sodir bo‘ladi. *igeos-i* (**이것이**) bo‘lish *ige* (**이게**), dolzarb *igeos-eun* (**이것은**) bo‘lish *igon* (**이건**) va ayblovchi *igeos-eul* (**이것을**) bo‘lish *igeol* (**이걸**, "bu").

Koreys tilida, so‘roq qiluvchi *mu-eos* (**무엇**) ga shartnomalar *mwo* (**뭐**, "nima") (ko‘pincha talaffuz qilinadi *meo*, kabi w keyin tushishga moyil m) va tushun kelishigi *mu-eos-eul* (**무엇 을**) ga shartnomalar *mwol* (**뭘**, "nima"). Adabiyotda *mu-eos* uchun qisqarishning yana bir to‘plami keksa yoki arxaik ma'ruzachilar uchun mavjud: mu-eos uchun *"mu-eo*" (**무어**), mu-eos-i uchun "*mu-e"* (**무 무**). *-eol* "(**무얼**) mu-eos-eul uchun. Bundan tashqari, kamdam kam ishlatiladigan *"mwos*" (used).

"Kim?" so‘zi *nugu* (**누구**) kimning nominativi *nuga* (**누가**). "Qancha?" *myeoch* (**몇**) uchun arxaik alternative *nuga* "nwi" (**뉘**).

DOI: 10.36078/1653410384

Qarindoshlik atamasidan foydalanish: **언니** (eonni, "katta opa" agar so`zlovchi ayol bo‘lsa), **누나** (nuna, "katta opa" agar so`zlovchi erkak bo‘lsa), **오빠** (oppa, "akasi" agar so`zlovchi ayol bo‘lsa), **형** (xyeong, "akasi" agar so`zlovchi erkak bo‘lsa), **아줌마** (ajumma, "o‘rta yoshli ayol"), **아주머니** (ajumeoni, shuningdek, "o‘rta yoshli ayol", ammo muloyimroq), **아저씨** (ajeossi, "o‘rta yoshli odam"), **할머니** (halmeoni"(" buvi ") ning **할아버지** (harabeoji, "bobo"). Koreyada umuman, oilaviy bo‘lmagan odamlar uchun qarindoshlik atamalarini ishlatish odatiy holdir. Term atamasi (agassi, "yosh xonim") yoshi noma'lum yosh qizga murojaat qilishda afzalroqdir. U, asosan, restoran kabi jamoat joylarida ishlatiladi, lekin ba'zida erkaklar ham undan foydalanadilar olish liniyalari. Ta'rifga ko‘ra, **아가씨** va **아줌마** o‘rtasidagi haqiqiy farq yoshga emas, balki nikoh holatiga bog‘liq.

Odatda, tugaydigan tegishli sarlavha yordamida -nim: seonsaengnim (**선생님**, "o‘qituvchi", garchi u ko‘pincha menejerlar kabi boshqa kasblar uchun umumiy sharafli atama sifatida ishlatilsa ham) yoki gwajangnim (**과장님** "direktor") va boshqalar. Ko‘plikdan foydalanish yeoreobun (**여러분**, "xonimlar va janoblar").

Usullar noaniq: ular uchinchi shaxsni ham, ikkinchi shaxsni ham ko‘rsatishi mumkin. Hurmatli ism ikkinchi shaxs olmoshi sifatida talqin qilinishi uchun u fe'lning nutq darajasi bilan mos kelishi kerak: ishlatilgan hurmat darajasi butun jumla davomida izchil bo‘lishi kerak. Koreyscha fe'llar gaplashayotgan kishining ijtimoiy mavqeini aks ettiradi, shuning uchun agar jumlaga o‘sha kishi yoki bir guruh tinglovchilar haqida ham so‘z yuritilsa, hech qanday ma'lumot boshqa biridan yuqori bo‘lmasligi kerak.

Yuqori nutq darajasi bilan ishlatiladigan past darajadagi ism yoki past darajadagi nutq darajasida ishlatiladigan sharafli ism uchinchi shaxs olmoshi sifatida talqin qilinadi. Masalan, jane tanish nutq darajasida "siz" uchun ishlatiladi va faqat tanish nutq darajasining o‘zi bo‘lgan taqdirda mos keladi. Tanish nutq darajasi yoshroq yoki bo‘ysunuvchi yaqin do‘stlar va oila a'zolari bilan do‘stona suhbatlashish uchun ishlatiladi. Ushbu nutq darajasi noo‘rin yoki haqoratli bo‘lishi mumkin bo‘lgan holatlarda, jane ham.

Ishlatilgan olmosh va nutq darajasi mos kelganda ham, ba'zi bir noaniqliklar mavjud, ammo ularni kontekst orqali hal qilish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Byon A. S. Basic Korean: A grammar and workbook. New York: Routledge, 2010.

 DOI: 10.36078/1653410384

2. Byon A. S. Intermediate Korean: A grammar and workbook. New York: Routledge, 2009
3. Dong Jae Li. *Koreys tili olmoshlarini o`rganishda ba'zi muammolar,uning tuzilishi va ijtimoiy proektsiyasi,* Xo-min Sohn, muharrir. Gavayi: Gavayi universiteti, 1975.

한국어 연결어미 '-고', '-아서/어서' 사용 시 오류
– 우즈베키스탄인 학습자 중심으로 –

Yusufova Munisa Yoqubjon qizi
Lingvistika: koreys tili mutaxassisligi 1-bosqich magistranti
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotation. This article is focused on the caution of the difficult parts of the process of learning Korean and other languages focusing on Uzbek learners. There are many causes of error, yet we will examine the connective endings «-**고**» and «-**아서/어서**». Knowing the usage of «-**고**» and «-**아서/어서**» also the differences between them, can reduce errors. While using the connesctions «-**고**» and «-**아서/어서**» as a sequential relatives, may be used interchangeably, resulting in errors, but when used as a listing and parallel or reason relatives, there is almost no interchangeable error rates. However there are many other causes of errors. Finding out all causes of the errors can make it easier for the learners to learn Korean.

Keywords: Uzbek learner, grammar, ending, connecting ending, «-**고**», «-**아서/어서**», sequence and parallel relationship, sequential relationship.

주석. 본 기사는 다른 언어를 학습할 때 주의 점과 우즈베키스탄인 학습자 중심으로 한국어 배우는 과정의 어려운 부분에 대한 것이다. 오류 원인이 많지만 이번에는 «-고», «-아서/어서» 연결어미를 알아본다. «-고»와 «-아서/어서»의 사용 여부 및 차이점을 알면 오류를 감소시킬 수 있다. «-고»와 «-아서/어서» 연결어미는 순차관계로 사용될 때 서로 바꾸어 쓰여서 오류가 발생할 수 있지만 나열 및 병렬관계나 이유관계로 사용되는 경우에는 바꿔 쓰이는 오류 발생률이

 DOI: 10.36078/1653410384

거의 없다. 하지만 그 밖에도 다른 오류 원인들이 많다. 모든 오류 발생 원인을 알아보면 학습자들을 위한 한국어를 학습하기가 쉬워질 수 있다.

키워드: 우즈베키스탄인 학습자, 문법, 어미, 연결어미, «-고», «-아서/어서», 나열 및 병렬관계, 순차관계.

새 언어를 배우고자 한 학습자들은 새 언어 학습 시에 모국어의 큰 영향을 받게 된다. 모국어와 목표언어는 문법적으로 비슷하면 학습할 때 큰 문제가 생기지 않지만 문법적으로 차이가 크면 학습 과정이 길어지면서 잘못 습득되는 경우가 일어날 수 있다. 모국어와 목표언어의 차이와 비슷한 점을 인식하면서 학습하면 모국어로 인한 오류를 감소시킬 수 있다.

같은 계통의 언어이면 공통점이 많아 학습 어려움이 크지 않을 수 있다. 계통상으로 같은 알타이어족인 언어로 한국어와 우즈벡어는 공통점이 많아서 우즈베키스탄인 학습자들이 한국어 학습 과정의 어려움이 크지 않지만 차이 나는 부분도 있어 어려워하고 오류도 발생한다.

학습자들이 한국어로 문장을 만들고 표현하려면 한국어의 다양한 문법 요소를 잘 습득하고 표현할 수 있는 능력이 필요하다. 그리고 어휘적 지식도 매우 중요한 부분이기는 하지만 어휘만 알면서 의사 소통을 하기가 쉽지 않을 것이다. 어휘는 외우기만 하면 되는 것이지만 문장을 구성할 때 중요한 것 중 하나가 문법이다. 문법 요소들을 외우기만 해서 사용하기가 쉽지 않을 수도 있다. 특히 문법적으로 자주 일어나는 오류는 어미 사용 오류이다. 그래서 이번에 어미 중 연결어미를 살펴보고자 한다.

먼저 어미라는 단어가 어떤 뜻을 갖고 있는지 알아보겠다. 어미란 한국어에는 동사나 형용사의 어간이나 «이다»의 «이-» 뒤에 붙어 시제, 상, 양태 등을 표시하는 문법적인 요소를 말한다. 어미는 분포적, 통사적, 의미적 기준 등을 사용하여 어말어미와 선어말어미로 분류된다. 활용형의 맨 뒤에 오는 어미가 어말어미이며 어말어미 앞에 오는 어미가 선어말어미다.

어말어미는 그 통사적 기능에 따라 문장을 끝맺음하는 종결어미, 절과 절을 연결하는 연결어미, 동사구나 절 뒤에 붙어 새로운 문법적 기능을 부여하는 전성어미로 분할되며, 선어말어미는 어미가 수행하는 의미 역할에 따라 높임어미와 시상어미로 분할된다.

 DOI: 10.36078/1653410384

또는 종결어미는 다시 문장을 끝맺는 방식에 따라 평서형 어미, 의문형 어미, 명령형 어미, 청유형 어미, 감탄형 어미로 나뉘며 연결어미는 절과 절을 연결하는 통사적 방식에 따라 다시 대등적 연결어미와 종속적 연결어미로 나뉜다. 그리고 보조적 연결어미는 본용언과 보조용언을 연결해 준다. 전성어미는 어미가 붙은 절이 문장 내에서 수행하는 통사적 역할에 따라 다시 명사형 전성어미와 관형사형 전성어미, 부사형 전성어미로 나뉜다.

분포	통사	의미	예
어말어미	종결어미	평서형	-다, -아요/어요
		의미형	-니, -까, -ㅂ니까/습니까?
		명령형	-아라/어라, -(으)십시오
		청유형	-자, -(으)ㅂ시다
		감탄형	-구나/는구나, -군요/는군요.
	연결어미	대등적	-고,-(으)며
		종속적	-아서/어서, -니까
		보조적	-아/어, -게, -지, -고
	전성어미	명사형	-(으)ㅁ, -기
		관형사형	-(으)ㄴ, -는
		부사형	-게, -도록
선어말어미	높임		-(으)시-
	시상		-았/었/였-, -겠-, -더-

연결어미인 «-고»와 «-아서/어서»를 문장 내 역할 및 사용 시 나타나는 오류에 대해서 알아보겠다.

연결어미를 여러 종류가 있다. 그 중 하나는 나열 및 병렬관계 연결어미이다. 나열 및 병렬관계 연결어미로 «-고»는 두 문장을 연결하면 두 문장 순서를 바꾸어도 의미에는 큰 차이가 없다.

예: 바람이 불고 눈이 옵니다.

«-고» 와 같은 어미는 «–(으)며»도 있으며 두 어미는 용법상으로는 큰 차이가 없어 서로 바꾸어 쓸 수 있다. 하지만 «-(으)며»는 문어체에 주로 쓰이는 특징을 가지고 있다.

DOI: 10.36078/1653410384

«-고»의 또 다른 연결 역할은 두 문장을 시간적 순서에 따라 연결하는 순차관계이다. 순차관계 연결어미로는 «-고»와 «-아서/어서»를 살펴보면 그 두 어미는 용법상으로 차이가 있어 서로 바꾸어 사용할 수 없다.

예: 그는 아침을 먹고 학교에 갔다.

그는 아침에 일어나서 학교에 갔다.

»-고»는 앞의 행위가 완전히 끝이 난 다음 그 다음 행위가 이루어질 때 쓰는 반면, «-아서/어서»는 앞의 행위가 이루어진 다음 그 행위의 결과가 그 다음 행위가 이루어지는 동안에도 계속 지속될 때 쓴다. 위 첫 예에는 «아침을 먹는 행위»가 완전히 끝이 난 다음 «학교에 가는 행위» 가 이루어진 것이다. 반면, 둘째 예에는 «아침에 일어나는 행위»는 끝이 났지만 «학교에 가는 행위» 가 이루어질 때에도 «아침에 일어나 깨어 있는 상태» 가 지속되는 경우이다. 간단히 말해, «-고»는

아침을 먹음. 학교에 감.

와 같이 두 행위 사이에 단절이 있는 반면, «-아서/ 어서» 는

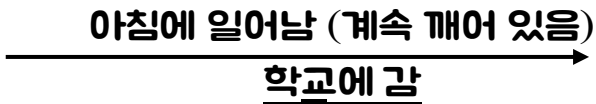

와 같이 하나의 행위의 결과나 상태가 계속 지속되는 상태에서 다른 행위가 일어난다.

그 상황을 또 두 문장에서의 직접관련성(또는 계기상관성)으로 설명할 수 있다. 즉, 두 행위가 서로 관련을 맺을 경우에는 «-아서/어서»를 사용하고, 그렇지 않을 경우에는 «-고» 를 사용한다.

그리고 «-아서/어서»는 이유관계 연결어미로 사용되기도 한다.

예: 영수는 배가 아파서 병원에 갔다.

위에 본 연결어미를 우즈베키스탄인 학습자가 사용하여 문장을 직접 만들려고 할 때 발생하는 오류를 살펴보면 나열 및 병렬관계로 «-고» 연결어미나 이유관계로 «-아서/어서» 연결어미를 서로 바꾸어 쓸 오류가 발생하지 않지만 순차관계로 사용되는 «-고» 와 «-아서/어서» 의 경우에는 서로 바꾸어 쓸 오류가 자주 발생한다. 그런 오류의 원인으로 우즈벡어로 두 어미의 번역은 «-ib/b»로 똑같이 되기 때문이다. 위 문장들을 번역해서 알아보겠다.

예: 그는 아침을 먹고 학교에 갔다.

DOI: 10.36078/1653410384

U nonushtani qilib maktabga ketdi.

그는 아침에 일어나서 학교에 갔다.

U ertalab turib maktabda ketdi.

위에 두 문장 번역을 보면 «-고»와 «-아서/어서»의 번역이 똑같은 것을 알 수 있다. 그러니까 한국어를 배우는 우즈베키스탄인 학습자는 문법의 경우에는 두 언어 사이에 차이점을 비교하여 인식하면서 학습하면 두 문법을 바꾸어 쓰는 오류가 발생하지 않을 것이다.

결론을 내리자면 외국어를 학습할 때 어휘나 문법의 뜻과 사용되는 경우까지 알아보면서 차이점과 비슷한 점을 인식하여 학습해야 한다. 그리고 계통상이 같은 언어라고 해도 학습 할 때 어려운 점이 나타나는 것이 일반적이다.

위에서는 우즈베키스탄인 학습자를 위한 어렵고 오류의 원인이 되는 «-고»와 «-아서/어서» 연결어미를 알아봤지만 그 밖에도 다른 오류 원인들이 많다. 모든 오류 발생 원인을 알아보면 학습자들을 위한 한국어를 학습하기가 쉬워질 수 있을 것이다.

참고문헌

1. **허용, 강형화 외** 5 **명**(2005),**외국인이로서의 한국어교육학 개론**, 2005, 252-333p.
2. **가결, 한국어 연결어미 '-고'에 대한 연구**. 2010.
3. Juraev Muhammad,**한국어와 우즈벡어 문법 요소의 대응에 관한 연구**,2018

한국어 발음 지도에 대한 고찰

정 인 숙

세계언어대한국어과

대학원생

Annotation. The reason why foreign learners need pronunciation education when studying Korean and what factors affect the pronunciation of the learner's mother tongue, points to note when teaching Korean pronunciation, and some types that can be used for pronunciation education are presented.

Keywords: Korean, foreign language learning, pronunciation teaching pronunciation correction, activity type, native language

DOI: 10.36078/1653410384

초록: 외국인 학습자가 한국어를 공부할 때 발음 교육이 필요한 이유와 학습자의 모국어가 발음에 미치는 요소는 무엇이 있는지를 알아보고 한국어의 발음 교육을 할 때 주의할 점 그리고 발음 교육을 위해 활용할 수 있는 몇 가지 유형을 제시한다.
핵심 단어: 한국어, 외국어 학습, 발음 지도, 발음 교정, 활동 유형, 학습자의 모국어

본고는 외국어 학습의 궁극적인 목표가 의사소통이라고 본다면 외국어로서의 한국어 발음 교육은 반드시 체계적으로 이루어져야 하며 발음 교육을 효과적으로 지도하기 위해 발음 교육이 꼭 필요한 이유와 한국어 학습에서 학습자의 모국어가 발음에 영향을 미치는 요소와 발음 교육을 할 때 주의할 점이 무엇인지 알아보고 발음 지도를 위해 활용할 수 있는 몇 가지 활동 유형을 제시한다.

발음 지도

1. 발음 교육의 필요성

발음은 외국어 학습에 있어 학습자의 모국어로부터 가장 많은 영향을 받는 분야이기 때문이다. 외국어를 배울 때 학습자의 모국어로부터 가장 영향을 받는 부분이기 때문에 외국어 학습에 있어 발음 교육은 필수적이다. 또한 발음은 언어 습득의 과정에서 가장 일찍 굳어지기 때문이다. 어린이의 모국어 습득 과정과 마찬가지로 외국어 학습에서는 발음은 학습의 초기 단계에 굳어지기 때문에 처음부터 체계적이고 계획적인 발음 교육이 이루어져야 한다. 즉, 발음은 학습 대상 언어의 겉모습이기 때문이다. 발음은 학습하고 있는 외국어의 유창성에 관한 첫인상을 좌우한다. 말하는 사람의 한국어가 유창성이나 부족한 것을 쉽게 판단할 수 있다.

2.발음에 영향을 미치는 요소

한국어의 발음 교육에서 학습자의 모국어가 발음에 영향을 미치는 요소로는 개별 음소의 상이한 발음과 모국어와 학습 대상 언어의 음절 구조의 차이 그리고 상이한 음운 현상과 초분절적 요소 즉, 억양, 강세 장단 등이 있다.

3.발음 교육을 할 때 주의할 점

교사가 음성학이나 음운론에 관한 지식이 있어도 학습자들이 이에 관한 사전 지식이 없으면 아무런 소용이 없다. 그러므로 발음을 교육할 때의 주의사항에 대해 알아본다.

1) 한국어 화자들도 무시하는 음의 구별을 요구해서는 안 된다. 예를 들면 모음 ㅔ 나 ㅐ 의 구별을 지나치게 강조해서는 안 된다.

2) 철자법대로 발음하거나 지도하지 말아야 한다. 발음은 음운 체계나 음운 현상 등 발음법에 바탕을 둬야지 철자법에 바탕을 두어서는 안 된다

3) 학생들에게 일단 전달된 음은 지속적으로 일관성 있게 유지되어야 한다.

4) 학생들이 정확한 발음을 내려고 노력하고 있는가에 늘 관심을 가져야 한다.

DOI: 10.36078/1653410384

5) 발음을 연습할 때도 학습자가 문장의 의미를 이해하도록 해야 한다.

6) 학습할 새로운 음을 결정할 때에 발음하기 어려운 것부터 하지 말고 전체 음 체계 속에서 상대적 난이도 등을 고려하여 결정한다. 특히 발음하기 어려운 음을 학습할 때 비슷한 다른 음부터 시작하여 점차 원하는 음으로 옮겨가는 것이 좋다. 예를 들면 ㅈ,ㅊ,ㅉ 와 같은 파찰음보다는 ㅂ,ㅃ,ㅍ 와 같은 파열음을 먼저 학습하는 것이 좋다.

7) 적절한 교육적 표기법과 시청각 보조자료를 이용한다. 예: 국립국어원의 바른소리 CD 를 이용하는 것도 좋은 방법이다.

8) 표준이 되는 발음을 충분히 들려주어야 한다. 그러나 너무 여러 번 반복하여 지루하지 않도록 해야 한다. 그리고 지나치게 천천히 발음해서는 안 되며, 일반적인 속도로 된 발화를 모방하도록 한다.

9) 간단한 조음법을 설명하기 위해서 교사는 음성학에 대한 충분한 지식을 가져야 한다. 교사가 학습자의 모국어와 목표어인 한국어를 대조하여 설명해 줄 수 있으면 학습에 도움이 된다.

4.발음 지도를 위해 사용할 수 있는 활동 유형

발음 지도를 위해 활용할 수 있는 활동 유형을 보면 첫째 원어민의 발음을 모델로 듣고 따라하게 한다. 둘째, 한국어에서 사용되는 각각의 분절음의 조음 위치나 조음 방법 등을 설명하고 음성적 환경을 달리하여 사용해 보게 하면 스스로 그 원리를 발견하도록 한다. 셋째, 문제가 되는 한국어의 발음을 구분할 수 있게 해 준다. 달/딸/탈 이나 불/뿔/풀 과 같은 단어의 최소대립쌍 연습으로 그 차이를 구별하게 하는 연습을 한다. 넷째, 혀가 잘 돌아가지 않는 유사한 발음을 연습하게 한다. 다섯째, 소리 내어 읽기 및 역할극을 한다. 여섯째, 학습자의 발화를 녹음하도록 하여 자기 스스로 평가하거나 피드백을 얻도록 한다. 일곱째, 고급 학습자의 경우에 사용할 수 있는 드라마 더빙하기 연습을 한다. 이 활동을 학습자의 흥미를 유발할 수 있을 뿐만 아니라 리듬이나 휴지 등의 연습에 효과적이다.

이 밖에도 동화 구연 방법이나 인터뷰 연습, 빙고게임, 퍼즐게임, 관련 정보 연결하기 등 다양한 학습활동을 통하여 한국어의 자음이나 모음을 지도할 수 있고 동화현상이나 리듬 등을 지도할 수 있다.

결론

효과적인 발음 교육을 위해서는 교사가 학습자에게 무엇을 , 왜 학습하고 있는지를 분명히 알도록 해야 하는 제시 단계와 원어민의 자연스러운 발음을 듣고 따라하는 연습단계가 필요하며 마지막으로 학습자가 연습과 같은 인위적인 상황에서 벗어나 자연스러운 상황에서 학습한 방법대로 발음할 수 있도록 해야 한다.

DOI: 10.36078/1653410384

참고문헌

1. 김선정, 영어모국어화자를 위한 한국어 발음교육방안 ,한국어교육 10-2, 국제한국어교육학회, 1999.

2.배주채, 한국어의 발음, 삼경문화사,2003.

3.연세대학교 한국어학당, 한국어 발음, 연세대학교 출판부,1995.

«E-MAIL AS PART OF THE NETWORK TEXT»

Khamroeva Shakhzoda Ikromovna

O‘zbekiston davlar jahon tillari universiteti

Lingvistika: koreys tili mutaxassisligi

2-bosqich magistranti

Annotation. The history of e-mail goes back to 1965s. In the beginning e-mail was rather simple and primitive, as time goes by the development of Internet affected at network communication’s improvement. Today people use wide range of e-mails for different purposes like business, commerce, government, education, entertainment, and other spheres of daily life in most countries. This article is devoted to research general history of e-mail communication and the analysis of the linguistic features of e-mail in the textual basis. The aim is present features of the implementation of some categories of text in emails.

Keywords: e-mail, linguistic level, pragmatic focus**,** coherence, cohesion

Annotatsiya. Elektron pochta tarixi 1965-yillarga borib taqaladi. Avvaliga elektron pochta ancha sodda va ibtidoiy edi,lekin vaqt o'tishi bilan Internetning

 DOI: 10.36078/1653410384

rivojlanishi tarmoq aloqasining yaxshilanishiga ta'sir qildi. Bugungi kunda odamlar ko'pgina mamlakatlarda biznes, tijorat, hukumat, ta'lim, ko'ngilochar va kundalik hayotning boshqa sohalarida turli maqsadlarda keng doiradagi elektron pochta xabarlaridan foydalanadilar. Ushbu maqola elektron pochta aloqasining umumiy tarixini o'rganishga va elektron pochtaning lingvistik xususiyatlarini matn asosida tahlil qilishga bag'ishlangan. Maqsad elektron pochtada matnning ayrim toifalarida mavjud xususiyatlarni aniqlash.

Kalit so‘zlar: electron pochta, lingvistik sath, pragmatic yondashuv, ravonlik

With over 2.6 billion active users and over 4.6 billion email accounts in operation, email is the most important and widely used communications medium on the internet. Every nation and state around the world is making good use of e-mail nowadays. The first example of email can be found on computers at MIT in a program called “MAILBOX”, all the way back in 1965. Users of MIT computers could leave messages with this program on computers at the university for other users, who would see the messages the next time they logged on to the computer. The system was quite effective, but only if the people wishing to communicate with each other were regularly using the same computer.

In 1969, the US Department of Defense implemented ARPANET[99], a network connecting numerous computers across the department for the purpose of communication within the organization. On October 29th 1969, the first message was sent from computer to computer on ARPANET. Electronic mail (email or e-mail) is a method of exchanging messages ("mail") between people using electronic devices.

[99] The Advanced Research Projects Agency Network (ARPANET) was the first wide-area packet-switched network with distributed control and one of the first networks to implement the TCP/IP protocol suite. Both technologies became the technical foundation of the Internet. The ARPANET was established by the Advanced Research Projects Agency (ARPA) of the United States Department of Defense

 DOI: 10.36078/1653410384

Email was thus conceived as the electronic (digital) version of, or counterpart to, mail, at a time when "mail" meant only physical mail (hence e- + mail). Email later became a ubiquitous (very widely used) communication medium, to the point that in current use, an e-mail address is often treated as a basic and necessary part of many processes in business, commerce, government, education, entertainment, and other spheres of daily life in most countries. Email is the medium, and each message sent therewith is called an email (mass/count distinction). The term electronic mail has been in use with its current meaning since at least 1975, and variations of the shorter E-mail have been in use since at least 1979.[100]

- email is now the common form, and recommended by style guides.[101] It is the form required by IETF [102] Requests for Comments (RFC) and working groups. This spelling also appears in most dictionaries.
- e-mail is the form favored in edited published American English and British English writing as reflected in the Corpus of Contemporary American English data, but is falling out of favor in some style guides.
- EMail is a traditional form used in RFCs for the «Author's Address» and is required «for historical reasons».

In this section, we will present the features of the implementation of some categories of text in emails. The text as a linguistic phenomenon is the subject of research by many scientists (Galperin I.R., Leontiev A.A., Mednikova E.M. and Moskalskaya O.S. and others). I.R. Galperin defines it as “a work of speech-creative process, which has

[100] "email noun earlier than 1979". Oxford English Dictionary. October 25, 2012. Retrieved May 14, 2020.

[101] AP Removes Hyphen From 'Email' In Style Guide". Huffington Post. New York City. March 18, 2011. Archived from the original on May 12, 2015.

[102] A Request for Comments (RFC) is a publication in a series, from the principal technical development and standards-setting bodies for the Internet, most prominently the Internet Engineering Task Force (IETF).

DOI: 10.36078/1653410384

completeness, objectified in the form of a written document, literary processed in accordance with the type of this document, a work consisting of a name (heading) and a number of units (SPU), united by different types of lexical, grammatical, logical , stylistic connection, having a certain focus and pragmatic attitude" [Galperin 1981: 18]. Considering the topic of our study, the communicative nature of this category, noted by E.D. Schwartz (text as "a complex communicative linguistic unit of the highest linguistic level"[103] . As noted by L.V. Nizhnikova, "writing as a type of text is comparatively rarely an object of philological analysis despite its ancient origin, versatility and involvement in all spheres of human communication" [Nizhnikova 1991: 27]. Based on this definition, the linguist characterizes writing as “a type of text characterized by completeness, which manifests itself in the presence of an absolute clichéd end, literary processed, possessing such categorical features as informativeness, local-temporal relatedness, integrity, model; consisting of units of lower levels and being part of larger formations, which are complete collections of letters, having a clearly expressed pragmatic focus on achieving a perlocutionary effect in the form of a response letter and / or action” [Nizhnikova 1991: 10-11]. This definition includes some categories of text. The researcher divides them into structural and content-conceptual. The first are embedded in the very structure of writing, the main ones being integration (coherence) and cohesion. The latter make a connection between it and objective reality, reflected and refracted in the text (informativeness, local-temporal relatedness, modality, completeness, pragmatic orientation) [Nizhnikova 1991: 12]. We believe that these categories, originally highlighted in the texts of traditional letters, also apply to the texts of electronic business correspondence.

[103] Schwartz 1987: 236p

DOI: 10.36078/1653410384

In general, electron mails already became an important of our lives. In the article we searched for brief history of emailing and some linguistic features of it. The analyses are done according to researches of scientists like Galperin I.R., Leontiev A.A., Mednikova E.M. and Moskalskaya O.S and others. Looking through different approaches we would like highlight that Galperin's definition coincides with linguistic features of e-mail.

THE LIST OF USED LITERATURE

1. "RFC 5321 – Simple Mail Transfer Protocol". *Network Working Group.* Archived *from the original on January 16, 2015*. Retrieved January 19, 2015.
2. "DataMail: World's first free linguistic email service supports eight India languages". Archived *from the original on October 22, 2016.*
3. "email noun earlier than 1979". *Oxford English Dictionary. October 25, 2012*. Retrieved May 14, 2020.
4. *Ohlheiser, Abby (July 28, 2015).* "Why the first use of the word 'e-mail' may be lost forever". *Washington Post*. Retrieved May 14, 2020.
5. "AP Removes Hyphen From 'Email' In Style Guide". Huffington Post. *New York City. March 18, 2011.* Archived *from the original on May 12, 2015.*

DOI: 10.36078/1653410384

21 세기 인공지능시대에 공감교육의 중요성에 관한 소고

Kim Chan Dae
Uzbek State University of World Languages
Linguistics: Korean language specialty
Stage 1 master

1. 들어가며

2. 공감의 중요성
가. 21세기 뉴모럴로서의 공감
나. 공감의 종류와 싱크로율(synchro率)

3. 미래 공감교육에서 주의할 점
가. 신기술은 호모사피엔스의 종말을 가져올 수도 있다.
나. 감성 교육의 중요성
다. 인공지능이 인간의 감정을 가르칠 수 있을 것인가**?**
라. 미래의 효과적인 공감 교육은 무엇인가?

[ABSTRACT]
In the age of artificial intelligence, humans must protect their emotions in order not to lose their humanity. Artificial intelligence can help resolve emotional conflicts by interpreting human emotions, but it cannot become a human being with emotions. Intelligence can be eveloped through humans or AI, but emotional education must be educated through human empathy.

[KEY WORDS]
artificial intelligence, human emotions, emotional education, human empathy.

1. 들어가며

교육이라고 하면 누가 누구에게 무엇을 가르치는 행위라고 정의할 수 있다. 우리는 이제껏 가르치고 사람은 당연히 사람이라고 생각했다. 그래서 선생님의 인격이나 지적 능력만 중요하게 생각했지, 선생님이 기계가 되는 상황은 생각해 보지 못한 게 사실일 것이다. 그런데 우리는 바햐흐로 AI가 인간의 지능을 추월하고 있는 시대에 살고있다. 앞으로 AI는 교육분야에 있어서도 개개인의 부족한 점을 분석하여 채워주는 교사의 역할도 할 것이다. AI는 인간의 지능뿐만 아니라 인간의 감정 처리 방법도 가르칠 것이다.

그런데 지능은 지식 분야이기에 인간을 통해서든 AI를 통해서든 습득 과정에서 인간의 의식이 영향을 받는 것은 아니기 때문에 인간의 의식에 별 문제가 없다. 그러나 인간의 감정은 의식의 문제로 AI라는 기계가 대신할 수 있는 분야가 아니다. AI가 인간의 표정이나 근육의 움직임을 보고 인간의 감정 상태를 인간보다 더 정확하게 파악할 수는 있지만, 인간의 희로애락 행위 자체에 공감할 수는 없는 것이다. 즉 AI는 인간이 될 수가 없는 것이다. 만약 인간이 AI에 의해 양육된다면 인간은 인간성을 상실할 가능성이 있을 것이다. 더 나아가 인간 스스로 인간의 한계를 극복하려고 AI칩을 장착한다면 인간은 호모 사피엔스의 특성을 상실할 가능성도 있다. 이는 인류의 멸종을 의미한다고 볼 수 있다. 여기서 인간의 의식 분야인 감성이 인간에 의해 교육되어야 하는 이유가 있는 것이다.

2. 공감의 중요성

가. 21세기 뉴모럴로서의 공감

다른 사람이 고통이나 역겨움, 기쁨을 느끼는 것을 보면 본인이 직접 그런 감정을 느낄 때와 동일한 뇌

 DOI: 10.36078/1653410384

부위가 활성화된다. 우리가 정말로 서로의 고통을 느끼는 것이다. 이것을 감정의 미러링이라고한다. 이러한 현상은 MRI(기능성자기공명영상) 스캔을 보면 분명하게 알 수 있다. 현란한 색깔로 표현되는 뇌 영상은 진실을 재현한다. 그런데 이러한 감정의 미러링 현상은 비단 인간에게만 있는 것은 아니다. 우리는 실험을 통해 쥐들도 동료 쥐들이 극심한 고통 속에서 죽어가는 모습을 보면 그 자리에서 꼼짝도 못하고 떨고 있는 모습을 볼 수 있다.

인간은 이러한 공감을 통해 친절을 베푸는 마음을 가지며 살아왔다. 그런데 최근에 범 지구적으로 도시화와 일인 가족이 증가하고 디지털 세상이 진행되면서 인간과 인간 사이의 공감이 약화되는 현상이 벌어지고 있다. 접촉보다는 분리를 선호하면서 인간사이의 공감도 점점 멀어져 가고 있는 것이다.

미국 스탠포드대학의 심리학자 자말자키는 2021년 그의 저서 “The war for kindness”에서 인간의 공감이 21세기를 이끌어갈 가장 중요한 가치라고 역설하면서 친절은 인간 생존 기술이라고 주장한다. 그는 공감 능력은 타고난 것이 아니라 끊임없는 연습으로 키우고 조절할 수 있다고 주장하면서 공감이 21세기의 새로운 모럴이 되어야한다고 주장한다.

사실 공감이란 자신이 혼자 느끼는 감정을 말하는 것이 아니다. 공감이란 단어 자체에 이미 타인의 존재가 전제되어 있는 것이다. 인간이 지구상 생태계의 최상위에 존재하게 된 것은 인간들이 서로 협력했기 때문이고 협력의 근간에는 인간사이의 공감이 있었기 때문이었다고 생각한다. 공감을 통해 남의 고통을 나의 고통으로 느끼면서 타인을 돕는 친절한 마음을 키워왔기 때문에 인류가 생태계의 최상위에 자리잡았다고 생각한다.

공감이 21세기를 이끄는 가장 중요한 모럴이 되어야 한다면 우리는 교육에 있어서도 이러한 모럴을 강화하기 위해 공감을 연습하고 교육하고 키워야 할 것이다.

나. 공감의 종류와 싱크로율

공감은 다른 사람들이 서로에게 반응하는 몇가지 방식을 말하는데 다른 사람들이 어떠한 감정을 느끼는지 인지하는 인지적 공감과 그들의 감정을 함께 느끼는 공감적 배려 그들의 감정을 개선하고 싶은 마음인 공감적 배려 등이 있다.

교사와 학생들의 수업을 뇌파가 닮아가는 비율을 싱크로율이라고 한다. 현대 뇌 과학은 교사와 학생 간의 싱크로율을 사진으로 선명하게 보여주고 있는데 싱크로율이 높은 집단이 그렇지 않은 집단보다 교육효과가 높게 나타났다.

3. 미래 공감교육에서 주의할 점

가. 신기술은 호모사피엔스의 종말을 가져올 수도 있다.

지금은 제4차 산업혁명의 시대라고 한다. 인공지능, 생명공학, 사물 인터넷, 메타버스 등으로 대표되는 신기술은 인류의 미래를 획기적으로 바꿔놓을 것으로 전망되고있다. 인공지능이 대부분의 인간 직업을 대체할 가능성도 있고 많은 인간들이 쓸모 없는 존재로 전락할 가능성도 있다고 하겠다. 인공지능의 능력이 인간의 능력과는 비교도 안될 만큼 월등하게 된다면 아마도 사람들은 일론머스크가 말한 인공지능칩을 자발적으로 자신의 머리 속에 심어 달라고 할 수도 있을 것이다. 더 나아가 많은 사람들이 자신의 모든 정보를 데이터화하여 인공지능 사이보그에 옮겨서 영생을 추구할 수도 있을 것이다. 그렇게 되면 철학적으로도 과연 ‘인간이란 무엇인가’라는 호모사피엔스에 대한 질문은 종말을 고하고, ‘사이보그 인간은 과연 호모사피엔스인가’ 라는 질문으로 인간에 대한 근본적인 질문이 바뀔 것이다. 죽지도 않고 늙지도 않는 신 인류를 과연 우리는 인간이라 할 수 있는가?

나. 감성 교육의 중요성

상기와 같은 부정적 전망과는 달리 인공지능을 활용하여 인간 세계가 유토피아로 바뀌는 모습도 상상할 수 있을 것이다. 그런데 우리가 어떤 그림을 그리든지 간에 인간이 인간다우려면 인간의 본질인 의식을 잃어버려서는 안될 것이다. 지능

DOI: 10.36078/1653410384

교육과 함께 의식에 대한 교육 즉 감성 교육의 중요성이 여기에 있다고 하겠다. 그러므로 우리가 교육을 논할 때면 이제는 지능 교육과 감성교육으로 구분하여 가르칠 필요가 있을 것이다. 인간의 감성이 필요 없는 지식에 관한 교육방법과 인간의 감정을 다스리는 감성 교육은 가르치는 방법이 달라야 한다는 말이다. 지식 교육은 단지 지식의 전달이 핵심이므로 전달된 지식을 인간의 뇌에서 정리하여 저장하면 될 것이므로 구태여 인간과의 교감이 요구되는 것은 아니다. 물론 인간이 가르칠 경우 공감적 싱크로율이 높을수록 효과가 더 크다고는 하겠다.

다. 인공지능이 인간의 감정을 가르칠 수 있을 것인가?

이에 대하여는 영화 속에서 나오는 인공지능 엄마가 인간 아이를 기르는 장면을 상상해보면 충분히 가능하다고 생각된다. 인공지능 엄마는 인간 아이의 몸짓이나 표정을 보고 아이가 어떤 기분과 어떤 상태인지를 알고 그 상황에 적당한 반응을 하면서 아이를 양육한다. 그런데 그 접촉에는 중요한 하나가 빠져있다. 즉 엄마의 오리지널 감정이 없는 것이다. 희로애락으로 표현되는 인간의 감정은 인류의 탄생 이래 경험이 축적되어 유전되어 인간의 의식 속에 살아있는 것이기 때문에 이러한 의식이 기계인 AI에게는 없는 것이다. 인간이 AI인 다른 본질적 이유가 인간에게는 공감 능력에 있다는 것은 분명하다. 그러므로 인류가 자신의 고유성을 버릴 것인가 고유성을 지킬 것인가의 선택은 인간의 종말과 신 인류의 탄생과 직결되는 문제이므로 신중에 신중을 기해야할 것이다.

만약 인간이 호모사피엔스로 남기로 결정하였다면 인간의 감성 교육은 인간 사이의 공감을 기반으로 이루어져야 한다.

라. 미래의 효과적인 공감 교육은 무엇인가?

미래의 교육 방식에 대하여 많은 논의가 있지만 기술의 발달로 분명한 것은 미래 교육 방법은 현재와 많이 달라질 것이라는 것이다. 유발 하라라는 지금까지의 교육이 어떤 질문에 대하여 질문자가 가장 원하는 정답을 찾는 게임이었다면 향후 교육방식은 결과를 맞추는 것보다는 서로의 의견을 들어주고 결과를 도출해 가는 협업의 과정이 될 것이라고 말하고 있다. 그리고 앞으로 교육은 아무도 모르는 문제 즉 빅뱅의 원인이나 인간의 의식과 같은 문제에 대하여는 '모른다' 라고 솔직히 인정하고 반드시 정답을 도출한다기보다는 상호 토론하는 과정 자체가 교육의 방식이 될 것이라고 전망하고 있다. (인류에게 미래는 있는가? 유발 하라리 https://youtu.be/2wLp3krIa_o2016.6.2)

공감 교육도 마찬가지 원리가 작동될 것으로 생각한다. 공감 교육에 있어서는 특히 교사의 자질이 중요한데 교사는 학생들과 공감을 높이기 위해 노력해야 할 것이다. 특히 개인별로 수준을 파악하여 그 수준과 취향에 맞는 개인 맞춤형교육을 실시해야 할 것이다. 그리고 교사는 현재와 같이 일방적인 지식의 전달자가 아니라 학생 각자에게 적합한 솔루션을 찾아주는 컨설턴트의 역할과 함께 인간의 공감을 통한 사회 규범 준수 의식을 고양하는데 노력해야 할 것이다.

참고문헌

The war for kindness(JAMIL ZAKI 2019)

Artificial Intelligence in Education(인공지능시대의 미래교육)(Wayne Holmes,Maya Bialik,Charles Fadel저 정제영, 이선복 편역 2020)

DOI: 10.36078/1653410384